

МВС України
Харківський національний університет внутрішніх справ
Науковий парк «Наука та безпека»

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Збірник тез доповідей
Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Харків, 17 лютого 2022 р.)

Харків 2022

*Друкується за рішенням оргкомітету
відповідно до доручення Харківського національного університету
внутрішніх справ від 14.01.2022 № 6*

- A43 Актуальні питання забезпечення фінансової безпеки держави в умовах глобалізації : зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 17 лютого 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. парк «Наука та безпека». – Харків : ХНУВС, 2022. – 224 с.

У збірнику опубліковано матеріали конференції, присвяченої проблемам забезпечення фінансової безпеки держави в умовах глобалізації та перспективам їх вирішення. Матеріали містять обмін результатами наукових досліджень, обговорення актуальних питань правових засад діяльності суб'єктів забезпечення фінансової безпеки держави, нормативно-правового забезпечення і стану дослідження фінансової безпеки держав та економіко-правових питань організації фінансової безпеки держав. Науковцями висвітлено власне бачення економічних проблем і шляхів вирішення потенційних фінансових загроз.

Видання призначене для науковців, викладачів, фахівців підприємств і представників органів влади, які займаються питаннями економічного розвитку, студентів.

УДК 336-049.5:346](100)(06)

Матеріали друкуються за рішенням оргкомітету конференції, викладені в авторській редакції з незначними коректорськими правками. Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори. Електронна копія збірника безоплатно розміщується у відкритому доступі на сайті Харківського національного університету внутрішніх справ (<http://www.univd.edu.ua>) у розділі «Наука», сторінка «Конференції, семінари та круглі столи»), а також у репозитарії ХНУВС (<http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/>)

ЗМІСТ

Вітальне слово

СОКУРЕНКО В. В.	11
----------------------	----

СЕКЦІЯ 1.

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

СОКУРЕНКО В. В.

НАПРЯМКИ ПРАВОВОЇ РОЗБУДОВИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	12
--	----

ШВЕЦЬ Д. В.

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ У СВІТЛІ НОВИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	17
---	----

ГУСАРОВ С. М.

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	19
--	----

БОРТНИК С. М.

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ: ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19	23
---	----

БУРДІН М. Ю.

ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	25
---	----

ЄФРЕМОВ А. О.

СУТНІСТЬ ПРАВОВИХ ФОРМ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	28
---	----

ХРОМОВ А. В.

РОЛЬ ДЕРЖАВНИХ АРХІВІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	34
--	----

МОСКОВЕЦЬ В. І.

БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ	39
--------------------------------	----

АНАНЬЄВА Є. А.

РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	41
--	----

АНДРУЩЕНКО І. Г.

ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЯК ПИТАННЯ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	45
--	----

ВЕЛИЧКО Л. К.,

ЧОРНА А. М.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	48
--	----

ВНУКОВА Н. М.

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА ІНДУСТРІЇ 4.0	50
---	----

БАНДУРКА С. С.

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ У СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ	53
---	----

ЖИЛЬЦОВ А. Ю.

ВИКОРИСТАННЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ В ОРГАНІЗАЦІЇ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ЯК ШЛЯХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	55
---	----

КАРАБАНЬ Я. А.

ЗАВДАННЯ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ ЩОДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ	58
--	----

СОМОВА В. О.,

ФУРСА В. А.

СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ	61
---	----

КИРИЧЕНКО Є. В.,

КИРИЧЕНКО Ю. М.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ДЕРЖАНИХ ОРГАНІВ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ	63
---	----

**КОЛОМІЄЦЬ Н. О.,
САДИКОВ М. А.**

РОЛЬ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В БОРОТЬБІ З КОРУПЦІЄЮ У
ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ68

МАТВЕЄВ С. П.

ВОЄННО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ
ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ70

МІЩЕНКО Л. В.

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗИЯ ЯК ЗАСІБ ЗАХИСТУ СПОЖИВАЧІВ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ73

НОВІЧЕНКО А. В.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ ТА СУСПІЛЬСТВА.....76

ПАДАРЯН Д. Г.

УЧАСТЬ АДВОКАТА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ
СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ78

**ПОПОВА С. М.,
ПОПОВА Л. М.**

НЕОБХІДНІСТЬ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ
ПРИ ВИЯВЛЕННІ ПРАВОПОРУШЕНЬ
У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....80

РОМАНЕНКО М. В.

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ85

РУБАН А. В.

РОЛЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПІД ЧАС ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ87

**СВИСТУН Я. В.,
ЗАГУМЕННА Ю. О.**

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ:
ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ89

ТЕЛЬНИЙ М. А.

НЕОБХІДНІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНАМИ ПОЛІЦІЇ
ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР92

ТЕРЕЩЕНКО А. С.

ВИНА ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ 95

ТЕРНИЦЬКИЙ С. М.

БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
ЯК ПРАВООХОРОННИЙ ОРГАН У СФЕРІ ЗАХИСТУ
ФІНАНСОВИХ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ 98

ЧЕХУТА М. О.

СУТНІСТЬ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ 100

SUPENO E.,

SKOKOV S.

GLOBALIZATION AND A COUNTRY'S ECONOMIC
AND FINANCIAL SECURITY 103

СЕКЦІЯ 2.

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ
ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ**

БАНДУРКА О. М.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА: ПОНЯТТЯ І ЗАВДАННЯ 109

МОГІЛЕВСЬКИЙ Л. В.

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА 111

БРУСАКОВА О. В.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ 115

БУГЕРА С. І.

ДО ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОТИДІЇ РЕЙДЕРСТВУ 118

ВНУКОВА Н. В.,

ЖЕЛНОВАЧ Г. М.,

ХАНЕЙЧУК К. М.

ПРІОРИТЕТНІСТЬ ЕКОБЕЗПЕЧНОГО РОЗВИТКУ
ТА ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ
В УКРАЇНІ 121

ГЕТМАНЕЦЬ О. П.

ФІНТЕХ-ІНДУСТРІЯ ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ	124
--	-----

ГОНЧАРЕНКО А. Ю.

РОЛЬ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	127
--	-----

ЖОРНОКУЙ В. Г.

ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ПОСАДОВИХ ОСІБ ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ	129
---	-----

КИРСЄВА І. В.

ФІНАНСОВИЙ ТЕРОРИЗМ ЯК ЗАГРОЗА ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ	133
--	-----

КЛИМЕНКО С. В.

ХАРАКТЕР УЧИНЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ І СПОСІБ ЇХ ЗАПОБІГАННЯ	135
---	-----

НУЖНА Л. М.,

ШУМІЛО О. М.

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ЯК ЗАСОБУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБІГУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ.....	137
--	-----

ПОПОВИЧ А. В.

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	140
--	-----

ПОЧАНСЬКА О. С.

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	142
--	-----

ФОМІН Г. Ф.

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	146
---	-----

ШМУЛІЙ О. С.,

ЧОРНА А. М.

ПРОБЛЕМА РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	150
--	-----

**ШУМІЛО О. М.,
ЖУРАВЛЬОВ В. Ю.**

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИМ ПОДАТКОМ СИЛОВИХ СТРУКТУР (ЗСУ, МО УКРАЇНИ ТА МВС УКРАЇНИ) В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ	152
---	-----

**СЕКЦІЯ 3.
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ
ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ**

КЛОЧКО А. М.

АНАЛІЗ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ	156
--	-----

БАНДУРКА О. О.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА	161
--------------------------------------	-----

БЕЗУСИЙ В. В.

ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДЕРЖСЛУЖБОВЦІВ ЯК УМОВА ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ	163
--	-----

ГАВРИШ Б. О.

ДЕЩО ПРО ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	166
--	-----

ГАЙМАНОВА А. Є.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ	168
---	-----

ГОНЧАРЕНКО Н. Г.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ЯК ГАРАНТІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТА СОЦІАЛЬНОГО ДОБРОБУТУ КРАЇНИ	171
---	-----

ЗАВАЛЬНЮК К. А.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ЕЛЕМЕНТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	173
--	-----

КАРГАПОЛЬЦЕВ І. В.

СУЧАСНЕ ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	174
---	-----

**КОЗАЧЕНКО Г. В.,
РОМАНОВСЬКА Ю. А.**

ФІНАНСОВА СПРОМОЖНІСТЬ МІСТА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЙОГО
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ 176

КОРОБЦОВА Д. В.

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА
І ПРИНЦИПИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ 180

КУЛАКОВСЬКИЙ В. А.

ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ
ІЗ ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ..... 185

**МАКОВОЗ О. С.,
ЗАРЕЦЬКА М. Е.**

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ 187

ПАРФЕНТІЙ Л. А.

КОРУПЦІЯ ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ
УКРАЇНИ 192

**РЯБЕНКО Г. М.,
ПІДБЕРЕЗНИХ І. Є.**

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ 196

СУШКОВА А. С.

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ШЛЯХІВ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ
РЕГУЛЮВАННЯ ТА КОНТРОЛЮ ОБІГУ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ І
ПРОТИДІЇ ЇХ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ..... 200

ФУРСА В. А.

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ
ЯК ПОКАЗНИК РІВНЯ
ЇХ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ 202

**ЧОРНА А. М.,
СЯДРИСТА І. І.**

ІНВЕСТИЦІЙНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ:
ПРАВОВИЙ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТИ..... 205

**BRIN P.,
NEHME M.,
LARDO A.**

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY AS AN ADDITIONAL SOURCE
OF COMPETITIVE ADVANTAGE
IN THE GLOBALIZED ECONOMIC 210

**SAILER F.,
KOŠČ I.**

ANTI-MONEY LAUNDERING WITH THE FOCUS
ON THE 5th AMLD..... 215

**SHUMILO I. A.,
SHUMILO O. O.**

CRYPTOCURRENCIES AND NFTS: A HAVEN
FOR MONEY LAUNDERERS? 219

Вітальне слово

ректора Харківського національного університету внутрішніх справ,
доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України,
члена-кореспондента Національної академії правових наук України,
генерала поліції третього рангу

Валерія Васильовича СОКУРЕНКА

Шановні колеги, друзі, співробітники і побратими!

Від імені ректорату і Вченої ради Харківського національного університету внутрішніх справ вітаю вас із початком науково-практичної конференції «Актуальні питання забезпечення фінансової безпеки держави в умовах глобалізації».

Завжди наголошую, що безпека держави в умовах розвитку кіберпростору не завершується на її межах і кордонах. Вона має транскордонний, транснаціональний характер. Тому в умовах нормального розвитку суспільних відносин на перше місце виступає публічний порядок і безпека, а в умовах надзвичайного стану – національна безпека, захист об'єктів критичної інфраструктури держави тощо.

Говорячи про фінансову безпеку, усвідомлюючи її важливість для кожного громадянина нашої держави, особливо в умовах глобалізації, важливо наголосити на необхідності захисту усіх суб'єктів господарювання різноманітних сфер життєдіяльності суспільства. З метою уникнення дублювання функцій щодо захисту національної економіки сьогодні створюється й укомплектовується Бюро економічної безпеки України, куди повинні увійти кращі фахівці своєї справи.

У нинішніх умовах основним є міждисциплінарний підхід у проведенні наукових досліджень, особливо в питаннях, що стосуються фінансової безпеки. Забезпечення фінансової безпеки – це діяльність держави, спрямована на захист національних інтересів і цінностей за допомогою підтримки фінансової стабільності, що відображається збалансованістю фінансів, а також наявністю значних фінансових і золотих резервів.

Пам'ятаймо, що наша фінансова безпека безпосередньо залежить від прийнятих нами щодня рішень.

Насамкінець варто зазначити, що в конференції беруть участь досвідчені науковці, молоді дослідники, здатні продемонструвати прогресивне бачення вирішення актуальних проблем, а також практики, які щодня у своїй діяльності стикаються з обговорюваними питаннями.

Переконаний, що всі пропозиції та висновки, які надали учасники конференції, в подальшому знайдуть своє висвітлення в законодавстві та будуть успішно реалізовані на практиці.

Бажаю всім учасникам міцного здоров'я, плідної роботи, цікавих ідей і вагомих наукових здобутків!

СЕКЦІЯ 1. ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

УДК 351.72

Валерій Васильович СОКУРЕНКО,

доктор юридичних наук, професор,

член-кореспондент Національної академії правових наук України,

заслужений юрист України, генерал поліції третього рангу,

ректор Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8923-5639>

НАПРЯМКИ ПРАВОВОЇ РОЗБУДОВИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Слово глобалізація походить від латинського *globus*, тобто земна куля, а введення цього терміна у широкий вжиток зазвичай пов'язують із роботою Теодора Левіта «Глобалізація ринків», виданою в 1983 році [1]. Проте глобалізаційні процеси, звісно ж, мали місце задовго до цього часу й навіть ще за багато століть до другого тисячоліття. Незмінним джерелом та рушійною силою глобалізації виступають економічні інтереси і розвиток технологій.

Нарощення темпів усесвітньої економічної, політичної, а також культурної інтеграції й уніфікації наприкінці ХХ – напочатку ХХІ століття набули таких масштабів, що у 2000 році дозволили Міжнародному валютному фонду (МВФ) ідентифікувати чотири основні (базові) аспекти глобалізації. А саме: торгівлю; рух капіталу; міграцію населення; розповсюдження знань і технологій [2].

Зрештою, на сьогоднішній день глобалізаційні процеси не викликають однозначної реакції та мають як схвальні відгуки, так і багато опонентів. Таке ставлення викликано тим, що держави світу у процесі глобалізації набувають не лише поліпшень і переваг, але й значних новітніх викликів. Наприклад, ще у першому звіті Програми розвитку ООН (ПРООН) «Про розвиток людства» (1990 року) йдеться про насичення глобального фінансового ринку потоком капіталу, який залишає досить обмежену автономію навіть наймогутнішим державам [3]. Уже тоді на кожен долар, що обертався в реальному секторі світової економіки, припадало до 50 доларів у фінансовій сфері. А понад 9/10 операцій на фондових біржах світу були не пов'язані з торгівлею і довгостроковими інвестиціями. Розмір спекулятивного капіталу оцінювався щонайменше у 300 трлн доларів при тому, що світовий валовий продукт становив близько 41 трлн [4, с. 47–48].

Глобальний фінансовий сектор, «розігруючи» економіку, фактично став самодостатнім, тобто непідконтрольним ані відповідним державним інституціям, ані національним урядам. У той же час потужного розвитку зазнав і міжнародний вторинний ринок боргових зобов'язань. Рециркулювання коштів у реальний виробничий сектор на рівні близько 10 % сприяло поступовому розростанню «фінансової бульбашки». Згодом недостатня керованість фінансовими процесами призвела світ до «фінансової кризи» 2008–2009 років.

Наразі глобалізація характеризується нарощенням впливу транснаціональних корпорацій (далі – ТНК) і транснаціональних банківських груп, що здатні за своїм капіталом конкурувати з державами. Достатньо новою є тенденція до створення криптовалют, що також має свої ризики. Разом із тим світ стикається й з іншими глобальними проблемами, які справляють вплив на кожну державу світу. Суттєві сучасні виклики безпеці людства становлять: кліматичні зміни (зокрема викликані виробничими причинами); тенденція до поступової заміни енергоносіїв (що веде до перекроювання карти геополітичних інтересів); економічні й територіальні протистояння (у тому числі військові, які, у свою чергу, ведуть до переосмислення старих і створення нових об'єднань, союзів та блоків держав); складна епідеміологічна обстановка тощо.

Маємо констатувати, що глобалізація є об'єктивним фактом, який формує сьогоденну реальність, у яку включені економіки всіх держав світу, в тому числі й України. Таким чином, національна безпека не може не враховувати особливості економічного та фінансового розвитку.

Разом із тим варто наголосити на відмінностях між категоріями «економіка» та «фінанси». Загальновідомо, що економіка охоплює всі сфери господарства та включає в себе проблеми виробництва, розподілу й споживання товарів і послуг. Усе перелічене розвивається за відповідними закономірностями, ефективному використанню яких присвячено численні напрацювання економічної науки та практики.

У той же час сучасній економіці для ефективного функціонування потрібен універсальний товар – еквівалент вартості. Таким товаром виступають гроші. У свою чергу, грошові відносини, тобто взаємодія, яка відбувається з використанням грошей, безпосередньо і являє собою фінанси, що цілком відповідає предмету правової науки, яким виступає саме нормативне регулювання відносин, а не вивчення та використання певних закономірностей.

Отже, проблематика фінансової безпеки вочевидь міждисциплінарна. Проте у правовому полі існує лише одна відповідна юридична галузь – фінансове право. Ситуація ускладнюється тим, що закономірності й наслідки сучасних глобалізаційних процесів апіорі недостатньо вивчені.

В. Білоус, О. Бригінець, О. Драган, Л. Касьяненко та інші науковці-автори монографічного дослідження 2020–2021 року «Правове забезпечення

фінансової безпеки України», аналізуючи досвід підвищення фінансової безпеки таких країн, як США, Японія, Німеччина, Польща та інших держав, доходять висновку, що: «найефективнішими інструментами забезпечення фінансової безпеки є удосконалення законодавчої бази, здійснення постійних заходів із профілактики загроз, проведення політики ефективного використання персоналу, використання інновацій у всіх напрямках економічної діяльності» [5, с. 399].

Наведені напрацювання, без сумніву, корисні. Проте, на наш погляд, вони мають дещо узагальнений характер. Так, автори свідчать, наприклад, що США спрямовує свої зусилля на широкомасштабну підтримку безпеки бізнесу, а, скажімо, Польща серед основних загроз своїй фінансовій безпеці виділяє «економічну нестабільність країн-сусідів та її негативний вплив на вітчизняну економіку; ... значну зовнішню залежність у питанні імпорту енергоносіїв та недиверсифікованість цих джерел» тощо [6].

Підтверджуючи наші попередні висновки, наведене вище демонструє, що проведення самого лише правового аналізу вочевидь недостатньо, адже він не здатний врахувати економічні, геополітичні, історичні та інші особливості, що впливають на побудову фінансової безпеки окремої держави. Тож створення ефективної фінансової безпеки потребує злагодженої консолідованої роботи фахівців із різних сфер знань: економіки, політології, права тощо.

Разом із тим слід відмітити тривалі спроби світового товариства та міжнародних організацій виробити універсальні підходи до визначення й оцінювання фінансової та економічної безпеки. Так, наприклад, «енергетична криза 1973 року стала причиною перегляду поняття «національна безпека»: сюди включили економічну компоненту. У 1985 році, на 40-й сесії Генеральної асамблеї ООН, була прийнята резолюція «Міжнародна економічна безпека». У ній визначено, що необхідно сприяти забезпеченню міжнародної економічної безпеки з метою соціально-економічного розвитку і прогресу кожної країни, термін «економічна безпека» став офіційним. На 42-й сесії ООН прийнята Концепція міжнародної економічної безпеки» [7, с. 12–13].

Наразі у світі вироблена вже ціла низка рейтингів, за показниками яких можна оцінювати економічну та фінансову безпеку держави. До них, зокрема, належать: Індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom) – у 2018 році Україна отримала 51,9 бала зі 100 можливих та опинилась на 150-му місці серед 180-ти країн-учасниць; Рейтинг ведення бізнесу «Doing Business»; Індекс глобальної конкурентоспроможності – охоплює 140 країн; Глобальний фінансовий індекс (Global Findex) – оцінює рівень фінансової інклюзії у 159 економіках світу; Рейтинг міжнародної організації Transparency International – вимірює індекси корупції у 180 країнах світу (за 2019 рік Україна посіла 126 місце) тощо.

У створенні рейтингів та розробці відповідної методології задіяні потужні міжнародні організації. Наприклад, такі як: ПРООН; «Всесвітній

економічний форум»; «Міжнародний валютний фонд»; «Світовий банк»; «Європейська комісія»; «Міжнародний центр політики інклюзивного зростання»; «Організація економічного співробітництва та розвитку» та багато інших.

Підкреслимо, що Україна також має власну історію напрацювань методології оцінки показників економічної та фінансової безпеки. Так, у 2007 році Міністерство економіки України видало Наказ «Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України» № 60 [8]. Згодом, у 2013 році, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України видало новий Наказ «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» № 1277 [9]. У ньому, зокрема, визначено групи індикаторів, що вимірюють показники: 1) виробничої безпеки; 2) демографічної безпеки; 3) енергетичної безпеки; 4) зовнішньоекономічної безпеки; 5) інвестиційно-інноваційної безпеки; 6) макроекономічної безпеки; 7) продовольчої безпеки; 8) соціальної безпеки; 9) фінансової безпеки.

Отже, поняття «фінансова безпека» зазнало свого визначення на підзаконному рівні, хоча наукові дискусії щодо змістового наповнення цього терміна не закінчились навіть із викладенням у зазначених Методичних рекомендаціях певної структури «фінансової безпеки». До неї, зокрема, належать: 1) банківська безпека; 2) безпека небанківського фінансового ринку; 3) боргова безпека; 4) бюджетна безпека; 5) валютна безпека; 6) грошово-кредитна безпека.

Тож зазначений нормативно-правовий акт, маючи підзаконний рівень, скоріш визначає питання організації фінансової безпеки (процедури її оцінювання), ніж закладає основи нормативно-правового забезпечення. У цьому контексті маємо підтримати пропозиції вище названих та інших науковців, які вважають доцільним урегулювати проблеми забезпечення фінансової безпеки окремим законом «Про основи фінансової безпеки України».

Розглядаючи інші складові нормативно-правової бази із регулювання проблеми фінансової безпеки України, не можна не згадати про нещодавно затверджену Указом Президента України від 11 серпня 2021 р. № 347/2021 «Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року». Остання розділом 6 також визначає окремі питання щодо організаційного, наукового та фінансового забезпечення.

Зокрема, Указом закріплено, що: «реалізація Стратегії забезпечується Кабінетом Міністрів України, Національним банком України, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Антимонопольним комітетом України у межах повноважень, визначених Конституцією і законами України, за участю інших державних органів відповідно до їх компетенції. Наукове супроводження реалізації Стратегії здійснюють Національний інститут стратегічних досліджень (НІСД), Національна академія наук України (НАН України)» [10].

Із приводу означеного підкреслимо, що залучення до реалізації Стратегії таких багатопрофільних наукових інституцій, як НІСД та НАН України, цілком співпадає із викладеними нами вище висновками та видається досить своєчасним і вдалим рішенням.

Разом із тим, розглядаючи інновації у сфері економічної та фінансової безпеки, звернемо увагу також на Закон України № 1150-IX «Про Бюро економічної безпеки України», прийнятий від 28 січня 2021 року. Новостворене Бюро набуло статусу центрального органу виконавчої влади, «на який покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави» [11, ст. 1]. Вищезгадана Стратегія, у свою чергу, також пов'язує із Бюро розбудову ефективної моделі боротьби зі злочинами в економічній сфері, що певним чином упорядковує та виправляє інституційні неузгодженості, які мали місце.

Висновок. Аналіз сучасних тенденцій у сфері фінансової безпеки України та відповідної нормотворчості дає підстави аргументовано стверджувати, що Україна щільно включена у світові глобалізаційні процеси та проводить активну діяльність із розбудови та зміцнення фінансової безпеки.

Разом із тим подальші науково-дослідницькі дії доцільно спрямовувати за такими напрямками, як: 1) нормативно-правове забезпечення фінансової безпеки України; 2) вдосконалення інституційних питань та визначення правових засад діяльності суб'єктів забезпечення фінансової безпеки України; 3) вирішення економіко-правових питань, що стосуються практичної організації фінансової безпеки України.

Список бібліографічних посилань

1. Levitt T. The globalization of markets // Daniel Arthur Laprès : сайт. URL: <http://www.lapres.net/levitt.pdf>.
2. Потенциал и опасности глобализации : подготовлено сотрудниками МВФ 12 апреля 2000 года // International Monetary Fund : сайт. URL: <https://www.imf.org/external/np/exr/ib/2000/rus/041200r.htm>.
3. Human Development Report 1990 // Human Development Reports : сайт. URL: https://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/219/hdr_1990_en_complete_nostats.pdf.
4. Кравчук Н. Я., Колісник О. Я., Мелих О. Ю. Фінансова безпека : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Вектор, 2010. 277 с.
5. Правове забезпечення фінансової безпеки України : монографія / В. Т. Білоус, О. О. Бригінець, О. В. Драган та ін. Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. 428 с.
6. Нижник В. М., Ніколайчук М. В. Економічна безпека України в системі євроатлантичних інтеграційних процесів : навч. посіб. Хмельницький : ХНУ, 2008. 440 с.
7. Мойсенко І. П., Марченко О. М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства : навч. посіб. Львів, 2011. 380 с.
8. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ М-ва економіки України від 02.03.2007 № 60 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0060665-07>. Втратив чинність.

9. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ М-ва економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>.

10. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року» : Указ Президента України від 11.08.2021 № 347/2021 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021>.

11. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28.01.2021 № 1150-IX // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20>.

УДК 338.1

Дмитро Володимирович ШВЕЦЬ,

*доктор юридичних наук, доцент,
заслужений працівник освіти України,
перший проректор Харківського національного
університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1999-9956>*

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ У СВІТЛІ НОВИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Розвиток соціальної економіки у глобальному просторі набуває все більшого значення, враховуючи зміни соціуму та новітні виклики для суспільства. Коронавірусна криза, «інтелектуальний голод», проблематика, пов'язана з дистанційною формою освіти, та багато інших факторів показали, що соціальний аспект економіки потребує реформування та збільшення, а головне реформування розподілу видатків на медицину, освіту і інші соціальні потреби. Водночас значну частину соціального сектора світової економіки формують вже не держави, а транснаціональні корпорації, що впливають на політику держав та самостійно здійснюють фінансування у соціальному секторі [1].

Транснаціональні корпорації з метою впливу на регіональну економіку та відповідні групи населення здійснюють фінансування як окремих соціальних сфер, так і змінюють соціальну економіку шляхом інформатизації та інноватизації глобальної та регіональної економіки [2, с. 257].

Водночас наразі існує процес поєднання соціального та виробничого аспектів економіки, коли дуже складно від'єднати їх один від одного. Прикладом такого можна назвати екологічну сферу, зокрема «зелену» енергетику, «зелений» туризм та «зелене» виробництво, що, з одного боку,

безперечно, є підгалузями соціальної економіки, оскільки значно покращують екологічне становище громадян, а з іншого, – виробничої економіки, оскільки виробляють продукцію чи послуги та є рентабельними для вкладення коштів фізичних та юридичних осіб [3].

Отже, слід дійти висновку, що наразі соціальна економіка здійснює зближення з виробничою та стає все більш привабливою для фінансування. Тому одним із завдань держави стає не тільки фінансування соціальної сфери, а й стимулювання приватних суб'єктів до здійснення капіталовкладень у відповідні об'єкти соціальної економіки. Так, в Україні досить ефективно функціонують багато екологічних проєктів, низка приватних лікарень та лікарів, приватні суб'єкти, що здійснюють діяльність, пов'язану з обслуговуванням житлових та нежитлових будинків, будівництвом, ремонтом та обслуговуванням доріг та інших об'єктів тощо.

Саме тому держава має зафіксувати у нормативно-правових актах новий курс на капіталізацію соціальної сфери та шляхом прийняття відповідних державних програм розвитку визначити основні етапи реформування вітчизняної економіки у цій сфері. Окрім цього, необхідним убачається створити спеціальні податкові режими для здійснення підприємницької діяльності, пов'язаної з розвитком соціальної економіки, що мають полягати у зменшенні ставок чи звільненні від окремих податків та/або спрощенні податкових перевірок для відповідних суб'єктів.

Висновок. Наразі соціальна економіка здійснює процес об'єднання з виробничою. У всьому світі відбувається зміна парадигми фінансування соціального сектора з державної моделі до приватної. Завданням України є створення необхідного законодавчого базису для стимулювання вітчизняних, закордонних та транснаціональних суб'єктів до інвестування у сектор соціальної економіки, а також створення програмного документа, що закріплював би основні положення реформи сектора соціальної економіки. Важливим також є створення спеціальних податкових режимів для здійснення підприємницької діяльності, пов'язаної з розвитком соціальної економіки, а також можливе створення інших механізмів стимулювання капіталізації вітчизняної соціальної економіки.

Список бібліографічних посилань

1. Сімахова А. О. Моделі соціальної економіки у глобальному вимірі : дис. ... д-ра економ. наук : 08.00.02. Київ, 2020. 473 с.
2. Поручник А. М., Столярчук Я. М. Глобальні імперативи транснаціоналізації національних економік. *Формування ринкової економіки*. 2009. Вип. 21. С. 257–278.
3. Стукало Н. В., Сімахова А. О. «Зелена» економіка: соціальний аспект // «Зелена» економіка: від глобальної концепції до реалій місцевого розвитку : монографія / Н. В. Стукало, Н. О. Краснікова, І. О. Стеблянок та ін. Дніпро, 2018. С. 69–79.

УДК [351.741:336-049.5](477)

Сергій Миколайович ГУСАРОВ,

доктор юридичних наук, професор,

член-кореспондент Національної академії правових наук України,

заслужений юрист України,

професор кафедри адміністративного права та процесу факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8136-0694>

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

На шляху України до європейської інтеграції одним з основних політико-правових завдань є реформування правоохоронної системи та приведення її у відповідність до міжнародних стандартів. Одним з основних напрямів такого реформування є трансформація Національної поліції України в новий орган охорони правопорядку саме на основі світового досвіду організації та функціонування поліцейських структур.

На всіх етапах розвитку сучасного суспільства однією з найважливіших функцій держави було забезпечення прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина. Реалізація цієї функції в умовах європейської інтеграції та трансформацій свідомості сучасного суспільства, які мають місце на цей час, обумовлюють перегляд традиційних уявлень про діяльність поліції.

Загальні питання діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення фінансової безпеки держави були предметом наукових досліджень С. М. Алфьорова, М. І. Ануфрієва, О. М. Бандурки, В. М. Бесчастного, В. Т. Білоуса, І. П. Голосніченка, О. П. Гетманець, С. Ф. Денисюка, І. В. Зозулі, Р. А. Калюжного, О. М. Ключєва, В. В. Коваленка, А. Т. Комзюка, Ю. Ф. Кравченка, А. М. Куліша, К. Б. Левченко, М. В. Лошицького, В. В. Малікова, Н. П. Матюхіної, О. І. Миколенка, Р. В. Миронюка, О. М. Музичука, О. І. Нікітенка, О. В. Негодченка, В. І. Олефіра, В. І. Осадчого, В. М. Плішкіна, Т. О. Проценка, О. Ю. Синявської, А. А. Стародубцева, В. Д. Суценка, В. В. Чумака, В. К. Шкарупи, С. О. Шатрави, Х. П. Ярмакі та інших науковців. Однак, незважаючи на достатньо велику кількість наукових праць із різних напрямів діяльності правоохоронних органів України, питання адміністративно-правового статусу Національної поліції України як суб'єкта забезпечення фінансової безпеки держави висвітлені фрагментарно, в межах більш широкої правової проблематики, відповідно залишилися невирішеними проблеми теоретичного, організаційного і правового характеру діяльності, що підкреслює доцільність наукового пошуку з досліджуваних питань.

Автори словника термінів з адміністративного права визначають адміністративно-правовий статус як закріплене нормами адміністративного

права положення суб'єкта, яке характеризується суб'єктивними правами, юридичними обов'язками та відповідальністю суб'єкта у сфері публічного адміністрування, а його ознаками є:

- 1) урегульованість адміністративно-правовими нормами;
- 2) структурність (права, обов'язки, відповідальність);
- 3) визначення меж діяльності суб'єкта щодо інших осіб;
- 4) визначення сфери його реалізації в межах таких блоків правовідносин: публічного управління; адміністративних послуг; відповідальності публічної адміністрації за неправомірні дії або бездіяльність; відповідальності суб'єктів суспільства (індивідуальних і колективних) за порушення встановленого публічною адміністрацією порядку та правил [1, с. 405].

Визначаючи адміністративно-правовий статус правоохоронних органів, В. К. Колпаков пропонує під цим поняттям розуміти «послідовне та встановлене правове становище, що визначає конкретні особливості адміністративної діяльності правоохоронних органів як невід'ємного елементу системи державного управління, що встановлюється в законодавчих нормативно-правових актах у сфері адміністративної діяльності правоохоронних органів» [2, с. 138].

Деякі представники адміністративно-правової науки об'єднують елементи правового статусу в певні групи (блоки):

- 1) цільовий, який визначає норми про цілі, завдання, функції та принципи діяльності;
- 2) організаційно-структурний, який складається із правових приписів, що регламентують порядок утворення, реорганізації, ліквідації органу, його структуру, лінійну і функціональну підпорядкованість;
- 3) компетенція як сукупність владних повноважень і підвідомчості [3, с. 85; 4, с. 34].

О. М. Рєзнік пропонує у структурі адміністративно-правового статусу правоохоронних органів як суб'єктів забезпечення фінансово-економічної безпеки держави виділяти такі елементи, як:

- 1) мета, завдання та функції правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку України;
- 2) компетенція та повноваження правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку України;
- 3) організаційно-штатна структура правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку України;
- 4) юридичні гарантії та юридична відповідальність правоохоронних органів, що забезпечують фінансово-економічну безпеку України [5, с. 138].

Зважаючи на перелік правоохоронних органів, наданий у Законі України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів» від 23.12.1993, можна зробити висновок, що до правоохоронних органів, які є суб'єктами забезпечення фінансово-економічної безпеки держави ми можемо віднести лише Національну поліцію України, Службу

безпеки України, прокуратуру, Бюро економічної безпеки України, органи державного фінансового контролю та Національне антикорупційне бюро України [6, с. 67–68].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію» Національна поліція України є центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку [7], а її діяльність спрямована на виконання широкого спектра завдань, зокрема надання поліцейських послуг у сферах:

- 1) забезпечення публічної безпеки і порядку;
- 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства та держави;
- 3) протидії злочинності;
- 4) надання в межах, визначених законом, послуг із допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Положенням про Національну поліцію, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877 [8], перелік завдань цього правоохоронного органу доповнюється такими пунктами:

- 1) реалізація державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку;
- 2) внесення на розгляд міністра внутрішніх справ пропозицій щодо забезпечення формування державної політики в зазначених сферах;
- 3) надання в межах, визначених законом, послуг із допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [8].

У свою чергу, функціями органів Національної поліції України є:

- 1) адміністративна;
- 2) профілактична;
- 3) оперативно-розшукова;
- 4) виконавча;
- 5) охоронна.

На думку В. К. Шкарупи, важливим «повноваженням поліції є профілактика (превенція) правопорушень, що полягає в цілеспрямованій діяльності підрозділів і служб поліції з метою виявлення, усунення і зниження негативного впливу чинників, що зумовлюють учинення кримінальних і адміністративних правопорушень, формування позитивного середовища соціалізації й коригування поведінки осіб, схильних до вчинення правопорушень, яка здійснюється підрозділами Управління превентивної діяльності» [9, с. 155].

На важливості превенції як заходу попередження адміністративних правопорушень у сфері оподаткування акцентують О. Ю. Дрозд і С. А. Шепітько, вказуючи як цілі попередження:

- 1) недопущення дії негативних факторів, які впливають на адміністративну деліктність;
- 2) усунення чи нейтралізація детермінантів адміністративної деліктності;
- 3) обмеження впливу негативних факторів у мікросередовищі особи, що формують антисуспільну дію її поведінки;
- 4) превентивний вплив на особу, яка здатна вчинити адміністративний проступок [10, с. 81].

Із точки зору реального та дієвого запобігання виникненню загроз національній економіці вкрай важливою є протидія злочинності, яка полягає у здійсненні соціально-управлінської діяльності, враховуючи реалізацію громадських і приватних ініціатив та кримінально-юстиційних зусиль, спрямованих на утримання злочинності в соціально допустимих межах, зміст якої становлять запобігання таким правопорушенням і правове реагування на них як взаємопов'язані безперервні процеси [11, с. 110], має об'єднувати різні запобіжні заходи та здійснюватися на трьох рівнях: загальносоціальному, спеціальнокримінологічному та індивідуальному. Оскільки запобіжні заходи виявляються в певних формах, то в запобіганні злочинам значення мають такі форми діяльності суб'єктів, які спрямовані на виявлення та нейтралізацію їх детермінантів [12, с. 195; 13, с. 145].

Отже, зазначимо, що спеціалізованим законодавством України на рівні законів і підзаконних нормативно-правових актів закріплено елементи адміністративно-правового статусу Національної поліції як суб'єкта забезпечення фінансової безпеки держави.

Адміністративно-правовий статус Національної поліції як суб'єкта забезпечення фінансової безпеки держави вимагає вдосконалення законодавства України в досліджуваній сфері та є додатковим аргументом створення єдиного правоохоронного органу – Бюро економічної безпеки України.

Список бібліографічних посилань

1. Адміністративне право України : словник термінів / за заг. ред. Т. О. Коломєєць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2014. 520 с.
2. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2004. 458 с.
3. Бахрах Д. Н. Административное право : учебник. Киев : БЕК, 1996. 368 с.
4. Якимов А. Ю. Субъекты административной юрисдикции (правовой статус и его реализация) : монография : в 2 ч. Киев : ВНИИ МВД, 1996. Ч. 1: Правовой статус субъекта административной юрисдикции. 68 с.
5. Резнік О. М. Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2019. 509 с.
6. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України 23.12.1993 № 3781-XII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>.

7. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

8. Положення про Національну поліцію : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-п>.

9. Шкарупа В. К. Особливості превентивної діяльності Національної поліції України. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2019. № 3 (9). С. 155–161.

10. Дрозд О. Ю., Шепетько С. А. Заходи попередження адміністративних правопорушень, що вчиняються у сфері оподаткування. *Митна справа*. 2014. № 1 (91), ч. 2, кн. 2. С. 79–84.

11. Куц В. М. Протидія злочинності: сутність і зміст. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2016. № 4. С. 103–112.

12. Корягіна А. М. Запобігання злочинності як різновид соціальнопрофілактичної діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 11. С. 191–196.

13. Чумак В. В. Адміністративно-правові засади діяльності поліції Грузії, країн Балтії та України: порівняльний аналіз : монографія. Харків : Константа, 2019. 490 с.

14. Люх В. В. Адміністративно-правові засади оптимізації діяльності правоохоронних органів у сфері забезпечення фінансової безпеки держави : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2021. 204 с.

УДК 338.1

Сергій Миколайович БОРТНИК,

доктор юридичних наук, доцент,

проректор Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5281-6007>

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ: ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Пандемія коронавірусу SARS-CoV-2 значно вплинула як на світову, так і на вітчизняну економіку. Слід зазначити, що, незважаючи на початкові негативні прогнози, наразі прогнози СOT містять інформацію, що у 2022 р. відбуватиметься зростання обсягу світового ВВП, хоча і має місце певне перевищення темпів зростання міжнародної торгівлі над темпами росту виробництва [1]. Із цього можна дійти висновку, що світовий ринок у глобальному масштабі здійснює саморегуляцію та збільшує свій торговельний сегмент через зменшення виробничого (на який негативно вплинули локдауни, карантинні обмеження та інші фактори).

Також здійснюється саморегуляція світового ринку праці, на якому (незважаючи на в цілому негативні прогнози) не помічено значних

міграційних процесів. Так, за даними Міжнародної організації праці, представленими у звіті «COVID-19 і сфера праці. Оновлені оцінки та аналіз», у 2021 р. кількість працівників, які проживають у країнах, де продовжують діяти заходи із закриття робочих місць, становить близько 93 % [2]. Це свідчить про те, що, незважаючи на закриття, було створено значну кількість нових робочих місць в інших суб'єктах господарювання. Водночас у світлі того, що темпи розвитку виробництва є меншими, ніж темпи розвитку торгівлі при загальному збільшенні світового ВВП, можна говорити про зміну пріоритетів і переорієнтацію світового господарства зі зменшенням виробничої сфери та збільшенням частини розподільної (торгівлі).

Також слід зазначити, що значно збільшується частина діджиталізації світового господарства [3]. Це створює необхідність у збільшенні робочих місць для обслуговування цифрових ринків та інших структур, необхідних для модернізації світової економіки та створення діджиталізованої моделі. Також це збільшує кількість суб'єктів господарювання, що здійснюють розробку та виробництво в ІТ-сфері, сфері програмного забезпечення і комп'ютерної техніки. Водночас діджиталізація суспільства не лише є наслідком впливу пандемії коронавірусу, а й сама впливає на суспільство [4]. У зв'язку зі зміною парадигми мислення суспільства в цілому економіка потребує збільшення питомої ваги сфери, що здійснює забезпечення ефективного функціонування цифрового сегмента. Також слід констатувати наявність глобалізаційних тенденцій, пов'язаних з діджиталізацією, оскільки комп'ютерні мережі значно полегшують міжнародну торгівлю і трансфер різного роду ресурсів. Це водночас потребує змін у вітчизняному законодавстві. Необхідним є посилення правового регулювання питань, пов'язаних з електронною торгівлею та наданням послуг у мережі Інтернет. Важливим є також продовження розпочатого Україною курсу на діджиталізацію надання державних послуг. Однак слід констатувати, що сьогодні існує певна проблема із правовим забезпеченням відносин, пов'язаних зі здійсненням злочинів у цифровій сфері. Так, Україна продовжує бути одним із лідерів розповсюдження «піратського» програмного забезпечення та різного роду матеріалів (книг, фільмів, комп'ютерних ігор), що вкрай негативно впливає на стан економіки: всі ці операції не оподатковуються відповідно до закону, також неможливим є здійснення контролю за якістю «піратської» продукції. Це вимагає посилення контролю держави за здійсненням операцій у кіберпросторі та створення більш ефективного механізму забезпечення кібербезпеки держави в економічній сфері.

Висновок. Пандемія коронавірусу стала поштовхом для SARS-CoV-2 переорієнтації світової економіки та акцентування на глобалізації, зростанні розподільчого сектора, зменшенні темпів росту виробничого сектора та діджиталізації як економіки, так і суспільства в цілому. Зміни у світовій економіці потребують реформування вітчизняних програм

економічного розвитку з акцентом на посиленні ролі суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність, пов'язану з торгівлею та забезпеченням функціонування кіберпростору. Також необхідним є створення більш ефективного механізму забезпечення кібербезпеки держави в економічній сфері.

Список бібліографічних посилань

1. World trade primed for strong but uneven recovery after COVID-19 pandemic shock // World Trade Organization : сайт. 31.03.2021. URL: https://www.wto.org/english/news_e/pres21_e/pr876_e.htm.
2. ILO Monitor: COVID-19 and the world of work. Seventh edition // International Labor Organization : сайт. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_767028.pdf.
3. Сімахова А. О. Соціальні перспективи розвитку науки та цифрової економіки в Україні. *Соціальна економіка*. 2018. Вип. 56. С. 216–221.
4. Kalenyuk I., Dyakon A. Modern trends in the development of education in a global context // Strategic priorities for developing Ukraine and Georgia: innovation and partnership : monograph / ed. By D. G. Lukianenko, T. Beridze. Batumi, 2018. Pp. 224–244.

УДК 342.9;346.1

Михайло Юрійович БУРДІН,

доктор юридичних наук, професор,

проректор Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6748-3321>

ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Термін «принцип» (від лат. *prīncipium* – основа) означає те, що лежить в основі певної теорії науки. Принципи права – це виражені у праві вихідні нормативно-керівні начала, що характеризують його зміст, основу, це закріплені в ньому закономірності суспільного життя [1]. Принципи правового забезпечення фінансової безпеки держави мають нормативно-правове походження. Саму фінансову безпеку в літературі тлумачать як: захищеність фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин; певний рівень фінансової незалежності, стабільності і стійкості фінансової системи країни в умовах впливу зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів, що є загрозою фінансовій безпеці; здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та стале економічне зростання [2, с. 27]. Говорячи про принципи правового забезпечення фінансової безпеки держави, слід зазначити, що їх зміст безпосередньо залежить від правового забезпечення

такої безпеки. На думку К. Радзівіл, правове забезпечення фінансової безпеки держави є вкрай складною проблемою. По-перше, невизначеність концептуальних засад фінансової безпеки держави не дає можливості чітко окреслити об'єктів і суб'єктів правових відносин. По-друге, всі законодавчі акти України економічної, соціальної, науково-технічної, екологічної, інформаційної, регіональної та іншої спрямованості певною мірою впливають на фінансову безпеку, але визначити пріоритетні з них для узагальнень та оцінок досить складно [3, с. 49]. Таким чином, принципи правового забезпечення фінансової безпеки держави мають нормативно-правове вираження як в контексті національної безпеки, її економічної складової та фінансового напрямку цієї складової. Розгляд усієї системи нормативно-правового забезпечення фінансової безпеки держави в межах цього дослідження не є можливим, тому доцільно розглянути лише окремі її елементи.

У Законі України «Про національну безпеку України» закріплено, що національна безпека України – це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу й інших національних інтересів України від реальних і потенційних загроз. Серед фундаментальних національних інтересів України цим Законом визначено сталий розвиток національної економіки, спрямований на забезпечення зростання рівня та якості життя населення, а також інтеграцію України до європейського, в тому числі економічного, простору [4].

Зазначені фундаментальні інтереси, вочевидь, розкривають сутність національних економічних інтересів держави, частиною яких є фінансова складова економіки держави.

До основних принципів, що визначають порядок формування державної політики у сфері національної безпеки і оборони, зазначеним вище Законом віднесено такі:

- 1) верховенство права, підзвітність, законність, прозорість і дотримання засад демократичного цивільного контролю за функціонуванням сектору безпеки і оборони та застосуванням сили;
- 2) дотримання норм міжнародного права, участь в інтересах України у міжнародних зусиллях із підтримання миру і безпеки, міждержавних системах та механізмах міжнародної колективної безпеки;
- 3) розвиток сектору безпеки і оборони як основного інструменту реалізації державної політики у сфері національної безпеки й оборони [4].

Стратегією економічної безпеки України на період до 2025 року передбачено низку завдань у сфері фінансової безпеки, серед яких: розбудова ефективної моделі боротьби зі злочинами в економічній сфері шляхом забезпечення діяльності Бюро економічної безпеки України; підвищення ефективності планування діяльності головних розпорядників коштів Державного бюджету України відповідно до пріоритетних напрямів розвитку держави з урахуванням бюджетних показників на

середньостроковий період, підвищення бюджетної дисципліни; поступове скорочення дефіциту державного бюджету та зміцнення взаємодії з міжнародними фінансовими організаціями; імплементація мінімального стандарту Плану протидії розмиванню бази оподаткування та виведенню прибутку з-під оподаткування (Плану дій BEPS) та впровадження ефективних податкових правил стосовно контрольованих іноземних компаній; стимулювання банківського сектору спрямовувати кредитні кошти, насамперед на розвиток реального сектору економіки, малого та середнього підприємництва; створення умов для збільшення залучення довгострокового фондування і розширення довгострокового та інвестиційного кредитування; зменшення рівня непрацюючих кредитів і підвищення стійкості банківської системи; збереження інституційної незалежності Національного банку України; активізація розвитку національного фондового ринку для забезпечення його ефективності та конкурентності; забезпечення зниження вартості позикових коштів для потреб держави (шляхом оптимального узгодження грошово-кредитної та боргової політики); реформування українського страхового ринку шляхом широкого впровадження страхування життя, медичного та інших видів особистого страхування, законодавче посилення прав страхувальників; розвиток сфери публічних закупівель шляхом подальшого приведення системи публічних закупівель України у відповідність до стандартів ЄС, визначених у директивах ЄС у сфері державних закупівель [5].

Зазначені завдання, вочевидь, відображають основні напрями, засади правового регулювання фінансової безпеки держави і належать до принципів її правового забезпечення. Із наведених завдань можна визначити такі принципи правового забезпечення фінансової безпеки держави: підвищення бюджетної дисципліни; продовження та зміцнення взаємодії з міжнародними фінансовими організаціями з метою скорочення дефіциту державного бюджету; розвиток реального сектору економіки, малого та середнього підприємництва; розвиток соціального страхування; імплементація європейських стандартів у сферу фінансового сектору країни тощо.

Підсумовуючи викладене, слід наголосити, що фінансова безпека є необхідною складовою економічної безпеки держави, що, у свою чергу, відображає сферу національних економічних інтересів, які входять до кола об'єктів національної безпеки держави.

Принципи правового забезпечення фінансової безпеки держави можна окреслити як систему передбачених законодавством або таких, які впливають із його змісту, основоположних засад забезпечення захищеності національних фінансових інтересів від реальних і потенційних загроз як зовнішнього, так і внутрішнього походження.

Система принципів правового забезпечення фінансової безпеки держави складається з декількох рівнів, на верхньому знаходяться принципи

правового забезпечення національної безпеки держави як принципи, що охоплюють правове забезпечення стану захищеності всіх сфер національних інтересів держави.

Список бібліографічних посилань

1. Основні принципи трудового права // Офіційний сайт Солом'янської районної в м. Києві державної адміністрації. 24.02.2015. URL: <http://www.solor.gov.ua/info/19/8231>.
2. Кравчук Н. Я., Колісник О. Я., Мелих О. Ю. Фінансова безпека : навч.-метод. посіб. Тернопіль : Вектор, 2010. 277 с.
3. Радзівіл К. С. До питання правового забезпечення фінансової безпеки держави. *Юридичний вісник*. 2011. № 4 (21). С. 49–52.
4. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.
5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року» : Указ Президента України від 11.08.2021 № 347/2021 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.

УДК 342.95

Артем Олександрович ЄФРЕМОВ,

кандидат юридичних наук,

начальник Головного управління ДПС у Харківській області

як відокремленого підрозділу Державної податкової служби України;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7972-0323>

СУТНІСТЬ ПРАВОВИХ ФОРМ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

В умовах євроінтеграційного шляху становлення нашої держави першочерговим завданням є реалізація реформ адміністративної діяльності державних органів влади. Самоціль усіх реформаційних процесів полягає в підвищенні ролі держави в економічній сфері, де пріоритетним завданням є забезпечення та постійне посилення економічної безпеки.

На сьогодні через поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, економічна система України є досить ізольованою, що посилює економічну кризу, яка, у свою чергу, охоплює життєзабезпечення громадян: процвітає безробіття, зниження виробництва тощо. Це є першочерговою загрозою для ефективного розвитку економічної системи України та гальмує її інтеграцію до Європейського

Союзу. Слід зазначити, що забезпечення економічної безпеки держави є одним із головних аспектів забезпечення національної безпеки України, яку реалізують державні органи влади у вигляді певного вираження, тобто форм і методів, які мають зовнішній вияв і власний характер. Самі ж форми і методи чинним законодавством не визначені як категорії, тому для усвідомлення розуміння змісту форм реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки необхідно провести їх науковий аналіз, що в подальшому дасть можливість визначити прогалини та надати пропозиції щодо їх усунення.

Надаючи характеристики формам та їх видам реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави, перш за все хотілося б звернути увагу на позицію І. П. Яковлева, який стверджує, що саме «через освоєння форм публічного адміністрування відкривається доступ до усвідомлення змісту владної активності. Поза конкретними способами зовнішнього вираження публічне адміністрування у державній справі залишається доволі абстрактним явищем для посадових осіб державних органів. Спрямованість на задоволення публічного інтересу, гласність, готовність до координації та інші якісні сторони сучасного урядування доносяться до приватних осіб через зміну співвідношення наявних та впровадження нових форм. Дотримання вимог кожної з форм, їх адекватне застосування дозволяє також розрізнити реальний (практичний, прикладний) та декларований зміст публічного адміністрування» [1, с. 80].

Також цікавою є думка В. К. Колпакова, який під формами управління розуміє зовнішнє вираження (зовнішнє оформлення) діяльності суб'єкта публічної адміністрації щодо реалізації своїх повноважень у межах визначеної законодавством компетенції [2, с. 43].

Звернемо увагу на думку О. В. Кузьменко, яка під формами діяльності суб'єктів публічної адміністрації розуміє «зовнішнє виражену діяльність суб'єктів публічної адміністрації, що здійснюється в рамках їхньої компетенції для виконання поставлених перед ними завдань і тягне за собою певні наслідки» [3, с. 153]. На нашу думку, запропоноване визначення є цілком слушним.

Не можемо оминати увагою те, як визначають форми державного управління адміністративісти Ю. П. Битяк і В. В. Зуй – це «зовнішнє вираження конкретних дій державного органу, його структурних підрозділів і посадових осіб (державних службовців), що реалізуються в процесі державної виконавчої діяльності і спрямовані на реалізацію функцій управління» [4, с. 91].

Спираючись на вищезазначені наукові погляди щодо визначення форм публічного адміністрування, можемо зробити проміжний висновок і навести власне розуміння цієї категорії: це зовнішній вияв законодавчо встановленої діяльності органів державної влади та їх посадових осіб у процесі виконання державою наданих функцій.

Наразі в науковій літературі «види форм» публічного адміністрування вчені розглядають майже з однорідною позицією. Наведемо низку прикладів того, як у науковій літературі класифікують форми публічного адміністрування.

На основі аналізу позицій учених можна констатувати, що майже всі вони розрізняють такі форми діяльності з реалізації державної політики: правові та неправові (організаційні).

Потрібно звернути увагу на дискусійне твердження С. В. Петкова щодо того, що «організаційні форми є предметом дослідження науки державного управління, а адміністративне право має зосередити свої зусилля на вивченні правових форм» [5, с. 56]. Підтримуємо твердження Ю. Ф. Щиголя, який у своєму дисертаційному дослідженні зробив акцент на тому, що «неправові форми» слід розглядати як організаційну діяльність, прикладами якої є бухгалтерський облік, діловодство, визначену чинним законодавством, наприклад Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [6, с. 158].

Зауважимо, що В. В. Галунько форми реалізації державної політики у розрізі діяльності органів виконавчої влади класифікує за однорідним принципом: 1) видання адміністративних актів; 2) укладення адміністративних угод; 3) учинення інших юридично значущих адміністративних дій; 4) здійснення матеріально-технічних операцій [7, с. 144].

Не менш цікавою є думка В. К. Колпакова, який класифікує форми на такі: ухвалення нормативно-правових актів; укладення адміністративних договорів; ухвалення нормативних документів щодо надання дозволів або вчинення реєстраційних дій [2, с. 47].

З огляду на вищевикладене ми підтримуємо класифікацію форм реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави на правові й організаційні.

Зазначимо, що правові форми реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави надалі ми будемо розглядати через: 1) видання правових актів; 2) видання підзаконних нормативно-правових актів; 3) видання індивідуальних адміністративних актів; 4) укладення адміністративних договорів; 5) здійснення інших юридично значущих дій у сфері забезпечення економічної безпеки держави. На підставі зазначеного наступним кроком буде розкриття кожної форми реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки.

Так, до першої категорії – *видання правових актів* – можна віднести ухвалення Верховною Радою України Законів «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», «Про національну безпеку України», Господарського кодексу України.

Другою категорією є *видання підзаконних нормативно-правових актів*, до яких можна віднести:

– Національну економічну стратегію на період до 2030 року, яка передбачає довгострокову економічну візію, принципи і цінності, «червоні лінії» (неприпустимі напрями руху), ключові напрями (вектори) економічного розвитку та стратегічні цілі, шляхи їх досягнення з урахуванням наявних і потенційних викликів та бар'єрів, а також основні завдання державної економічної політики і цільові індикатори на період до 2030 р. [8];

– Стратегію національної безпеки України, у якій пріоритетними напрямками є поточні та прогнозовані загрози національній безпеці і національним інтересам України з урахуванням зовнішньополітичних та внутрішніх умов, а також основні напрями зовнішньополітичної і внутрішньополітичної діяльності держави для забезпечення її національних інтересів і безпеки [9];

– постанови Кабінету Міністрів України, наприклад «Про припинення для України дії Угоди про загальні умови поставок товарів між організаціями держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав» від 30.01.2019 № 50, «Питання оборонних закупівель» від 03.03.2021 № 363;

– акти центральних органів виконавчої влади, які визначають державну політику у сфері економічної безпеки: накази Міністерства фінансів України «Про визначення умов випуску довгострокових облігацій зовнішніх державних позик 2020 року» від 11.12.2020 № 758, «Про оцінку ефективності бюджетних програм державного бюджету» від 19.05.2020 № 223 тощо; накази Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України «Про затвердження Порядку визначення предмета закупівлі» від 15.04.2020 № 708, «Про затвердження Порядку укладання і виконання рамкових угод» від 15.09.2017 № 1372 тощо;

– акти органів місцевого самоврядування, наприклад «Про затвердження Програми сприяння розвитку підприємництва у місті Львові на 2020–2022 роки» (ухвала № 5993 Львівської міської ради).

Третьою є категорія *видання індивідуальних адміністративних актів*, прикладами якої можна назвати: рішення у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції; дозвіл на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання; податкове повідомлення-рішення, передбачене ст. 58 Податкового кодексу України; рішення про створення та ліквідацію підприємств, установ Національного банку, віднесення банку до категорії проблемних або неплатоспроможних.

Четверта категорія – це *укладення адміністративних договорів*, до якої можемо віднести договори продажу через електронну систему ProZorro, прикладом наведемо договір між Державним підприємством «Білгород-Дністровський морський торговельний порт» і Державним підприємством «Прозорро. Продажі» із метою продажу (приватизації) єдиного майнового комплексу державного підприємства «Білгород-Дністровський морський торговельний порт», Указ Президента України «Про затвердження Угоди між Україною та Королівством Іспанія про співробітництво та взаємну допомогу в митних справах» від 27.09.2021 № 482/2021.

П'ятою категорією є здійснення інших юридично значущих дій у сфері забезпечення економічної безпеки держави. Прикладом у цій категорії наведемо:

– складання протоколів про адміністративні правопорушення у сфері економіки (на основі ст. 255 КУпАП, де правом на складання протоколів про адміністративні правопорушення, об'єктом посягання яких виступають суспільні відносини у сфері економіки наділені: 1) уповноважені на те посадові особи: органів Національної поліції, органів державного енергонагляду, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері енергозбереження, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного контролю за додержанням законодавства про захист прав споживачів, фінансових органів, органів Антимонопольного комітету України, органів Служби безпеки України, органів державної податкової служби, Національного банку України, органів державного фінансового контролю, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну регуляторну політику, політику з питань нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, ліцензування та дозвільної системи у сфері господарської діяльності та дерегуляції господарської діяльності, суб'єктів державного фінансового моніторингу, які виконують функції державного регулювання і нагляду за відповідними суб'єктами первинного фінансового моніторингу, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, органів ліцензування, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову і бюджетну політику; 2) посадові особи, уповноважені на те виконавчими комітетами, виконавчими органами, що виконують їх повноваження сільських, селищних, міських рад; 3) державні інспектори з питань інтелектуальної власності).

Висновок. Таким чином, за результатами проведеного наукового дослідження сформулюємо такі висновки.

1. Форми реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави вбачаються у здійсненні адміністративної діяльності державними органами влади, що реалізується на всій території держави або ж на конкретній адміністративно-територіальній одиниці для забезпечення економічних інтересів держави і громадян.

2. Під формами реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави слід розуміти визначений нормативно-правовими актами зовнішній вияв виконання компетенції, повноважень зі здійснення управлінської діяльності державних органів та їх уповноважених осіб щодо економічного захисту держави і прав громадян від загроз у національній, зокрема економічній, сфері.

3. Правовими формами реалізації державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки держави є зовнішні прояви діяльності суб'єктів реалізації державної політики в економічній сфері, аспектом якої є обов'язкове настання юридичних наслідків, має нормотворчий або процесуальний характер, який виявляється у вигляді видання правових актів, підзаконних нормативно-правових актів, індивідуальних адміністративних актів, укладення адміністративних договорів або ж здійснення інших юридично значущих дій у сфері забезпечення економічної безпеки держави.

Список бібліографічних посилань

1. Яковлев І. П. Форми і методи публічного адміністрування у державній митній справі : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2016. 224 с.
2. Колпаков В. К. Поняття форм публічного адміністрування. *Адміністративне право і процес*. 2012. № 2. С. 43–51.
3. Кузьменко О. В. Адміністративне право України. Загальна частина : курс лекцій. Київ, 2011. 395 с.
4. Адміністративне право України : підручник / за ред. Ю. П. Битяка. Харків : Право, 2005. 554 с.
5. Петков С. В. Теорія адміністративного права : навч. посіб. Київ, 2014. 304 с.
6. Щиголь Ю. Ф. Адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері захисту інформації : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2021. 264с.
7. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
8. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-p>.
9. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020>.

УДК [342:930.25:336.1](477)

Анатолій Володимирович ХРОМОВ,

кандидат історичних наук,

голова Державної архівної служби України;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9546-7089>

РОЛЬ ДЕРЖАВНИХ АРХІВІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Національна безпека України значною мірою залежить від рівня фінансової безпеки. Водночас рівень фінансової безпеки залежить від рівня інших аспектів національної безпеки, серед яких важливе місце посідає інформаційна безпека. Так, статтями 17, 32, 34 Конституції України визначено, що однією з найважливіших функцій держави є забезпечення інформаційної безпеки. Інформація та інформаційні технології все більше визначають розвиток, а також фінансову й економічну могутність суспільства. Запровадження безпрецедентних карантинних заходів у зв'язку із пандемією COVID-19, що полонила світ, інноваційність, яка стала визначальною характеристикою глобальних цивілізаційних процесів, стрімке запровадження результатів інформаційно-технологічного прогресу у всіх сферах життєдіяльності і зміни в сучасних політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих, культурних, освітніх процесах значно підвищили роль інформаційних ресурсів, у тому числі архівних, їх затребуваність й актуалізацію [1; 2].

Розглядаючи державну політику у сфері архівної справи та діловодства, слід зазначити, що її реалізація спрямована на накопичення, збереження та підвищення ефективності управління і доступу до архівної інформації [3], що сприяє соціальному, економічному, фінансовому та культурному розвитку України. Так, у документах Міжнародної ради архівів (далі – МРА) вказано, що «архіви в інформаційному мережевому суспільстві є однією з ключових структур системи соціальних комунікацій, забезпечують ефективність державного управління, відкритість і прозорість функціонування владних інститутів, створюють умови для удоступнення громадян до суспільно значущої інформації» [4].

Останнім часом унаслідок системної кризи світової безпеки та російської агресії проти України надзвичайно гостро постають проблеми формування реалістичної стратегії національної безпеки та оборони в різних вимірах: воєнному, політичному, економічному, соціальному, гуманітарному та інформаційному. Нині базовими цінностями розвитку архівної справи Стратегічною програмою розвитку архівної справи України на середньострокову перспективу (2019–2023 рр.) [4] названо національну безпеку, верховенство права, захист прав та інтересів громадян. Одним із керівних принципів розвитку архівної справи зазначеною Стратегією

визначено принцип захисту національних інтересів в архівній справі, що передбачає формування, зберігання та використання національної архівної спадщини – Національного архівного фонду (далі – НАФ) – і полягає в забезпеченні її повноцінного функціонування, захисту від чинників, що створюють можливості несанкціонованого розповсюдження, крадіжки, втрати, псування, знищення, приховування, підроблення документів, а також інших загроз і небезпек.

Нині пріоритетними завданнями державних архівів є: цифровізація всіх процесів архівної справи та діловодства; організація формування документів НАФ; забезпечення збереженості НАФ як складової всесвітньої культурної спадщини; популяризація архівних документів до пам'ятних дат та ювілеїв визначних осіб в історії України; забезпечення реалізації державної політики у сфері створення та ефективного функціонування державної системи страхового фонду документації [5; 6].

Досліджуючи роль державних архівів у забезпеченні фінансової безпеки країни, доцільно розглянути значення архівування даних суб'єктів господарювання. Різні нормативні акти і корпоративні процедури пропонують обов'язкове довготривале зберігання певної кількості паперових документів в архіві суб'єкта господарювання особових справ, фінансових паперів, договорів. Найбільш поширені завдання зі зберігання документів в організації – зберігання документів бухгалтерського обліку та кадрових документів.

Архів надає юридичним і фізичним особам організаційно-методичну та консультативно-методичну допомогу, контролює якість проведення експертизи цінностей під час схвалення описів справ постійного зберігання, анотованих переліків унікальних документів НАФ, індивідуальних номенклатур, описів справ з кадрових питань (особового складу), актів про вилучення для знищення документів, не внесених до НАФ, погоджує положення про служби діловодства та архівні підрозділи, здійснює перевірки стану діловодства й архівної справи юридичних осіб.

Архівами приймаються на зберігання такі документи фінансових посередників про укладені та виконані ними угоди із приватизаційними паперами [7]:

1) реєстри, акти приймання-передачі, договори та інші первинні документи, що підтверджують факт залучення приватизаційних паперів громадян;

2) довідки, що видавалися Державною акціонерною компанією «Національна мережа аукціонних центрів» і регіональними центрами сертифікатних аукціонів, у яких містяться дані про підсумки аукціонів або договори купівлі-продажу цінних паперів, придбаних за рахунок приватизаційних паперів за весь період діяльності;

3) спеціалізовану звітність щодо акумулювання та використання приватизаційних паперів (довідки про використання приватизаційних паперів; звіти про рух приватизаційних паперів; розрахунки вартості чистих активів);

4) звіти про здійснені розрахунки з учасниками за належними їм інвестиційними сертифікатами (про викуп інвестиційних сертифікатів);

5) довідки про виконання інвестиційними фондами та інвестиційними компаніями зобов'язань перед учасниками, надані відповідними реєстраторами, зберігачами та депозитарієм інвестиційних фондів та інвестиційних компаній;

6) оригінали договорів інвестиційних фондів та інвестиційних компаній з банківськими установами про депонування грошових коштів (та/або цінних паперів), не сплачених (виданих) учасникам, та виписки з рахунків банківських установ, відкритих відповідно до цих договорів;

7) виписки з депозитного рахунку банківської установи (або нотаріальної контори), на якому задепоновано зазначені кошти.

Правила зберігання бухгалтерських документів, документів податкового обліку, в тому числі терміни зберігання бухгалтерських документів (накладних, рахунків-фактур, актів, касових документів і документів суворої звітності), регулюються законами України «Про захист персональних даних» від 01.07.2010; «Про Національний архівний фонд та архівні установи» від 24.12.1993 «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999, наказами Міністерства юстиції України «Про затвердження Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях», «Про затвердження Переліку типових документів, що створюються під час діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування, інших установ, підприємств та організацій, із зазначенням строків зберігання документів» тощо.

Основною складовою в нормативно-правовій базі експертизи цінності документації є Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» від 24.12.1993 № 3814-XII. Відповідно до пп. 2 п. 3 ст. 31 цього Закону, а також Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 228, на виконання Наказу Міністерства юстиції України від 18.06.2015 № 1000/5 було затверджено Правила організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях [8]. Правилами встановлено єдиний для всіх установ порядок роботи з документами від їх створення в діловодстві до передання на постійне зберігання до державних архівів або інших архівних установ, підвищення ефективності організації архівної справи в установах, суворе дотримання вимог законодавчих і нормативно-правових актів з питань архівної справи та діловодства.

Основними джерелами комплектування архіву є структурні підрозділи установи, підпорядковані установи, фізичні особи. Архів управлінської документації зберігає: 1) закінчені в поточному діловодстві документи постійного і тривалого (понад 10 років) зберігання, створені структурними

підрозділами; 2) документи з кадрових питань (особового складу) працівників установи; 3) документи установ-попередників; 4) документи підпорядкованих установ, що ліквідовані; 5) документи особового походження працівників установи, які відіграли певну роль в історії розвитку тієї чи іншої сфери життєдіяльності країни або її окремого регіону, що надійшли на підставі заяви їх власника; 6) друковані видання, що доповнюють архівні документи, необхідні для науково-методичної та інформаційно-довідкової роботи архіву; 7) довідковий та обліковий апарат до архівних документів. Доцільно зазначити, що документи з різними видами матеріальних носіїв інформації повинні зберігатися в архіві установи окремо [8].

Податковий кодекс України також містить норми, що регулюють питання зберігання документів. У ньому вказується, що платники податків зобов'язані забезпечити зберігання первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності та інших документів, пов'язаних з обчисленням та сплатою податків і зборів, ведення яких передбачено законодавством, а також документів, пов'язаних із виконанням вимог законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [9].

Загрози фінансовим інтересам суб'єкта господарювання виявляються у формі суперечностей з фінансовим середовищем, в якому воно функціонує. Така загроза відображає реальну або потенційну можливість виявлення деструктивної дії різних факторів і умов на їх реалізацію в процесі фінансового розвитку та призводить до можливого збитку [10].

Поняття «загроза» та «небезпека» мають різне тлумачення у фінансовій сфері. Залежно від того, яке з понять використовується, воно може характеризувати різну економічну ситуацію на підприємстві. Доцільно розглядати загрозу як об'єктивно існуючу можливість негативного впливу на об'єкт, унаслідок чого може порушитися нормальний стан його функціонування, а небезпеку як найбільш конкретний вияв загрози [11]. У загальному значенні безпекою є такий стан об'єкта (суб'єкта господарювання), який здатний зберегти рівень розвитку в умовах руйнівного внутрішнього або зовнішнього впливу, це стан захищеності від негативного впливу якихось чинників внутрішнього і зовнішнього характеру, здатність повною мірою протидіяти чинникам негативного впливу із зовнішнього середовища без залучення додаткових засобів і людей [12]. Безпека у фінансовій сфері може бути забезпечена лише за умови, якщо буде визначена та побудована адекватна схема ідентифікації та нейтралізації загроз.

Отже, із становленням України як суверенної правової держави, розширенням напрямів її міжнародного співробітництва, проведенням низки реформ майже у всіх сферах життєдіяльності постала необхідність створення принципово нової власної системи захисту інформації та законодавчого регулювання інформаційних правовідносин з метою забезпечення фінансової безпеки країни.

При цьому в основі успішного функціонування та стабільного економічного стану суб'єкта господарювання лежить схема поєднання функцій контролю та планування для забезпечення надійної і стабільної інформаційної та фінансової діяльності на підприємстві. Інакше кажучи, для того, щоб підприємство безпечно та успішно проводило свою діяльність, необхідно забезпечити виконання інформаційно-аналітичної діяльності, пов'язаної з архівною справою та діловодством.

На рівні держави у напрямі забезпечення національної, в тому числі фінансової, безпеки доцільним є розробка сучасної моделі організації архівної справи з елементами децентралізації в контексті проведення адміністративної реформи, а також формування цілісної, ієрархічно структурованої нормативно-правової бази розвитку архівної справи та діловодства у взаємозв'язку з гармонізацією і поступовим упровадженням міжнародних норм і стандартів у цій сфері. Доцільно зазначити про нагальність вирішення питань щодо централізації системи державних архівів, які зберігають документи постійного строку зберігання (НАФ), та проведення роботи у напрямі організації роботи зі зберігання бухгалтерських, кадрових документів ліквідованих юридичних осіб мережею архівних установ органів місцевого самоврядування, що чітко вкладається в завдання децентралізації.

Список бібліографічних посилань

1. Попова Л. М. Основні засади державного фінансового контролю в Україні. *Право.UA*. 2017. № 3. С. 157–162.
2. Попова Л. М. Адміністративно-правові засади контролю в сфері підприємницької діяльності : монографія. Харків : Майдан, 2018. 536 с.
3. Хромов А. В. Доступ до національних архівних інформаційних ресурсів // Стратегічні комунікації у сфері забезпечення національної безпеки та оборони: проблеми, досвід, перспективи : тези доп. II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 1 жовт. 2021 р.) / М-во оборони України, НУОУ ім. І. Черняховського. Київ : НУОУ, 2021. С. 115–117.
4. Стратегічна програма розвитку архівної справи України на середньострокову перспективу (2019–2023 рр.) : схвал. протоколом засідання Нормативно-методичної ради Українського державного архіву від 18.04.2019 № 03 // Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства : офіц. сайт. URL: https://undiasd.archives.gov.ua/doc/strateg_prog_rozv_arch_spav.pdf.
5. Місія // Державна архівна служба України : офіц. сайт. URL: <https://archives.gov.ua/ua/місія-бачення-цінності-пріоритети/>.
6. Попова Л. М., Хромов А. В. Проблема правової визначеності унікальних документів Національного архівного фонду. *Наше право*. 2021. № 15. С. 5–13.
7. Положення про порядок передавання до галузевого державного архіву фінансових посередників Фонду державного майна України документів щодо укладених та виконаних фінансовими посередниками угод з приватизаційними паперами : затв. Наказом Фонду держ. майна України, Держ. комітету архівів України від 02.08.2000 № 1594/44 // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0531-00>.

8. Про затвердження Правил організації діловодства та архівного зберігання документів у державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях : Наказ М-ва юстиції України від 18.06.2015 № 1000/5 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0736-15>.

9. Попова Л. М., Понікаров В. Д., Федорищева О. А. Суб'єкти накопичувальної системи пенсійного страхування України // Фінансова система України в умовах трансформації соціально-економічних відносин : монографія / за заг. ред. В. І. Успененко. Харків : ФОП Панов А. М., 2019. 356 с.

10. Пархоменко Н. О. Особливості управління економічною безпекою будівельного підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2020/63.pdf.

11. Нікітіна А. В., Горовий Д. А., Бабич Д. В. Управління економічною безпекою автотранспортних підприємств в глобальному середовищі : монографія / за ред. А. В. Нікітіна. Харків : Вид-во ХНАДУ, 2015. 212 с.

12. Картузов Є. П. Вплив ризиків і загроз на стан фінансової безпеки підприємств. *Економіка та управління підприємствами*. 2012. № 9. С. 115–124.

УДК 349.3

Валерій Іванович МОСКОВЕЦЬ,

кандидат соціологічних наук, доцент,

*старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем протидії злочинності*

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0216-9470>

БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

Бюджетна безпека держави як складова фінансової безпеки – це особливий стан платоспроможності країни, який забезпечує збалансованість доходів і видатків державного та місцевих бюджетів й ефективно використання фінансових ресурсів бюджетної системи у процесі виконання державною та місцевою владою своїх функцій (державного управління, міжнародної діяльності; фінансування науки, освіти, культури й охорони здоров'я; забезпечення національної безпеки та оборони, реалізації інвестиційної та екологічної політики) за рахунок збереження фінансової стабільності (стійкості) бюджетної системи впливу загроз.

Зміст бюджетної безпеки виявляється у співвідношенні бюджетних ресурсів, параметрів їх формування та розподілу із сумарними потребами отримувачів таких ресурсів. За формою бюджетна безпека виявляється в системі оцінок, які характеризують її рівень. Об'єктом бюджетної безпеки є фінансові ресурси бюджетної системи (кошти), кількісні та якісні

характеристики їхнього розподілу між ланками бюджетної системи, суспільно-політичні, правові та фінансові аспекти бюджетного процесу, які є індикаторами і критеріями оцінки забезпечення бюджетної безпеки. Предметом бюджетної безпеки є діяльність держави, спрямована на гарантування певного рівня бюджетної безпеки шляхом впливу на її об'єкт. Суб'єктами безпеки в бюджетній сфері є органи законодавчої та виконавчої державної влади, органи місцевого самоврядування.

Основними цілями під час здійснення ефективного управління бюджетною безпекою мають бути: забезпечення повного та постійного виконання фінансових зобов'язань держави; усунення дестимулюючих і сприяння розвитку стимулюючих факторів бюджетної безпеки; відносно зниження витрат на функціонування держави та скорочення (поступове усунення) дефіцитності бюджету; зменшення боргового навантаження на національну економіку [1, с. 95].

Серед наявних і потенційно можливих загроз бюджетній безпеці можна виділити: недосконалість нормативно-правового забезпечення бюджетного процесу та прорахунки в бюджетному плануванні; зменшення виробництва в основних галузях народного господарства; недостатнє або невчасне наповнення джерел покриття бюджетного дефіциту; наявність суттєвих диспропорцій фінансування бюджетних видатків на підрозділи функціональної класифікації; незаконне та неефективне використання бюджетних коштів; неефективність системи контролю за бюджетними надходженнями та видатками бюджетних коштів тощо [2, с. 22].

Основними негативними тенденціями, які становлять суттєві загрози бюджетній безпеці України, є: невиконання запланованих показників доходів і видатків бюджету; різке збільшення державного та гарантованого боргу держави; зменшення позитивного фінансового результату суб'єктів господарювання від звичайної діяльності до оподаткування; зменшення загального обсягу зовнішньої торгівлі; збільшення негативного показника зовнішньоторговельного сальдо [3, с. 204].

На сьогодні бюджет України перебуває під впливом цілої низки факторів, які залежать від внутрішньої ситуації у зв'язку із кризою у військовій, економічній та соціальній сферах, а також від політичних рішень, зокрема у фінансовій політиці держави щодо економічних реформ. За нинішніх обставин, коли значно посилився вплив на українську економіку, зокрема неекономічних факторів (військових, інформаційно-психологічних, соціальних та адміністративних), і помітно виріс безпосередній та опосередкований вплив інших держав на розвиток економічних процесів у країні, загалом фінансово-політична ситуація в Україні виявляє особливі загрози бюджетній безпеці на всіх рівнях, про що зазначають багато науковців і практиків. Це доводить, що гарантування бюджетної безпеки держави є одним із ключових завдань під час реалізації її стратегічних соціально-економічних пріоритетів.

Список бібліографічних посилань

1. Управління фінансовою безпекою економічних суб'єктів : навч. посіб. / С. М. Фролов, О. В. Козьменко, О. О. Бойко та ін. Суми, 2015. 332 с.
2. Кибиткин О., Скотаренко О. Эконометрические методы оценки чувствительности экономической системы. *Вестник МГТУ им. М. Баумана*. 2010. № 1. С. 19–26.
3. Кишакевич Б. Ю. Формування системи фінансової безпеки України в умовах глобалізації. *Вісник Національного лісотехнічного університету України*. 2012. № 22. С. 202–207.

УДК 332.2.021.8.001.25(477)

Євгенія Андріївна АНАНЬЄВА,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1459-6629>*

РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

В умовах кризи зростання майже в усіх галузях економіки питання дотримання економічної безпеки України постає досить гостро. Оскільки процес господарської діяльності неможливий без забезпечення його достатнього рівня фінансових ресурсів, особливої уваги потребує фінансова безпека держави. Поліпшення державного фінансового контролю є важливою гарантією збереження соціальної спрямованості економічної та фінансової політики під час її фінансової діяльності та забезпечення її фінансової безпеки. Особлива роль і функції держави в нових соціально-економічних (ринкових) умовах, що характеризують її дію у фінансово-економічній сфері, є однією з характерних складових змістовної публічно-фінансової природи державного контролю.

Невирішене раніше питання спрямоване на виявлення та пошук тенденцій покращення фінансового контролю, що є складовою фінансової безпеки. Аспекти фінансової безпеки та державного фінансового контролю в основному розглядаються ізольовано, не розкриваючи їх взаємозв'язку.

Під фінансовою безпекою слід розуміти стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової систем, що характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх

негативних впливів, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної система та економічне зростання [1].

Державна фінансова безпека – це захист інтересів держави у фінансовому секторі або державному бюджеті, податковій та грошовій системі, що гарантує здатність держави ефективно генерувати, зберігати надмірне знецінення та раціонально використовувати фінансові ресурси країни для своєї економічної діяльності. та соціального розвитку та утримання фінансових зобов'язань [2].

Фінансова безпека має такі складові: фіскальна безпека, валютна безпека, грошова безпека, боргова безпека, безпека страхового ринку, безпека фондового ринку. Кожен компонент має виняткову важливість і заслуговує певного дослідження. Надзвичайно важливою складовою фінансової безпеки є бюджет безпеки.

Бюджетна безпека – стан платоспроможності держави з урахуванням збалансованості доходів і видатків державного та місцевих бюджетів та ефективного використання державних коштів [1].

Фінансово-економічна нестабільність останніх років сприяла поглибленню економічної рецесії, що призвело до загострення кризи державних фінансів та формування значного дефіциту бюджету. Таким чином, в умовах гострого дефіциту державних фінансових ресурсів удосконалення управління забезпечення ефективного та ефективного використання є надзвичайно актуальним питанням для України. У зв'язку з цим завданням є посилення контролю в державному управлінні та необхідність розробки наукових основ фінансового контролю та незалежного аудиту руху фінансових ресурсів та управління державою у цій сфері.

З боку державного сектора відбувається перерозподіл національного продукту. Ефективне його функціонування відіграє ключову роль у вітчизняній економіці. Це визначається багатьма факторами: станом вітчизняної законодавчої бази, своєчасністю, напрацюванням та виконанням державного бюджету, бюджетним балансом. Управління своїми фінансовими ресурсами держави неможливе без чіткої системи державного фінансового контролю.

Об'єктивна необхідність фінансового контролю обумовлена тим, що на макрорівні він є інструментом активізації функціонування економіки, забезпечення кругообігу фінансових ресурсів відповідно до встановлених законодавством параметрів, повноти податків і зборів, блоку - діяльність, що загрожує національній безпеці. Ця діяльність несе значні соціальні загрози, які зачіпають великі групи людей і порушують законні інтереси держави, бізнесу та суспільства в цілому, оскільки монополізує ринки та має на меті організацію державою забороненого виробництва товарів і послуг [3].

У фінансовій кризі, коли фінансова безпека держави стикається з досить значною загрозою, іншою функцією фінансового контролю є життя антикризових заходів з мінімальними витратами ресурсів і часу.

Контроль за коштами державного бюджету здійснюється за такими напрямками:

- 1) забезпечити законність використання бюджетних коштів;
- 2) прозорість бюджетних коштів;
- 3) забезпечення належного використання державних коштів;
- 4) забезпечення ефективного використання державних коштів.

Для досягнення цих цілей необхідно виконати завдання другого рівня, а саме:

- 1) удосконалення нормативно-правової бази як питань контролю, так і бюджетного законодавства;
- 2) побудова організаційної структури апарату державного управління вимог внутрішнього контролю;
- 3) розробка перспективних планів держави та визначення пріоритетних напрямів використання бюджетних коштів для розширеного відтворення;
- 4) визначення чітких цільових показників бюджетних коштів та встановлення механізму контролю за їх виконанням.

Погодьтеся з такими дослідниками, як В.К. Симоненко, П.С. Петренко [4], які спрямовують компоненти контролю, спрямовані на дотримання фінансової стабільності та економічної безпеки, чотири цілі: збільшення державного бюджету; економія витрат бюджету; зниження злочинності у фінансовій сфері; зменшити корупцію в країні. Недотримання цих цілей є значною загрозою фінансовій безпеці.

Необхідність соціально-орієнтованого обліку та контролю наголошує в одному з останніх наукових досліджень професор Ф.Ф. Бутинець [6]. Оскільки вся державна діяльність має бути спрямована на забезпечення інтересів людини і суспільства за допомогою економічних, політичних і соціальних важелів, державний фінансовий контроль як один із елементів державного управління має підкорятися цій спільній меті.

Такої ж думки дотримується І. М. Іванова, яка вважає, що розвиток ринкових відносин не тільки заперечує необхідність існування державного фінансового контролю, але й посилення соціальної орієнтації, що ускладнює державні органи, покладається на все більше можливостей захисту фінансові права та інтереси суспільства, заходи щодо усунення та запобігання зловживанням і крадіжкам [7].

Крім того, необхідність удосконалення державного фінансового контролю продиктована складністю фінансових аспектів діяльності держави в ринкових умовах, у тому числі активним залученням комерційних структур для задоволення соціальних потреб, використання інфраструктури банків та ін. фінансових установ для утримання державних коштів, у релізі зазначено ринок як власника власності та виробника товарів і послуг [8].

Більшість вчених, що займаються цими проблемами, констатують її неповноцінність. На нашу думку, ключовими напрямками удосконалення державного фінансового контролю як складової фінансової безпеки є:

- вирішення проблеми створення цілісної системи фінансового контролю;
- удосконалення нормативно-правової бази, у тому числі гармонізація з міжнародними стандартами контролю національних стандартів Закону України «Про фінансовий контроль»;
- законодавче розмежування повноважень регулюючих органів щодо проведення аудиту, закріплення статусу Рахункової палати ВАС та надання відповідних повноважень;
- удосконалення методичного та організаційного забезпечення відносно нових форм контролю, у тому числі ефективності аудиту.

Даний перелік напрямів удосконалення контролю в Україні далеко не повний, і кожен із виділених напрямків потребує ретельного дослідження та вивчення.

Так що можна контактувати, що контроль особливо важливий як функція управління. Тому контроль не повинен зосереджуватися тільки на операціях, які є фактично завершеними. Основна увага має бути зосереджена на теоретико-методологічних аспектах єдиної системи державного фінансового контролю, формуванні цілісної системи, удосконаленні законодавчої бази та визначенні та створенні вищого органу державного фінансового контролю.

Для сучасного розвитку державного фінансового контролю в Україні необхідно вивчати міжнародний досвід, що дасть можливість адаптувати передовий світовий досвід до умов національної економіки, сприяти інтеграції контрольної дії на міжнародному рівні. Першим кроком є забезпечення функціонування системи, яка ефективно попереджає всі можливі порушення та зловживання та вказує на недоліки, які існують на об'єктах, а можливості моніторингу усувають їх у майбутньому.

Враховуючи значне значення фінансового контролю для забезпечення належного рівня фінансової безпеки України, необхідно реформувати систему контролю.

Список бібліографічних посилань

1. Барановський А.І. Фінансова безпека в Україні (методологія та механізми оцінки забезпечення): монографія. / А.І. Барановський. – К.: Изд Київ. т. торх.-економ. Видавництва університету, 2009. – 759 с.
2. Методика розрахунку економічної безпеки України, затверджена Мінекономіки України від 02.03.2012 № 60.
3. Сивульський М.І. Державний внутрішній фінансовий контроль в Україні: результати, проблеми та перспективи / М.І. Сивульський // Фінанси України. – 2010. – № 7. – С. 8-18.
4. Симоненко В.К. основи єдиної системи державного фінансового контролю в Україні (макроекономічні аспекти) / В.К. Симоненко, П.С. Петренко. – К.: Знання України, 2011. – 280 с.

5. Артус М.М. Принципи розвитку фінансової парадигми в сучасних умовах ринкової економіки в Україні /М.М. Артус// Фінанси України. -- 2011. – № 5. – С. 63-70.
6. Бутинець Ф.Ф. Контроль і аудит: навч. для НІ. навчати. закладка. / Ф.Ф. Бутинець, С.В. Бардаш, Н.М. Малюга, Н. Сміт; Житомир. інж.-техн. Ін-т – 2-ге вид., доп. і бути відремонтованим. – Саме ПП «Рута», 2010. – 509 с.
7. Іванова І. М. Реформа державного фінансового контролю / І. М. Іванова // Фінанси України. – 2010. – № 6. – С. 245.
8. Піхоцький В.Ф. «Державний фінансовий контроль у державному управлінні» / В.Ф. Піхоцький // ЛРІ НАДУ при Президентіві України. – № 42. – 2015.

УДК 346.6

Ігор Григорович АНДРУЩЕНКО,

*кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань
Національної академії внутрішніх справ (м. Київ);
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2988-7579>*

ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЯК ПИТАННЯ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Фінансово-економічне благополуччя населення розвинених країн світу, забезпечується завдяки системному впливу держави на сферу суспільних відносин. Нині, в умовах всеохоплюючої глобалізації, такий вплив проявляється у наступних формах:

- встановлення прямих та непрямих податків;
- надання державних субсидій суб'єктам господарювання (далі – СГ);
- надання державного кредитування;
- надання державних замовлень;
- публічно-правове регулювання господарської діяльності;
- надання СГ різноманітних пільг за державними тарифами (залізничний транспорт, електроенергія, газ тощо);
- державне фінансування соціальних сфер суспільства;
- створення спільних СГ тощо.

Загалом вплив держави на діяльність СГ проявляється у таких напрямках: діяльність державних органів щодо створення та припинення діяльності СГ; регулювання діяльності СГ (ліцензування, квотування тощо); контролю за діяльністю СГ (квартальні, річні звітування).

В розвинених країнах світу, СГ що знаходяться у державній власності, становлять державний сектор економіки. Вважається, що до державного

сектору економіки входять як СГ, 100 % капіталу якого належить державі, а також спільні СГ, капітал яких сформовано з державного та приватного.

З цього приводу А. Дізаге, зазначає, що «державним є будь-який СГ в економічному значенні цього терміну, тобто будь-яка автономна одиниця, яка виробляє товари, роботи чи послуги, за умов, що державні органи здійснюють над нею ефективний контроль у тій чи тій формі». Також домінуючий вплив держави, може проявлятися у контролі більшої частки капіталу, більшості голосів або ж праві призначати понад половину членів адміністративних, керівних та контрольних органів [1].

Як зазначає Р. Самуелс «кінцева організаційна форма державного втручання у сферу діяльності СГ, визначається конкуренцією та конфліктом, що часто призводить до тінізації доходів СГ. Таке втручання майже ніколи не є продуктом добре виваженого довгострокового прогнозування» [2].

На думку Ф. Уелша, державне втручання в сферу діяльності СГ, пояснюється потребою забезпечення безпеки держави та недостатністю приватного капіталу для інвестицій навіть у потенційно прибуткові галузі та сектори країни.

Зазначимо, що діяльність СГ державної форми власності характеризується такими ознаками:

- майно такого СГ є державою власністю; його прибуток спрямовується на задоволення соціальних потреб, а не в інтересах приватних власників;
- мета діяльності таких СГ полягає у максимальному забезпеченні соціальних інтересів суспільства, а не у максимальному отриманні прибутку; водночас, останнє зовсім не виключається;
- держава здійснює в більшій чи меншій мірі вибір соціальних пріоритетів та управління діяльністю таких СГ, а також несе соціальну та іншу відповідальність за її наслідки;
- такі СГ підзвітні державі. Це означає, що приватні особи, які задіяні в їх управлінні, мають керуватися соціальними потребами суспільства, а не задовольняти власні інтереси чи інтереси окремих олігархічно-кланових груп.

Мета діяльності державних СГ проявляється у прагненні до максимального збільшення прибутку, але у тих межах, що встановлюються державою та які не повинні занадто послаблювати їх конкурентоздатність [3]. Двобічна природа державних СГ призводить до того, що завдання, які вони вирішують в умовах побудови економіки ринкового типу, можуть не збігатися та навіть суперечити тим завданням, розв'язання яких потребує суспільство.

Слід підкреслити, що вплив держави на сферу діяльності СГ, враховуючи погляди В. Парето, ґрунтується на таких положеннях:

- підвищення рівня соціального забезпечення суспільства, можливе у разі зростання рівня доходності діяльності СГ. Це означає, що всі ресурси суспільства оптимально розподіляються між СГ, а їх перерозподіл

не веде до поліпшення становища одних СГ за рахунок погіршення становища інших СГ;

– щоб забезпечити оптимальний рівень дохідності діяльності СГ, кожний СГ, включаючи державу та її органи, повинний мати певну автономність у прийнятті рішень.

Втім, реальний ринковий механізм досить далекий від такої досконалості. Такий стан справ, за неналежного здійснення державного управління, може стати загрозою безпеці держави. На дану обставину звертає увагу достатньо значна кількість науковців. На їх думку, глобалізаційні процеси, що відбуваються нині, не відповідають або ж перешкоджають досягненню СГ оптимального становища на ринку. Такі невідповідності мають бути усунені коригуючим чи доповнюючим впливом з боку держави [4, с. 177].

Висновок. Лібералізація сфери діяльності СГ та мінімальне втручання держави у цю сферу, може мати непередбачувані наслідки для інтересів вітчизняного суспільства. У ст. 1 Конституції України зазначається, що Україна є соціальною державою, а отже інтереси суспільства є пріоритетними по відношенню до інших. У цьому значенні інтервенція держави у сферу діяльності СГ має забезпечуватись безпосередньо. Невтручання держави, або ж мінімізації її інтересу до даної сфери, може призвести до погіршення соціальної складової та нашкодити суспільству, в першу чергу незахищеним верствам населення. У зв'язку з чим, держава не повинна нехтувати цими завданнями, що є фундаментальними питаннями безпеки держави в умовах глобалізації.

Список бібліографічних посилань

1. Dizaguet A. L'impotence des entreprises publiques dans l'economie francaise et europeenne apres les nationalisations de 1982. *Rev. economique*. Paris, 1983. Vol. 34. № 3. P. 436.
2. Samuels R. Public energy corporations in the industrial democracies: Japan in comparative perspective. *Institute of common wealth and comparative politics*. London, 1984. Vol. 22. № 1. P. 54-55.
3. Ramanadham U. U. The nature of public enterprise. London, 1984. P. 6-24.
4. Мамутов В. К., Чувпило О. О. Господарче право зарубіжних країн: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ. : Ділова Україна, 1996. 352 с.

УДК 342

Любов Костянтинівна ВЕЛИЧКО,

*студентка 4 курсу групи ПЗдср18-2 (спеціальність «Право»)
Харківського національного університету внутрішніх справ;*

Аліна Миколаївна ЧОРНА,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри правового забезпечення підприємницької
діяльності та фінансової безпеки факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0519-7300>*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Податкова система – сукупність загальнодержавних та місцевих податків і зборів, які справляються в установленому законодавством порядку. В більш широкому розумінні податкова система представляється як регламентована нормами фінансового права, закріпленими в законах та інших нормативно-правових актах з питань оподаткування, сукупність податкових відносин, які опосередковуються фінансовими органами, що забезпечують адміністрування податків, і проявляються в конкретних формах оподаткування [1, с. 50].

Податкова система втілює пріоритети державної податкової політики та надає державі можливість повноцінно існувати та виконувати свої функції. Великий вплив на податкову систему здійснює податкова політика, бо від її головних цілей та механізму здійснення залежить економічне зростання та суспільний добробут населення, адже податкова політика визначає головні пріоритети та засоби акумулювання фінансових ресурсів, необхідних державі для виконання своїх функцій.

Від стратегічних, економічних та контролюючих напрямків податкової політики залежать такі фактори як ефективний розподіл податкових надходжень до бюджетів всіх рівнів, що сприятимуть покращенню економіки в середині країни, контроль за своєчасністю та повнотою податкових надходжень, встановлюються розміри та строк податкових надходжень, що є дуже важливим, адже поповнення бюджету повинно здійснюватися своєчасно та в певних попередньо визначених рамках [4, с. 378].

Напрямки розвитку податкової політики України є досить ефективними однак їх досягнення уповільнює ряд недоліків в податковій системі:

1) Основним недоліком чинної податкової системи є її спрямування на подолання дефіциту бюджету шляхом вилучення доходів господарюючих суб'єктів.

2) Прослідковується відсутність чіткого взаємозв'язку податкової системи з розвитком економіки й діяльністю безпосередніх її суб'єктів. Це, у свою чергу, призвело до того, що податкова система розвивається

відірвано від розвитку безпосередніх суб'єктів оподаткування. Підприємства зацікавлені в отриманні мінімального прибутку, щоб уникнути надмірного податкового тиску [2, с. 307].

На сучасному етапі перед суспільством постає ряд питань, які потрібно вирішити в податковій сфері, для подальшого розвитку:

1) Необхідно провести повноцінну податкову реформу: перевірити податки на актуальність врахувавши всі сучасні зміни в нашій державі, адміністрування «малих» податків перевищує отриманий від них дохід, змінити ставки податків та ввести оптимальні податкові пільги які б стимулювали платників податків до економічного зростання, та збільшення обсягів підприємницької діяльності, в наслідок чого зростала б база оподаткування й первинні доходи платників податків.

2) Також необхідно встановити ставки податку на доходи фізичних осіб відповідно до отриманого доходу враховуючи принцип - більше заробляєш сплачуєш більший податок, знайти нові джерела наповнення бюджету, зменшити податкове навантаження на платників податків «обґрунтоване зниження податкового навантаження в перспективі може позитивно позначитися на обсязі податкових надходжень до бюджету [3, с. 143].

Однак податкове регулювання незважаючи на високу ефективність не слід розглядати як основний вид державного регулювання економіки, оскільки лише змінивши умови оподаткування за допомогою податкових реформ чи інших змін без засобів державної економічної політики неможливо вирішити всі проблеми у сфері економіки, але проведення позитивних змін в податковій системі якісно вплине на розвиток державної економіки загалом.

Прийняття нового податкового законодавства хоч і усунуло більшу частину проблемних питань у податковому законодавстві, але на сьогодні податкова система України не є досконалою та має ряд недоліків, таких як:

- податкове законодавство є складними та нестабільними, через наявність у законодавчих актах норм непрямої дії значна кількість питань у сфері оподаткування регулюється підзаконними актами, до того ж чимало податкових норм мають неоднозначне тлумачення, що негативно позначається на діяльності суб'єктів господарювання, знижує привабливість національної економіки для іноземних інвесторів;

- суто фіскальний напрямок дії податкової системи: податкова система України направлена в першу чергу на збільшення податкових надходжень до бюджету за рахунок збільшення податкового тиску на фізичних та юридичних осіб;

- недостатня дія стимулюючої функції в податковій системі: діюча податкова система України майже не направлена на стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу;

- витрати на адміністрування окремих податків є більшими порівняно з доходами бюджету, що формуються за рахунок їх справляння; - нерівномірне податкове навантаження, внаслідок чого найбільше

податкове навантаження покладено на законослухняних платників, позбавлених податкових пільг;

- широкомасштабне ухилення від оподаткування.

З одного боку, податки розглядаються як засіб вилучення зайвої грошової маси, а з іншого, зміна ставок непрямих податків впливає на рівень цін. Високі податки супроводжуються двоюким фактором інфляції: а) через скорочення (вихід у тінь) податкової бази та збільшення бюджетного дефіциту; б) через бажання підприємців компенсувати податкові вилучення додатковим доходом від зростання цін. Разом з тим збільшення податкового навантаження на доходи громадян стримує платоспроможний попит, що може певною мірою протидіяти підвищенню цін виробниками [3, с. 144].

Висновок. Податкова система є однією з основних механізмів регулювання державної економіки, її ефективність залежить від багатьох факторів податкової політики та податкового права. Однак податкова система має ряд проблем які я сподіваюся вирішують для подальшого ефективного здійснення державою своїх функцій.

Список бібліографічних посилань

1. Податкова система (підручник) / І. С. Волохова, О. Ю. Дубовик. - Х. 2019. – с. 50.
2. Реформування податкової системи України в контексті вдосконалення податкового законодавства / Н.А. Вахновська // 2010. - с. 306-309.
3. Бюджетно-податкова політика як чинник економічної безпеки України / Л. Максимова, Н. Костіна // 2008.– С. 97 – 159.

УДК 346.7:[330:004]

Наталія Миколаївна ВНУКОВА,

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри банківської справи і фінансових послуг

Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця;

Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку

Національної академії правових наук України;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1354-4838>

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА ІНДУСТРІЇ 4.0

Актуальність. Національна програма кластерного розвитку до 2027 року [1] визначає механізм змін в економіці під дією факторів Індустрії 4.0 щодо формування глобальних ланцюгів доданої вартості як фрагментації виробництва, розміщення різних частин виробничих процесів в різних країнах світу відповідно до порівняльних переваг місцевих виробників, що з одного боку ускладнює систему взаємодії, а з іншого боку сприяє зниженню витрат.

Мета - визначення напрямів економіко-правового забезпечення безпеки бізнес-середовища Індустрії 4.0 через формування ланцюгів доданої вартості.

Глобальний ланцюг доданої вартості – це сукупність заходів для розробки продуктів або послуг відповідно до концепції послідовності етапів виробництва (включаючи комбінацію фізичних змін сировинних компонентів та додавання супутніх виробничих послуг), завершуючи доставкою кінцевому споживачу та надаючи після продажні послуги чи товари [2].

Перспективним інструментом економіко-правового забезпечення є можливість застосовувати учасниками Індустрії 4.0, а це підприємства з автоматизації, інжинірингові компанії, промислові виробництва та ін. інструментів класифікації для уникнення ризиків і підвищення безпеки своєї діяльності.

Дослідники відзначають, що розвиток глобальних ланцюгів створення вартості часто описують як нелінійний процес, що відтворює своєрідну дугу, що отримала назву «усміхнена крива» (англ. *smiling curve*) [3].

Перетворення Індустрії 4.0, з одного боку, будуть і надалі зменшувати економічну дистанцію між країнами, знижувати транспортні та комунікаційні витрати компаній, відкривати нові технологічні можливості фрагментації виробничих процесів. Це, можливо, буде стимулювати подальшу міжнародну мобільність виробництва, а з іншого з'являються фактори, що протидіють виносу виробництва із промислово розвинутих країн в країни із дешевою робочою силою, або навіть спричиняють повернення багатьох виробничих процесів із зон офшорингового аутсорсингу. Економіко-правове забезпечення безпеки при оптимальному співвідношенні таких векторів може змінюватися під впливом діджиталізації світової економіки і розгортання новітніх роботизованих платформ виробництва. Дослідники із Запоріжжя вважають, що саме ці процеси будуть визначати майбутню динаміку розширення, або можливо навіть скорочення та реструктуризації глобальних ланцюжків створення вартості [4]. Отже, необхідно проведення додаткових досліджень щодо аналізу безпеки центрів промислової смарт спеціалізації.

До числа основних пріоритетів збалансованого розвитку вартості можна віднести: підвищення рівня технологічності промисловості і послуг; імпортозаміщення у виробництві інвестиційних та споживчих товарів; включення у глобальні ланцюги створення вартості [5].

Розвинута промисловість України є залежною від світової економіки, отже створення механізмів внутрішньої кластеризації може бути інструментом безпеки.

У Харкові і Запоріжжі серед потенційних учасників кластерів з автоматизації, інжинірингу і роботизації проведено опитування, яке дотичним чином може визначати і пошук механізмів підвищення безпеки промислової діяльності, яке показало, щодо сегментації у тріаді «Інжиніринг – Автоматизація – Машинобудування», що машинобудування (45,5%) превалювало у Харкові, тоді, як у Запоріжжі учасники опитування

віднесли себе до машинобудування на рівні (29,4 %) щодо інших, то вони поділились на інжиніринг (23,5 %) і комплексний інжиніринг (23,5%), це означає, що перетворення Індустрії 4.0 все більше змінюють традиційне сприйняття чистого машинобудування, яке інтегрувалось з іншими галузями. Щодо коопераційних зав'язків, то за опитуванням вони більш виражені у Запоріжжі, що можна віднести до факторів підвищення безпеки.

Висновок. Визначені передумови до кластеризації, розвиток дослідницької інфраструктури [6] можна вважати за напрями економіко-правового забезпечення безпеки бізнес-середовища Індустрії 4.0, яке впливає на розвиток промисловості і формування ланцюгів доданої вартості, як у Харкові, так і Запоріжжі.

Науково-практична новизна полягає у подальшому розвитку підходів до оцінки впливу змін Індустрії 4.0 на розвиток промисловості для розробки заходів з безпекових питань із піднесення цифрової економіки, автоматизації моніторингових процедур, ланцюгів доданої вартості для удосконалення економіко-правового забезпечення цього процесу.

Список бібліографічних посилань

1. Національна програма кластерного розвитку до 2027 року URL : [file:///C:/Users/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C/Downloads/cluster_development_program%20v1%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C/Downloads/cluster_development_program%20v1%20(1).pdf).
2. Kaplinsky R., Morris M. A handbook for Value Chain Research. The International Development Research Centre. 2001. 109 p. URL: <http://www.prism.uct.ac.za/Papers/VchNov01.pdf>.
3. Стельмах Х.П. Тенденції формування глобальних ланцюгів доданої вартості *Суспільні трансформації: людина, держава, соціум* : матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (29 жовтня 2020 р.). Львів : Львівський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП», 2020. С.246-250. URL: http://li-maup.edu.lviv.ua/uploads/media/content/Zbirnyk_MAUP_29102020.pdf#page=246.
4. Петрухно Є.А. Глобальні ланцюги доданої вартості та промисловий розвиток країн світу: магістерська робота за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини» / Є.А. Петрухно – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2020. – 133 с. URL: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/6930/1/Diplom_Petruhno.pdf.
5. Торопченко Н.В. Активізації інвестиційного забезпечення збалансованого розвитку національної економіки дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. Запоріжжя: Класичний приватний університет. 2021. 217 с. URL: http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/sites/default/files/dis_Toropchenko_0.pdf.
6. Внукова Н.М. Економіко-правове регулювання розвитку дослідницької інфраструктури // Збірник наукових праць НДІ ПЗІР НАПрН України. Вип. 6: Інноваційний процес в умовах глобальних викликів : за матеріалами круглого столу (м. Харків, 5 жовтня 2021 року) / за ред. С. В. Глібка, І. В. Подрез-Ряполової – Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2021. С.25-30. – Електронне наукове видання. – https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2021/Conf_05.10.21/Conf_05.10.21.pdf.

УДК 33

Сергій Сергійович БАНДУРКА,

доктор філософії,

адвокат АТ «Креденс» (м. Київ)

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ У СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Одним із найактуальніших завдань фінансової безпеки є захист прав і свобод людини і громадянина у фінансових правовідносинах.

Забезпечення фінансової безпеки передбачає не тільки здійснення заходів управління у сфері фінансової системи, таких як справляння податків, поповнення бюджету, кредитування, фінансування програм розвитку, інвестицій, підвищення добробуту населення, оплата праці і соціальної допомоги, а й вирішення ряду проблем у сфері захисту споживачів, зокрема, шляхом удосконалення захисту прав та інтересів споживачів, які понесли певні фінансові затрати, створення належних умов для насичення споживчого ринку якісними та безпечними товарами, роботами, послугами, підвищення рівня здоров'я та безпеки споживачів, удосконалення національного законодавства в сфері захисту прав споживачів, зокрема, адаптація його до законодавства Європейського Союзу, створення належних умов для реалізації споживачами своїх законних інтересів і прав на території України.

В 1991 році Верховною Радою України прийнятий Закон України «Про захист прав споживачів» [1], в якому передбачено, що споживачі, які перебувають на території України, під час придбання, замовлення або використання товарів (робіт, послуг) для задоволення своїх побутових потреб мають право на:

- 1) захист своїх прав державою;
- 2) належну якість продукції та обслуговування;
- 3) безпеку продукції;
- 4) необхідну, доступну, достовірну та своєчасну інформацію державною мовою про продукцію, її кількість, якість, асортимент, її виробника (виконавця, продавця) відповідно до Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»;
- 4¹) обслуговування державною мовою відповідно до Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»;
- 5) відшкодування майнової та моральної шкоди, завданої внаслідок недоліків продукції (дефекту в продукції), відповідно до закону;
- 6) звернення до суду та інших уповноважених державних органів за захистом порушених прав;
- 7) об'єднання в громадські організації споживачів (об'єднання споживачів).

Споживачі також мають і інші права, встановлені законодавством про захист прав споживачів.

Одночасно з правами споживачі зобов'язані:

- 1) перед початком експлуатації товару уважно ознайомитися з правилами експлуатації, викладеними в наданій виробником (продавцем, виконавцем) документації на товар;
- 2) в разі необхідності роз'яснення умов та правил використання товару – до початку використання товару звернутися за роз'ясненнями до продавця (виробника, виконавця) або до іншої вказаної в експлуатаційній документації особи, що виконує їх функції;
- 3) користуватися товаром згідно з його цільовим призначенням та дотримуватися умов (вимог, норм, правил), встановлених виробником товару (виконавцем) в експлуатаційній документації;
- 4) з метою запобігання негативним для споживача наслідкам використання товару – застосовувати передбачені виробником в товарі засоби безпеки з дотриманням передбачених експлуатаційною документацією спеціальних правил, а в разі відсутності таких правил в документації – дотримуватися звичайних розумних заходів безпеки, встановлених для товару такого роду.

В 2003 році був прийнятий Цивільний кодекс України [2], в якому врегульовані відносини, що виникають у зв'язку з укладенням договору роздрібної купівлі – продажу між споживачами та підприємцями. Покупцем стає кожна особа, яка звертається за товаром, умови договору є зразковими, споживач односторонньо не може її змінити, він може лише погодитися на них або відмовитися від укладання договору взагалі. На продавця (ст. 700 ЦК) покладено обов'язкове надати покупцеві необхідну і достовірну інформацію про товар, що пропонується до продажу.

Нині правова база захисту прав споживачів в Україні становить близько 30 законів і підзаконних актів. Проте реалізація їх здійснюється на досить низькому рівні. Економічна криза, неконтрольований ринок, підробка товарів, фальсифікація ціноутворення, продаж неякісної продукції, рейдерство щодо виробників, обвішування і обрахування, засилля оманливої реклами, недобросовісна конкуренція, проблематичність відшкодування збитків, низька купівельна спроможність населення підривають фінансову безпеку України.

Для забезпечення фінансової безпеки в сфері споживання необхідно:

- об'єктивно інформувати споживачів про можливості, які пропонує внутрішній ринок;
- надавати консультації споживачам, які мають проблеми з вибором товарів;
- надавати споживачам легкий та інформаційний доступ до процедур купівлі товару, отримання послуг, робіт, визначення ціни, порядку оплати;

- надавати інформацію про європейське та національне законодавство з питань захисту споживачів;
- забезпечувати вільний рух товарів, за виключенням послуг у сфері фінансів та пошти;
- дотримуватись процедур захисту економічних та фінансових інтересів споживачів;
- забезпечити реалізацію державної політики у сфері захисту прав споживачів, стандартизації, метрології та сертифікації.

Список бібліографічних посилань

1. Закон України «Про захист прав споживачів» // Відомості Верховної ради України (ВВР). 1991. - № 30. – С. 379.
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003. - № 40-44. – ст.356.

УДК 332.2.021.8.001.25(477)

Арсен Юрійович ЖИЛЬЦОВ,

*здобувач вищої освіти освітнього рівня «бакалавр»
спеціальності 081 «Право»*

Науковий керівник:

Олександра Вікторівна РОЖЕНКО,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного та господарського права,
факультету № 2 Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9358-5436>*

ВИКОРИСТАННЯ СВІТОВОГО ДОСВІДУ В ОРГАНІЗАЦІЇ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ЯК ШЛЯХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

На сьогодні фондовий ринок є одним із найбільш вагомих буферів для формування та використання інвестиційних ресурсів всіма суб'єктами економічної діяльності. Головною передумовою його сталого розвитку та ефективного функціонування є сприятлива економічна ситуація в країні, розповсюджена мережа фондових бірж, високий рівень довіри підприємств та населення до інструментів фондового ринку. Проте, нині в Україні фінансовий ринок функціонує в умовах нестабільного стану, що зумовлено фінансовими та політичними чинниками, а також низькою активністю учасників ринку. При цьому, беручи до уваги обмежені можливості підприємств вкладати в розвиток власні кошти, недостатній

розвиток логістичних зв'язків та інфраструктури й різноманіття вибору інструментів фондового ринку для залучення інвестиційних ресурсів дослідження цієї проблеми залишається актуальним.

Згідно з ч.1 статті 4 ЗУ «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» Фондовий ринок (ринок цінних паперів) - це сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо емісії (видачі), обігу, виконання зобов'язань, викупу та обліку цінних паперів (у тому числі деривативних цінних паперів) [1].

У світовій практиці виділяють три основні моделі організації фондового ринку: американську, європейську та змішану [2, с. 4].

За американської моделі банкам заборонено займатися деякими видами професійної та непрофесійної діяльності на фондовому ринку. Інвестиційні банки, фонди, компанії займають центральне місце на американському фондовому ринку. Ця модель характеризується здійсненням державою жорсткого регулювання та нагляду за поведінкою на ринку учасників угод із цінними паперами. Для США властиве повне розмежування між комерційною та інвестиційною діяльністю банків [2, с. 5].

Найбільшим фондовим ринком США є Нью-Йоркська фондова біржа (НЙФБ, англ. New York Stock Exchange (NYSE) — головна фондова біржа США, найбільша фондова біржа у світі, друга у світі за кількістю зареєстрованих компаній. На біржі визначається всесвітньо відомий індекс Доу-Джонса для акцій промислових компаній (англ. Dow Jones Industrial Average), а також індекси NYSE Composite і NYSE ARCA Tech 100 Index [2, с.7].

З початку свого створення фондовий ринок країн Європейського Союзу регулювався здебільшого державою з наданням обмеженого контролю самим учасникам біржового процесу. Однак процеси інтеграції, лібералізації економіки та уніфікації законодавства привели до поступового надання все більшого обсягу саморегулювання суб'єктам фондового ринку.

Однак фондові біржі ЄС все ще користуються авторитетом надійних і безпечних джерел вкладення інвестицій. Останнім часом спостерігається також швидкий приріст показників Ірландської та Люксембурзької фондових бірж, які, хоча й обкладаються великою податковою ставкою, високо котуються на міжнародному фондовому ринку й активно залучають нових інвесторів [3].

Змішана модель діє в більшості країн світу, зокрема у Франції, Японії, Південній Америці, Південно-Східній Азії та ін. Відповідно до цієї моделі на фондовому ринку функціонують як професійні учасники, так і банківські установи у вигляді універсальних та спеціалізованих [4, с. 39].

Згідно з [4], у світі приблизно у 10% країн функціонує європейська модель, у 30% – американська модель, у решті країн (60%) діє так звана «змішана» модель.

Для України властивою є змішана модель організації фінансового ринку. Це характеризується створенням у державі значної кількості фондових бірж, а також розвитком позабіржового ринку цінних паперів у

вигляді торговельно-інформаційних систем. Унаслідок змін із травня 2009 року в Україні припинили свою діяльність торговельно-інформаційні системи і єдиними організаторами торгівлі стали фондові біржі [5].

Але у фондового ринку України все ж таки присутні проблеми, такі як [6, с. 365]:

1. Недосконалість конкурентоспроможності фондового ринку.

2. Не завжди здійснюється оприлюднення вагової інформації про ринок цінних паперів.

Для поліпшення українського фондового ринку потрібно опиратися на досвід європейських країн, а отже:

- Стабілізувати законодавчу базу;

- Прийняти єдиний закон, який регулював би випуск та обіг усіх видів цінних паперів;

- Створити універсальну національну біржу;

- Розробити ефективну систему державного регулювання ринків капіталу з метою контролю за дотриманням вимог законодавства, запобігання шахрайству тощо.

Провівши аналіз фондового ринку України, можна зробити такі висновки про його стан та розвиток. По-перше, створення фондового ринку в Україні відбувалося за умов відсутності чіткої та логічної нормативно-законодавчої бази, а також невідповідності окремих елементів ринку міжнародним стандартам. По-друге, важливою проблемою, що постає перед Україною, є те, що правове забезпечення та механізми котирування цінних паперів ще досі чітко не визначені, відсутня відповідна інфраструктура, ринок недостатньо прозорий та малоліквідний. По-третє, український фондовий ринок перебуває у безпосередній залежності від світового, це засвідчує підвищення значень українських фондових індексів під час стрімкого росту світових індексів та сприятливих політичних та економічних новин [7].

Отже, фондовий ринок України поступово розвивається, однак нині він не в змозі конкурувати з ринка Європи чи Америки, що зумовлено відсутністю довгострокової комплексної політики держави. Найбільш актуальними проблемами розвитку вітчизняного фондового ринку залишаються такі: інституційні; фінансові; інвестиційні; державного регулювання. Досягнути позитивних змін на фондовому ринку значною мірою вдасться за рахунок зусиль відповідних державних органів. Ліквідний, надійний та прозорий фондовий ринок має забезпечити реалізацію національних інтересів України та економічне зростання. Запозичення європейського та американського досвіду сприятиме удосконаленню функціонування системи національного управління фондовим ринком, що може бути шляхом забезпечення фінансової безпеки держави.

Список бібліографічних посилань

1. Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» чинний з 23.02.2006 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3480-15> (дата звернення: 3.12.21).

2. Понеділко О. Інвестиційні ознаки комерційних банків та їх групування. Інвестиції: практика та досвід. 2011. № 15. С. 4-7 (дата звернення: 25.11.2021).
3. Бойченко Е. Г., канд. юрид. наук, доцент кафедри господарського права і процесу, Національний університет «Одеська юридична академія», Україна, м. Одеса. Теорія і практика правознавства. 2020. Вип. 1 (17) URL: <file:///C:/Users/10%20PRO/Downloads/206310-Article%20Text-465435-1-10-20200701.pdf> (дата звернення 26.11.2021).
4. Петрук О.М. Банківська справа : навч. посібник / за ред. д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинця. К.: Кондор, 2010. 461 с. (дата звернення: 25.11.2021).
5. Сватюк О. Р., Скоропад І. С., Сватюк Д. Р. Модернізація інфраструктури фондового ринку як умова економічної безпеки акціонерних товариств. Науковий вісник 2017 Львівського державного університету внутрішніх справ. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1116/1/%D1%81%D0%B2%D0%B0%D1%82%D1%8E%D0%BA.pdf> (дата звернення 26.11.2021).
6. Петик Л. О. Сучасний стан фондового ринку в Україні. Національний лісо-технічний університет України. 2015. Вип. 25.1. С. 344-350. (дата звернення 26.11.2021).
7. Тернопільський національний економічний університет ,Факультет аграрної економіки і менеджменту Кафедра обліку та економіко-правового забезпечення АПБ. Назаренко Софія Павлівна Стан, проблеми та перспективи розвитку фондового ринку: міжнародний аспект Тернопіль. 2018 URL: http://elar.naiau.kiev.ua/bitstream/123456789/19385/1/dyser_kuznietsova.pdf (дата звернення 26.11.2021).

УДК 34.096

Яна Анатоліївна КАРАБАНЬ,

кандидат юридичних наук,

суддя Господарського суду міста Києва;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7766-0440>

ЗАВДАННЯ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ ЩОДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ

Економічна нестабільність, що поширюється у світі, як наслідок нерівності доходів, поширення бідності, не контролюючої інфляції та інших негативних явищ, притаманним всім країнам в умовах глобалізації, потребує пошуку сучасних засобів врегулювання, зокрема виваженої монетарної політики держави.

На думку експертів, за останні десятиліття технологічний прогрес і глобалізація стали основними факторами, що вплинули на розширення економічних можливостей та стимулювали зростання економік, але ці ж фактори одночасно сприяли зростанню нерівності в розподілі доходів [1]. Доводиться, що саме уряд має суттєвий вплив на монетарну політику,

оскільки в умовах глобалізації та технологічного прогресу виключно економічні ринкові інструменти не здатні ефективно регулювати макроекономічні процеси.

Прискорення інфляції в Україні, поширення кредитних ризиків, нестабільність фінансового ринку спричинили ріст економічних правопорушень та злочинів. За даними звіту Офісу Генерального прокурора України «Про кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах, установах, організаціях за видами економічної діяльності» стан економічної злочинності в Україні характеризується наступним: більше порівняно з 2020 роком зареєстровано випадків шахрайства з фінансовими ресурсами - 142 проти 76 у 2019 році, 58 - у 2018, 61 - у 2017 та 63 - у 2016 й приблизно нарівні із 2015- 133, але значно менше, в тому числі й в кілька разів, ніж у 2014 - 347 та в 2013 - 337. Зменшилася й протидія нецільовому використанню бюджетних коштів: виявлено всього 16 фактів, що менше, зокрема і в кілька разів, а ніж у 2019 році - 23, у 2018 -18, у 2017 - 21, у 2015 - 24, у 2014 - 34 та в 2013 - 48, але приблизно нарівні з 2016 роком - 15. Проте відмічається «... мільярдні суми розкрадаються на тендерах, коли лише німий не говорить про розтрату бюджетних коштів, виділених на ту ж оборону, а останнім часом і на ремонт та будівництво доріг...» [1]. Отже, статистичні дані доводять, що боротьба з економічними злочинами, які є наслідком матеріального становища громадян, повинна відбуватися не тільки за рахунок виявлення та притягнення до відповідальності винних, а й на підставі проведення обґрунтованої та виваженої фінансової політики держави.

Національний банк України у 2018 році розробив Стратегію монетарної політики національного банку України (далі – Стратегія), що деталізується у щорічних Основних засадах грошово-кредитної політики. Відповідно до завдань Стратегії використання таких економічних інструментів, як: показник інфляції, облікова ставка, обмінний валютний курс та дедаларизації депозитів – є суттєвими важелями впливу на економіку та попит на фінансові ресурси. Саме на цих інструментах монетарної політики, які знаходяться під контролем уряду, наголосив глава НБУ К. Шевченко. У доповіді при обговоренні валютної та монетарної політики НБУ на 2022 рік він зазначив, що «...завдяки укріпленню гривні та вжитим монетарним заходам інфляція наприкінці минулого року почала знижуватися. Після проходження піку в 11% у вересні минулого року споживча інфляція знизилася до 10% у грудні. Таким чином, розворот інфляційної тенденції в Україні, на відміну від багатьох інших країн, відбувся вже минулого року» [2]. Важливо, що інфляція, темпи якої ще залишаються високими знаходиться під контролем уряду.

Наукові дослідження правового механізму регулювання грошово-кредитної політики доводять, залежність стану реалізації монетарної політики від адміністративно-правових та фінансово-правових методів. На

думку Е. Алісова «Провідна роль в організації і функціонуванні сучасних імперативних грошових систем належить державній монетній регалії, як привласненому державою виключному праву на створення (випуск у обіг) грошей, а встановлена відповідно до цього права система юридичних норм є особливою правовою формою...» [3]. За допомогою методу екстраполяції можливо визначити, що особлива правова форма притаманна не тільки організації та функціонуванню грошових систем, а і реалізації та організації використання інструментів сучасної монетарної політики.

Висновки. Трансформація економічної злочинності, що є наслідком сучасних політичних, економічних, екологічних та соціологічних змін у міжнародних зв'язках, потребує використання адміністративно-правових засобів впливу на монетарну політику. Враховуючи завдання монетарної політики щодо врегулювання інфляції, цін, заробітної плати, облікової ставки, а також особливостей проведення бюджетної політики та податкової, що забезпечуються урядом, координація правового механізму взаємодії уряду та банків надасть змогу забезпечити ефективне функціонування економіки.

Список бібліографічних посилань

1. Протидія економічній злочинності в Україні в 2020 році: стан і проблеми (Частина 1) Юридичний вісник України від 05.10. 2021 URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/protydiya-ekonomichnij-zlochynnosti-v-ukrayini-v-2020-rotsi-stand-i-problemy/> (дата звернення 02.02.2022).
2. Шевченко К. Валютна та монетарна політика НБУ. Підсумки та прогнози. 22.01.2022. Сайт НБУ URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/vistup-golovni-natsionalnogo-banku-kirila-shevchenka-pid-chas-kruglogo-stolu-pidsumki-monetarnoyi-politiki-2021-vikliki-ta-reaktsiya-natsionalnogo-banku> (дата звернення 02.02.2022).
3. Алісов Є.О. Теоретичні проблеми правового регулювання грошового обігу в Україні – Харків: Фоліо, 2004. – 288 с.

УДК 332.2.021.8.003.45(256)

Валентина Олегівна СОМОВА,

студентка 2 курсу групи ФБС-дср-20-1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Вікторія Анатоліївна ФУРСА,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри правового забезпечення підприємницької

діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6325-0910>

СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Тіньова економіка - нелегальна неврахована, фіктивна, корислива діяльність, мета зосереджена на отримання доходу, приховуваного від офіційної влади будь-яким, навіть кримінальним або протизаконним шляхом.

Структуру тіньової економіки становить:

- неофіційна економіка – незаконні види економічної діяльності, при якому здійснюється невраховане офіційною статистикою виробництво товарів і послуг, що приховується від оподаткування;

- фіктивна економіка – розкрадання, спекулятивні угоди і хабарництво, а також інше шахрайство, яке пов'язано з прихованим одержанням грошей і їх подальшим застосуванням;

- підпільна економіка – незаконні види економічної діяльності [2, с. 149].

За своєю суттю тіньова економіка – це неконтрольований державою рух товарів і послуг, які є приховані від держави та органів державного управління соціально-економічні відносини між всіма громадянами, певними соціальними групами, що включає в себе невраховані, нерегламентовані види економічної діяльності. Вона може існувати тільки в командній і в ринковій економічних системах, хоча за масштабами та сферами може відрізнятися.

Основна причина, що спричиняє утворення тіньової економіки, виступає диспропорція між попитом і пропозицією, що слугує утворення дефіциту на товари і послуги. Основна мета тіньової економічної діяльності є отримання і збільшення прибутків, які важко отримати в країні з чітким і суворим законодавством [1, с. 59]. Їх отримання і є формою вирішення протиріч між інтересами держави та окремих суб'єктів ринку, що не мають можливості легальної економічної діяльності або не бажають це робити в діючому законодавчому полі.

Основні види тіньової діяльності в Україні:

- проведення готівкових операцій без обліку;
- приховування доходів або перебільшення видатків;
- виплати нелегальної заробітної плати;

- заниження ціни акцій корпорацій (при оформлені продажу контрольного пакету);
- хабарі, «відкати»;
- відмивання коштів;
- підпільне виробництво;
- незаконна господарська діяльність;
- шахрайство;
- «чорні ринки» (незаконні ринки збуту).

Тіньова економіка властива багатьом країнам. В Україні залишається гострою проблема коруптованості, нелегального виробництва і збуту продукції, фіктивних грошових операцій. Неефективна податкова політика веде до зменшення надходжень до бюджетів всіх рівнів, тобто змушує підприємства та підприємців приховувати свої прибутки. Дослідження у даному напрямку ускладнюється ще й тим, що достовірної і повної інформації про рівень тінізації економіки отримати практично неможливо.

Механізмами одержання тіньових доходів стали:

1. Нелегальний експорт капіталів;
2. Одержання тіньових доходів шляхом прихованого вилучення з обігу різниці між офіційними і реальними цінами на товари і послуги;
3. Корупція;
4. Нелегальні валютні та зовнішньоекономічні операції;
5. Випуск і реалізація необлікованої продукції;
6. Надання не облікованих послуг;
7. Вимагання, розкрадання, грабежі;
8. Незаконне шахрайство;
9. Незаконна приватизація державної власності.

Одна з причин виникнення тіньового сектору економіки є низька заробітна плата, високі податки на фонд оплати праці. На 1 دلار погодинної зарплати середньостатистичний український працівник виробляє приблизно в 3 рази більший ВВП, ніж аналогічний американський. Це говорить про експлуатацію найманої праці [3, с.9].

Тіньова економіка є об'єктивним явищем, яке характерне для всіх країн світу. На останньому Всесвітньому економічному форумі поширення тіньової економіки визвано одним із основних глобальних ризиків майбутнього десятиліття. Така оцінка пов'язана з негативними наслідками цього явища, а саме:

- викривленням конкурентного середовища, що створює невідгідні умови для функціонування легального сектору та спонукає його до переходу в «тінь»;
- зниженням ефективності заходів державного регулювання економіки;
- зниженням фінансового ресурсу зведеного бюджету, зростанням податкового навантаження на легальний сектор економіки;
- непродуктивним впливом капіталу з країни;

- значною кількістю неконтрольованих тіньових фінансових потоків.

Слід зазначити, що в країнах Європи тіньовий сектор сформований переважно за рахунок заборонених видів діяльності (нелегальних). Особливістю тіньової економіки в Україні є те, що вона формується здебільшого за рахунок легальних видів діяльності, доходи від яких виводяться з-під оподаткування, унаслідок умисного ухилення від сплати податків.

Висновок. Тіньова економіка за своєю сутністю є складним суспільно-економічним явищем, пов'язаним із незаконним привласненням суб'єктом економічної діяльності чистини створеної вартості або частини майна через різноманітні спотворення достовірної інформації про рух грошових коштів та матеріальних цінностей, поданням неправдивої інформації первинного обліку для приховування джерел оподаткування.

Список бібліографічних посилань

1. Шлемко В.Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення: [монографія] / В.Т. Шлемко, І.Ф. Бінько. - К.: НІСД, 1997. - 144 с.
2. Фінанси : підручник. / за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. - 2-ге вид. переробл. і доповн. - К.: Знання, 2012. - 687 с.
3. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України. [Аналітичний портал: Експерт України]. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.expe.ua/info/document/archivepa/law5xwqoi/index.htm>.
4. Сайт wikipedia [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Фінансова_безпека.

УДК 336.01

Єгор Вадимович КИРИЧЕНКО,

студент групи ФБСдср-18-1 факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Юлія Миколаївна КИРИЧЕНКО,

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9125-218X>

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ДЕРЖАНИХ ОРГАНІВ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених Міністерством економічного

розвитку і торгівлі України [1], до складових елементів структури економічної безпеки віднесено виробничу, демографічну, енергетичну, зовнішньоекономічну, інвестиційно-інноваційну, макроекономічну, продовольчу, соціальну та фінансову безпеку. Фінансова безпека, у свою чергу, містить такі складові: 1) банківська безпека; 2) безпека небанківського фінансового ринку; 3) боргова безпека; 4) бюджетна безпека; 5) валютна безпека; 6) грошово-кредитна безпека.

Фінансова безпека є основною складовою економічної безпеки, оскільки охоплює всі галузі матеріального виробництва та забезпечує обіг грошей. Існують різноманітні трактування її змісту та структурних складових. Переважно «серед складових фінансової безпеки держави виділяють бюджетну безпеку, боргову безпеку, грошово-кредитну (монетарну) безпеку, валютну безпеку, інвестиційну безпеку, банківську безпеку та безпеку небанківського фінансового сектору (фінансову безпеку страхового та фондового ринків)» [2, с. 104 - 105].

Розглядаючи проблеми протидії правопорушенням у сфері економіки і корупції, слід зазначити, що ці питання не є новими для сучасної України. Держави за всіх часів намагалися захистити інтереси скарбниці від зазіхання шахраїв та злодіїв, а також від чиновницьких зловживань.

Монархи доручали розслідування найделікатніших справ довіреним особам, тим вельможам, яких вважали взірцем чесності. Відомо, наприклад, як боровся із тодішніми проявами корупції перший міністр юстиції Російської імперії Г. Р. Державін. Чиновних хабарників у ті часи називали «мздоимцами». Історія зберегла і до нашого часу це влучне російське слово.

За часів імператора Миколи I було створено Третє відділення Власної його імператорської величності канцелярії. Відділення займалося не лише боротьбою з інакодумцями та пошуком шпигунів. Його співробітники боролися з фальшивомонетниками та шахраями, стежили за розтратниками та хабарниками. Ці завдання не втратили актуальності і після революційного 1917 року.

Після переходу влади до більшовиків, 20 грудня 1917 року, В.І. Ленін підписав декрет про створення Всеросійської Надзвичайної Комісії (ВНК) як організації з боротьби з контрреволюційною діяльністю. Пізніше, у 1919 р. відповідним рішенням було створено «промислово міліцію», основними завданнями якої була боротьба з розкраданням народного надбання, а також з протиправним використанням у приватних інтересах націоналізованих засобів виробництва та сировинних запасів. За часів Нової економічної політики змінюються і пріоритети боротьби з економічною злочинністю, перш за все на певний час легалізують ринкову торгівлю, а особливу увагу починають звертати на посадові злочини радянських чиновників.

З лютого 1922 року у складі Головного політичного управління (ГПУ) почало діяти економічне управління, яке здійснює боротьбу з великими розкраданнями та хабарництвом. Займався економічними злочинами та кримінальний розшук.

У 1920-ті р.р., поряд з органами ГПУ, роботу з виявлення та розкриття розкрадань, розтрат, фальшивомонетництва, господарських та посадових злочинів проводили й апарати карного розшуку, для чого з їхнього складу виділялися спеціальні підрозділи. Наприклад, відділенням боротьби з посадовими злочинами у 1922 р. було виявлено 3 086 фактів хабарництва, а 1923 р. – 2778 [3].

У період колективізації різко зросла кількість злочинів проти колгоспної власності. Для боротьби з антиколгоспною економічною злочинністю з прийняттям Постанови ЦВК і РНК СРСР від 7 серпня 1932 р. «Про охорону майна державних підприємств, колгоспів і кооперацію та зміцнення суспільної власності» заходи впливу до осіб, які робили замах на колгоспну власність, різко посилювалися. Саме ця постанова здобула сумну популярність як «Указ про три колоски»: незалежно від величини збитків, завданих державній власності, винний отримував або 10 років ув'язнення, або розстріл.

У 1935 р. економічні управління НКВС ліквідували, а функції боротьби з розкраданнями, посадовими та господарськими злочинами повністю поклали на міліцію та кримінальний розшук.

Першим спеціалізованим підрозділом у системі органів внутрішніх справ, що став вести цілеспрямовану боротьбу з корисливими злочинами економічної спрямованості, була служба боротьби з розкраданнями соціалістичної власності (БРСВ), створена наказом НКВС СРСР від 16 березня 1937 р. № 00118. Саме цим наказом було затверджено і «Положення про відділ по боротьбі з розкраданнями соціалістичної власності та спекуляцією ГУРСМ НКВС СРСР». Відповідно до положення служба була створена для боротьби з розкраданням соціалістичної власності в організаціях і установах держторгівлі, споживчої та інвалідної кооперації, заготівельних організаціях і ощадкасах, а також для боротьби зі спекуляцією.

Післявоєнний стан в країні та нові завдання мирного життя вимагали вжиття необхідних заходів щодо вдосконалення діяльності служби БРСВ. У 1947 р. відділ БРСВ ГУМ набув нового статусу – він був реорганізований в Управління БРСВ. Враховуючи особливості того часу, робота апаратів БРСВ була націлена, в основному, на виявлення розкрадачів та хабарників у будівництві, торгівлі та промисловості. В цілому, працівники цієї служби виконували завдання з боротьби із розкраданнями соціалістичної власності та спекуляцією майже до кінця вісімдесятих років.

Саме з отриманням Україною незалежності настає новий етап становлення та розвитку власних органів з боротьби з економічною злочинністю вже незалежної держави. Зокрема, 2 вересня 1991 року Наказом МВС України № 378 підрозділи боротьби з розкраданням соціалістичної власності і спекуляцією були реорганізовані і утворені підрозділи захисту економіки від злочинних посягань (ЗЕЗП), а в МВС України утворене Головне управління захисту економіки від злочинних посягань [4].

Відповідно до Положення про Державну службу боротьби з економічною злочинністю, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 5 липня 1993 р. № 510 [5] створена Державна служба боротьби з економічною злочинністю була складовою частиною кримінальної міліції системи МВС.

Першою спробою щодо заснування органу, який буде відповідальним за боротьбу з фінансовими порушеннями, яка відбулася навесні 2013 року, можна назвати Законопроект «Про Службу фінансових розслідувань України (фінансову поліцію)», що розглядався міністерствами за ініціативою Податкової міліції.

Пізніше, у 2014-2015 роках Кабінетом Міністрів України було розроблено кілька концепцій Служби фінансових розслідувань. Тоді теж хотіли ліквідувати податкову поліцію та ще чотири органи виконавчої влади, а на базі ДФС, податкової поліції та економічних підрозділів СБУ та МВС створити нову службу, але проект не пішов далі від громадських обговорень.

Через рік до Верховної Ради України було внесено законопроект «Про фінансову поліцію», яка мала б замінити податкову в якості державного правоохоронного органу, на який покладался б обов'язок забезпечення запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття злочинів у сфері формування та використання фінансових ресурсів держави, економічної безпеки.

В уряді відбулася дискусія щодо майбутнього органу фінансових розслідувань. У підсумку Міністерством фінансів України було внесено свій законопроект про створення Служби фінансових розслідувань, який так і не було розглянуто.

30 серпня 2019 року на доручення Президента України проект закону про Бюро фінансових розслідувань внесли до Верховної Ради як невідкладний, проте 2 жовтня 2019 року зняли з розгляду.

Тим часом 2 жовтня 2019 року Верховна Рада України прийняла в першому читанні інший законопроект – № 1208-2 «Про Бюро фінансових розслідувань», однак у другому читанні його відхилили.

2 липня 2020 року зареєстровано новий проект закону №3087-д «Про Бюро економічної безпеки України», що 3 вересня цього ж року пройшов перше читання. 28 січня 2021 року закон був проголосований у цілому, а підписаний Президентом України 22 березня 2021 року [6]. 12 травня 2021 р. Кабінет Міністрів України прийняв постанову № 510 «Про утворення Бюро економічної безпеки України», відповідно до якої було створено Бюро економічної безпеки України як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Державну реєстрацію органу як юридичної особи проведено 23 серпня 2021 року, а 25 листопада 2021 року Бюро економічної безпеки України розпочало свою діяльність.

Бюро економічної безпеки отримує функції різних правоохоронних органів – поліції, Служби безпеки України, податкової міліції. Зокрема,

Бюро економічної безпеки буде розслідувати злочини з маніпулювання на фондовому ринку, незаконний обіг підакцизних товарів, шахрайство, ухилення від сплати податків, фальсифікацію фінансових документів тощо. До того ж, до підслідності Бюро економічної безпеки переходить низка статей Кримінального кодексу України, які пов'язані з економічними злочинами (наприклад, ст.ст. 204, 205-1, 206, 212, 212-1, 218-1, 219 тощо). Разом з тим наголошується, що важливим фокусом Бюро економічної безпеки мають стати розслідування злочинів щодо нецільового використання публічних коштів, рейдерські захоплення підприємств, протиправне заволодіння майном підприємств тощо [7].

Отже, задля того, аби бути дійсно важливим органом у частині забезпечення фінансової безпеки держави, зазначене Бюро економічної безпеки «має відповідати двом ключовим критеріям: 1) об'єднати в своїй підслідності розслідування всіх економічних злочинів проти фінансових інтересів держави, запобігати їх вчиненню, розробляти нові методи розслідування саме таких злочинів й мати дуже сильну аналітичну складову під час їх розслідування; 2) бути політично та операційно незалежним органом» [8].

Варто погодитися, що «в сучасних реаліях розвитку України потрібним є не черговий правоохоронний орган із заплутаною чи паралельною підслідністю (з проблемами на кшталт НАБУ чи ДБР), а створення нової служби зі збалансованим акцентом не лише на розслідуванні, а й на потужній аналітиці економічних процесів в Україні та світі, а також превентивних заходах реагування, відповідальної за розслідування економічних злочинів проти держави та консолідації всіх повноважень для боротьби з фінансовими злочинами проти держави саме в одному відомстві, позбавивши цих функцій інші органи досудового розслідування, перш за все СБУ та Національну поліцію з тим, щоб зменшити необґрунтований та безпідставний тиск на бізнес» [7].

Висновок. Сучасний стан економічного та політичного розвитку України свідчить про те, що головним пріоритетом діяльності органів із захисту економічної безпеки має бути боротьба з корупцією та хабарництвом, що підтверджується і прийнятими Верховною Радою України законами, громадською думкою, і реаліями сьогодення тощо.

Саме Бюро економічної безпеки України, яке розпочало свою роботу 25 листопада 2021 року, має стати органом, де основна ставка буде зроблена на аналітику і запобігання економічним правопорушенням, а не покарання. До того ж, Бюро має уніфікувати в собі повноваження решти державних органів, в сфері економічної безпеки і виступати платформою для діалогу між бізнесом та державою задля детінізації економіки.

Список бібліографічних посилань

1. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>.

2. Безпека життєдіяльності та охорони праці: підручник / [В. В. Сокурєнко, О. М. Бандурка, С. М. Бортник та ін.]; за заг. ред. В. В. Сокурєнка ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2021. – 308 с.

3. Тишков С.В., Алабердєєв Р. Р., Латів Ю.В. Відділ по боротьбі з розкраданнями соціалістичної власності. БХСС БЕЗ що це. Завдання підрозділів економічної безпеки. URL: <https://zohenko.ru/uk/otdel-po-borbe-s-hishcheniyami-socialisti-cheskoj-sobstvennosti-bhss-bep-chto.html>

4. Про реорганізацію служби боротьби з розкраданням соціалістичної власності: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 02.09.1991 р. № 378.

5. Про затвердження Положення про Державну службу боротьби з економічною злочинністю: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 липня 1993 р. № 510. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/kmp93510?an=17&ed=1993_07_05

6. Про Бюро економічної безпеки України: Закон України від 28 січня 2021 року № 1150-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20/ed20210128>.

7. Новостворене Бюро економічної безпеки: чого очікувати. URL: <https://izbirkom.org.ua/publications/tsentr-publichnykh-rassledovanii-32/2022>.

8. Протидія економічній злочинності: дещо про причини її фактичного згорання в Україні (частина друга). URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/protydiya-ekonomichnij-zlochynnosti-deshho-pro-prychyny-yiyi-faktychnogo-zgortannya-v-ukrayini-chastyna-druga>

УДК 339.17:33.342.9.

Наталя Опанасівна КОЛОМІЄЦЬ,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри підприємництва та біржової діяльності

Державного біотехнологічного університету (м. Харків);

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7421-5985>;

Мурат Абдикасович САДИКОВ,

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри правового забезпечення господарської

діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1249-2359>

РОЛЬ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В БОРОТЬБІ З КОРУПЦІЄЮ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ

За останні роки біржова діяльність зазнала значних змін. В умовах комп'ютеризації про угоди сторони мають більше часу для збирання відомостей про приголомшливу угоду. Брокери домовляються усно про можливу угоду, це має як позитивні, так і негативні наслідки.

Зараз торги переважно проходять в електронному вигляді з використанням спеціалізованих програм. Брокери у своїх інтересах чи інтересах клієнтів виставляють у торгові системи заявки на купівлю чи продаж біржових товарів. Ці заявки задовольняються зустрічними заявками інших торговців. Біржа веде облік виконаних угод, реалізує, організує та гарантує розрахунки, забезпечує механізм взаємодії між покупцем та продавцем.

Суб'єкти економічного процесу не мають рівних можливостей у використанні ринкових інструментів у біржовій торгівлі. Зазвичай, торгівля ведеться стандартними контрактами чи партіями (лотами), розмір яких регламентують нормативні документи біржі. Великі підприємства, і природні монополісти мають низку переваг, перед середніми і дрібними бізнес структурами. Великі гравці, що мають частку акції держави до біржової торгівлі, ставляться з побоюванням, оскільки їхня діяльність контролюється Національною комісією з регулювання фінансових послуг, Торговельно -промисловою палатою, Державною податковою службою та ін.

За даними Антимонопольного комітету України від 20% до 30% акції великих стратегічних державних підприємств мають бути у власності держави.

Більше того, відомо, що практично всі стратегічні галузі та ключові сфери (енергетична, вугледобувна, металургійна, машинобудування, аграрна, переробна) приватизована олігархами, і яка частка доходу від біржової діяльності йде до скарбниці, невідомо.

Відомо, що в деяких країнах ОПЕК, благополуччя народу в загальній масі пояснювалися з використанням 95% доходу від продажу нафти та газу для загальнодержавного розвитку.

Конституційно ми заявляємо надра і земля є всенародним надбанням, а результатами користуються олігархи, держслужбовці, банкіри та прихильні до них особи, нова спільність людей в українській реальії. Український олігархат на світових біржах беруть участь дуже обережно, дотримуючись значної частини акції своїх підприємств на європейських біржах.

Більшість великих українських підприємств, виступають основними портфельними інвесторами всіх значних стартапів Kyiv IT and crypto hab, який з 2021 року народжує по одному-два мільярдери на рік. Але іноземний капітал, що має 65% частку в корпоративному секторі України, проте на 80% з них (акцій), що перебувають у вільному обігу на європейських та американських майданчиках, не контролюється окремими людьми чи групою пов'язаних осіб.

Інша ситуація з фінансово-банківським сектором країни: 80% сукупного капіталу банківської системи України належить фінансовим групам із Британії, Німеччини, Росії, Казахстану, Китаю та США.

І це природно, оскільки після націоналізації 75% банківського сектора України під час кризи 2014-2015 років більшість держбанків, за винятком державного експортно-імпортного банку України, були продані у 3-5 разів дорожче, ніж дісталися бюджету.

Методологія оцінки діяльності органів боротьби з корупцією поки що до кінця не розроблена. У будь-якому разі вона має враховувати специфіку держави та конкретного антикорупційного органу. Необхідно, щоб ретельно були продумані як кількісні (наприклад дані статистики та опитувань громадської думки), так і якісні критерії такої оцінки (наприклад, огляди та оцінки експертів).

Дані статистики (кількість скарг, що надійшли до установи, кількість справ відкритих та завершених, кількість винесених вироків, заходів адміністративного впливу, кількість прийнятих інструкцій або рекомендацій, кількість розроблених чи прийнятих законопроектів) є об'єктивним показником та цінним джерелом інформації. Проте в оцінці цієї інформації має бути присутнім зерно здорового скептицизму, оскільки сама по собі статистика нічого не говорить про якість державного управління та правосуддя в країні. Таким чином, необхідно вивчати кількісні індикатори разом із результатами моніторингу, який проводять міжнародні організації, такі як Група держав проти корупції (ГРЕКО) Ради Європи та ОЕСР.

Список бібліографічних посилань

1. Біржова угода // <https://ua.wikipedia.org/wiki>.
3. Спеціалізовані інститути боротьби з корупцією: Огляд моделей Організація економічного співробітництва та розвитку Мережа боротьби з корупцією для країн Східної Європи та Центральної Азії // <https://www.oecd.org/corruption/acn>

УДК 316.32:338.245.2

Сергій Петрович МАТВЕЄВ,

кандидат економічних наук,

старший викладач кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ.

ВОЄННО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Проблема війни та миру, при наявності міжнародних воєнно-політичних блоків з різними геополітичними інтересами, була та остається найгострішою глобальною проблемою сучасності.

В умовах реальної воєнної загрози і одночасного реформування оборонної системи України, кількісного зростання збройних сил, відказ від призовів на строкову службу, розгортання сил територіальної оборони виникає необхідність в ретельній оцінці воєнно-політичним керівництвом ситуації та стану воєнної організації держави, щоб уникнути

вироблення неправильних економічних та управлінських рішень, помилкову реалізацію рішень, навіть якщо вони були правильними. Тому воєнна безпека неодмінно повинна розглядатися в тісному зв'язку з безпекою економічною, важливою складовою якої є фінансова безпека [1, с.9].

Виходячи з цього, воєнно-економічна безпека як складова воєнної безпеки – це стан захищеності життєво важливих інтересів держави, що розглядаються одночасно у військовій, економічній та управлінській галузях діяльності, що забезпечується за рахунок правильного визначення раціональних (дійсно необхідних та здійснених) характеристик військової організації: її військово-технічного рівня, оснащеності всіма видами озброєння, майна, енергоносіїв, а також іншими видами матеріальних засобів, та за рахунок раціонального планування, розробки та наповнення бюджету, безперервного фінансово-економічного та адміністративного управління військовим будівництвом, суворого обліку, звітності та контролю.

Одним з головних завдань є законотворча робота, мета якої полягає в тому, щоб застрахуватися від неправильного встановлення рівня видатків та неправильного розподілу їх за категоріями бюджетної класифікації, від зривів фінансування, розбазарювання та розкрадання коштів, виділених на забезпечення воєнної безпеки. Про наслідки високого рівня корупції в Україні нас неодноразово попереджали наші партнери по НАТО.

У цьому випадку воєнно-економічна безпека стає явно залежною від нормативної бази, законслухняності, загальної культури виконання законів та підзаконних актів у країні на рівні особистості, суспільства та самої держави [2, с. 117].

Підвищення ефективності військових витрат держави є одним з найважливіших завдань забезпечення фінансової безпеки. Ефективність воєнних витрат визначається рівнем воєнної безпеки, який вдається забезпечити за певного рівня військових витрат, що виділяються воєнній організації.

Необхідно ефективно розподіляти кошти між основними компонентами воєнної організації (збройними силами, іншими військами, військовими формуваннями та органами) та між цільовими статтями та видами військових витрат.

Існуюча система фінансування воєнної організації не передбачає загальнонаукового обґрунтування та публічного обговорення раціонального значення цих показників у розумних межах відкритості, а головне, не передбачає жорсткого управління фінансуванням з боку держави та цивільного контролю за витратами.

Внаслідок складності військової організації держави та її воєнної економіки підвищення ефективності воєнних витрат, головним чином, в напрямку комплексного використання різних засобів та способів адміністративного та економічного управління. Основні напрями вдосконалення адміністративних засобів управління полягають у розробці:

-методології та процедур вироблення, формулювання та постановки завдань, вирішення яких покладається на компоненти воєнної організації, достовірного фінансово-економічного обґрунтування можливостей їх вирішення -структури та організаційно-економічних відносин виробництв, що входять до складу військової організації, зокрема промислових, транспортних та сільськогосподарських підприємств, навчальних закладів, науково-дослідних та конструкторських організацій, які (при виробництві ними товарів та послуг не суто військового призначення) можуть виявитися неефективними в умовах ринкової економіки;

-порядку закупівель предметів споживання, озброєння та спорядження, замовлень НДДКР (чинна нині нормативна база не гарантує проведення дійсно ефективних конкурсів, а закритість держзамовлення при одночасному включенні до нього як секретних робіт, так і не секретних перешкоджає розширенню складу виконавців робіт та сприяє правопорушенням);

-системи комплектування військової організації кадрами та вирішення їх соціально-економічних проблем.

Важливим нині представляється також і вдосконалення нормативно-правової бази економічного забезпечення воєнної організації, що , одночасно є напрямком зміцнення фінансової безпеки, вирішення проблем її повсякденного функціонування та її подальшого розвитку за планами воєнного будівництва [3, с. 149].

Основними напрямками реформування бюджетного процесу задля забезпечення воєнної безпеки слід вважати повний облік у нормативних документах всієї специфіки воєнної організації та воєнної економіки держави як умов мирного часу, а й загрозливий період, а як і під час війни.

Необхідно поширити методологію програмно-цільового планування на всі види воєнних витрат та забезпечити поєднання різноманітних програм та планів воєнного будівництва, що стосуються окремих його аспектів, з перспективним фінансовим планом.

Вирішити проблему оптимальної відкритості воєнних видатків у бюджеті та стабілізації їх бюджетної класифікації на досить тривалий період часу з метою забезпечення достовірного аналізу динаміки воєнних видатків та запобігання маніпуляціям з окремими статтями на користь формального задоволення бюджету тим чи іншим вимогам.

Тобто головне – знайти раціональне вирішення проблеми надійного фінансування при передислокаціях та у специфічних саме для воєнної організації умовах: періоду воєнної кризи, терористичних дій, надзвичайних ситуацій та, нарешті, війни.

Стосовно стадії контролю та звітності необхідно забезпечити правове вирішення проблеми раціональної відкритості фактичних військових витрат, можливість здійснення цивільного контролю у цій галузі. Представляється доцільним публікація в ЗМІ України звітів про військові витрати, що передаються урядом до міжнародних організацій.

Список бібліографічних посилань

1. Економічна безпека : [навч. посіб.] / за ред. З. С. Варналія. – К. : Знання, 2009. – 647 с.
2. Теоретичні аспекти стратегії воєнної безпеки суспільства і держави: Монографія. – Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 176 с.
3. Соловийов В. І. Фінансова безпека як основоположний фактор незалежності держави / В. І. Соловийов // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. - № 3(15). – С. 149 – 152.

УДК 336.02

Ліна Володимирівна МІЩЕНКО,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри правового забезпечення підприємницької

діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4906-8287>

ФІНАНSOVA ІНКЛЮЗІЯ ЯК ЗАСІБ ЗАХИСТУ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Розвиток міжнародних економічних відносин сприяє формуванню нових фінансових установ, які надають сучасні технологічно-оновленні фінансові послуги, залучають все більш інвестицій держави та коштів населення, а також супроводжуються диверсифікацією фінансової системи. На ринок фінансових послуг залучаються більше споживачів, зокрема за підрахунками Світового банку у 2011 році серед дорослого населення України 41% мали принаймні один банківський рахунок. За шість років, тобто у 2017, цей показник зріс та становив уже 63%. Для порівняння, у Вірменії рахунки в фінансових установах мають 48% дорослих, у Чеській Республіці – 81%, в Угорщині – 75%, в Білорусі – 81%, в Австрії – 98%, у Королівствах Нідерланди та Данія – 100% [1]. Тенденція зростання користувачів банківських послуг в Україні нарощується. За даними Національного банку України у 2020 році в Україні діяло 73 банка, які обслуговували 64 млн. клієнтів та 124, 6 млн. рахунків, серед яких 61,3 млн. – це рахунки фізичних осіб [2].

В цих умовах безпека фінансової діяльності, як на рівні держави, окремого господарюючого суб'єкта, або споживача фінансових послуг, має важливе значення для стабільного економічного розвитку. Ринкова фінансова політика супроводжується ризиками для всіх учасників і потребує виваженого, наукового підходу. Це обумовлює потребу у сучасних фінансових напрацюваннях та розповсюдженні фінансової грамотності серед громадян, підприємців, аудиторів тощо, що є однією із задач

впровадження фінансової інклюзії. За даним Світового банку, третина населення землі не має доступу до базового банківського рахунку, що вимагає залучення фінансових установ до фінансової інклюзії, як стратегічної цілі сучасної фінансової політики.

Щорічний форум НБУ з питань стратегії впровадження фінансової інклюзії на ринок фінансових послуг в Україні, визначає фінансову інклюзію, як процес просування доступного, вчасного та повноцінного доступу до широкого спектру фінансових продуктів і послуг, поширення їхнього використання серед всіх прошарків суспільства через впровадження існуючих та інноваційних підходів включно з фінансовою обізнаністю та освітою з метою просування як фінансового добробуту, так і економічної та соціальної інклюзії [2].

Інклюзія (від англ. *Inclusion* – включення, залучення) – процес збільшення ступеня участі всіх громадян у соціумі. Поняття «інклюзія» тотожне поняттю «інтеграція». Фінансова інклюзія передбачає з одного боку, поширення фінансових послуг, їх різноманіття та доступність для всіх, а з іншого боку, збільшення кількості залучених до фінансових послуг, їх охоплення всіх верст населення, громадян, підприємців, установ. На думку фінансових експертів [3], фінансова інклюзія охоплює три площини:

- доступність фінансових послуг;
- фінансова грамотність;
- захист прав користувача.

З вказаних напрямів, вважаю важливим в умовах нестабільності фінансового ринку, економічних, екологічних та політичних загроз, що супроводжують останні роки України, забезпечити захист споживачів фінансових послуг, створити фінансовий ринок корисним та безпечним, що потребує відповідного правового забезпечення.

Закон України «Про банки та банківську діяльність» встановлює захист законних інтересів вкладників, кредиторів та держави, як мету банківської діяльності. Відповідно до ст. 47 вказаного закону «Національний банк України з метою захисту прав вкладників та інших кредиторів має право встановлювати додаткові вимоги, включаючи вимоги щодо підвищення рівня регулятивного капіталу банку чи інших економічних нормативів, щодо певного виду діяльності та надання фінансових послуг, які має право здійснювати банк. Банк зобов'язаний під час розкриття інформації про процентні ставки та комісійну винагороду за надані послуги споживачам фінансових послуг дотримуватися вимог законодавства про захист прав споживачів» [4].

З метою виконання покладеного завдання на фінансові установи покладаються обов'язки щодо банківського нагляду та контролю. Проте при розповсюдженні різних видів кредитів та залученні до них все більшої кількості користувачів за даними НБУ 98% отримувачів не мають повної інформації про кредит, зокрема про реальну річну ставку та вартість кредиту. Наприклад розповсюдженням є порушення вимог щодо етичної

поведінки, визначених у статті 25 Закону України “Про споживче кредитування”. Так, до ТОВ “КРЕДИТ НЕТ” Національний банк застосував захід впливу у вигляді штрафу у мінімальному розмірі 51 тис. грн за порушення вимог щодо етичної поведінки. За аналогічне порушення НБУ тимчасово зупинив дію ліцензії ТОВ «КРЕДИТПРОМІНВЕСТ» та ТОВ «ФК «ПРЕМІУМ АКТИВ». Слід зазначити що з січня 2022 року на ринку з’явилося 13 фінансових установ, що надають споживачам послуги і одна фінансова установа була виключена з реєстру[5]. Отже, відбувається розвиток ринку фінансових послуг та залучення його учасників.

Висновок. Практичний досвід функціонування сучасного ринку фінансових послуг та правові вимоги забезпечення фінансової безпеки надають підстави стверджувати, що фінансова інклюдія, як процес впровадження сучасних фінансових послуг та залучення нових користувачів вимагає удосконалення законодавчих підстав. Нормативно-правове забезпечення фінансової інклюдії повинно охоплювати сучасні правові акти, що встановлюють правовий статус фінансової компанії, права та обов’язки користувачів фінансових послуг та контрольні повноваження НБУ, як регулятора ринка фінансових послуг. Впровадження новел у фінансове законодавство сприятиме формуванню стабільності на ринку фінансових послуг та забезпечить захист фінансових інтересів його учасників.

Список бібліографічних посилань

1. Другий Форум з фінансової інклюдії 12 червня 2019 року. Сайт НБУ. URL: https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=3961976 (дата звернення: 31.01.2022).
2. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/kilkist-kluyentiv-ta-rahunkiv-v-bankah-2020-rik> (Дата звернення 1.02 2022)
3. Вітальне слово Голови НБУ Я. Смоля на Finclusion UA: Форум з фінансової інклюдії URL : https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=71600439&showTitle=true (дата звернення 01.02.2022).
4. Про банки та банківську діяльність Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2001, № 1, ст. 1. Дата оновлення: 26.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text> (дата звернення: 31.01.2022).
5. В Україні стартувала інформаційна компанія по захисту прав споживачів фінансових послуг Сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/v-ukrayini-startovala-informatsiy-na-kampaniya-iz-zahistu-prav-spojivachiv-finposlug> (дата звернення 01.02.2021).

УДК 340.12

Андрій Васильович НОВІЧЕНКО,

кандидат юридичних наук,

докторант Харківського національного університету внутрішніх справ

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА СУСПІЛЬСТВА

Місцеве самоврядування – один із основних інститутів громадянського суспільства, це самостійна та під свою відповідальність діяльність населення певної території за рішенням безпосередньо та (або) через органи місцевого самоврядування питань місцевого значення виходячи з інтересів усіх жителів даної території, з урахуванням історичних та інших місцевих традицій. Тут проходять перевірку на «міцність» усі інновації, забезпечуються ключові життєві потреби людини, надаючи вирішальний вплив на якість життя. Частина реальних проблем, що гостро стоять перед суспільством, може і має бути вирішена на місцевому рівні.

На місцеве самоврядування покладено найважливіші повноваження, на виконання яких необхідні певні грошові витрати, щодо життєзабезпечення населення. У цьому зв'язку кожне місцеве об'єднання повинно мати необхідне фінансове забезпечення, що включає фінансові ресурси, призначені для здійснення зазначеного завдання. Важлива роль фінансовому забезпеченні діяльності органів місцевого самоврядування належить місцевим бюджетам, згідно з чим формування останніх та управління ними стають пріоритетними і дуже значущими для населення, що проживає на цій території.

Фінансове забезпечення місцевого самоврядування є багаторівневою системою відносин між державними та місцевими інститутами (насамперед, управлінські). Її дія спрямована на задоволення потреб громадян та фінансування місцевого розвитку. Нелінійність структури цієї системи пояснюється наявністю прямих та зворотних зв'язків між різними рівнями державного управління, на яких здійснюється регулювання відносин у сфері фінансування.

Згідно ст. 61 Закону України «Про місцеве самоврядування» органи місцевого самоврядування в селах, селищах, містах, районах у містах (у разі їх створення) самостійно складають та схвалюють прогнози відповідних місцевих бюджетів, розробляють, затверджують і виконують відповідні місцеві бюджети згідно з Бюджетним кодексом України [1].

До елементів системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування відносять: 1) фінансові відносини щодо організації процесу акумуляції доходів на місцевому рівні засновані на принципах раціоналізації видатків та ефективного використання власності комунального сектора, організації послуг та відносин стосовно трансфертів; 2) фінансові відносини, які складаються між суспільним і приватним сектором із метою

організації виробництва та надання суспільних благ громадянам; 3) фінансові відносини між суб'єктами місцевого самоврядування, органами державної влади, суб'єктами підприємницької діяльності та громадянами щодо надання державних і громадських послуг та виконання інших функцій органів місцевого самоврядування [2].

Предмет міжбюджетних відносин обмежується бюджетними відносинами у сфері розмежування доходів та витрат, формування доходів, встановлення та виконання видаткових зобов'язань, надання міжбюджетних трансфертів.

У ч. 1 ст. 142 Конституції України зазначено, що матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад [3]. Крім того, у розділі III Закону України «Про місцеве самоврядування» врегульоване питання матеріальної та фінансової основи місцевого самоврядування.

Проаналізувавши чинне законодавство України, можна зауважити, що основна частина фінансового забезпечення, яка зосереджена в місцевих бюджетах надходить від загальнодержавних податків та зборів. Щодо майнових ресурсів (рухомого та нерухомого майна) територіальної громади, то разом із доходами місцевих бюджетів вони становлять матеріальну та фінансову основу діяльності органів місцевого самоврядування.

Список бібліографічних посилань

1. Закон України «Про місцеве самоврядування». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 24, ст.170.
2. Павлюх О.А., Мазурик А.В. Фінансове забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування в Україні. URS: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5154/1/4740_IR.pdf#page=78 (дата звернення: 14.01.2022).
3. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.

УДК 342.922:[336–046.5:334.72](477)

Дмитро Геннадійович ПАДАРЯН,

*аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ,
директор ПП «Центр правового сприяння та захисту», адвокат*

УЧАСТЬ АДВОКАТА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У сьогоднішньому сучасному світі, що швидко змінюється, перед суб'єктами господарювання (підприємствами, установами та організаціями, незалежно від їх підпорядкування та форм власності, а також фізичними особами – підприємцями) все частіше виникають складні правові питання, пов'язані із забезпеченням їх фінансової безпеки.

Не існує такої сфери ділової активності, де можна було б ефективно керувати без якісного розуміння правового регулювання даної сфери. Більшість суб'єктів господарювання часто стикається з проблематикою, коли, навіть маючи у своєму штаті юристів, не вдається кваліфіковано впоратися з усіма питаннями, що виникають під час здійснення господарської діяльності. Іноді звернення за додатковою допомогою до адвокатів в таких випадках стає запізним.

Вищевикладені проблеми стали причиною появи послуги суб'єктам господарювання, що пропонується адвокатами, – забезпечення фінансової безпеки. Забезпечення фінансової безпеки – це постійне превентивне (тобто застережливе, випереджаюче) надання юридичної допомоги з усіх питань, що виникають під час здійснення господарської діяльності, що дозволяє уникнути прийняття необачних рішень, що можуть призвести до зниження фінансових та комерційних ризиків. Такі ризики мають безпосередній вплив на макроекономічні показники соціально-економічного розвитку та стабільності в державі, що зумовлюють не лише спад економіки, але й настання ризиків, пов'язаних із ростом цін на товари/послуги/роботи, зниження рівня заробітної плати, що в свою чергу призводить до зниження купівельної спроможності населення.

Особливий інтерес становить правове становище адвоката в адміністративному процесі, окрема в адміністративному судочинстві, адже воно пов'язане з розв'язанням конфліктів у публічно-правовій сфері, тобто, коли однією із сторін у адміністративному процесі завжди є державно-владний або незалежний до органів місцевого самоврядування суб'єкт. А той факт, що адвокатура не має відношення до жодної з державних чи з органів місцевого самоврядування структур, дозволяє адвокату більш ефективно, захищаючи інтереси, протистояти інтересам публічних суб'єктів та їх адміністративному судочинству, зокрема й у сфері фінансової безпеки [1, с. 146 – 147].

Участь адвоката в адміністративному судочинстві щодо забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання в Україні носить надзвичайно поширений характер, оскільки органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, державні розпорядчі і контролюючі органи масово порушують права і свободи людини [1, с. 147]. Контроль органів управління та контролюючих органів у фінансовій сфері з часом стає недостатньо ефективним, оскільки його органи з об'єктивних причин неспроможні регулярно, своєчасно та повно переробляти інформацію, необхідну для якісної постановки контролюючої діяльності. А система контролю в Україні тим часом продовжує розвиватися, як правило, екстенсивним методом, тобто шляхом формування нових органів державного контролю. При цьому якість керівних рішень значно знижується (одні рішення суперечать іншим), а технічна та наукова база для їх прийняття не встигає за потребами суспільства та не відповідає сучасним вимогам [2, с. 30].

Саме тому, адвокат, як професійний захисник та представник інтересів фізичних та юридичних осіб, може брати участь в різноманітних матеріальних та процесуальних правовідносинах. Фактично всі сфери суспільного життя охоплюються завданнями і функціями адвокатури. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [3] дозволяє адвокатурі приймати участь у захисті прав і свобод людини і громадянина, законних інтересів юридичних осіб, представництві та наданні інших видів правової допомоги на професійній основі у всій сукупності правовідносин, що виникають в реалізації державної влади, діяльності органів місцевого самоврядування, у функціонуванні інститутів громадянського суспільства [1, с. 146].

Щоб брати участь у вирішенні питань щодо забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання, адвокат тісно співпрацює з різними фахівцями. Найчастіше це особи, які, як і адвокат, є особами, що проводять незалежну професійну діяльність, зокрема, аудитор, нотаріус та інші фахівці.

На сьогоднішній день фахівці у галузі права, до яких відносяться також і адвокат, мають декілька вищих освіт (крім юридичної, наприклад, економічну, психологічну), знають декілька іноземних мов, підвищують свою кваліфікацію за кордоном. Тому адвокат може легко виявити негативні явища у практиці господарювання з метою їх усунення та недопущення у майбутньому. Окрім того, для забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання адвокат може використовувати такі джерела інформації, як документи фінансової та податкової звітності й бухгалтерського обліку (первинні облікові документи, реєстри бухгалтерського обліку і звітність підприємства). Та незалежно від того, яку освіту має адвокат, все проходить через призму професійного мислення.

Висновок. Таким чином, участь адвокатів у забезпеченні фінансової безпеки держави є істотною, оскільки адвокат, насамперед, здійснює

комплексну оцінку та проводить повний юридичний аудит всіх показників діяльності суб'єктів господарювання, будь то платоспроможність, конкурентний стан суб'єкта господарювання або укладення угод (договорів/контрактів тощо) з контрагентами.

Список бібліографічних посилань

1. Бандурка С.С. Адвокатура України на сторожі закону: монографія / С.С. Бандурка. Харків: Майдан, 2021. 224 с.
2. Попова Л.М., Понікаров В.Д., Попова С.М. Судово-економічна експертиза: навчальний посібник. Вид. 2-ге, доп. та перероб. Харків: Еспада, 2008. 272 с.
3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 року № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>.

УДК [341.233.1:334.72](477)

Світлана Миколаївна ПОПОВА,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри правоохоронної діяльності
та поліціїстику факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3958-4133>;*

Лілія Миколаївна ПОПОВА,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри фінансів та кредиту
Харківського національного університету будівництва та архітектури;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8255-8363>*

НЕОБХІДНІСТЬ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ПРИ ВИЯВЛЕННІ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розвиток України та захист її національних інтересів багато в чому залежить від забезпечення національної безпеки держави. Особливе значення у цьому процесі відводиться фінансовому контролю, який відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової безпеки як держави, так і самих суб'єктів підприємництва, адже сприяє виявленню правопорушень у сфері підприємницької діяльності. Засади національної безпеки в нашій державі визначає Закон України «Про національну безпеку України» [1]. Національна безпека України досягається шляхом проведення виваженої державної політики в таких сферах, як політична, військова, економічна, соціальна, науково-технічна, інформаційна тощо. Особливо важливого значення набуває економічна складова. Так, Російська Федерація

здійснює не тільки насильницький перегляд національних кордонів поза нормами міжнародного права, що викликало необхідність проведення Антитерористичної операції на південному сході України, а й використовує енергоносії у конфлікті з Україною як зброю, як військову, так і економічну, ефективність якої не менша [2, с. 127].

На сьогоднішній день існує потреба у дослідженні впливу протиправної підприємницької діяльності на стан національної, зокрема, економічної, фінансової безпеки як окремих підприємств, регіонів, так і держави в цілому, і визначенні ролі фінансового контролю у процесі виявлення правопорушень в означеній сфері.

Нині Україна знаходиться у складному військово-політичному та соціально-економічному становищі, що стримує розвиток держави у всіх сферах її функціонування, у тому числі і підприємництва. На це впливає низка факторів, таких як:

- бойові дії на сході України та анексія Криму;
- значна диференціація доходів населення та високий рівень бідності частини населення;
- недостатня стимулююча роль заробітної плати, яка ще не стала чинником розвитку суспільного виробництва;
- непрозорі схеми розрахунків, що призводять до утворення потужних каналів неконтрольованого перерозподілу доходів;
- високий рівень корупції у державі;
- недосконала бюджетна політика та слабкість бюджетного планування;
- недостатня роль малого підприємництва і його незначний внесок у розвиток економічної держави;
- низька ефективність інвестиційних результатів, незахищеність прав кредиторів та інвесторів, майна власників від рейдерських захоплень;
- неефективне та непрофесійне корпоративне управління;
- слабкість фондового та страхового ринку, недостатня стійкість установ фінансово-банківської системи;
- несприятливий інвестиційний клімат, що стримує залучення інвестицій та гальмує формування ресурсів для проведення структурної перебудови економіки, підвищення її ефективності та конкурентоспроможності [2, с. 132 – 133].

Для України досить важливим є встановлення прозорих взаємин між владою і бізнесом, відділення політики від бізнесу, судової влади від виконавчої, самостійність і незалежність суб'єктів, що здійснюють фінансовий контроль. А для цього необхідним є прийняття відповідних законів та інших нормативно-правових актів, які б включали норми відповідальності посадових осіб усіх рівнів за фактами порушення законодавства при управлінні державною власністю, витрачанні бюджетних коштів, незаконному наданні різного роду пільг, у тому числі і суб'єктам підприємницької діяльності тощо, якщо такими діями нанесено збитки державі і суспільству. Крім того,

доцільно зробити акцент на державному регулюванні детінізації економіки України шляхом заохочення легального ведення бізнесу суб'єктами господарювання, оскільки протягом досить тривалого часу у суспільстві склалася система хибних цінностей. а для цього потрібен час та розробка і запровадження цілого ряду заходів типу «дія (бездіяльність) – відповідальність», перш за все, на законодавчому рівні. Отже, за кожне вчинене правопорушення у сфері підприємницької діяльності, яке виявлене під час проведення фінансового контролю, її суб'єкти мають нести відповідальність.

При цьому слід пам'ятати, що більшість ресурсів, необхідних для реалізації проблем глобальної економічної безпеки в межах держави знаходиться у розпорядженні окремих підприємницьких структур, а відповідальність за їх ефективним використанням в інтересах суспільства і держави в цілому покладається на державний апарат. Тому узгодження інтересів держави та її підприємницьких структур слід здійснювати на підставі взаємовигідного співробітництва, що дозволить економічній системі нашої держави не тільки вийти з кризового стану, а й забезпечити належний рівень її безпеки. Таке співробітництво має відбуватися і між суб'єктами підприємницької діяльності та контролюючими суб'єктами, оскільки від належного, своєчасного формування фондів коштів залежить реалізація як публічних інтересів, так і приватних.

На сьогодні однією з важливих функцій держави в системі забезпечення та підтримки економічної безпеки вважається правотворча, що формує систему законів та інших нормативно-правових актів, які регулюють підприємницьку діяльність. Адже, економічна безпека будь-якої держави та окремих суб'єктів підприємницької діяльності є неможливою без системи заходів дотримання законодавства у галузі господарської політики. Радикальні реформи, що здійснюються в Україні, як свідчить статистика, супроводжуються криміналізацією суспільства та зростанням злочинності, особливо в економічній сфері [3, с. 14–22]. Якщо раніше правопорушення та злочини, які скоювалися у господарській сфері були відносно простими, то у теперішній час вони, особливо у банківській сфері та сфері зовнішньоекономічної діяльності, набули інтелектуального характеру. І лише злагоджена діяльність суб'єктів, які здійснюють фінансовий контроль, сприятиме їх попередженню та виявленню.

Скоєні у сфері економічної діяльності злочини характеризуються:

- 1) високою складністю та гнучкою адаптацією до нових форм і методів організації підприємницької діяльності;
- 2) маскуванню злочинів під виглядом укладання та здійснення законних цивільно-правових угод;
- 3) оперативним реагуванням на зміни у ринковому середовищі;
- 4) кваліфікованим використанням у злочинній діяльності комп'ютерних технологій;
- 5) різноманітними прийомами та засобами приховування злочинів під виглядом «невдалої» підприємницької діяльності (фіктивне банкрутство, зміна форм власності, реорганізація підприємств тощо);

6) складністю персональної інвентаризації як злочинів, так і жертв, тому що вони можуть бути скоєні як фізичними, так і юридичними особами, та скеровані також проти фізичних і юридичних осіб [4, с. 10].

І якщо кримінальні злочини здебільшого «знаходяться на поверхні», то виявити протиправну підприємницьку діяльність можна лише через великий проміжок часу і шляхом правильного застосування відповідних методів та форм фінансового контролю. Така протиправна діяльність у сфері підприємництва найбільше загрожує національній безпеці нашої держави.

З точки зору теорії та юридичної практики у протиправній підприємницькій діяльності можна виділити адміністративні проступки (правопорушення) і кримінальні злочини. І важлива роль у їх своєчасному виявленні, попередженні належить фінансовому контролю.

До адміністративних проступків (правопорушень) відносять протиправні винні (навмисні або необережні) дії чи бездіяльність, що не є суспільно небезпечними, за які законодавством передбачена адміністративна відповідальність, якщо за ці порушення не передбачено кримінальної відповідальності [5]. Суб'єктами адміністративних правопорушень можуть бути не тільки фізичні, але й юридичні особи. Тому з урахуванням різноманітності та специфіки протиправної підприємницької діяльності відповідальність встановлюється не лише Кодексом України про адміністративні правопорушення, але й іншими нормативно-правовими актами. господарського, трудового та цивільного законодавства. Якщо ж протиправні умисні діяння у сфері підприємництва власників або інших посадових осіб за своїм характером передбачають кримінальну відповідальність, визначену винятково Кримінальним кодексом України [6] з точки зору юридичної науки, вони вважаються злочинами.

Але така класифікація протиправної підприємницької діяльності не відповідає її аналізу з точки зору економічної безпеки. З цієї позиції варто поділити всі протиправні діяння у підприємницькій сфері на економічні злочини та проступки, поклавши в основу класифікації такий критерій, як ступінь економічної шкоди, що завдана в результаті вчинення таких діянь, які визначаються внутрішнім змістом та витратами як для певного суб'єкта підприємницької діяльності, так і для економіки регіону або держави в цілому. З цієї точки зору основною ознакою злочину у сфері підприємницької діяльності є спричинення підприємству, економіці регіону або держави таких втрат, що руйнують їх стан, або позбавляють їх можливості виконувати свої статутні завдання або функції, покладені на них Конституцією України [7] та чинним законодавством. Таким чином, злочини у сфері підприємницької діяльності є формою економічних злочинів, що є наслідками умисних дій і мають суспільно небезпечний характер.

Економічними проступками у сфері підприємництва можуть бути будь-які дії суб'єкта підприємницької діяльності, які мають як наслідок часткові втрати і збитки, що не руйнують його стан, не перешкоджають

йому реалізувати свої статутні завдання та майже не завдають ніякої шкоди економіці регіону або держави.

Основними сферами протиправних діянь у сфері підприємництва є:

- 1) порушення прав власності;
- 2) порушення права на підприємницьку діяльність;
- 3) порушення у сфері управління (менеджменту) [2, с. 140].

Однією з найбільших загроз економічній безпеці суб'єктів підприємницької діяльності є правопорушення, що виникають у зв'язку і з приводу незаконного привласнення матеріальних благ. Правопорушення проти власності, перш за все, сьогодні пов'язані з незаконним привласненням майна суб'єктів підприємницької діяльності: шахрайством, вимаганням та рейдерством.

Фінансовий контроль має охоплювати всі напрямки діяльності суб'єктів підприємництва. А оскільки підприємницька діяльність в Україні є вельми різноманітною, це обумовлює широку класифікацію фінансового контролю за різними ознаками. Фундаментальні засади здійснення фінансового контролю закріплені в Конституції України [7] та в Законі України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [8]. Слід зазначити, що складовими елементами економічного контролю є контрольні перевірки, аудит, інспектування (ревізії) та судово-економічні експертизи, які досліджують один і той же предмет (фінансово-господарську діяльність підприємницьких структур, установ та організацій), використовують ті ж самі контрольні прийоми та процедури [3, с. 27]. Всі ці контрольні заходи направлені на виявлення негативних явищ у фінансово-господарській діяльності з метою їх усунення та недопущення в майбутньому. Крім того, вони досліджують однакові джерела інформації (первинні облікові документи, реєстри податкового та бухгалтерського обліку, типові форми статистичної, фінансової та іншої звітності підприємницьких структур). Проте між такими контрольними заходами є суттєві відмінності, зумовлені їхньою юридичною природою, метою та конкретними завданнями [3, с. 27–28].

Висновок. Таким чином, в умовах складного військово-політичного та соціально-економічного становища, в якому опинилась наша країна, на сьогодні гостро постає питання національної безпеки держави, захисту її національних інтересів, зокрема у сфері підприємницької діяльності. І цьому має сприяти фінансовий контроль, від належного, ефективного здійснення якого залежить як розвиток підприємництва, так і забезпечення інтересів суб'єктів підприємницької діяльності і держави в цілому.

Список бібліографічних посилань

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.
2. Попова Л.М. Адміністративно-правові засади контролю в сфері підприємницької діяльності: монографія / Л. Попова. Харків: Майдан, 2018. 536 с.

3. Попова Л.М., Понікаров В.Д., Попова С.М. Судово-економічна експертиза: навчальний посібник. Вид. 2-ге, доп. та перероб. Харків: Еспада, 2008. 272 с.
4. Куркін М.В., Понікаров В.Д. Ревізії та перевірки за зверненнями правоохоронних органів : навч. посібн. Харків : Схід.-регіон. центр гуманіт.-освіт. ініціатив, 2003. 412 с.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс України від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
6. Кримінальний кодекс України: Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
7. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
8. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993 р. № 2939-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-12/ed19930126>.

УДК 342.9;336.02

Марина Володимирівна РОМАНЕНКО,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри правового забезпечення підприємницької

діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3469-2119>

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Слід підкреслити відсутність законодавчого визначення поняття фінансової безпеки. Аналіз чинного законодавства, зокрема Закону України «Про національну безпеку України», який визначає національну безпеку України як захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [1], Стратегії національної безпеки України [2], а також Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року дозволяє зробити висновок про те, що фінансова безпека є складовим елементом економічної безпеки, яка проявляється у забезпеченні національних інтересів у сталому розвитку національної економіки, інтеграції України в європейський економічний простір, розвитку рівноправного взаємовигідного економічного співробітництва з іншими державами [3].

На думку І. Ревак, фінансова безпека держави – це такий динамічний стан фінансових відносин, за якого б створювались сприятливі умови та необхідні ресурси для розширеного відтворення, економічного росту та

підвищення життєвого рівня населення, удосконалення національної фінансової системи для успішної протидії внутрішнім і зовнішнім факторам дестабілізації фінансового стану в державі. Забезпечення фінансової безпеки – це діяльність держави і всього суспільства, спрямована на реалізацію загальної національної ідеї, на захист національних цінностей та національних інтересів через підтримку фінансової стабільності внаслідок збалансованості фінансів, достатньої ліквідності та наявності необхідних фінансових ресурсів [4, с. 240]. Отже основою фінансової безпеки є стабільне економічне благополуччя громадян, що є основою для економічної сталості держави в цілому. Як підкреслює О. Резнік сьогодні стан економічної безпеки залишається складним внаслідок дії низки викликів, зумовлених високим рівнем тінізації економіки, а саме поширенням тіньової зайнятості, розповсюдженням напівлегальних методів ухилення від оподаткування, криміналізацією економічних відносин, наявністю в країні організованих злочинних угруповань, що претендують на контроль над діяльністю суб'єктів господарювання [5, с. 146].

Серед завдань державної політики у сфері фінансової безпеки визначено створення умов для збільшення залучення довгострокового фондування та, відповідно, розширення довгострокового та інвестиційного кредитування; зменшення рівня непрацюючих кредитів та, відповідно, підвищення стійкості банківської системи; мінімізація ризиків інвестора через забезпечення ефективного захисту прав інвесторів на фондовому ринку [3]. Вирішення цих завдань потребує забезпечення захищеності майнових прав в країні, протидії корупційним проявам, фінансовому шахрайництву та іншим протиправним діям, які створюють перешкоду захищеності економічних інтересів фізичних та юридичних осіб в Україні. Одним із суб'єктів забезпечення гарантування суспільних інтересів у захищеності економічних, зокрема майнових прав є Національна поліція України. Національна поліція України має статус центрального органу виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [6].

Національна поліція є суб'єктом сектору національної безпеки і оборони, основним завданням якого в цій сфері є насамперед забезпечення громадської безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності [7].

Таким чином роль Національної поліції у сфері забезпечення фінансової безпеки полягає у забезпеченні майнових прав фізичних та юридичних осіб, запобігання, припинення протиправних посягань насамперед на майнові права членів суспільства, що є необхідною основою сталого економічного розвитку держави, зменшення рівня злочинності як загальної умови для забезпечення привабливості України для залучення вітчизняних та закордонних інвестицій. При цьому у концептуальних нормативно-правових актах, які визначають базові основи забезпечення

фінансової безпеки можливо було б конкретизувати завдання органів Національної поліції в цій сфері.

Список бібліографічних посилань

1. Про національну безпеку України. Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. Відомості Верховної Ради. 2018. № 31. ст.241.
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» Указ Президента України від 25 березня 2021 року № 121/2021. Офіційний вісник України. 2021. № 27. стор. 33. стаття 1321.
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року». Указ Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021 // Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3472021-39613> (дата звернення 10.02.2022)
4. Ревак І.О. Механізм забезпечення фінансової безпеки України: теоретичний аспект. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. - 2009. Випуск 2. С. 238-247.
5. Резнік О. М. Реформування правоохоронних органів в аспекті забезпечення фінансово-економічної безпеки держави. Право і суспільство. № 2. 2016. С. 145-151
6. Про Національну поліцію. Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 40-41. ст.379
7. Про національну безпеку України. Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. Відомості Верховної Ради. 2018. № 31. ст.241.

УДК 34

Анна Володимирівна РУБАН,

курсантка 3 курсу ННІППНП

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Володимир Веніамінович ЄФІМОВ,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри фінансових та стратегічних розслідувань Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

РОЛЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПІД ЧАС ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Забезпечення економічної та фінансової безпеки в державі є одним з найважливіших напрямків її діяльності. Тобто є важливим показником під час забезпечення національної безпеки, яка відіграє важливу роль та надає змогу протистояти внутрішнім та зовнішнім загрозам, які

негативно впливають на економічний розвиток держави. Конституцією України а саме ст. 17 визначено, що однією з головних функцій держави є - забезпечення економічної безпеки, що покладається на весь український народ, оскільки є пріоритетом для кожної країни.[1]

Однак в кожній державі, зокрема і в Україні кожного дня трапляються тисячі злочинів у даній галузі, які негативно впливають на розвиток країни в цілому. Повноваженням щодо контролю дотримання законодавства, протидії, виявлення, попередження, та розкриття кримінальних правопорушень у даній сфері наділені правоохоронні органи. А саме: Національна поліція України, Національне антикорупційне бюро України, Державна фіскальна служба України та інші.

Національна поліція України як суб'єкт забезпечення економічної безпеки відіграє важливу роль. Це зумовлено тим що даний орган завдяки методам свого управління здійснює контроль за діяльністю суб'єктів господарювання, що унеможливорює вчиненню «економічних злочинів», де основним їх завданням є протидія, розкриття та виявлення кримінальних правопорушень пов'язаних з даною галуззю. Але кожен трактує поняття економічний злочин по-різному, ми погоджуємось з Дементьевою О. яка говорить, що це «протиправна діяльність, що посягає на інтереси економіки держави в цілому, а також на підприємницьку діяльність і на інтереси окремих громадян, постійно і систематично здійснювана з метою отримання наживи в рамках і під прикриттям законної економічної діяльності як фізичними, так і юридичними особами», оскільки кримінальні правопорушення в даній галузі негативно впливають не лише на конкретного суб'єкта, а й держави в цілому, вчиняються не лише фізичним особами а й юридичними.[2, с. 3] Також задля ефективного, швидкого, повного та неупередженого розслідування даних злочинів працівники використовують різні методи оперативно розшукової діяльності, а саме розвідувальне опитування, візуальне спостереження, оперативна установка, зняття інформації з каналів зв'язку, це їм дозволяє отримувати докази, які вказують, що конкретна особа вчинила правопорушення.

Щодо Національного антикорупційного бюро України відповідно до ст. 1 ЗУ «Про Національне антикорупційне бюро України» основним їх завданням є «протидія корупційним та іншим кримінальним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці, а також вжиття інших передбачених законом заходів щодо протидії корупції». До їх повноважень належить попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних та інших кримінальних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових. Відповідно до цього, ми можемо сказати, що НАБУ протидіє розвитку корупційних проявів та вчинення злочинів посадовими особами.

Також одним з найголовніших органів центральної виконавчої влади, який відіграє важливу роль під час забезпечення економічної безпеки в державі є Державна фіскальна служба України. До її повноваження належить перш за все це боротьба з порушенням митного та податкового законодавства, а також контроль за своєчасним отриманням до бюджету податків і зборів, митних та інших платежів.

Таким чином, підсумовуючи вищесказане, ми можемо сказати що головне призначення економічної безпеки – це забезпечення постійного економічного розвитку, з метою розвитку держави та задоволення суспільних потреб. До основних завдань правоохоронних органів, що здійснюють забезпечення економічної безпеки є протидія, виявлення, розкриття та розслідування злочинів у даній сфері. Необхідність діяльності даних правоохоронних органів зумовлена потребою недопущення загрози національній безпеці, запобігання кризовим ситуаціям, а також усунення можливих економічних збитків.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254__ (дата звернення 26.01.2022).
2. Становлення та розвиток сучасних підходів до визначення поняття «економічна злочинність» / О. О. Бондаренко, І. О. Юрчик. // Ефективна економіка, 2014, № 11.
3. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 47, ст. 2051, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18> (дата звернення 26.01.2022).

УДК 342:351.86

Яна Вікторівна СВИСТУН,

курсантка 3 курсу факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Юлія Олександрівна ЗАГУМЕННА,

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри теорії та історії держави і права

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0617-8363>

ФІНАНSOVA БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ: ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ

Для України проблеми національної безпеки є не просто ключовими, а життєво необхідними, оскільки стан «хиткої» демократії зі ще не усталеними демократичними традиціями, нестабільною політичною

ситуацією і системою державної влади, досвідом відстоювання національних інтересів, який сьогодні не повністю відповідає вимогам міжнародної ситуації та іншими вітчизняними негараздами може поставити під сумнів забезпечення позитивної історичної перспективи. В умовах загострення воєнно-політичної обстановки, більше того – зовнішньої агресії, що триває, Україна не може залишитися осторонь усіх процесів, що загрожують її національним інтересам.

Науковому дискурсу у царині питань національної безпеки присвячено чимало праць – починаючи від античної філософії до сучасних наукових розробок. У сучасній науці накопичений значний масив матеріалу, вже сформульовані певні теорії й концепції національної безпеки, проведені дослідження щодо визначення її поняття та суті, визначені особливості функціонування системи забезпечення національної безпеки. Досліджувана проблематика привертає значну увагу українських та зарубіжних дослідників не тільки у різних галузях юридичної науки, зокрема, філософії, політології, соціальної психології. Незважаючи на певні успіхи окремих наук у дослідженні низки фундаментальних проблем безпеки, поки що не створена всеосяжна теорія національної, регіональної та міжнародної безпеки, яка б забезпечувала науково обґрунтований підхід до комплексного їх вирішення. В умовах трансформаційних процесів, появи нових глобальних загроз все більшої уваги потребує проблематика пересмислення феномену національної безпеки. У зв'язку з цим, значний науковий і практичний інтерес представляє системне і комплексне дослідження у загальнотеоретичному ракурсі основ національної безпеки, механізму її забезпечення в умовах сьогодення.

Хоча історичні та теоретичні посилення на національну безпеку акцентують увагу на військових аспектах, зараз широко поширений підхід Організації Об'єднаних Націй. Окрім зовнішньої військової загрози, ООН, наприклад, включає сім рівнів у своєму визначенні національної безпеки. І одним із найважливіших рівнів у даному контексті виступає саме фінансова безпека. У даній концепції вона трактується як «діяльність спрямована на створення робочих місць та впровадження заходів для запобігання бідності» [1, с.1] Хотілося б зазначити, що роль саме фінансової безпеки підкреслюється її універсальністю й взаємозалежністю для інших складових національної безпеки. Так, соціальна безпека у напрямі поставки продуктів харчування для запобігання голоду та нестачі їжі не може існувати без фінансової підтримки. Сфера екології, а саме: здійснення заходів проти шкоди навколишньому середовищу, виснаженню ресурсів, стихійних лих і забруднення природи також не може існувати без належної підтримки в фінансовому значенні. І так можна перелічувати усі складові «національної безпеки»: воєнна, особиста, політична, інформаційна, правова, які просто не можуть обмежуватися фінансовою безпекою, яка має роль керуючого механізму й фундаменту, на якому тримаються усі необхідні компоненти.

У «Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України», затверджених Міністерством економіки України 29.10.2013 р., визначено, що: «економічна безпека – це стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання» [3].

Нині модель фінансової безпеки набула широкого значення серед її розгляду в призмі понятійно-категоріального апарату. Так, С. Гордієнка та Г. Калач, які трактують «фінансову безпеку» через систему відносин, зазначають, що: «фінансова безпека держави – це специфічний вид суспільно-економічних відносин, які виникають між державою та суб'єктами соціально-економічних відносин щодо забезпечення оптимального стану фінансової системи держави та захисту її національних інтересів в умовах функціонування глобальної фінансової системи» [2].

Отже, слід відзначити те, що аналіз визначення поняття «фінансова безпека» як в Україні, так і серед більшості інших іноземних дослідників нерозривно пов'язує даний термін із захистом «інтересів». Так, інтереси стосуються як окремої безпеки особи, так і держави загалом. У широкому розумінні термін «фінансова безпека» треба розглядати в першу чергу з точки зору захисту «інтересів» — здатності нації захищати своїх громадян і свої внутрішні цінності від загроз, включаючи банківський, фондовий, страховий, валютний ринок. У вузькому розумінні поняття «фінансова безпека» трансформується у процес забезпечення існування необхідних умов її функціонування окремих громадян.

Таким чином, фінансова безпека є взаємоузгодженим компонентом «національної безпеки», який впливає на усі сфери суспільного життя й здатний протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам і забезпечувати в процесі функціонування захист національних фінансових інтересів на всіх рівнях господарювання.

Список бібліографічних посилань

1. Liran Antebi Artificial Intelligence and National Security in Israel. URL : <https://www.inss.org.il/publication/artificial-intelligence-and-national-security-in-israel/>
2. Калач Г. Фінансова безпека держави в умовах глобалізації. *Науковий вісник Національної академії державної податкової служби України*. 2004. Вип. 4(26). С. 115 – 120.
3. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : наказ Міністерства економічного розвитку та торгівлі України № 1277 від 29.10.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>

УДК 351.741:[336–049.5:334.72](477)

Максим Андрійович ТЕЛЬНИЙ,

*аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ,
старший дізнавач СД Лозівського РВП ГУНП в Харківській області*

НЕОБХІДНІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНАМИ ПОЛІЦІЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

Одним із найпоширеніших видів злочинності у сучасному світі є фінансово-економічна злочинність. Здатність протистояти внутрішнім та зовнішнім загрозам в економічній (фінансовій) сфері є запорукою економічної і фінансової безпеки держави.

На сьогоднішній день складна економічна ситуація в Україні свідчить не лише про високий рівень скоєння адміністративних і кримінальних правопорушень в економічній (фінансовій) сфері нашої країни, а й про низький рівень фінансово-економічної безпеки, неналежну протидію правоохоронними органами фінансово-економічній злочинності, зокрема в частині виявлення, розслідування і припинення правопорушень в сфері економіки та фінансів. Так, загрози національній економіці України призводять до кризових явищ, таких як посилення соціально-економічної нестабільності в країні, зростання державного боргу, турбулентності на ринку праці та інших. Загрози розвитку підприємництва значно зменшують обсяг надходжень до державного бюджету, ускладнюють умови інвестиційного середовища, погіршують конкурентоспроможність законослухняних платників податків та завдають шкоди національним інтересам України.

Забезпечення економічної безпеки, зокрема фінансової безпеки підприємницьких структур, в Україні повинна стати одним з головних напрямів державної стратегії з розвитку економіки, тому необхідно зменшити рівень корупованості, створити більш сприятливі умови для інвестицій, стимулювати розвиток пріоритетних галузей економіки, таких як агропромисловий комплекс (виробництво та зберігання харчових продуктів), житлово-комунальний комплекс, машинобудівний комплекс, курортно-рекреаційної сфери і туризму, транспортної інфраструктури, формування сприятливого економічного клімату, оптимізація податкового навантаження.

У науковій літературі фінансова безпека підприємницьких структур розглядається з точки зору кількісного і якісного детермінованого рівня фінансового стану підприємства, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних, збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого зростання в поточному і перспективному періоді [1, с. 125]. Фінансову безпеку підприємства можна визначити як ступінь захищеності

фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин або рівень забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення його потреб і виконання існуючих зобов'язань [2, с. 84].

Загрозою фінансовій безпеці підприємства являється наявне чи потенційно можливе явище або чинник, яке створює небезпеку для реалізації фінансових інтересів підприємства [3, с. 56].

Досягти високого рівня економічної (фінансової) безпеки держави та сприяти її соціально-економічному розвитку можна тільки завдяки ефективній протидії протиправній діяльності в сфері підприємництва органами державної влади.

Одним із основних суб'єктів, що забезпечують фінансову безпеку підприємницьких структур, є Національна поліція України, яка в межах своїх повноважень виконує завдання, спрямовані на захист фінансово-економічного стану країни в цілому.

Національна поліція України (поліція) – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [4]. Особливість діяльності Національної поліції України полягає в механізмі управлінської діяльності, який поділяється на організаційний, інституційний, нормативно-правовий механізм та механізм міжнародного співробітництва. Завдяки цим механізмам управління, Національна поліція України впливає на забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання і гарантування внутрішньої безпеки держави та суспільства. Задля реалізації вказаної мети існують такі основні напрямки діяльності поліції: адміністративна, профілактична, кримінально-процесуальна, оперативно-розшукова, охоронна та виконавча. Економічна безпека є однією з основних складових державної безпеки. Саме вона відображає причинно-наслідковий зв'язок між економічною міццю держави, її воєнно-економічним потенціалом та національною безпекою [5].

Однак, не всі органи й підрозділи поліції наділені функціями забезпечення економічного (фінансового) захисту підприємницьких структур в Україні, а тому вони здійснюють цей захист шляхом співпраці з уповноваженими на те органами й підрозділами надаючи певні відомості чи матеріали тощо. У теперішній час Департамент стратегічних розслідувань (ДСР) Національної поліції України і, відповідно, його підрозділи є органом Національної поліції України, який безпосередньо протидіє фінансовим загрозам в Україні.

Згідно наказу Національної поліції України «Про затвердження Положення про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України» [6], Департамент стратегічних розслідувань (ДСР) – це міжрегіональний територіальний орган у складі кримінальної поліції Національної поліції України, який бере участь у реалізації державної політики з питань боротьби з організованою злочинністю та, згідно із законодавством

України, здійснює оперативно-розшукову діяльність [2]. Метою діяльності ДСР Національної поліції України є: усунення причин та умов, які сприяють виникненню та діяльності суспільно небезпечних організованих груп і злочинних організацій; усунення причин та умов виникнення та поширення корупції; захист прав і свобод людини і громадянина та об'єктів права власності від протиправних посягань. Його завданнями є: 1) виявлення, припинення і попередження незаконної діяльності суспільно небезпечних організованих груп і злочинних організацій, у тому числі в органах державної влади та місцевого самоврядування, які впливають на криміногенну ситуацію в державі та в окремих її регіонах; 2) здійснення заходів, спрямованих на координацію діяльності органів (підрозділів) поліції у сфері боротьби з тероризмом відповідно до компетенції, визначеної законодавством України; 3) протидія корупції серед посадових осіб, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції» [7], вжиття заходів з метою виявлення корупційних правопорушень і правопорушень, пов'язаних із корупцією, та їх припинення відповідно до законодавства України; 4) здійснення оперативно-розшукової діяльності, спрямованої на здобуття інформації про криміногенні процеси в злочинному середовищі, пов'язані з протиправною діяльністю окремих осіб та злочинних угруповань, схеми легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом; 5) організація та здійснення відповідно до законодавства України заходів захисту працівників ДСР, інших органів та підрозділів Національної поліції України, забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, членів їх сімей та близьких родичів цих осіб [6].

Висновок. На сьогоднішній день питання забезпечення фінансової безпеки підприємницьких структур органами поліції, є вельми актуальними, оскільки здатність протистояти внутрішнім та зовнішнім загрозам в економічній (фінансовій) сфері є запорукою економічної і фінансової безпеки держави в цілому. Одним із основних суб'єктів, що забезпечують фінансову безпеку підприємницьких структур, є Національна поліція України, яка в межах своїх повноважень виконує завдання, спрямовані на захист фінансово-економічного стану країни в цілому. Так як не всі органи й підрозділи поліції наділені функціями забезпечення економічного (фінансового) захисту підприємницьких структур в Україні, то вони здійснюють цей захист шляхом співпраці з уповноваженими на те органами й підрозділами, надаючи певні відомості, матеріали тощо. Так, Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України і відповідно його підрозділи, є органом Національній поліції України, який нині безпосередньо протидіє фінансовим загрозам в Україні.

Список бібліографічних посилань

1. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – 2-е изд., стер. – К.: Эльга, 2009. – 776 с.

2. Барановський О. І. Фінансова безпека / О.І. Барановський; Ін-т екон. прогнозування. – К.: Фенікс, 1999. – 338 с.
3. Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство: наукова монографія / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева; Нац. академія управління. – К.: НАУ, 2010. – 232 с.
4. Про Національну поліцію: Закон України від 2.07.2015 року № 580-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40 – 41, ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
5. Криштанович М.Ф. Роль поліції в системі забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. Ефективна економіка. 2017. Вип. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5678>.
6. Про затвердження Положення про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України: наказ Нац. поліції України від 23.10.2019 № 1077 (у ред. наказу від 12 травня 2020 р.). URL: <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/>.
7. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 року № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.

УДК 347.191.1

Аліна Сергіївна ТЕРЕЩЕНКО,

*студентка навчальної групи ПЗдср-18-1 факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Ірина Ігорівна СЯДРИСТА,

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри правового забезпечення підприємницької
діяльності та фінансової безпеки факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4340-3593>*

ВИНА ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

Юридична відповідальність базується на загальному принципі вини, є необхідним суб'єктивним елементом складу правопорушення. Специфіка юридичної особи як штучного суб'єкта полягає у тому, що від її імені у цивільних та господарських правовідносинах виступають конкретні фізичні особи. Тому значна частина правників вважає, що вина юридичної особи завжди є виною людей і не може бути нічим іншим, та намагається розкрити поняття вини юридичної особи з позицій встановлення її «людського субстрату», будь-то керівник, адміністрація, окремі посадові особи чи прості працівники, трудовий колектив у цілому [1, с.163]. Зауважимо, що вина юридичної особи як суб'єкта цивільної відповідальності може проявлятися у формі: 1) вини її органів (ч. 1 ст. 92 Цивільного Кодексу України (далі – ЦК України) [2]); 2) вини її учасників (ч. 2 ст. 92 ЦК України);

3) вини її працівників чи посадових осіб, які не є органами юридичної особи і виконують свої трудові функції (ст. 1172 ЦК України).

Вчені не мають сумніву що, юридична особа має здатність самостійно нести цивільну відповідальність, яка закріплена у ст. 96 ЦК України. Варто погодитися з думкою В. Г. Жорнокуй, що юридичній особі в своїй сфері діяльності надаються великі права та можливості за для досягнення мети. Є можливість зловживання правами і невиконання обов'язків, що порушують права чи перешкоджають здійсненню прав інших учасників цивільних правовідносин. У різних сферах діяльності велике значення має питання юридичної відповідальності, а особливо юридичної особи [1, с.160].

Вина це психічне ставлення особи до поведінки чи результату. Вина юридичної особи буде мати місце якщо ми зможемо встановити особу чи осіб, які діяли як органи чи представники організації, що порушили договірне зобов'язання, та завдали майнової шкоди іншим суб'єктам. Дослідження підстав притягнення юридичних осіб до кримінальної або адміністративної відповідальності, допомагає визначити певні особливості відповідальності юридичних осіб. По-перше, юридична особа може бути притягнута до відповідальності у разі набуття нею правосуб'єктності. Правосуб'єктність юридичної особи – це складна система, кожен елемент якої визначає правосуб'єктність юридичної особи у певній сфері суспільних відносин. По-друге, визначення вини юридичної особи повинно враховувати зв'язок між діями фізичних осіб, що входять до складу юридичної особи, і протиправними діями юридичної особи. По-третє, в національному законодавстві існують норми, які передбачають відповідальність юридичної особи [3, с. 200]. А.С. Нікіфоров підкреслював, що виною юридичної особи у вчиненні злочину є суб'єктивне ставлення до суспільно небезпечного діяння керівника цієї юридичної особи, адміністрації (органу управління), її уповноважених посадових осіб, а також інших осіб, які мають право давати вказівки, що є обов'язковими для виконання у межах структури юридичної особи. Крім того, вина юридичної особи повинна розглядатися як вираження вини посадових осіб адміністрації і вважатись доведеною тільки за наявності встановленої вини цих посадових осіб. Тобто їх вина у вчиненні заборонених під загрозою покарання суспільно небезпечних діянь «трансформується» у вину юридичної особи. Відповідальність юридичної особи цілком може співіснувати з принципом особистої винної відповідальності і доповнювати його. Якщо юридична особа визнається суб'єктом злочину, «рівноправним» особі фізичній, то її кримінальній відповідальності не потрібно співіснувати з принципом особистої і винної відповідальності, ні доповнювати його, оскільки вона є специфічним різновидом особистої винної відповідальності [4, с.147]. Юридична особа делегує органу, який нею керує, прийняття та виконання стратегічних рішень. Такі рішення й поведінка, що на них базується, за своїм юридичним змістом є рішеннями та поведінкою юридичної особи, тому вона повинна нести самостійну відповідальність. Вона

настає за наявності матеріального елементу (об'єктивної сторони складу злочину), коли встановлено сам факт порушення закону з боку юридичної особи і він не потребує доказування вини (торгівля недоброякісними продуктами, деякі порушення правил дорожнього руху та ін.) [4, с.147]. Ст. 238 Господарського Кодексу України за порушення встановлених законодавчими актами правил здійснення господарської діяльності передбачає відповідальність юридичної особи [5]. Так до неї можуть бути застосовані адміністративно-господарські санкції, тобто заходи організаційно-правового або майнового характеру, спрямовані на припинення правопорушення суб'єкта господарювання та ліквідацію його наслідків. Це можуть бути такі види санкцій: вилучення прибутку (доходу); адміністративно-господарський штраф; стягнення зборів (обов'язкових платежів); застосування антидемпінгових заходів; припинення експортно-імпортних операцій; застосування індивідуального режиму ліцензування; зупинення дії ліцензії (патенту) на здійснення суб'єктом господарювання певних видів господарської діяльності; анулювання ліцензії (патенту) на здійснення суб'єктом господарювання окремих видів господарської діяльності; обмеження або зупинення діяльності суб'єкта господарювання; скасування державної реєстрації та ліквідація суб'єкта господарювання [3, с.201].

Отже, деякі питання про можливість визнання наявності вини юридичної особи залишаються відкритими. Чинне законодавство містить багато норм, що встановлюють відповідальність юридичної особи, при цьому залишається незрозумілим чи є вина юридичної особи обов'язковою умовою застосування відповідальності до останньої.

Список бібліографічних посилань

1. Жорнокуй В. Вина юридичної особи: сучасний стан учення. *Підприємство, господарство і право*. 2020. № 1. С.160–164.
2. Цивільний кодекс України: закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44, Ст.356.
3. Світличний О. П. До питання юридичної відповідальності юридичних осіб за порушення об'єктів права інтелектуальної власності. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2014. Вип.197. С.196–203.
4. Гришук В. К. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: порівняльно-правове дослідження: монографія. / За заг. ред.. В. К. Гришук, О. Ф. Пасека. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. 2013. 147 с.
5. Господарський кодекс України: закон України від 16.01.2003 № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18. Ст. 144.

УДК 351.74(100)

Сергій Миколайович ТЕРНИЦЬКИЙ,

кандидат юридичних наук,

завідувач відділення моніторингу відділу кадрового забезпечення

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7569-9691>

БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ЯК ПРАВООХОРОННИЙ ОРГАН У СФЕРІ ЗАХИСТУ ФІНАНСОВИХ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ

Фінансові інтереси держави пов'язані з формуванням, розподілом та використанням публічних фінансових ресурсів і характеризуються науковцями, як складова системного та стабільного забезпечення мотивів діяльності суб'єктів цих відносин [1 с. 98]. Порушення фінансових інтересів держави породжує небезпеку у суспільному виробництві, створює криміногенну ситуацію в економічній сфері і є загрозою національним інтересам. Отже, дотримання фінансових інтересів держави є умовою забезпечення законності та правопорядку в країні. З метою боротьби з правопорушеннями, що посягають на функціонування економіки країни було створено Бюро економічної безпеки України (далі – БЕБ), повноваження якого встановлюються законом «Про бюро економічної безпеки України» (далі – закон про БЕБ). Відповідно до вказаного закону БЕБ виконує правоохоронну, аналітичну, економічну, інформаційну та інші функції [2].

Для виконання покладених функцій нова служба потребує встановлення відповідних повноважень по попередженню, розкриттю та усуненню злочинів в економіці. Зміст правоохоронної функції вчені визначають, як «діяльність, що пов'язана, з одного боку, з реалізацією всього комплексу соціальних завдань на основі органічного поєднання заходів охоронного, превентивного і захисного порядку, а з іншого – з об'єктивною необхідністю забезпечення прав та свобод людини і громадянина як пріоритетного завдання» [3, с.160-161]. Реалізація вказаної функції забезпечується системою юридичних гарантій, а саме шляхом реалізації заходів щодо вдосконалення законодавства, заходів виявлення порушень правопорядку, заходів захисту, заходів відповідальності, заходів нагляду і контролю, заходів профілактики, а також включає процесуальні гарантії. Використовуючи методологічний засіб екстраполяції, можливо визначити, що зміст правоохоронної функції БЕБ пов'язано з реалізації повноважень по охороні та захисту економічних інтересів, а також попередженню та розкриттю економічних правопорушень і злочинів. Система гарантій є основним компонентом змісту правоохоронної функції в діяльності щодо захисту економічних, зокрема і фінансових інтересів держави.

Історія створення БЕБ свідчить, що умовою формування нової служби була потреба у активізації боротьби з корупцією, для розслідування

справ про економічні злочини, і планувалося назвати новий орган – Служба фінансових розслідувань. У Державному бюджеті на 2020 рік Бюро фінансових розслідувань профінансоване на 649 млн грн. Одночасно Кабінет Міністрів України взяв на себе зобов'язання щодо ліквідації податкової міліції та створення нового політично незалежного агентства для розслідування серйозних економічних та фінансових злочинів в обмін на макрофінансову допомогу від ЄС[4]. Державну реєстрацію органу як юридичної особи проведено 23.08.2021 р.

Дотримання фінансових інтересів держави, як складової економічних інтересів держави – є одною з головних завдань БЕБ. З методологічних позицій дотримання фінансових інтересів держави передбачає наступне: чинне фінансове законодавство, що регулює економічні відносини, зокрема фінансові; задоволення фінансових інтересів на мікро та макро-рівнях економіки що забезпечує сталий розвиток матеріального виробництва; попередження та усунення загроз та суперечностей сталому економічному розвитку; забезпечення економічної безпеки країни. Для реалізації завдань по захисту фінансових інтересів держави доцільно визначити алгоритм дій БЕБ, який спирається на повноваження визначені законом. Відповідно до ст.8 Закону про БЕБ до повноважень щодо реалізації правоохоронної функції з метою захисту фінансових інтересів можливо віднести наступні, які безпосередньо по'язані з їх забезпеченням, а саме:

- здійснює оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування у межах передбаченої законом підслідності;
- ініціює у компетентних органах іноземних держав розгляд справ про захист прав та інтересів держави з питань, що стосуються виконання обов'язків Бюро економічної безпеки України, виступає як представник держави під час розгляду таких справ. За потреби Бюро економічної безпеки України має право залучати до такого розгляду експертів за відповідними напрямками;
- у випадках, визначених законом, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймає рішення про застосування адміністративних стягнень;
- здійснює інші повноваження, передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України, цим Законом та іншими законами України [2].

Огляд цих повноважень свідчить про превалювання аналітичної економічної, інформаційної міжнародної та інших функцій над правоохоронною в діяльності БЕБ.

Висновки. Створення Бюро економічної безпеки України допомогло формуванню в Україні правового середовища націленого на забезпечення захисту економічних інтересів держави. Створення БЕБ сприяє визначенню та забезпеченню гарантій національної безпеки в економічних відносинах. Проте огляд повноважень нового органу економічної безпеки свідчить про необхідність поширення концептуальних засад щодо виконання правоохоронної функції, зокрема з забезпечення фінансових інтересів держави. З врахуванням курсу України на розбудову соціально

орієнтованої ринкової економіки в умовах глобалізації, поширення кризових явищ, спричинених політичними, екологічними, соціальними конфліктами, умови формування стабільних фінансових потоків мають створюватися переважно за рахунок суттєвого вдосконалення і поширення використання економічних важелів, що застосовуються органами державної виконавчої влади при виконанні правозахисної і контрольно-примусової функцій держави, що вимагають відповідних повноважень новоствореного органу влади - Бюро економічної безпеки України.

Список бібліографічних посилань

1. Гетманець О. Правова природа фінансових інтересів держави в бюджетному процесі в Україні. Вісник ХНУВС. 2015. № 3(70). С. 92-99.
2. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28.01.2021 р. № 1150-IX. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2021, № 23, ст. 197. Дата оновлення: 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text> (дата звернення: 02.02.2022).
3. Ботвінов Р. Особливості реалізації правоохоронної функції держави в сучасному українському суспільстві // *ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ*. 2016. ВИП. 4 (49). Ч. 1. С. 156-162
4. Меморандум з ЄС: нардеп опублікував вимоги для отримання Україною 1.2. млрд. євро. Сайт UNN 21.08.2020. URL: <https://www.unn.com.ua/uk/news/1887137-memorandumu-z-yes-nardep-opublikuvav-vimogi-dlya-otrimannya-ukrayinoyu-1-2-mlrd-yevrohttps://www.unn.com.ua/uk/news/1887137-memorandumu-z-yes-nardep-opublikuvav-vimogi-dlya-otrimannya-ukrayinoyu-1-2-mlrd-yevro>

УДК 34

Марія Олегівна ЧЕХУТА,

курсантка навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Володимир Веніамінович ЄФІМОВ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри фінансових та стратегічних розслідувань

навчально-наукового інституту права та підготовки

фахівців для підрозділів Національної поліції

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

СУТНІСТЬ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

З кожним роком ми спостерігаємо зростання злочинності у боротьбі з якою особливу роль відіграють правоохоронні органи. Одною із важливих систем являється «Оперативно-розшукова діяльність» за допомогою

якої органи дізнання та слідства отримують відповідну інформацію для подальшого розкриття злочинів та кримінальних проступків. Під час вирішення конкретних завдань уповноваженні підрозділи та службові особи в межах своєї компетенції використовують по-перше: оперативно-розшукові заходи, що являють собою систему дій спрямованих на використання відповідних методів та засобів. Є такі види: негласне проникнення та обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи; аудіоконтроль особи; контроль за телефонними розмовами; відеоконтроль особи; аудіоконтроль місця, відеоконтроль місця; спостереження за особою у публічно доступних місцях, з використанням технічних засобів спостереження та фіксації інформації; зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж; зняття інформації з електронних інформаційних систем; контроль кореспонденції; установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу; контрольована поставка; контрольована та оперативна закупка; оперативний експеримент; спостереження за річчю або місцем; виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації; оперативне маркування предметів та речовин; негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження; тимчасовий доступ до інформації, яка знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій (тимчасовий доступ до інформації про зв'язок); створення пасток (квартир, офісів, автомобілів, електронних ресурсів); установлення місцезнаходження електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів) [3].

А по-друге оперативно-пошукові заходи, які включають комплекс гласних та негласних дій, до мети яких покладено: пошук, фіксація, виявлення, запобігання кримінальним правопорушенням. До них відноситься: оперативна установка; радіотехнічне обстеження; поліграфологічне опитування; розвідувальне опитування; отримання довідок; особистий пошук; оперативне ототожнення осіб, предметів та речовин; визначення ідентифікаційних та технологічних ознак радіоелектронного засобу; радіопошук; оперативне опитування осіб за їх згодою [3].

Під час проведення НСРД, підрозділи які виконують певне завдання, відповідно до глави 21 КПК України повинні отримати доручення від слідчого або прокурора що і є підставою для здійснення відповідних оперативних заходів.

Під час проведення негласної слідчої (розшукової) дії можуть бути отримані докази, які самостійно або в сукупності з іншими доказами можуть мати суттєве значення для з'ясування обставин злочину або встановлення осіб, які вчинили злочин. [2] Як зазначено в ст. 21 п.2 Закону України від 04.04.2017 № 6284 «Про оперативно-розшукову діяльність» відомості які були отримані уповноваженими підрозділами та службовими особами є фактичними та можуть бути доказами в кримінальному провадженні, якщо вони зібрані в встановленому порядку відповідно до КПК України.[3]

Але є низка проблемних питань що спричиняють складнощі для подальшої роботи відповідних підрозділів, згідно з положеннями п. 2 ч. 1 ст. 8 ЗУ "Про ОРД" оперативні підрозділи наділені правом проведення контрольованої поставки та контрольованої й оперативної закупки. [3]

Проведення зазначених заходів здійснюється згідно з положеннями ст. 271 КПК України (контроль за вчиненням злочину) у порядку, визначеному спільними нормативними актами правоохоронних органів. [2] Але є не один нормативно- правовий акт який регулює ці заходи, на виконання цієї норми спільним наказом МВС, СБУ та МДЗУ затверджено «Інструкцію про порядок проведення контрольованої поставки, контрольованої та оперативної закупки товарів, предметів, речей, послуг, документів, засобів та речовин, у тому числі заборонених для обігу, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форм власності (далі – Інструкція)» зареєстровану у Міністерстві юстиції України №1776/24308 від 17.10.2013 [1].

Проаналізувавши положення ст. 271 КПК України та вимоги Інструкції, до яких відсилає ЗУ «Про ОРД» ми можемо звернути свою увагу на таку юридичну колізію на прикладі оперативної закупівлі (закупки).

Оперативна закупівля – це оперативно-розшуковий захід (далі - ОРЗ), який полягає в спеціальному платному придбанні (покупці, обміні, заставі, оренді) товару або одержанні послуги у сфері легального або нелегального їх обігу з метою виявлення злочинів.[2] З предметно-практичної сторони виділяють лише один спосіб здійснення цього ОРЗ – шляхом придбання товару (предметів). Під час проведення цього ОРЗ законодавцем не передбачається можливість продажу товару, тобто оперативник (особа, яка працює на умовах конфіденційності) може виступати як покупець, але не може бути продавцем.

Закупівля предметів, вільний продаж яких заборонений чи обмежений, здійснюється на підставі постанови, що зумовлено необхідністю забезпечити недоторканість учасників мнимої угоди, оскільки сам факт її здійснення формально може містити ознаки кримінального правопорушення, а межа між його наявністю й відсутністю визначається, насамперед, за суб'єктивною стороною. [1]

Також проблемним питанням є те що в ст. 271 КПК України рішення щодо закупівлі предметів приймає процесуальний керівник (прокурор), а в інструкції яка зазначена вище, визначено що рішення відповідно контрольної поставки та закупки виносить керівник відповідного підрозділу. Таким чином, наведені нормативні акти по-різному визначають повноваження суб'єктів оперативно-розшукової діяльності на прийняття рішень про проведення контрольованої поставки, контрольованої і оперативної закупки та порядок їх узгодження.

Підсумовуючи вище зазначене хочу наголосити на тому що ОРД є одним із найефективніших засобом протидії злочинності, яка в свою чергу базується на Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та КПК України, окрім них існують нормативно правові акти на які також повинні

опиратись оперативні підрозділи, але через деякі проблемні питання уповноваженим підрозділам стає край не легко виконувати свої службові обов'язки. Я гадаю що в даному випадку потрібно врегулювати дану юридичну колізію, та визначити один нормативний акт в якому співробітники зможуть знайти відповідь на свої питання стосовно свої повноважень.

Список бібліографічних посилань

1. Використання у кримінальному провадженні як доказів матеріалів, отриманих оперативними підрозділами у здійсненні ОРД. *Вісник прокуратури № 11*. 26.04.2014. [Електронний ресурс] Сайт URL: https://khar.gp.gov.ua/ua/intervu_ta_komentari?m=publications&t=rec&id=148562.
2. КПК України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88) Глава 21. Негласні слідчі (розшукові) дії. [Електронний ресурс] Сайт URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17?find=1&text=%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%B0+21#Text>.
3. Закон України від 04.04.2017 № 6284 (Одержаний ВР України) «Про оперативно-розшукову діяльність» [Електронний ресурс] Сайт URL: https://ips.ligazakon.net/document/JH4UK00A?an=29&q=%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D0%B8%20&is_no_morph=false&lang=ua¶gr_mode=true.

UDC 336.02:339.9

Elizabeth SUPENO,

*Master Black Belt Six and Lean Sigma and certified Project Manager,
senior expert in socio-economic analysis, public relations, negotiations, stakeholders'
management, and community engagementis
the President of Altegon Consulting;*

Sergei SKOKOV,

*Ph.D. in Environmental Economics and Resource Management International Operations
Manager & Senior Advisor Altegon International Inc.*

GLOBALIZATION AND A COUNTRY'S ECONOMIC AND FINANCIAL SECURITY

Globalization is an apparent trend in the global economic development. By its very nature, the globalization creates opportunities and risks for economic players at both the macro and micro levels. The increasingly free flow of ideas, people, goods, services, capital and ICT development supposedly lead to global integration of economies and societies. It encompasses all aspects of life and enables the economic actors, e.g., company, regional economy or the state national economy considered as a single system, to scale up the

activities, swiftly cover available market niches and achieve other results in all parts of the world.

Globalization as a multifaceted combination of economic, technological, socio-cultural, political and other aspects is not a new phenomenon. By some assessments, it started in late 19th century, however, it slowed down by the start of WW I, and continued at the end of the 20th century. The globalization has accelerated during the 1980s and grows ever since. This process has rapidly increased during last 20–30 years under the framework of General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) and World Trade Organization (WTO) that made the countries to gradually cut down trade barriers and open up their current accounts. The recent boom has led to the point that the developed economies started integration with less developed economies through the foreign direct investment (FDI), drop of trade barriers, and cross border immigration.

Globalization is often referred to economic globalization, i.e., integration of national economies into the international economy through transnational trade, FDI, capital flows, and migration. Thus, the economic globalization is a dynamic and multidimensional process of economic integration whereby the national resources become more and more internationally mobile while the national economies become increasingly interdependent.

This process aims at the reduction and removal of barriers between national borders in order to facilitate the flow of goods, capital, services and labor. In terms of the financial globalization, it is a part of economic globalization, means the integration of a country's financial system with the international financial markets and institutions. This integration typically requires that governments liberalize the domestic financial sector and the capital account.

Moreover, the financial security as a part of economic and national security, remains very dynamic sphere that goes through all economic relations and reflects the general state of security of a country. Hypothetically, the financial security reflects such financial and banking state with required conditions for economic and financial stability that based on the foundation of effective system of the complex monitoring of the dynamics of all main financial and economic processes in a country and resilience to the threats while considering the internal and external factors.

Hence, the financial security strategy has to be developed and include all available instruments of the government policy, while determining the strategic national interests and ensure a country's sustainable development in the long-term. Such financial strategy should consolidate the efforts of national government, regional authorities and local self-government bodies, financial institutions, civil society institutions involved in the development and implementation of a financial security strategy.

Furthermore, the globalization also contributes to certain threats occurred to both businesses and a country's economy. Nowadays, there are discussions on whether globalization contributes to the creation of equal opportunities and social

justice in the world or it, on the contrary, progressively intensifies the division between leaders and outsiders, the rich and the poor. The global market, on the one hand, lets its participants to act through the national barriers that seems to broaden opportunities for market actors. On the other hand, there is an increasing social delamination in the global economy that is hard to overcome by observing the theoretic principles of market economics. Hence, there is a need to further study the impact of globalization on the economies of different countries, including the validation of the risks' range posed by the globalization.

As mentioned above, the modern global economy, on the one hand, is based on the principles of free movement of capital, inviolability of private property, and reduction of barriers to business development, on the other hand, there is no system of legal mechanisms that would block the negative impacts of business activities. Furthermore, the discussions within the international organizations on both the need to develop such mechanisms and the extent of negative impacts is far from reaching tangible solutions. The economic security of some countries and regions is carried out under certain conditions where the global business is not adequately controlled by national governments, e.g., there are no generally accepted decisions on to how this control should be exercised or whether it is required at all, and the range of possible negative impacts that transnational companies may have on the national economy since it has not been studied.

These problems require wider and comprehensive considerations to be proposed by the national experts dealing with economic security issues. These considerations should not only refer to the influence of transnational corporations on the national economy, but also to the influence of political decision-making centers. The solution has at least two sides. The aspects of economic policy-making could include: (i) independence of the national authorities in terms of decisions making that excludes any influence from other countries' governments and/or international organizations, e.g., IMF, IBRD, etc.; (ii) independence of the national government in terms of its national political risks where both resident entities, i.e., pressure groups, voters, and non-resident entities, e.g., transnational companies, international non-governmental organizations, etc. could perform.

This approach makes sense since the decision-makers can act in such a way that brings the economic security in two ways, both as independent actors and dependent entities forced to obey the decisions of external forces. Hence, it is possible to identify both the threats posed by globalization from the actors that make decisions without social control and, vice versa, the threats to free enterprise in international relations posed by political circles in various countries. However, there could be a situation when a negative impact can occur in a marginally regulated market economy, where the transnational corporations be able to pursue policies that have not been agreed with the stakeholders. Similarly, an excessive regulation of business activities and strong control by the authorities and political circles could lead to a situation where the companies become instruments for implementing the policy of foreign governments including aggressive, unfriendly policies.

The threats or challenges to the economic security of a country caused by globalization also takes into account the nature of the relationship between businesses and public administration. Further on, the internal factors affecting the economic security also indirectly affect external ones. Thus, the corruption contributes to the development of the shadow economy and the loss of transparency. Consequently, the shadow economy hinders the innovative development of a country, as it is usually linked to the export of capital and its «tax evasion», rather than investing in its own industries. These processes, in turn, contribute to the deindustrialization of a country, and thus to its disadvantageous position in the international division of labor. Despite the importance of combating corruption, the difficulty of assessing the real level of corruption due to the lack of reliable quantitative indicators is a serious problem in leveling off the corruption risks.

To certain extent, globalization means weakening the power of national states and increasing the influence of corporations that operate mostly in transnational interests. The risks to the economic security of a country and/or region can be both high and low dependence of large businesses on the actions of state government. The political management can have strong control over the business community. In such a situation, lobbying groups within the government may try to impose their policies on businesses based on nomenclature interests that can be in conflict with the development goals of the country and the region. Economic security in this case can be achieved by creating a system in which business and politics are remote from each other, allowing businesses to be guided by the economic community, maximizing its profits.

The government regulation of business activities may cause the risk of unfriendly influence from lobbyists acting in the interests of other countries or international structures bypassing their own country's interests. In this case, the state control over business activities may lead to a situation where the economic interests of the country and/or region are more the concern of the business community than the state mechanism. Moreover, the lack of regulation of business activities by the political leadership may also pose a threat to economic security at the national and regional level. In such a situation, business may create a conflict between the interests of the global economy and the territory in which it is located. For example, a company may not create jobs for its nationals relying solely on the labor of migrants or may withdraw capital to offshore areas.

Further on, the interaction between government agencies and large businesses is characterized by a certain level of corruption. High levels of corruption lead to a situation where the administrative impact on business lobbied can reduce the effectiveness of state regulation of the economy and often leads to negative effects. However, the administrative influence on business free of corruption component can create conditions for investment inflow and business activity expansion.

In general, globalization poses tangible threats to the development of the country's national economy and its regional sub-systems, but it would be wrong to view it solely as an initiator of destructive processes. On the contrary, the

achievements of globalization can be used to intensify economic development within the framework of economic security. The globalization is primarily examined as a source of external risks, which in turn, if not directly determined by internal risks, are at least significantly dependent on them.

As for the financial security of a country, the key challenges or threats are: (a) imbalance of national budgetary system; (b) misuse of budgetary appropriations; (c) capital outflow; (d) lack of an optimum ratio of reserve funds and investments, reliable protection mechanisms against sharp changes in the exchange rate and price fluctuations; (e) population growing differentiation by income level, etc.

The structuring the most important aspects of the financial security strategy involves the following: setting goals and objectives for ensuring financial security in the specific geopolitical conditions in line with the specifics of the country's social and economic development both in the short and long-run; the choice of the optimal means and tools of a financial security strategy; creating the necessary conditions to maximize the volume of financial resources to ensure economic growth; the formation of an effective mechanism to counter the financial security threats.

In order to ensure the financial security of a country, some proven measures could be considered and implemented. Among them, there could be: (i) changes in the budgetary policy principles and move to the budget expenditures indexation while considering the budget revenues dynamics on the basis of deepening the program-target budget formation principle; (ii) gradual budget restoration without deficit and limited public debt growth;

(iii) preferential use of the state programs as a tool to implement strategic planning documents; (iv) application of required instruments to achieve goals, e.g., tax and non-tax revenues, regulatory measures, expenditures of other budgets of the budget system, state-owned corporations and companies with state participation in the government programs; (v) use of indicators and government programs for long-term to formulate realistic budget expenditures «ceilings»; (vi) regular monitoring of implementation of state programs aimed at potential risks identification, ect.; (vii) introduction of intermediate evaluation mechanism while implementing the state programs based on the performance audit that determines most effective options to use the budget resources and timely redistribute them based on the intermediate results.

Reference

1. Athanasenas, A., Chapsa, X. and Michailidis, A. 2015. Investigating Social Protection Convergence in the EU-15: A Panel Data Analysis. *European Research Studies Journal*, 18(2), 79-96.
2. Boldeanu, T.F., Tache, I. 2016. The Financial System of the EU and the Capital Markets
3. Union. *European Research Studies Journal*, 19(1), 60-70.
4. Fetai, B. 2015. Financial Integration and Financial Development: Does Financial Integration Matter? *European Research Studies Journal*, 18(2), 97-106.
5. Lukasevicius, A. and Lapinskaite, I. 2014. Strategy of Sustainable Development in Investment Portfolio Case. *European Research Studies Journal*, 17(4), 3-18.

6. Pociovalisteanu, M.D., Thalassinios, I.E. 2008. The beginning and some national particularities of liberalism. *Metalurgia International*, 13(2), Special Issue, 172-177.
7. Thalassinios, I.E., Stamatopoulos, D.T. and Thalassinios, E.P. 2015. The European Sovereign Debt Crisis and the Role of Credit Swaps. Chapter book in *The WSPC Handbook of Futures Markets* (eds) W. T. Ziemba and A.G. Malliaris, in memory of Late Milton Miller (Nobel 1990) *World Scientific Handbook in Financial Economic Series Vol. 5*, Chapter 20, pp. 605-639.
8. Theriou, G.N. 2015. Strategic Management Process and the Importance of Structured Formality, Financial and Non-Financial Information. *European Research Studies Journal*, 18(2), 3-28.

Анотація

У статті розглянуто вплив глобалізації та глобальних інтеграційних процесів на формування фінансового сектора, що характеризується збільшенням фінансових потоків. Сьогодні глобалізація перетворилася в основну тенденцію сучасного світового розвитку, і саме тому для кожної країни актуальними стають проблеми забезпечення її безпечного розвитку. В роботі досліджується тенденція світового розвитку у контексті забезпечення безпеки країни в умовах глобалізації фінансових потоків та існування глобальних інтеграційних процесів.

Елізабет Супено

Сергій Скоков

Глобалізація та фінансово-економічна безпека країни.

СЕКЦІЯ 2.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

УДК 336.02

Олександр Маркович БАНДУРКА,

доктор юридичних наук, професор,

заслужений юрист України,

академік Національної академії правових наук України,

президент Кримінологічної асоціації України,

професор кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0240-5517>

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА: ПОНЯТТЯ І ЗАВДАННЯ

В останні роки Україна постійно стикається з різними зовнішніми і внутрішніми загрозами національній безпеці, зокрема фінансовій безпеці держави.

В умовах зовнішньої агресії Російської Федерації на Сході України національна безпека України має враховувати всі можливі ситуації, які можуть виникати навколо України чи в її внутрішньодержавному житті.

Якщо національну безпеку України розглядати як комплекс законодавчих та організаційних заходів, спрямованих на постійну захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за яких забезпечується сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах економіки, правоохоронної, соціальної діяльності, житлово-комунальних послуг, охорони здоров'я, освіти, культурної політики тощо[1], то в основі всього процесу забезпечення національної безпеки України лежить фінансова безпека. Без забезпечення фінансової безпеки не може бути забезпечена національна безпека в цілому.

Фінансова безпека є надзвичайно складною багаторівневою системою, складовими якої є бюджетна, податкова, торгова, банківська, валютна, грошово-кредитна, інвестиційна безпеки, фінансова безпека строкового та фондового ринків.

На ефективність фінансової безпеки впливають різні фактори, причини й умови, які можуть виникати в тій чи іншій сфері суспільної, державної, політичної чи економічної діяльності[2].

Неефективність функціонування фінансової безпеки особливо виявляється під час політичних кризових явищ та в період політичних виборів і після них. Можна тільки спостерігати, як після кожної виборчої кампанії

економічна, а значить, фінансова ситуація в країні лише погіршується і зростають ціни, тарифи, скорочується соціальна допомога, посилюється інфляція, життєвий рівень погіршується.

Майже всі показники фінансової безпеки погіршилися з початком воєнних дій на Сході України та анексії Російською Федерацією Криму. На територіях, що межують або є безпосередньо в зоні військового конфлікту, відбувся найбільший економічний спад. Україна не тільки втратила частину території, населення, а й низку крупних промислових підприємств, сотні й тисячі інших суб'єктів підприємництва та бізнесу.

Відбулося різке скорочення обсягів промислового виробництва, спричинене закриттям або переміщенням підприємств, скорочення робочих місць, значне зниження доходів, що посилює економічно-політичну кризу в усій країні. Глобалізаційні процеси у світі, зокрема, різке гальмування росту світового ВВП, посилення грошово-кредитної політики США із зростанням відсоткових ставок, політичні вибори в тих чи інших країнах Європи, фінансові запозичення, без яких Україна не може обійтися, мають значний вплив на економіку України, на її фінансову безпеку.

Фінансова безпека держави – це стан захищеності фінансових інтересів суб'єктів господарювання на всіх рівнях фінансових відносин, забезпечення фінансовими ресурсами ефективного функціонування економічної системи та стале економічне зростання.

Фінансова безпека має забезпечувати:

- фінансову ефективність діяльності підприємства, установи, організації;
- підтримку фінансової стійкості та незалежності суб'єктів господарювання;
- досягнення високої конкурентоздатності;
- ліквідність активів;
- підтримку належного рівня ділової активності;
- захист інформаційного середовища і комерційної таємниці;
- ефективну організацію безпеки капіталу та майна суб'єкта господарювання та його комерційних інтересів;
- стимулювання розвитку суб'єкта господарювання, піднесення його фінансового капіталу, створення нових джерел фінансових ресурсів для забезпечення балансу потреб та фінансових можливостей подальшого розвитку.

На сучасному етапі розвитку України в умовах глобалізації зростає кількість, вагомість і складність загроз фінансовій безпеці України.

Для забезпечення фінансової безпеки необхідно створити ефективну систему управління фінансовою безпекою як на державному рівні, так і в окремих регіонах та на рівні окремих суб'єктів господарювання.

Держава має гарантувати такий стан фінансової безпеки суб'єктів господарювання, який дасть змогу їм своєчасно і в повному розмірі

справляти податки, робити інші надходження у бюджет, забезпечувати власний розвиток, сплачувати заробітну плату працівникам та здійснювати інші соціальні заходи для підтримки свого персоналу.

Список бібліографічних посилань

1. Венцовський Д. Ю. Актуальні виклики фінансовій безпеці України. *Фінанси України*. 2016. № 3. С. 37–50.
2. Про Національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.

УДК 349.2

Леонід Володимирович МОГІЛЕВСЬКИЙ,

доктор юридичних наук, професор,

заслужений юрист України,

проректор Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6994-6086>

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні українська держава, як і переважна більшість країн світу, зіштовхнулася з рядом нових викликів соціального, економічного та політичного характеру, які суттєво вплинули на функціонування всіх сфер суспільного життя. Погіршує ситуацію і пандемія коронавірусу COVID-19, яка негативно відбилася на економічній безпеці держав. При цьому необхідно відмітити, що особливе місце в системі національної економічної безпеки посідає проблема фінансової безпеки підприємств, що має дуальний характер. З одного боку, функціонування підприємств здійснюють в умовах нестаціонарного зовнішнього середовища, для якого характерні зменшення обсягів інвестиційних вкладень, високі відсоткові ставки за довгостроковими банківськими кредитами, нестабільність податкового законодавства, що істотно знижує рівень життєздатності підприємств і підвищує ймовірність переходу у кризовий стан. З іншого боку, кризові тенденції на мікрорівні створюють передумови для негативних тенденцій розвитку регіональних систем і зниження рівня національної економічної безпеки. У зв'язку із цим особливої актуальності набули питання формування фінансової безпеки підприємств та їхнього теоретико-правового підґрунтя [1].

Варто відмітити, що поняття фінансової безпеки є відносно новим для правової сфери Української держави, що у свою чергу обумовлює

відсутність єдиного теоретичного підходу до тлумачення цієї наукової категорії. Так, наприклад, О. В. Ареф'єва і Т. Б. Кузенко тлумачать фінансову безпеку як стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів, який виявляється в найкращих значеннях фінансових показників прибутковості і рентабельності бізнесу, якості управління та використання основних і оборотних коштів, структури його капіталу, норми виплат за цінними паперами, а також курсової вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансово-господарського становища та перспектив її технологічного й фінансового розвитку [2, с. 14]. О. О. Дорошенко та Ю. В. Вашай указують, що фінансова безпека – це стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів підприємства, виражений у найкращих значеннях фінансових показників прибутковості і рентабельності бізнесу, якості управління, використання основних та оборотних засобів підприємства, структури його капіталу, норми дивідендних виплат за цінними паперами підприємства, а також курсової вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансово-господарського стану підприємства і перспектив його технологічного та фінансового розвитку [3]. До основних функціональних цілей фінансової безпеки, на думку Н. Я. Михаліцької, належать: забезпечення високої фінансової ефективності роботи; підтримка фінансової стійкості й незалежності підприємства; досягнення високої конкурентоздатності; забезпечення високої ліквідності активів; підтримка належного рівня ділової активності; забезпечення захисту інформаційного поля і комерційної таємниці; ефективна організація безпеки капіталу та майна підприємства, а також його комерційних інтересів [4, с. 269].

Таким чином, поняття фінансової безпеки підприємства є комплексним і зачіпає практично всі функціональні сфери діяльності підприємства, і під час оцінки фінансової безпеки низка положень перетинається з окремими видами діяльності підприємства. Це стосується, перш за все, формулювання стратегічних інтересів підприємства та їх кількісної інтерпретації. Ці положення оцінки фінансової безпеки зачіпають область стратегічного управління підприємством, і якщо на підприємстві розроблені та прийняті до реалізації відповідні функціональні стратегії (інноваційна, ресурсна, інвестиційна, маркетингова), то їхні цілі повинні кореспондуватися з формулюванням стратегічних інтересів підприємства в розглянутій функціональній галузі діяльності, а показники, що характеризують цілі стратегії, повинні відповідати кількісній оцінці стратегічних інтересів підприємства. Встановлення такої відповідності є дуже важливим, оскільки саме з її допомогою забезпечується єдність методичної бази організації управління підприємством [5, с. 78].

Проведене вище наукове дослідження дає змогу констатувати, що забезпечення фінансової безпеки підприємства є фактично без налагодженої та дієвої системи управління. Управління в широкому розумінні, як

зазначає Г. О. Дорошенко, – це цілеспрямований вплив людини на об'єкт, процес, систему та людей, які беруть у них участь, з метою спрямування діяльності в потрібному напрямі для отримання бажаних результатів. Окрім того, вчений вказує, що управління можна також трактувати як вид діяльності, що полягає в керуванні людьми, процесами, елементами і системами соціально- економічного та політичного життя суспільства [6]. У свою чергу, відповідно до точки зору О. В. Антонової, управління фінансовою безпекою підприємства слід розуміти як сукупність основних елементів (складових) впливу на процес розробки та реалізації управлінських рішень щодо забезпечення захисту його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів підприємства від реальних та потенційних загроз зовнішнього та внутрішнього характеру, параметри якого створюють передумови генерування, збереження і зростання ринкової вартості підприємства [7].

Управління фінансовою безпекою підприємств передбачає не лише визначення та відстеження зміни рівня фінансової безпеки загалом і в межах основних функціональних складових, але й систематичне вдосконалення процесу взаємодії суб'єктів та об'єктів безпеки, що потребує уточнення понятійно-категоріального апарату, зокрема таких термінів, як «виклик», «загроза», «ризик» і «небезпека». Авторське трактування кожного з перелічених понять дало можливість уточнити взаємозв'язки й обґрунтувати сутність їх об'єднання в дестабілізуючі фактори, які мають бути найважливішим об'єктом уваги суб'єктів безпеки на кожному етапі життєвого циклу підприємства. Розроблена модель понятійно-категоріального апарату забезпечує необхідну чіткість у розумінні впливу дестабілізуючих факторів на об'єкти безпеки з обґрунтуванням взаємодії внутрішніх та зовнішніх суб'єктів безпеки для досягнення й підтримання потрібного рівня фінансової безпеки [8, с. 302–303].

Отже, управління фінансовою безпекою – це складне та багатоаспектне явище, яке вимагає вчинення уповноваженим суб'єктом комплексу організаційних та управлінських дій, спрямованих на захист фінансових інтересів, а також забезпеченість підприємства з метою його належного та безперебійного функціонування. Аналіз діяльності підприємств, як цілком справедливо вказує Г. Б. Погрішук, свідчить про те, що саме низький рівень ефективності системи управління фінансовою безпекою є причиною кризових явищ, їх орієнтованості на боротьбу з результатами негативного впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, а не на попередження та вчасну нейтралізацію потенційних ризиків і загроз. Дієвим інструментом вирішення цієї проблеми є обґрунтована цілеспрямована стратегія управління фінансовою безпекою, спрямована на створення адаптаційних механізмів довгострокової дії до змін зовнішнього та внутрішнього середовища, вироблення високого рівня стійкості до наявних і потенційних загроз для підвищення ефективності діяльності, забезпечення фінансової підтримки стійкого росту в поточному та перспективному періодах [9].

О. Ю. Сова, спостерігаючи недосконалість методології в галузі коефіцієнтного аналізу фінансового стану суб'єктів підприємництва, запропонувала такі заходи вдосконалення системи управління фінансовою безпекою підприємств: уточнення нормативів за головними коефіцієнтами фінансового аналізу, а також розроблення нормативів за окремими видами економічної діяльності; розроблення системи критеріїв та індикаторів оцінки рівня економічної безпеки підприємництва регіону та її систематичний моніторинг; визначення рівня конкурентних переваг підприємства у взаємодії із зовнішнім та внутрішнім середовищами; уточнення економіко-математичних методів і моделей, які дають можливість комплексно описувати всі складові системи фінансово-економічної безпеки підприємства і взаємозв'язки між ними; здійснення моніторингу та прогнозування основних індикаторів системи фінансово-економічної безпеки підприємства на основі трендових моделей динаміки окремих показників ефективності функціонування системи безпеки або трендової моделі динаміки узагальненого показника тощо [10].

Отже, проведений нами аналіз дає змогу виокремити такі теоретико-правові проблеми управління фінансовою безпекою підприємства.

1. Доцільно вирішити проблеми теоретичного характеру, зокрема на законодавчому рівні необхідно закріпити і розкрити: а) поняття фінансової безпеки підприємства та її складові елементи; б) принципи управління фінансовою безпекою підприємства; в) форми та методи управління фінансовою безпекою підприємства.

2. Потрібно переглянути державну політику у сфері забезпечення фінансової безпеки держави взагалі та в контексті діяльності кожного окремого підприємства зокрема, адже на сьогодні останню можна охарактеризувати як неефективну та непослідовну.

3. Окрему увагу необхідно приділити питанню правової свідомості керівників і працівників підприємств, а також поліпшити рівень їх фінансової грамотності.

Вирішення вказаних проблем, як убачається, дозволить не тільки покращити систему управління фінансовою безпекою підприємства, а і якісно вплине на їх фінансове становище зокрема і стан економіки держави взагалі.

Список бібліографічних посилань

1. Васильчак С. В., Процикевич Н. В. Управління фінансовою безпекою підприємства. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*. 2011. Вип. 21. С. 149–153.
2. Ареф'єва О. В., Кузенко Т. Б. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 1 (91). С. 98–103.
3. Дорошенко О. О., Вашай Ю. В. Роль державного фінансового контролю в забезпеченні фінансової безпеки держави. *Вісник Національного університету*

водного господарства та природокористування. Серія: Економіка. 2009. Вип. 4 (48). С. 113–118.

4. Михаліцька Н. Я. Теоретичні засади фінансової безпеки підприємства. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. 2013. № 1. С. 268–275.*

5. Амосов О. Ю. Фінансова безпека підприємства в сучасних умовах: теоретичний аспект. *Проблеми економіки. 2014. № 4. С. 76–80.*

6. Менеджмент : навч. посіб. / Г. О. Дорошенко, А. О. Семенець, О. В. Богоявленський та ін. ; за заг. ред. Г. О. Дорошенко. Харків : ВСВ-Принт, 2015. 300 с.

7. Антонова О. В. Методичні засади механізму управління фінансовою безпекою підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2015. Вип. 15 (5). С. 43–46.*

8. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств: теорія, методологія, практика : монографія. Львів : Растр-7, 2020. 384 с.

9. Погрішук Г. Б., Мацедонська Н. В. Управління фінансовою безпекою підприємства в сучасних умовах. *Економіка і суспільство. 2017. Вип. 12. С. 618–621.*

10. Сова О. Ю. Напрями вдосконалення механізму управління фінансовою безпекою підприємств. *Вчені записки. Серія: Економіка. 2014. Вип. 37. С. 97–103.*

УДК 159.9

Оксана Валеріївна БРУСАКОВА,

доктор юридичних наук, доцент,

декан факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8616-0424>

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ

Умовою побудови й ефективного функціонування ринкової економіки є наявність у країні розвиненої фінансової системи. І, навпаки, розвиток фінансової системи держави безпосередньо залежить від економічних умов, що склалися, законодавчо встановлених правил гри. Сучасні реалії, пов'язані зі світовою економічною кризою, виявили неготовність фінансової системи України протистояти загрозам як зовнішнім, так і внутрішнім. Із залученням економіки нашої держави до світової фінансової системи залежність від нестабільності на світових фінансових ринках почала зростати. Тому питання фінансової безпеки банківської системи, яка акумулює основний масив фінансових ресурсів держави, сьогодні набуває особливої актуальності.

Проблематику фінансової безпеки банківської системи на рівні держави досліджували такі вчені, як С. І. Адаменко, В. М. Геєць, П. А. Герасимов, А. І. Хитрин, Д. А. Артеменко, А. І. Барановський, М. М. Єрмошенко, Р. З. Корнілюк, І. М. Крупка [1–8] та інші. Метою даного дослідження є

висвітлення ролі фінансової безпеки банківської діяльності в системі забезпечення економічної безпеки України.

Узагальнюючи думки вчених, можемо стверджувати, що поняття фінансової безпеки банківської системи зазвичай розглядається з точки зору фінансових наслідків її діяльності для країни в цілому і окремих клієнтів і контрагентів. Окремо досліджується проблема недопущення та запобігання явним і потенційним загрозам фінансового стану всієї банківської системи країни, Національному банку України й окремим банківським установам.

Фінансова безпека окремого банку тісно пов'язана з безпекою банківської системи в цілому. Фінансова безпека банку – це захист фінансових інтересів банку, його фінансової стійкості і середовища, в якому він функціонує [3]. Загрози фінансовій безпеці комерційних банків виявляються у вигляді:

- шахрайства з рахунками клієнтів банку;
- неповернення кредитів;
- підроблених платіжних документів;
- крадіжки фінансових коштів із кас та інкасаторських машин.

Фінансові ризики часто виникають унаслідок недотримання банківськими фахівцями принципів забезпечення фінансової безпеки. І ця проблема інтернаціональна. Серед найбільш поширених внутрішніх ризиків такого типу виділяють:

- неправомірну розтрату коштів службовцями банків;
- незаконне присвоєння доходу;
- фальсифікацію витрат;
- зловживання реальними активами банку чи клієнта;
- перевищення повноважень керівництвом;
- підробку документів або внесення до них недостовірних даних;
- шахрайство у сфері бухгалтерського обліку.

Для вирішення питань внутрішньої безпеки діяльності банку створено відповідні служби, що здійснюють моніторинг, контроль та управління безпекою фінансової установи. Крім того, доцільно запроваджувати нову для українського банкінгу послугу страхових компаній, а саме страхування банківських ризиків за системою BBB (Bankers Blanket Bond), що передбачає комплексну програму банківського страхування. BBB включає в себе страхування від злочинів, у тому числі електронних і комп'ютерних, а також страхування професійної відповідальності фінансового інституту. Таким видом страхування (до речі, обов'язковим у деяких країнах) в Україні застраховано менше 10 % банків.

Збереження фінансової безпеки банків є важливим ще й тому, що підтримка довіри до кредитних інститутів завдає шкоди економічній безпеці країни загалом. Фінансова безпека комерційного банку як підприємства зумовлена: рівнем ліквідності; запровадженням фінансових інновацій; охороною інформації; збереженням активів; рівнем забезпечення доходності.

Фінансову безпеку банку в короткостроковому періоді формують такі фактори: рівень обов'язкового резервування; політика рефінансування Національного банку України; структура активів і пасивів; конкурентне середовище; прогалини законодавчої бази.

Оскільки, на нашу думку, внутрішні загрози банківській установі мають локальний характер і не можуть впливати на фінансову стабільність банківської системи в цілому, доцільно зосередити увагу на макроекономічних факторах фінансової безпеки банківської системи. Фінансова безпека банківської системи залежить від низки факторів, таких як:

- політична й економічна стабільність;
- ступінь залежності банківської системи від внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування;
- ступінь концентрації активів банків у різних галузях промисловості;
- структура власності банківської установи.

Докладніше зупинимося на структурі власності й оцінці її впливу на фінансову безпеку банківської системи України. На сьогодні можна констатувати наявність таких фрагментів банківської системи України: банки із державним капіталом; банки із приватним українським капіталом; банки з іноземним західним капіталом.

На нашу думку, банківська система як підсистема української економіки повинна постачати фінансові ресурси всім платоспроможним суб'єктам, насамперед господарюючим. На цій стратегічній меті мають сконцентрувати свою діяльність усі банки, зокрема державні та приватні українські.

Стратегічна мета банків із західним капіталом – кредитування населення для придбання імпортованих товарів, тобто стимулювання споживання українським населенням товарів, вироблених іноземними економіками, шляхом їхньої оплати в борг.

Так, на сьогодні українська економіка існує без своєї фінансової інфраструктури – банківської підсистеми, здатної забезпечити трансформаційну функцію (залучення вільних коштів в одних господарюючих суб'єктів і кредитування інших), створити єдиний платіжний простір у країні та забезпечити стабільність власної валюти. Без цих інфраструктурних банківських функцій українська економіка руйнується за її банківською підсистемою.

Висновок. Вихід один – відновити функціональну цілісність банківської системи шляхом законодавчого обмеження присутності іноземного банківського капіталу в Україні або визначення стратегічних цілей діяльності для всіх банків на основі потреб української економіки. Також необхідно сформулювати економічну стратегію, метою якої є збільшення зайнятості населення та прискорення темпів економічного зростання, та включити до цього процесу банківську систему як інструмент фінансування виходу української економіки із кризи.

Список бібліографічних посилань

1. Адаменко С. І. Характеристика та класифікація загроз в банківській системі України. *Стратегічна панорама*. 2004. № 4. С. 48–52.

2. Барановський А. І. Фінансова безпека : підручник. Київ, 2009. 338 с.
3. Фінансова безпека підприємств та банківських установ / за заг. ред. А. А. Єпіфанова. Суми : УАБД НБУ, 2009. 295 с.
4. Хитрин А. І. Фінансова безпека комерційних банків. *Фінанси України*. 2004. № 11. С. 118–124.
5. Юрип Я., Сундук А. Фінансова та інвестиційна безпека банків та її вплив на загальноекономічну безпеку держави. *Вісник Національного банку України*. 2004. № 7. С. 18–20.
6. Корнилюк Р. З України біжать західні банки // Реальна економіка : сайт. 24.01.2012. URL: <http://real-economy.com.ua/publication/22/2091.html>.
7. Соціально-економічне положення України: наслідки для народу та держави : нац. доп. / за ред. В. М. Гейца, А. І. Данилевича, М. Г. Жулинського. Київ, 2009. 254 с.
8. Крупка І. М. Фінансово-економічна безпека банківської системи України та перспективи розвитку національної економіки. *БізнесІнформ*. 2012. № 6. С. 168–172.

УДК 343.373

Сергій Іванович БУГЕРА,

*доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
начальник відділу дослідження проблем протидії корупції та загрозам економіч-
ній безпеці Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з органі-
зованою злочинністю при РНБО України;*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3414-0058>

ДО ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ РЕЙДЕРСТВУ

Рейдерство – явище, властиве будь-якій країні зі слабкими правовими інститутами та корупцією. В Україні рейдерство існувало ще з 90-х років минулого століття. Вважається, що цьому явищу притаманно три етапи. Перший припадає на 1991–1999 роки – час масової приватизації, яка відбувалася з системними порушеннями закону. На другому етапі – 2000–2004 роки – стали використовувати силові методи захоплення паралельно з підкупом суддів та підробленням документів. З 2005-го по 2014-й роки рейдерство перетворилося на системний злочинний бізнес [1, с. 8].

Як вказує статистика, рейдерські атаки здійснювались і в подальшому. Так у 2015 році їх було зафіксовано – 290, а у 2020-му відповідно – 849 (тобто відбулось їх збільшення майже в 3 рази). При цьому рейдерські захоплення класифікуються за двома статтями Кримінального кодексу України: ст. 205¹ – підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців та ст. 206 – протидія законній господарській діяльності [2].

В умовах цивілізованої ринкової економіки періодична зміна власників комерційних організацій є нормальним, загальноприйнятим механізмом

регулювання відносин між учасниками ринку. Водночас в економічних реаліях сучасної України межа між, з одного боку, неналежною реалізацією суб'єктом господарювання своїх прав і обов'язків, та, з іншого, вчиненням кримінально караних діянь є розмитою. Адже наразі здебільшого йдеться не про примітивні способи отримання чужого майна (на кшталт фізичного усунення керівника підприємства) – їм на зміну прийшли переважно ненасильницькі протиправні дії, пов'язані зі штучним банкрутством юридичних осіб, заволодінням їхнім майном шляхом використання підроблених документів, використанням фіктивних нотаріальних послуг і незаконних реєстраційних дій, винесенням судами неправосудних рішень тощо [3, с. 18].

В українському суспільстві розвитку такого явища як рейдерство, в першу чергу, сприяє: нестабільна ситуація в країні; високий рівень корупції; слабкість правової системи; низький рівень правової культури; неефективна робота правоохоронних органів в контексті протидії рейдерству. При цьому рейдерство слід розглядати як окремий вид організованої злочинної діяльності, яка передбачає здійснення протиправних дій злочинного характеру для забезпечення головної мети – заволодіння чужою власністю. Враховуючи, що до рейдерських захоплень відносяться правопорушення, які проходять за двома статтями Кримінального кодексу України, тобто рейдерство складається з різних складів злочинів, тому його кримінально-правова кваліфікація є комплексом декількох складів. Відповідно для вирішення проблеми неефективного притягнення рейдерів до відповідальності за сукупністю складів злочинів необхідно створити спеціальну методику розслідування подібних справ. Також гостро стоїть питання про ліквідацію прогалин в діючому законодавстві, за допомогою яких рейдери здійснюють захоплення чужої власності, а також про підготовку висококваліфікованих спеціалістів, які здатні протистояти даній проблемі. Необхідно суворо стежити за виконанням діючих законів і ефективною роботою всієї правоохоронної системи, що серйозно знизить можливості рейдерських атак. Варто зазначити, що суспільна небезпека рейдерства проявляється також у підриві економічної безпеки держави, негативному впливі на міжнародний імідж країни, зниженні її інвестиційної привабливості [4, с. 219, 221].

В сучасному українському суспільстві рейдерство є суттєвою загрозою для економічної безпеки як на рівні господарюючих суб'єктів, так і на рівні національної безпеки країни. В розвинених країнах рейдерство є дієвим інструментом впливу на неефективні підприємства, в Україні, перш за все, – виступає знаряддям перерозподілу власності та досягнення особистих інтересів. Загострення боротьби за право володіти бізнесом чи контролювати його актуалізується в період зміни влади, посилення правової, організаційної та економічної нестабільності в країні. Серед низки ознак, що сигналізують про привабливість підприємства для рейдерів, першорядною є збір економічної, юридичної та соціальної інформації про компанію. Для отримання необхідної інформації рейдерами широко

використовується промислове шпигунство, для якого найбільш цінною є інформація, що становить комерційну таємницю. Ефективними способами одержання необхідної інформації є підкуп співробітників підприємства, шахтаж, влаштування «своїх» людей до складу персоналу підприємства-конкурента та переманювання провідних спеціалістів організації. Тільки правильно організована та адаптована до сучасної ринкової економіки система економічної безпеки підприємства може не тільки не допустити витоку конфіденційної інформації, але й забезпечити нейтралізацію загрози рейдерських атак через силову, фінансову, кадрову, інтерфейсну та інші складові [5].

Необхідно зазначити, що позитивним кроком у вирішенні проблеми рейдерства було створення в Міністерстві юстиції України наприкінці 2019 року Офісу протидії рейдерству. Основна мета створення Офісу – оперативне реагування на порушення у сфері державної реєстрації, ефективний захист прав та інтересів власників майна і бізнесу, а також напрацювання комплексних пропозицій щодо удосконалення сфери державної реєстрації [6]. Однак питання удосконалення законодавчого забезпечення протидії рейдерству потребують подальшого вирішення.

Висновок. Зважаючи на відсутність нормативно закріпленого поняття рейдерства в законодавстві України та відповідно відсутність правових норм у Кримінальному кодексі України, які б передбачали кримінальну відповідальність саме за рейдерство, доцільним є внесення поняття «рейдерства» у Кримінальний кодекс України. Зокрема, пропонується доповнити розділ VII статтею 206³ такого змісту:

«Стаття 206³. Рейдерство

Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації з використанням рейдерства, -

карається позбавленням волі на строк від шести до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до п'яти років та з конфіскацією майна.

Примітка. Під рейдерством у цій статті слід розуміти комплекс послідовних дій, спрямованих на протиправне заволодіння майном, що здійснюється з використанням протиправних методів і засобів».

Для вдосконалення протидії рейдерству в Україні та реалізації комплексного підходу до вирішення цієї проблеми доцільним є також розроблення Стратегії протидії рейдерству в Україні та її схвалення розпорядженням Кабінету Міністрів України. Структура Стратегії може бути такою: загальна загроза рейдерства; мета Стратегії; керівні принципи; очікувані результати; оцінка стану реалізації Стратегії (критерії оцінки реалізації).

Список бібліографічних посилань

1. Системний звіт. Боротьба з рейдерством: сучасний стан та рекомендації. 54 с. URL: https://boi.org.ua/i_2017_sytem_ua_digital (дата звернення: 21.01.2022).
2. За 2021 рік зафіксовано 322 нові рейдерські атаки. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/raiders-2021> (дата звернення: 21.01.2022).

3. Титаренко С. С. Кримінальна відповідальність за протиправне захоплення суб'єктів господарювання: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08; Запорізький національний університет, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. Запоріжжя, 2018. 262 с. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/d2/dissertations/1/2.pdf> (дата звернення: 21.01.2022).

4. Васильчишин О., Білоус І. Рейдерство як окремий вид організованої злочинної діяльності у фінансовій сфері. *Economic Analysis*. 2020. Volume 30. № 1. Part 2. с. 216–222. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1805/6565656887> (дата звернення: 21.01.2022).

5. Бабіна Н. О. Рейдерство як загроза економічній безпеці підприємства. *Ефективна економіка*. 2016. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4845> (дата звернення: 21.01.2022).

6. Жодної відмови у задоволенні скарги на реєстраційні дії з формальних підстав: офіс протидії рейдерству звітує про перші 100 днів роботи. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/jodnoi-vidmovi-u-zadovolenni-skargi-na-reestratsiyni-dii-z-formalnih-pidstav-ofis-protidii-reyderstvu-zvitue-pro-pershi-100-dniv-roboti> (дата звернення: 21.01.2022).

УДК 65.012

Наталія Володимирівна ВНУКОВА,

доктор технічних наук, професор,

завідувач кафедри екології

Харківського національного автомобільно-дорожнього університету;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4097-864X>;

Ганна Миколаївна ЖЕЛНОВАЧ,

кандидат технічних наук, доцент,

доцент кафедри екології

Харківського національного автомобільно-дорожнього університету;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5788-7843>;

Катерина Миколаївна ХАНЕЙЧУК,

аспірант, інженер з природокористування II категорії кафедри екології

Харківського національного автомобільно-дорожнього університету;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0726-5979>

ПРІОРИТЕТНІСТЬ ЕКОБЕЗПЕЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

Одним з найважливіших для економічного розвитку держави напрямів в роботі Міністерства інфраструктури України є інтеграція транспортної мережі до загальноєвропейської ТЕН-Т. Для забезпечення амбіційних цілей було розроблено Дорожню карту, яка б включала чіткий план

реалізації плану з урахуванням імплементації європейської нормативно-правової документації в український державний нормативно-правовий простір. Першим великим кроком було розроблення та затвердження Національної транспортної стратегії до 2030 року, яка включає в себе «Завдання стратегічного розвитку пріоритетного напрямку розбудови транспортної мережі». Другий крок логічним буде робити з урахуванням намірів скоротити викиди парникових газів на 65 відсотків до 2030 року, зобов'язання України у цій сфері підтвердив Президент України, виступаючи на Конференції ООН зі зміни клімату КС-26 у Глазго. Щоб виконати свої зобов'язання та скоротити викиди, необхідно прийняти пріоритетність правового забезпечення екобезпечного розвитку транспортної галузі в Україні. Серед першочергових завдань – модернізація енергетичної інфраструктури, сприяння використанню електромобілів рамках «Європейського зеленого курсу», модернізація транспортного парку, впровадження екологічного транспорту. Третій великий крок заслуговує уваги з точки зору масштабності проектної діяльності в сфері роботи Міністерства спільно з Європейським інвестиційним банком (ЄІБ). Реалізується проект «Міський громадський транспорт України», який передбачає забезпечення українських міст екологічним транспортом. Також йде робота з корпоративної реформи «Укрзалізниці» та оновлення залізничної інфраструктури. В розробці проекти розвитку внутрішніх водних шляхів. Потребує великої уваги стан підготовки законодавчих ініціатив по адаптації українського законодавства в транспортній сфері до європейських стандартів. Необхідними є ініціативи з широкого обговорення та участі громадських організацій щодо ініціатив і допомоги у вдосконаленні законодавчої та нормативної бази задля сприяння інтеграції та модернізації транспортного сектору України та окремих підсекторів галузі транспорту відповідно до зобов'язань в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, а також сприяння подальшої імплементації Національної транспортної стратегії України відповідно до законодавства, стандартів і вимог ЄС [1].

Гармонізація законодавства України та ЄС в транспортній галузі відповідно до Угоди про асоціацію включає в себе: адаптацію, імплементацію та застосування 5 пріоритетних директив і регламентів (Регламент ЄС) в транспортному секторі; зміцнення інституційної спроможності на всіх видах транспорту відповідно до додатків 17 (морський транспорт) та 32 Угоди про асоціацію; запровадження системи звітності та моніторингу прогресу виконання зобов'язань в рамках Угоди про асоціацію; підвищення кваліфікації персоналу та підвищення інституційного потенціалу відповідних зацікавлених сторін, гармонізація законодавства та моніторинг імплементації Угоди про асоціацію в транспортному секторі; налагодження і зміцнення співпраці з європейськими транспортними агентствами; забезпечення прогресу у реалізації зобов'язань відповідно до Угоди про асоціацію та імплементації Національної транспортної стратегії і стратегічних планів для транспортних підгалузей [2].

Екологічна безпека держави забезпечується системою організаційно-правових, економічних, технічних, санітарно-гігієнічних та інших заходів екологічного характеру, яка передбачена Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» (екологічні вимоги до розміщення, проектування, будівництва, реконструкції, введення в дію і експлуатації підприємств, споруд та інших об'єктів; охорона навколишнього природного середовища при застосуванні засобів захисту рослин, мінеральних добрив, токсичних хімічних речовин та інших препаратів; охорона навколишнього природного середовища від забруднення виробничими, побутовими та іншими відходами; екологічна безпека транспорту засобів тощо) [3, с. 414–421].

Дуже важливим фактором європейського вектору екобезпечного розвитку та правового забезпечення транспортної галузі в Україні є чітке розуміння суспільством важливості контролю дотримання всіх вимог екологічної безпеки при реалізації глобальних державних проєктів, які направлені на розбудову стратегічних напрямків європейського партнерства, таких як синергетичні процеси в сфері розвитку транспортної галузі задля збереження власного біоресурсного потенціалу, який є важливим стабілізуючим фактором активної життєдіяльності громадян, що, в свою чергу, зміцнює ефективність роботи високоякісного професійно орієнтованого кадрового потенціалу держави.

Список бібліографічних посилань

1. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Київ, 2017. 95 с.
2. Ж. Блюшо, І. Шум, Ян Валент, В. Мироненко, А. Шкляр, Д. Санчез. Підтримка імплементації Угоди про асоціацію та Національної транспортної стратегії України. Проєкт Стратегічного Плану дій - Частина І – Заходи. 2018. 265 с.
3. Шуміло О. М. Науково-практичний коментар Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», прийнятого 25.06.91. р. № 1264-ХІІ зі змінами і доповненнями, станом на 09.02.2006 р. / І. В. Бригадир, С. Л. Варламов, В. А. Зуєв та ін. ; за загальн. ред. О. М. Шуміла. – Х. : «Фактор», 2006. – 592 с.

УДК 336.02

Ольга Петрівна ГЕТМАНЕЦЬ,

доктор юридичних наук, професор,

завідувач кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4826-5799>

ФІНТЕХ-ІНДУСТРІЯ ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Розвиток сучасних фінансових технологій та глобалізація економічних відносин потребують пошуку нових засобів забезпечення національних інтересів, зокрема на ринку фінансових послуг. В цих умовах постає проблема формування системи фінансової безпеки, з врахуванням особливостей, як на рівні господарюючого суб'єкта, так і на рівні держави. У системі фінансової безпеки провідне місце, як сучасного засобу розвитку ринку фінансових послуг, належить новітнім фінансовим сервісам та інструментам, впровадження яких у всі сфери фінансової діяльності демонструє важливість розвитку фінтех (фінансові технології) індустрії. Як наслідок сучасний споживач фінансових послуг кардинально змінює свої ставлення до фінансових послуг і має можливість їх отримувати дистанційно, легко і зручно для себе. В цих умовах питання безпеки у фінансових відносинах, зокрема отримання сучасних фінансових послуг з метою забезпечення інтересів споживачів, постає дуже гостро і потребує правового врегулювання.

З метою формування економічної безпеки держави потребує вирішення питання забезпечення стабільного та сталого розвитку її фінансової складової. Слід врахувати, що фінансова безпека залежить від реалізації двох основних факторів, зокрема, це: визначення загроз фінансової стабільності, а також створення та введення засобів попередження та захисту від цих загроз.

Сучасним напрямом розвитку ринку фінансових послуг є впровадження інструментів фінтех індустрії. Фінансові інновації або фінтех – галузь, що охоплює компанії, які поєднують технології та інновації для забезпечення «безшовного» платіжного досвіду та інклюзивного сервісу для кінцевого споживача фінансових послуг [1, с. 13].

В умовах впровадження фінтех потрібно визначити і забезпечити наступні вимоги фінансової безпеки: по-перше, достатній рівень знань комп'ютерних технологій, електронних систем грошового обігу та інтернет-ресурсів, по-друге, проведення компетентної фінансової політики з боку суб'єктів ринку фінансових послуг, зокрема врахування формування сучасних екосистем банківського та небанківського ринку, що стимулюють активне зростання

диджитал-операцій, цифрових продуктів та сервісів, по-третє, попередження та протидія фінансовим правопорушенням та злочинам, що спрощують розвиток ринку фінансових послуг в період його оновлення в сучасних ринкових відносинах в Україні. За даними Мінекономіки рівень тіньової економіки у січні-березні 2021 року, як і за аналогічний період минулого року становив 31 % від обсягу офіційного ВВП, а також аналітики відмітили, що у двох видах економічної діяльності рівень «тіні» виріс: фінанси та страхування – з 29% до 32 %, будівництво – з 25% до 26% [2].

З 2008 року в Україні, як і в світі, впроваджуються і швидко розповсюджуються цифрові платежі, зокрема на думку європейських фінансових аналітиків безготівкові платежі з розвитком інтернет ресурсів стали більш привабливими для споживачів, що призвело до зростання цифрових платежів на 30% за останні три роки і у 2023 році європейський ринок цифрових платежів прогнозується оцінкою у 802 млрд. дол. [3].

У зв'язку з цим Національний банк України розробив Стратегію розвитку фінтеху в Україні до 2025 року (далі – Стратегія), в якій зазначається, що забезпечення впровадження фінтех індустрії потребує стандартів з надання фінансових послуг та захисту прав споживачів. Отже потрібно розробити відповідне законодавче забезпечення впровадження новітніх технологій на ринок фінансових послуг.

Впровадження новел у фінансове законодавство щодо розвитку фінтех індустрії пов'язане зі створенням, як сучасних технічно-спроможних та фінансово-грамотних компаній, так і поширенням та створенням відкритих для споживачів інноваційних фінансових послуг. У результаті, як визначено в Стратегії: «ринок отримає передовий пул інноваційних фінансових сервісів, а клієнти – конкурентний ринок та якісніші фінансові продукти і сервіси» [4, с. 14].

На думку європейських фінансових аналітиків актуальним та привабливим для інвесторів та затребуваним у споживачів на ринку фінансових послуг у пріоритеті є наступні платформи ринку фінансових послуг: платіжні інструменти, що надаються через мобільний телефон; соціальні мережі, що поширюють інформацію про фінансові послуги в альтернативних варіантах; альтернативні види платежів (наприклад, крипто валюта, електронні гаманці, білінг), маркетплейси (посередницькі цифрові платформи, що поєднують кредиторів та постачальників, зокрема і без банків), нові бізнес-моделі, що виступають альтернативою банківським послугам; автоматизація банківських послуг за допомогою засобів штучного інтелекту (чат-боти, роботи-консультанти); сучасна цифрова ідентифікація та біометрія (біометрія, яка включає ідентифікацію за голосом, відбитком пальця або розпізнаванням обличчя, змінює спосіб надання фінансових послуг) та API (відкриті інтерфейси програмування додатків). Вказані інновації виглядають привабливими для споживачів, оскільки рівень технологій спрощується, зростають знання з користування інтернетом і

диджиталізації, скорочується банківська інфраструктура і зменшується вартість фінансових послуг.

Прогнозується зростання таких ніш на ринку фінансових послуг, як: кібербезпека, бігдата-аналітика, іншуртех (цифрові технології страхування), пертех (аудит, ризик-менеджмент, програмне забезпечення), управління капіталом, операції на ринку нерухомості, штучний інтелект та біометрія. Вказані ніші складають глобальну екосистему фінтех ринку, що впливає на формування локальної фінтех системи і потребують вирішення наступних проблем: отримання інвестицій, формування новітньої інфраструктури та створення відповідного правового поля.

Висновок. Створення правового середовища розвитку фінтех індустрії є головним чинником її впровадження в Україні. Для формування сприятливих умов розвитку новітніх засобів ринку фінансових послуг потрібно передбачити у фінансовому законодавстві наступне:

- прості та доступні правила ведення бізнесу на сучасному ринку фінансових послуг, зокрема спрощена система ліцензування фінтех -компаній;
- спрощена система оподаткування;
- правовий механізм захисту прав інвесторів та клієнтів.

Для стимулювання розвитку фінтех індустрії, в умовах відсутності окремих законодавчих вимог, розвиток фінтех інновацій доцільно впроваджувати шляхом так званого «регуляторного тестового середовища» («пісочниця»), що допускає регулятору (Міністерство цифрових технологій) приймати рішення щодо фінтех інновацій листами чи наказами з відсутністю заперечень. Надані пропозиції сприятимуть створенню в Україні сучасного ринку фінансових послуг, орієнтованого на захист фінансових інтересів споживача та фінансову стабільність країни.

Список бібліографічних посилань

1. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. URL: Strategy_finteh2025.pdf.
2. Як змінився рівень тіньової економіки в Україні // Слово і діло. 7.12.2021. Інтернет ресурс: <https://www.slovoidilo.ua/2021/12/07/infografika/ekonomika/yak-zminyuvavsya-riven-tinovoyi-ekonomiky-ukrayin>.
3. Ястро Ліч Digital Payments in Europe to Surpass \$802bn Transaction Value This Year Фінанси. - Finanso.se
4. The Pulse of Fintech 2019 31 July 2019 Biannual global analysis of investment in fintec // Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. URL: Strategy_finteh2025.pdf.

УДК 34

Андрій Юрійович ГОНЧАРЕНКО,

*курсант 3 курсу навчального-наукового інституту з права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник:

Володимир Веніамінович ЄФІМОВ,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фінансових та стратегічних розслідувань
навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

РОЛЬ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Системний характер викликів та загроз економічної безпеки передбачає високий ступінь організації забезпечення економічної безпеки як найважливішої функції держави. Формування та реалізація державної політики у сфері забезпечення економічної безпеки здійснюється в рамках функціонування чітко вибудованої системи забезпечення економічної безпеки. На жаль, ні в документах стратегічного планування, ні в інших нормативно-правових актах не міститься положень, які у регламентували поняття системи економічної безпеки України, а також прямо вказують на порядок її створення та функціонування.

Система забезпечення економічної безпеки – сукупність органів державної влади, спрямованих на протидію викликам та загрозам економічній безпеці, захист національних інтересів та реалізацію національних пріоритетів держави в економічній сфері. Система забезпечення економічної безпеки, як і будь-яка інша форма організації, передбачає існування безлічі елементів, що утворюють певну цілісність, єдність [1].

Очевидно, що саме характер викликів та загроз економічній безпеці впливає на визначення ролі та місця конкретного суб'єкта у системі забезпечення економічної безпеки держави. У зв'язку з цим важлива роль у процесі забезпечення економічної безпеки належить Національній поліції являючи собою невід'ємну частину системи виконавчих органів державної влади, покликани здійснювати захист проти таких серйозних загроз економічній безпеці, а також збереження значної частки тіньової економії.

Нині злочини економічної та корупційної спрямованості являють собою заздалегідь плановані дії. У такій ситуації єдиним ефективним способом отримання первинних відомостей про скоєння злочинів у сфері економіки, перевірки цих відомостей, а також отримання подальшої

інформації, що сприяє розкриттю таких злочинів, виявлення та залучення осіб, які їх вчинили, є використання сил, засобів і методів оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД).

Визначальне значення у цьому випадку має розвідувально-пошуковий характер ОРД, заснований на принципах конспірації та поєднання гласних та негласних методів та засобів.

На справедливу думку А. Є. Шаріхіна, «вибір оперативно-розшукової діяльності як засобу адекватного реагування на реальні загрози економічній безпеці України обумовлені як характером небезпеки, одним з джерел якої є організована економічна злочинність, так і новим концептуальним підходом, що базується на сучасному сприйнятті оперативно-розшукової діяльності» [2].

Згідно статті 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» підрозділи, які здійснюють ОРД мають велику низку прав. [3] На наш погляд, можливості ОРД свідчать не просто про передумови формування, а про функціонування самостійної державно-правової форми протидії злочинності, яка у поєднанні з іншими державно-правовими формами боротьби зі злочинністю може проявити себе максимально ефективно.

Аналізуючи характер повноважень оперативних підрозділів системи МВС України, правомочних здійснювати ОРД, не можна не визнати, що практично кожний оперативний підрозділ у процесі своєї оперативно-службової діяльності стикається в рамках своєї компетенції з питаннями, що стосуються забезпечення економічної безпеки та протидії корупції [4].

На підставі всього вищевикладеного слід зазначити, що в системі органів виконавчої влади, що виступають безпосередніми [5] суб'єктами забезпечення економічної безпеки, оперативні Національної поліції виступають одним з ключових ланок забезпечення економічної безпеки, у чій повноваження входить здійснення ОРД. На сьогоднішній день заходи оперативно-розшукового характеру через особливу суспільну небезпеку криміналізації економічних відносин є єдиними заходами, завдяки яким органи поліції мають реальну можливість нейтралізувати та усунути існуючі загрози економічній безпеки.

Список бібліографічних посилань

1. Крилов А. А. Моніторинг економічної безпеки – інформаційна основа профілактики латентної економічної злочинності Науковий портал МВС України. 2014. № 2 (26).
2. Шаріхін А. Є. Наукові основи забезпечення економічної безпеки України за допомогою оперативно-розшукової діяльності. 2007 рік
3. Закон України « Про оперативно-розшукову діяльність», стаття 8
5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (Дата звернення: 01.02.2022)
4. Про безпеку 28 груд. 2018 № 390 Збірник 2011. № 1, ст. 2.
5. Вечканов Г. С. Економічна безпека: підручник для вузів. 2007.

УДК 347.1

Валентина Григорівна ЖОРНОКУЙ,

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7706-8538>

ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ПОСАДОВИХ ОСІБ ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ

Рекодифікація цивільного законодавства зумовлює зміну приватних відносин та викликає потребу у постійному аналізі відносин між господарським товариством, його учасниками та членами його органів, що створює проблеми при правозастосуванні.

Юридична особа сама є право- та дієздатною, що визнається законом. Вступаючи у правовідносини як самостійний суб'єкт, така особа реалізує свою правосуб'єктність, виражаючи свою волю, набуває і здійснює речові, корпоративні й інші права та обов'язки, несе самостійну майнову відповідальність за власні дії. Однак наведене твердження викликає низку питань: 1) що є волею такої юридичної особи і як вона її реалізує без субстрату фізичної особистості; 2) чи може юридична особа «реально» самостійно, без фізичних осіб – посадових осіб її органів, виразити власну волю, набути й здійснити власні права? Відповіді на ці питання ще мають бути віднайдені і не лише на законодавчому рівні, але, напевне, у першу чергу, в цивілістичній доктрині [1, с. 144–145]. Питання визначення правового статусу членів органів господарських товариств, участь їх у системі корпоративних відносин залишаються недостатньо розробленими. Засади правового статусу таких осіб закладені нормами ГК України, ЦК України, Закону України «Про акціонерні товариства», Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та інших нормативно-правових актів. У законодавстві відсутнє визначення поняття посадових осіб господарських товариств. Вказані нормативні акти визначають лише перелік органів, члени яких визнаються посадовими особами товариства.

Відповідно до ч. 1 ст. 92 ЦК України юридична особа набуває цивільних прав та обов'язків і здійснює їх через свої органи, які діють відповідно до установчих документів та закону. Такі органи можуть утворюватися лише у тих господарських товариствах, які належать до об'єднань капіталів – акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю. Натомість законодавство для повних та командитних товариств не передбачає обов'язковості створення органів, але й не забороняє цього. Орган господарського

товариства складається із фізичних осіб, які пов'язані з товариством корпоративними відносинами і мають статус посадових осіб.

Особливістю ГК України є правило, за яким управління здійснюється органами господарського товариства й посадовими особами (ч. 1 ст. 89). Таке формулювання породжує питання про співвідношення цих понять. Якщо посадові особи входять до складу органів господарського товариства, то немає необхідності їх розділяти, оскільки, наприклад, загальні збори учасників товариства не складаються з посадових осіб, але є самі по собі органом цієї юридичної особи [2, с. 641].

На сьогодні питання, що собою становить підприємницьке товариство (корпорація) та хто реально формує його інтерес, правосуб'єктність та реалізує їх у цивільних відносинах, одержало новий інтерес. Суб'єктами корпоративного управління слід називати тих осіб, які беруть участь у ньому. З огляду на розуміння корпоративного управління (у вузькому сенсі) як комплексу заходів щодо організації діяльності органів корпорації, в них беруть участь насамперед учасники (акціонери) як безпосередньо, так і через створювані ними органи товариства. При цьому органи не визнаються суб'єктами цивільних відносин. Однак їх створення та існування передбачається законодавством, вони мають свої повноваження і здійснюють відповідну діяльність. В зовнішніх відносинах бере участь корпорація як юридична особа, яка діє через свій орган – виконавчий, а якщо цей орган колегіальний, то через представника, яким є голова чи інший член виконавчого органу [3, с. 270-271]. В таких відносинах органи товариства не фігурують як окремі учасники правових зв'язків, бо вони є «самою» корпорацією.

Право на участь в управлінні господарським товариством надає його учасникам можливість долучитися до формування його волі та волевиявлення шляхом участі в органах такої юридичної особи, а також здійснення інших прав та виконання обов'язків, передбачених законодавством і статутом корпорації. Саме тому загальні збори є найбільш репрезентативним органом у системі корпоративного управління господарських товариств. Брати участь в інших органах господарського товариства (виконавчому органі, наглядовій раді тощо) учасник може лише у разі його обрання членом відповідного органу. До того ж його особиста участь у роботі зазначених органів як посадової особи обмежується членством виключно в одному з них [4, с. 106-107].

Аналіз правозастосування свідчить про те, що більшість учасників товариств не виявляють бажання безпосередньо здійснювати своє право на участь в управлінні господарським товариством, вони уповноважують на це своїх представників або голосують за осіб, запропонованих іншими учасниками для обрання до органів товариства. Таким чином, учасник самоусувається від набуття статусу посадової особи органу господарського товариства, його бажання – мінімізувати для себе ризики притягнення до

відповідальності за неналежне виконання обов'язків посадової особи, а інтерес – спрямований виключно на отримання виплат (дивідендів, частини прибутку тощо). Статус посадової особи набувається на підставі рішення уповноваженого органу господарського товариства про обрання/призначення конкретної особи членом наглядової ради, виконавчого чи іншого органу. У разі формування складу органів на етапі створення господарського товариства таке рішення приймається його засновниками. Кількість членів виконавчого органу та їх посадові обов'язки визначаються товариством самостійно, як правило, в статуті та/або внутрішньому корпоративному акті (наприклад, положенні про правління). На практиці постає питання про правовий статус заступника чи виконуючого обов'язки посадової особи органу управління, оскільки в Україні ці питання майже не врегульовані. Тому відповідні відносини щодо обсягу повноважень цих осіб, порядку внесення інформації про них до ЄДР, відповідальності перед товариством за завдану шкоду потребують юридичного вирішення.

Загальні збори учасників (акціонерів) як вищий орган товариства може вирішувати будь-які питання діяльності. Але втручання учасників (акціонерів) товариства в питання поточного управління може бути дуже небезпечним. Керівництво певним видом діяльності, у т. ч. управлінням товариством, потребує спеціальних знань, якими учасники корпорації часто не володіють. Іноді законодавство навіть містить спеціальні вимоги щодо освіти, досвіду роботи для членів виконавчого органу товариства. Такі високопрофесійні члени виконавчого органу мають стати бар'єром на шляху можливих ризиків для підприємницької діяльності товариства рішень, які можуть пропонуватися учасниками (акціонерами) товариства.

В Україні більшість товариств мають високий ступінь концентрації корпоративного контролю – це означає, що корпоративні права належать вузькому колу осіб, а виконавчий орган діє не самостійно, а переважно підкоряється рішенням «власників», виконує більш номінальні функції, замість реального керівництва поточною діяльністю товариства. Це може мати певні ризики для кредиторів товариства у ситуаціях, коли в інтересах учасників товариство, наприклад, виводить активи, вчиняє невігідні правочини. Тому законодавство передбачає випадки, коли й учасники, акціонери, кінцеві бенефіціари, й посадові особи можуть притягатися до відповідальності, якщо товариство доведено до неплатоспроможності [2, с. 656]. Важливо визначитися з тим, який орган чи особа ухвалили відповідне рішення і мають за це відповідати.

Зауважимо, що значним є ризик притягнення членів органів до відповідальності за збитки, завдані господарському товариству. Раніше такі випадки були поодинокими. Але за останні роки в судовій практиці все більше мають місце судові рішення, якими посадових осіб зобов'язують відшкодувати завдану товариству шкоду. Члени виконавчого органу знаходяться в особливо небезпечній ситуації при зміні корпоративного

контролю (продажу контрольного пакету акцій або часток іншій особі), і саме після таких змін виникають позови до колишніх посадових осіб.

Висновок. Аналіз досліджень з проблематики визначення правового статусу членів органів господарського товариства свідчить про існування значної кількості визначень поняття «посадова особа господарського товариства». Основна ідея, закладена у переважній більшості цих досліджень, може бути зведена до такого формулювання «Посадова особа господарського товариства – це фізична особа, обрана (призначена) членом органу господарського товариства» [3, с. 100]. Стверджується, що, ніяких органів, фактично, немає і бути не може, а суб'єкти цивільного права, які беруть участь в корпоративних відносинах як особи, що виконують певні функції, називаються, для зручності, «органами» юридичної особи, наділяються відповідними повноваженнями.

Звертаючи увагу на систему органів господарських товариств, зазначається, що ст. 97 ЦК України передбачено, що управління ними здійснюють такі органи, як загальні збори учасників та виконавчий орган, якщо інше не передбачено законом [5, с. 115].

Характер правовідносин між господарським товариством та його посадовими особами безпосередньо впливає і на вид відповідальності, що застосовується до правопорушника. Посадові особи можуть притягатися до відповідальності у формі відшкодування збитків, завданих ними товариству; припинення повноважень члена органу товариства, тощо.

У найближчій перспективі перед правовою наукою і практикою можуть постати нові проблемні питання, пов'язані з правовим статусом посадових осіб господарських товариств, адже останнім часом активізувалися процеси оновлення вітчизняного законодавства. Опубліковані Концепція модернізації господарського законодавства України та Концепція оновлення Цивільного кодексу України. На розгляді у Верховній Раді України знаходяться проект Закону України «Про акціонерні товариства» № 2493 від 25.11.2019 р.

Отже, основою для формування розуміння та визначення правового статусу посадових осіб господарських товариств має бути ЦК України. Особливості правового становища вказаних осіб можуть передбачатися статутом товариства або, в окремих випадках, корпоративним чи акціонерним договорами, укладеними в межах конкретного товариства.

Список бібліографічних посилань

1. Сучасні проблеми цивільного права та процесу : навч. посіб. / С.О. Сліпченко, О.В. Синегубов, В.А. Кройтор та ін.; за ред. Ю.М. Жорнокуя та Л.В. Красицької. Харків : Право, 2017. (808 с.)
2. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар Т. 1: Загальні положення. Особи / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2020. (928 с.).
3. Корпоративне управління: Монографія/ І.Спасибо-Фатєєва, О. Кібенко, В. Борисова; За ред. проф. І. Спасибо-Фатєєвої. Харків : Право, 2007. (500 с.).

4. Корпоративне право крізь призму судової практики : монографія / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. (512 с.).

5. Зеліско А. В. Підприємницькі юридичні особи приватного права як суб'єкти цивільних відносин: монографія. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2016. (445 с.).

УДК 342.9;336.02

Ірина Валеріївна КИРЄЄВА,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри правового забезпечення підприємницької

діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5447-4314>

ФІНАНСОВИЙ ТЕРОРИЗМ ЯК ЗАГРОЗА ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ

Тероризм як загроза національним інтересам держави має багатовекторний характер, оскільки він охоплює різноманітні сфери суспільних інтересів. Фінансовий тероризм є частиною тероризму, оскільки спрямований на фінансову сферу національних економічних інтересів як охоронювані державою інтереси.

Як справедливо підкреслює І. Зубач сучасний тероризм – це складне соціально-економічне, політичне, протиправне явище, яке вже давно вийшло за межі національних кордонів та перетворилось у серйозну загрозу для усього людства. Тероризм – це одне з найнебезпечніших і найскладніших явищ суспільного життя та сучасного історичного процесу, що є причиною відсутності у правовій науці єдиного прийнятного загального підходу до розуміння його сутності. У науковій та публіцистичній літературі робилися неодноразові спроби надати його визначення, здійснити класифікацію, розглянути його види та форми та пропустити його через філософську, соціологічну, семантичну, психологічну та правову призми [1, с. 233-234].

Тероризм, на думку В. Канціра та І. Серкевич, потрібно розуміти, як синонім до словосполучення “терористичні злочини (терористичний злочин)”. Такий підхід, обґрунтовується тим, що як ми вже зазначали, терористичні злочини не належать до юрисдикції жодного міжнародного суду чи трибуналу. Терористичні злочини (як вони визначені в універсальних документах про боротьбу з тероризмом) підпадають під дію національного кримінального законодавства з врахуванням відповідних міжнародних аспектів. Тобто теоретично у національних законодавчих актах такі

суспільно небезпечні діяння, з огляду на національні традиції та особливості побудови кримінального законодавства: а) можуть бути названі по-різному (тероризм, терористичний акт тощо) і можуть вважатися кримінальним правопорушенням, злочином, деліктом; б) можуть мати різну конструкцію (бути передбачені в одній статті або у кількох); в) можуть мати як буквально порівняно з міжнародними актами у цій сфері, так і розширене трактування; г) національне законодавство може самостійно встановлювати ознаки таких злочинів, а може відсилати до міжнародних актів тощо. Можна припустити, що з огляду на це, у міжнародному праві і використано узагальнене поняття тероризму, яке в узагальненому вигляді означає сукупність чи окремих терористичних злочинів без деталізації їх (його) змісту за національним законодавством відповідної держави [2, с. 453].

Фінансовий тероризм є явищем особливого порядку, яке є одним із різновидів тероризму як злочинного явища, що загрожує фінансовій безпеці держави як складового елементу національної безпеки України.

Фінансовий тероризм як загроза фінансовій безпеці державі має різносторонній характер, що викликає крайню небезпеку для національних економічних інтересів. Фінансовий тероризм в першу чергу ставить під загрозу фінансову систему країни, сталість функціонування якої є неодмінною складовою національних економічних інтересів держави, а отже й відповідно загрожує національній безпеці України. До явищ, які охоплюються фінансовим тероризмом вочевидь доцільно віднести зокрема й безпосередньо діяльність з фінансування терористичних актів на території країни, що становить особливу небезпеку за умов окупації державою агресором окремих територій України та гібридної війни. Фінансовий тероризм охоплює й доволі широку діяльність з тінізації доходів, виведення доходів з-під податкового впливу, захоплення капіталу України фінансовими активами держави-агресора тощо. Фінансовий тероризм є основним фактором підризу як національної безпеки взагалі, так і економічної безпеки зокрема.

Висновок. До факторів протидії фінансовому тероризму насамперед слід віднести правові як визначені правовими нормами система заходів комплексного характеру спрямована на забезпечення державою стану захищеності національних фінансових інтересів країни, який дозволить здійснити якісне реформування економічної, соціальної, адміністративної, та правової системи держави для подолання суспільних проблем та забезпечення Європейського майбутнього України.

Список бібліографічних посилань

1. Зубач І. М. Соціально-правовий феномен тероризму як об'єкт криміналістичного вивчення. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2015. № 813. С. 232–238. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2015_813_37 (дата звернення 08.02.2022).

2. Канцір В., Серкевич І. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: юридичні науки. № 865 (14). 2017. Сучасне розуміння поняття тероризму. С. 449-456.

УДК 34

Сергій Віталійович КЛИМЕНКО,

*курсант навчально-наукового інституту права та
підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник:

Володимир Веніамінович ЄФІМОВ,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фінансових та стратегічних розслідувань
навчально-наукового інституту права та підготовки
фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

ХАРАКТЕР УЧИНЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ І СПОСІБ ЇХ ЗАПОБІГАННЯ

В сьогоднішні ми можемо спостерігати зростання такого явища як «економічна злочинність», в економічній історії ми можемо відокремити що жодна в світі економічна система не змогла уникнути злочинності. Ще десятиліття тому економічними злочинами вважались ухилення від сплати та мита, але на сьогодні із розвитком технологій можемо спостерігати більш серйозніші злочини в цьому напрямку. Сучасні цифрові технології дозволяють уникнути та опередити певні види економічних злочинів, також вони дозволяють їх реалізацію через такі умови як низький рівень кібербезпеки. Відповідно до цього потрібно удосконалювати види цієї безпеки. Саме початок даного злочину знаходиться в інтересах самої людини тож можна зазначити що велику роль грають економічні відносини між людьми.

Економічна злочинність – економічна діяльність, здійснювана систематично на професійній основі методами, забороненими законом, спрямована на отримання прибутку, і здатна чинити істотний вплив на формування і функціонування господарського механізму.[1] Під економічними злочинами у криміналістичному аспекті пропонується розуміти корисливі діяння, вчинені особами з використанням легальних форм господарської діяльності чи повноважень з контролю за цією діяльністю. До цієї категорії може бути віднесений ряд злочинів, склад яких хоча і сформульований у різних розділах Кримінального кодексу України, але

об'єднаний у кримінальний діяльності єдиним злочинним задумом.[2] Вчені відокремлюють 5 видів економічних злочинів які розповсюдженні в Україні, до них відносяться незаконне привласнення майна (47%), а також хабарництво і корупція (47%), друге місце розділили шахрайство з боку клієнтів (31%), кіберзлочини (31%) та шахрайство у сфері закупівель (31%).[3] Також як зазначає Єфімов В.В. в своїй роботі: «Що функціонування системи публічних закупівель в нашій державі з урахуванням останніх змін в законодавчій базі яка регулює таку діяльність, ми спостерігаємо низку невирішених питань із законодавчого регулювання такої системи. Сьогодні ми бачимо, що замовник, має можливість шляхом використання прогалин нормативно-правового регулювання цієї сфери, створювати передумови за яких перемагає в закупівлі підприємство яке становить інтерес для самого замовника (директора, членів тендерного комітету або уповноваженої особи із закупівлі), а від того з'являється велика кількість зловживань як з боку замовників так і з боку учасників публічних закупівель. Вивчивши та проаналізувавши (з урахуванням практичних показників спеціально уповноважених правоохоронних органів) правопорушення, здійснені розпорядниками державних коштів маємо висновок, що більшість правопорушень скоєно саме під час проведення державних закупівель».[4. с.4] Тобто саме ці правопорушення в Україні несуть системний характер. Також під час закупівлі ми можемо звернути увагу на те що більшість договорів не якісно виконуються, а саме безпідставне збільшення ціни в договорі після проведення тендера. Єфімов В.В. в своїй роботі розмежовує злочини в економічній сфері за наступними критеріями: 1) Кваліфікація привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК України), 2) Кваліфікація службового підроблення (ст. 366 КК України) (тобто підробка службовою особою офіційних документів). 3)Кваліфікація зловживання владою або службовим становищем(ст. 364 КК України), 4)Кваліфікація службової недбалості (ст. 367 КК України), 5)кваліфікація легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. [4.с.3] Саме ці злочини в сфері економіки відіграють важливу роль в кризі для держави та яскраво відображає стан злочинних діянь. Також економічна криза в країні є основою для подальшого розвитку злочинності будь-якого виду, прикладом є високий рівень оподаткування та низькі заробітні плати через це є збільшення розбою, крадіжок та грабежів. Через розвиток технологій не зважаючи на всі зусилля правоохоронних органів економічна злочинність набирає обертів тим самим злочинці намагаються встановити контроль за деякими частинами економіки та створення своєї системи корумпованих зав'язків що призводить в подальшому до позитивного результату для злочинців.

Для подолання економічної злочинності потрібна чітка розробка відповідної стратегії, через це було створено «БЕБ» тобто Бюро Економічної

безпеки для подолання відповідних економічних дій, з кожним роком, як було раніше зазначено є підвищення економічних злочинів, я гадаю що державним службовцям цього бюро потрібно не лише спиратись на свої стратегічні вміння, а також переймати досвід у інших країнах і тим самим удосконалювати свою тактику дій по боротьбі зі злочинами у своїй сфері.

Список бібліографічних посилань

1. Анна Внукова Економічна злочинність. URL:https://www.bitlex.ua/uk/blog/terms/post/ekonomichna_zlochynnist.
2. О.А. Гритенко. Лекція до теми «Економічна злочинність та її запобігання. Кримінологічна характеристика та запобігання жіночої злочинності. Одеса 2016 р. 4 с.
3. Дарія Рябова. Економічні злочини та шахрайство: досвід українських організацій. 17.12.2020 р. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/12/17/669308/>.
4. Санакоєв Д.Б., Неклеса О.В., Єфімов В.В., Палешко Я.С. Кваліфікація злочинів в економічній сфері. Методичні рекомендації. УДК 343.7 : 343.72. 2020 р. 1-56 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/5653/%d0%9c%d0%b5%d1%82%d0%be%d0%b4%d0%b8%d1%87%d0%bd%d1%96%20%d1%80%d0%b5%d0%ba%d0%be%d0%bc%d0%b5%d0%bd%d0%b4%d0%b0%d1%86%d1%96%d1%97%20%282%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

УДК 349.4(477)

Людмила Михайлівна НУЖНА,

*студентка групи Ф-6-ПЗдср-18-1 факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;*

Олексій Михайлович ШУМІЛО,

*кандидат юридичних наук, професор,
доцент кафедри правового забезпечення підприємницької
діяльності та фінансової безпеки факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0506-4631>*

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ЯК ЗАСОБУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБІГУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Безсумнівно, земельні ресурси навколишнього природного середовища є чи не найголовнішими природними ресурсами на планетному рівні. Землі є обмеженими ресурсами, яким, з часом, властиво втрачати свої корисні властивості, саме це і є їх особливістю [1].

Враховуючи те, що землі займають важливе місце і в економіці взагалі, їх вартість розраховується і матиме оцінку, яка заноситься до

Державного земельного кадастру, далі цінова політика на земельні об'єкти буде безпосередньо залежати від попиту її на ринку. Але на сьогоднішній день суб'єкти земельних правовідносин (землекористувачі, власники, тощо) здебільшого не вважають за необхідним проводити оцінку земельних ділянок.

Оцінка земельної ділянки являється єдиним способом визначення цінності землі за економічними, географічними та природними показниками. Законодавством України виділено бонітування земель, грошову оцінку та економічну оцінку [2].

Бонітування ґрунтів полягає у виявленні та порівнянні властивостей природної родючості земельної ділянки. В результаті чого відбувається подальше визначення, які культури найбільш доцільно вирощувати на конкретній ділянці, стає зрозумілим, якщо раціонально використовувати ресурси – буде збільшуватися ціна землі, а також ефективної роботи обігу земель с.-г. призначення [3, С. 63–75].

Необхідними категоріями в проведенні оцінки є визначення земель за класифікуючими ознаками цільового призначення, класифікація земельних угідь (частина землі, що відрізняється від сусідніх способами господарювання – це рілля, сіножаті, багаторічні насадження, тощо) [4, с. 657], класифікація видів економічної діяльності; за балами бонітету агро-виробничих груп ґрунтів у межах природно-сільськогосподарських районів; за адміністративно-територіальним устроєм та природно-сільськогосподарське районування території України [5, с. 454].

Процес проведення оцінки складався з таких етапів, як: 1) дослідження земельної ділянки та стану ринку землі; 2) визначення вартості земельної ділянки згідно умов договору; 3) укладання договору оцінку; 4) збирання, обробка та аналіз даних, які необхідні для проведення оцінки; 5) вибір найбільш ефективного використання земельної ділянки; 6) визначення методичних підходів; 7) розрахунок вартості земельної ділянки за вибраними методичними підходами та складання остаточного висновку; 8) складання звіту про оцінку [6].

Аналізуючи вищевказане, стає зрозуміло, що раціональне використання земель потягне за собою позитивні наслідки, основними з яких є покращення потенціалу сільськогосподарських угідь; моніторинг стану та використання земель сільськогосподарського призначення; зменшення рівня деградації ґрунтів; підвищення виробництва сільськогосподарських культур; зростання прибутків та податків; зростання відповідальності при використанні земельних ділянок, та інші [7, с. 17–33].

Також прозора оцінка земель сприяє формування ефективного функціонування ринку землі [8]. Тому земельна оцінка має важливе значення в ринкових відносинах. Найкращим способом на продаж землі при мораторію є проведення земельних торгів, на які встановиться найбільш вигідна ціна [9, с. 52].

Земельні ресурси набули статусу товару на ринку, тому виникає необхідність у веденні бухгалтерського обліку земельних ділянок. При оцінці землі буде встановлено вартісний показник, рівень родючості, енергетичний потенціал та розташування, дана інформації вноситься до Держгеокадастру [10]. Оцінка виступає як інструмент управління, що дозволяє підвищити екологічний рівень земель, правдивість даних щодо оцінки.

Можна дійти висновку, що оцінка земель сільськогосподарського призначення має важливе значення для ефективного функціонування ринку землі; достовірності даних про стан земель; прозорість та контроль щодо використання земель відповідно до цільового призначення; підвищення екологічного рівня та родючості ґрунтів; та ін. [11, с. 173–175] Внаслідок правильного порядку проведення оцінки внесень відомостей до Державного земельного кадастру, суб'єкти отримуватимуть прибутки від використання земель, тобто отримання доходів від оцінки стану землі, а їх розміщення та якісні показники безпосередньо впливатимуть на рентабельність господарювання, що доводить неможливість нехтувати проведенням оцінки земель сільськогосподарського призначення.

Список бібліографічних посилань

1. Про охорону земель: Закон України від 19.03.2003 р. за № 962- IV. *Відомості Верховної Ради України*, 2003, № 39, ст.349.
2. Про оцінку земель: Закон України від 11.12.2003 р. за № 1378-IV. *Відомості Верховної Ради України*, 2004, № 15, ст. 229.
3. Смара І.С. Методологічні основи бонітетної оцінки ґрунтів та їх удосконалення. *Gruntoznavstvo*. 2013. Vol. 14, № 3–4. С. 63–75.
4. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. – Харків: Право, 2016. – Т.16: Земельне та аграрне право/ редкол.: М.В. Шульга, В.В. Носік, П.Ф. Кулинич, та ін.; Нац. акад. прав. Наук України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; Нац. Юрид. Ун-т ім. Ярослава Мудрого. – 2019. – 696 с.
5. Кірічек Ю.О. Оцінка земель. Навчальний посібник. – Дніпропетровськ: Літограф, 2016. – 454 с.
6. Про затвердження Порядку проведення експертної грошової оцінки земельних ділянок: Наказ Державного комітету України по земельним ресурсам від 09.01.2003 р. за № 2. *Офіційний вісник України*. 2003, № 22, ст. 195.
7. Балюк С.А., Кучер А.В., Анісімова О.В. Ґрунтові ресурси України: стан, проблеми й пріоритетні напрями їх вирішення. Рациональне використання ґрунтових ресурсів: організаційно-економічні, екологічні й нормативно-правові аспекти : колективна монографія / за ред. С.А. Балюка, А.В. Кучера. Харків : Смуґаста типоґрафія, 2015. С. 17–33.
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення: Закон України від 31.03.2020 р. за № 552-IX. *Відомості Верховної Ради України*, 2020, № 20, ст. 142.
9. Іббатулін Ш.І., Степаненко О.В., Сакаль О.В., та ін. Механізми управління земельними відносинами в контексті забезпечення природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України, 2012, 52 с.

10. Про Державний земельний кадастр: Закон України від 07.07.2011 р. за № 3613-VI. *Відомості Верховної Ради України*, 2012, № 8, ст. 61.

11. Шуміло О. М. Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. / О. М. Шуміло ; МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2017. – 288 с.

УДК 34

Альона Віталіївна ПОПОВИЧ,

*курсант 3 курсу навчального-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник:

Володимир Веніамінович ЄФІМОВ,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фінансових та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Дана тема є досить важливою та потребує особливої уваги в умовах розвитку сьогодення. Оскільки всебічний розвиток та певне забезпечення як матеріальне, а також в інших аспектах впливає на внутрішній розвиток, що є важливим показником на світовій арені. В даній темі наявні актуальні питання, щодо забезпечення фінансової безпеки держави в умовах глобалізації.

Оскільки, економічна безпека розглядається з різних сторін, адже у кожної сторони є певний вплив та певні недоліки, які перебувають в певному пріоритеті такі як от наприклад певна регіональна безпека в тому числі державна безпека, безпека певного підприємства, установи чи організації, зовнішня та внутрішня безпека.

Розглядаючи те на якому рівні перебуває економічна безпека можна зробити висновок, що її забезпечення можливе шляхом формування відповідної системи необхідної для успішного та гармонійного результату між суб'єктами владних повноважень, які підтримують ряд заходів спрямованих на технічне, адміністративне, правове, економічне забезпечення.

Отже, враховуючи вище сказане об'єднуючи все можна зробити висновок, що економічна безпека є компонентом та однією із складових загалом Національної безпеки та є її складовою.

Економічна безпека розглядається в контексті та разом із формуванням системи Національної безпеки, як певна стратегія та заходи щодо забезпечення захисту та основи захисту інтересів країни. Концепція

національної безпеки України як демократичної суверенної держави почала формуватися в початковий період, відразу після набуття Незалежності. Перші дії знайшли відображення у прийнятій у 1990 році Декларації про державний суверенітет, яка визначила базові поняття та елементи безпеки [1].

Аналізуючи вище сказаний підхід можна зробити висновок про те що даний підхід мав забезпечити та організувати матеріальні цінності для розвитку та успішності суспільства у всіх аспектах необхідних для гармонійного існування суспільства, адже з цього випливає створення концепції національної та економічної безпеки, яка має важливе значення у формуванні таких цілей, пріоритетів, та поглядів задля досягнення певної мети, для нормальної життєдіяльності суспільства.

Прийнятий раніше Закон України «Про основи національної безпеки України» акцентував увагу на основних напрямках забезпечення національної безпеки у внутрішній діяльності держави в умовах формування ринкової економіки в рамках правової держави і подолання кризових явищ, а саме, йшлося про правове забезпечення господарської діяльності, посилення державного регулювання в економіці, вжиття необхідних заходів щодо подолання наслідків економічної кризи, збереження та розвитку науково-технічного, технологічного і виробничого потенціалу, переходу до економічного зростання при зниженні ймовірності техногенних катастроф, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної промислової продукції, підйому добробуту населення.

В Законі України «Про Національну Безпеку» зазначено, що першим із завдань в країні повинні бути налагоджена економічна безпека, адже це є важливим фактором який впливає на розвиток не тільки в середині країни, а й далеко за її межами. Економічній безпеці в системі загальної Національної безпеки надано перше місце, адже від неї багато чого залежить та подальший розвиток не тільки суспільства, а й всієї держави на міжнародному рівні.

Національна безпека характеризується тим, що надає певний захист та гарант дотримання своїх прав та свобод, забезпечення права на захищеність та право бути почутим, повний стан захищеності особи, який їй потрібний та гарантований, захист від можливих внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечення передбачених конституційних прав та свобод, гідний рівень життя, розвиток держави та інфраструктури необхідної задля розвитку загалом демократичної держави та гармонійного взаємного існування між суспільством та державою. Залежно від певних структур держави поділених на різні складові такі як політична безпека, воєнна безпека, культурна безпека, продовольча безпека, наукова безпека, інформаційна безпека та поряд з ними економічна безпека, яка є самою важливою, адже без неї держава не зможе функціонувати та забезпечувати інші сфери безпеки. Економічний фактор досить важливо впливає на стан

політичної системи країни оскільки характеризує її здатність виконувати оборонні функції та здатність відстоювати свої права та свободи на політичній арені, а також бути готовою до можливих зовнішніх загроз у разі державних конфліктів чи можливої агресії з боку іншої держави чи країни.

Отже, можна зробити висновок про те що економічні фактори є дуже важливими в системі розвитку та соціального достатку країни та суспільства в цілому, сприяння гідного рівня життя в суспільстві, або його поліпшення, подолання міжнаціональних конфліктів, зростання гармонії в суспільстві шляхом забезпечення потрібної кількості робочих місць та в результаті цього зросту доходу та поліпшення якості життя. Економічна безпека відіграє основну роль в Національній безпеці країни, оскільки, є базою задля функціонування та розвитку всіх інших сфер та галузей безпеки необхідних задля повного та гармонійного існування держави та суспільства в цілому.

Список бібліографічних посилань

1. Декларації про державний суверенітет України : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>.
2. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.03.2003 р. № 964-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/964-15> (не чинний).

УДК 336.027

Олена Сергіївна ПОЧАНСЬКА,

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри правового забезпечення підприємницької
діяльності та фінансової безпеки факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3953-8660>*

ЕЛЕКТРОННІ ГРОШІ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізація як сукупність процесів об'єднання, що відбуваються в планетарних масштабах, сама є сьогодні значною мірою спонтанним, ніким не керованим процесом, який ніхто не може зупинити. Поступ глобальних змін людство вже почало відчувати, хоча процес розпочався тільки нещодавно (у кінці минулого століття). Разом з позитивними моментами й виграшами від цього люди отримали також глобальні й серйозні негативні проблеми. Тому вже зараз є усвідомлення того, що світова спільнота може й повинна впливати на глобалізацію, щоб знівелювати її вкрай

небезпечні негативи якщо не повністю, то до розумних меж, які гарантуватимуть людству самозбереження [1, с. 9].

Глобалізація економіки в цілому та фінансова глобалізація зокрема поставили питання фінансової інклюзії суспільства, які аналізуються як на локальному рівні, так і на світовому рівні. Одним із загальноприйнятих показників фінансової інклюзії є наявність у дорослого населення банківського рахунку. За даними Світового банку, на сучасному етапі 100 % рівня фінансової інклюзивності населення вже досягли певні країни, серед яких: Данія, Швеція, Норвегія, Нідерланди й Австралія. В Україні відповідно до висновків Голови НБУ цей показник 2017 року становив 63 %, що на загальносвітовому рівні є середнім значенням, бо понад 138 млн. мешканців Європи й досі не мають банківського рахунку [2, с. 46].

Одним з аспектів реалізації стратегії НБУ у напрямі запровадження фінансової інклюзії є розвиток платіжної інфраструктури шляхом: переведення транзакцій в електронні канали (розвиток електронних платежів, у тому числі за комунальні послуги), електронних грошей (які випускає Національний банк), платежів з використанням пристроїв мобільного зв'язку, поширення використання міжнародних та національних платіжних систем, ознайомлення населення з перевагами та прогресивними видами безготівкових розрахунків [2, с. 45].

Хоча електронні гроші порівняно недавно увійшли в наше життя, розвиток цього ринку здійснюється доволі стрімко [3, с. 183].

Електронні гроші – одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі.

Користувачем електронних грошей може бути суб'єкт господарювання або фізична особа. Користувач – фізична особа має право використовувати електронні гроші для здійснення оплати товарів, робіт та послуг і переказувати електронні гроші іншим користувачам – фізичним особам.

Користувач – фізична особа має право отримувати електронні гроші та пред'являти їх до погашення в обмін на готівкові або безготівкові кошти [3, с. 183].

Переваги електронних грошей [3, с. 184]:

1. Простота і низька вартість емісії. Електронні гроші не потрібно друкувати, використовуючи для цього величезні виробничі потужності, робочу силу, сировину, що пов'язано з великими витратами.

2. Простота зберігання. Засоби електронних платіжних систем зберігаються в електронному вигляді, їм не потрібна упаковка, грошові сховища, транспортування, охорона та інші фактори, необхідні для забезпечення ходіння паперових грошей.

3. Висока портативність. Електронні гроші, незалежно від сум, не володіють габаритами (обсягом, вагою і т.д.) на відміну від традиційних банкнот і монет.

4. Відсутність поділу на номінали. Завдяки електронному характеру засобів електронної платіжної системи відсутня проблема підбору потрібної суми, задачі при здійсненні платежів і т.п.

5. Відсутність необхідності перерахунку. Електронні гроші не потрібно перераховувати – цю функцію здійснюють алгоритми платіжних систем, які практично не помиляються.

6. Відсутність втрати якості з часом. Кошти на електронних гаманцях, зважаючи на відсутність їх фізичної форми, не зношуються, не рвуться, не дряпаються і т.д.

7. Зручність проведення розрахунків. Електронними грошима легко розраховуватися за товари та послуги в Інтернеті або відправляти їх в якості приватних переказів. Операція перерахування займає лічені хвилини, а кошти надходять до одержувача практично миттєво, у тому числі і між країнами.

8. Відсутність персоніфікації. Електронні гроші можна перевести, не знаючи імені, прізвища, паспортних даних та номерів банківських рахунків одержувача, достатньо знати номер електронного гаманця.

9. Система безпеки. Електронні платіжні системи застосовують різні сучасні способи захисту проведення платежів і збереження коштів на електронних гаманцях. Виключаються всі можливі злочини, які можуть бути пов'язані з поводженням готівки (грабежі, крадіжки і т.д.).

10. Покращення умов праці осіб, що працюють з готівкою: зменшення контакту з потенційно небезпечною готівкою, зменшення затрат часу на одного клієнта у зв'язку з відсутністю необхідності підрахунку коштів, зниження емоційного навантаження (ризик помилки працівника при прийнятті електронних грошей зводиться до нуля на відміну від прийняття готівки, коли працівник може помилитись при рахуванні та перевірці на справжність банкнот).

11. Зменшення витрат держави на виготовлення, обслуговування та знищення готівки.

12. Використання електронних грошей як електронного заміника банкнот і монет у розрахунках з населенням може дозволити зменшити витрати на розрахунково-касове обслуговування в банку та інкасацію готівки.

З метою забезпечення прозорості зовнішньоекономічних операцій з електронними грошима, упорядкування вимагає їх правовий базис. Це, у свою чергу, сприятиме створенню передумов якісного інформаційного забезпечення розрахунків електронними грошима.

У межах Європейського Союзу прийнято ряд актів, що спрямовані на регулювання електронних грошей. Серед них: Директива ЄС 2009/110/ЄС «Про започаткування та здійснення діяльності установами-емітентами електронних грошей і пруденційний нагляд за нею», «Про електронний підпис» та інші.

Законодавство України про електронні гроші складається з Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [4], Постанови «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів

Національного банку України з питань регулювання випуску та обігу електронних грошей” [5] та інших нормативно-правових актів.

Випуск електронних грошей може здійснювати виключно банк. Банк, що здійснює випуск електронних грошей, бере на себе зобов'язання з їх погашення [4].

До найбільш актуальних питань, що потребують з'ясування економічної сутності та нормативного регулювання обліку електронних грошей відносяться [6, с. 31]:

- 1) процедури купівлі валюти онлайн;
- 2) особливості оподаткування майнінгу криптовалют;
- 3) особливості оподаткування переказів, що здійснюються за допомогою сервісу LiqPay;
- 4) процедури кодування діяльності з майнінгу криптовалют відповідно до Класифікації видів економічної діяльності;
- 5) нормативні передумови економічної безпеки майнерів криптовалют та їх захисту від обшуків та виїмок правоохоронцями;
- 6) процедурні аспекти легалізації криптовалют в Україні шляхом ухвалення Концепції державної політики у сфері криптовалют;
- 7) процедури врегулювання юридичної невизначеності офіційного статусу криптовалют в Україні, що може викликати додаткові податкові перевірки та інші.

Електронні гроші зазвичай розділяють на два типи: на базі смарт-карт та на базі мереж. І перша, і друга група розділяються на анонімні системи, в яких дозволяється проводити операції без ідентифікації користувача, й неанонімні системи, що вимагають обов'язкової ідентифікації користувача. Випуск електронних грошей здійснює виключно банк шляхом їх надання користувачам або комерційним агентам в обмін на готівку чи безготівкові кошти. Банк має право здійснювати випуск електронних грошей для використання на території України, номінованих тільки у гривні [6, с. 31].

За даними Національного банку України, 23 банки мають право здійснювати випуск електронних грошей. Метою створення банками систем електронних грошей є забезпечення клієнтів (власників) електронних грошей зручним платіжним засобом для придбання продукції, робіт чи послуг у будь-якого торговця. За 2019 рік ринок електронних грошей в Україні зріс більше ніж удвічі. Це пов'язано із зростанням інтересу учасників ринку до цього платіжного інструменту. Найпоширенішими платіжними системами, з використанням яких здійснюються операції з електронними грошима є: MasterCard, Visa, ПРОСТІР, ХРАУ, FORPOST, ALFA-MONEY [6, с. 32].

Висновок. Нацбанк осучаснив регулювання ринку електронних грошей та гармонізував його із законодавством України та Європейського Союзу в сфері здійснення фінансового моніторингу.

Серед найважливіших ключових змін, передбачених новими правилами регулювання, такі: необхідність ідентифікації користувачів

електронних грошей, установлення нових лімітів для операцій з електронними грошима, посилення вимог до банків-емітентів електронних грошей щодо контролю за діяльністю комерційних агентів, підвищення рівня захисту прав користувачів електронних грошей.

Отже, електронні гроші дають змогу зручно проводити фінансові операції та можуть бути використані як засіб фінансової безпеки України в умовах глобалізації.

Список бібліографічних посилань

1. Тотарчук В. В. Навчально-методичні матеріали до курсу «Актуальні проблеми глобалізації та Європейської Інтеграції» Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2015. 38с
2. Захаркін О.О., Боронос В.М., Захаркіна Л.С., Тверезовська О.І. Фінансова інклюзія як драйвер забезпечення фінансової безпеки України. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. Суми, 2019. №1. С. 42–52.
3. Почанська О.С. Використання електронних грошей у трудовій діяльності працівників-надомників в сучасних умовах. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. Ужгород, 2017. Вип. 43. Т. 1. С. 183–185.
4. Про платіжні системи та переказ коштів України : Закон України від 05.04.2001 №2346-III. Дата оновлення: 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14> (дата звернення: 03.02.2022).
5. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань регулювання випуску та обігу електронних грошей : Постанова від 04.11.2010 №з1336-10. Дата оновлення: 15.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10> (дата звернення: 03.02.2022).
6. Змієвська А.О. Нормативне регулювання обліку електронних грошей в Україні. *Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств* : матеріали IV всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро 14-15 трав. 2020 р.). Дніпро, 2020. С.31-34.

УДК 336.13

Григорій Федорович ФОМІН,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри правового забезпечення господарської

діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9177-9555>

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У науковому колі поняття глобалізації розглядають у широкому та вузькому значенні. У вузькому розумінні, глобалізація – це міждисциплінарна

галузь наукових досліджень, спрямованих а виявлення сутності, тенденцій і причин процесів глобалізації, глобальних проблем, які є наслідками та пошук шляхів закріплення позитивних і подолання негативних для суспільства наслідків цих процесів.

Реальність глобалізаційних процесів характеризується науково-технічними диспропорціями, соціально-економічною поляризацією тощо [1, с. 82]. Саме тому постає проблема забезпечення безпеки підприємства, зокрема, фінансової, в глобальному вимірі.

Правники фінансову безпеку розглядають під різними кутами, зокрема:

- ✓ з позицій ресурсно-функціонального підходу, фінансова безпека – захищеність фінансових інтересів суб'єктів господарювання на усіх рівнях фінансових відносин забезпеченість підприємств, організацій і установ держави фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення їх потреб і виконання відповідних зобов'язань;

- ✓ з погляду статистики, фінансова безпека – такий стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової, інвестиційної, митно-тарифної і фондової систем, які характеризуються збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю попередити зовнішню фінансову експансію, забезпечити ефективне функціонування національної економіки;

- ✓ у контексті нормативно-правового регламентування фінансова безпека передбачає створення таких умов функціонування фінансової системи, за яких, по-перше, фактично відсутня можливість спрямовувати фінансові потоки в незакріплені законодавчими нормативними актами сфери їх використання і, по-друге, до мінімуму знижена можливість зловживання фінансовими ресурсами [2, с. 277-278].

Таким чином, фінансова безпека – захищеність фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин; певний рівень незалежності, стабільності і стійкості фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів, що складають загрозу фінансовій безпеці; здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної економіки та стале економічне зростання.

Фінансова безпека є надзвичайно складною багаторівневою системою, яку утворюють ряд підсистем, кожна з яких має власну структуру і логіку розвитку. Фінансова безпека держави включає: бюджетну, податкову, боргову безпеку, фінансову безпеку банківської системи, валютну, грошово-кредитну, інвестиційну безпеку, фінансову безпеку страхового та фондового ринку, безпеку підприємства.

Під поняттям бюджетна безпека слід розуміти стан забезпечення платоспроможності держави з урахуванням балансу доходів і видатків державного й місцевих бюджетів та ефективності використання бюджетних коштів. У цілому бюджетна безпека держави зумовлюється розміром бюджету, рівнем перерозподілу ВВП через бюджет, розміром, характером

та рівнем дефіциту бюджету, методами фінансування останнього, масштабами бюджетного фінансування, процесом бюджетотворення, своєчасністю прийняття та характером касового виконання бюджету, рівнем бюджетної дисципліни.

Податкова безпека держави визначається ефективністю податкової політики держави, яка має оптимально поєднувати фінансові інтереси держави та індивідуальні, корпоративні інтереси платників податків. З позицій фінансової достатності проблема податкової безпеки зводиться до забезпечення держави таким обсягом податкових надходжень, який є оптимально необхідним згідно з вимогами проголошеної економічної доктрини. При цьому варто пам'ятати, що на фінансову безпеку держави впливають численні податкові, часто необґрунтовані, пільги. Разом з тим, податкова безпека держави передбачає оптимізацію рівня оподаткування, адже надмірне підвищення норми оподаткування призводить до збільшення тіньової економіки, згорання легального бізнесу, масового ухилення від сплати податків, а відтак – до скорочення податкової бази.

Боргова безпека держави – певний рівень державної внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального співвідношення між ними, достатній для вирішення нагальних соціально-економічних потреб, який дає змогу зберегти стійкість фінансової системи країни до внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечити відносну незалежність держави, зберігаючи при цьому економічну можливість країни здійснювати виплати на погашення основної суми і відсотків без загрози втратити суверенітет, одночасно підтримуючи належний рівень платоспроможності та кредитного рейтингу.

Фінансова безпека банківської системи полягає у забезпеченні найефективнішого використання ресурсного потенціалу банків, створенні сприятливих умов для реалізації економічних інтересів банківських установ, попередженні внутрішніх і зовнішніх загроз банківській системі, створенні умов її стабільного й ефективного функціонування.

Валютна безпека держави – по-перше, ступінь забезпеченості держави валютними коштами, достатніми для дотримання позитивного сальдо платіжного балансу, виконання міжнародних зобов'язань, накопичення необхідного обсягу валютних резервів, підтримання стабільності національної грошової одиниці; по-друге, стан курсоутворення, який максимально захищає від потрясінь на міжнародних валютних ринках і створює оптимальні умови для поступального розвитку вітчизняного експорту, припливу в країну іноземних інвестицій, інтеграції України до світової економічної системи.

Грошово-кредитна безпека – такий стан грошово-кредитної системи, який характеризується стабільністю грошової одиниці, доступністю кредитних ресурсів та таким рівнем Інфляції, що забезпечує економічне

зростання та підвищення реальних доходів населення. При цьому величина позичкового процента має бути достатньою для переходу до політики «довгих грошей», а розмір грошової маси повинен бути достатнім для обслуговування нею господарських оборотів.

Інвестиційна безпека – досягнення рівня інвестицій, що дає змогу оптимально задовольняти поточні потреби економіки у капітальних вкладеннях за обсягом і структурою з урахуванням ефективного використання і повернення коштів, які інвестуються, оптимального співвідношення між розмірами іноземних інвестицій у країну і вітчизняних за кордон, підтримання позитивного національного платіжного балансу. Водночас, з погляду забезпечення фінансової безпеки держави, формування системи інвестиційної безпеки в Україні обов'язково слід здійснювати з урахуванням необхідності дотримання виваженої антиінфляційної політики, досягнення скорочення бюджетного дефіциту.

Фінансова безпека фондового ринку – оптимальний обсяг його капіталізації (з огляду на представлені на ньому цінні папери, їх структуру та рівень ліквідності), здатний забезпечити стійкий фінансовий стан емітентів, власників та покупців. Оцінюючи безпеку фондового ринку в цілому, треба вести мову про безпеку ринку державних цінних паперів і ринку корпоративних цінних паперів, а також решти його сегментів: ринків акцій, облігацій, векселів, казначейських зобов'язань, ощадних сертифікатів, біржового та позабіржового ринків.

Під фінансовою безпекою страхового ринку в цілому і конкретного страховика зокрема слід розуміти такий рівень забезпеченості страхових компаній фінансовими ресурсами, який дав би їм можливість у разі потреби відшкодувати обумовлені у договорах страхування збитки їх клієнтів і забезпечити ефективне функціонування.

Фінансова безпека підприємства – забезпечення умов збереження комерційної таємниці, інтелектуальної власності та інформації; захищеність підприємства від негативного впливу зовнішнього середовища, тобто здатність підприємства протистояти несприятливому зовнішньому впливові, а також здатність швидко реагувати на різноманітні зовнішні загрози. Фінансова безпека підприємства залежить від ефективності використання капіталу, якості корпоративного управління і фінансового менеджменту, оновлення технологій та інформаційної бази.

Основою правовою регламентації фінансової безпеки є Конституція України, Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс України, Митний кодекс України, Закон України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» [3], розпорядження Кабінету Міністрів України «Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері» [4]. Натомість, в умовах глобалізації правники важливим вважають прийняття також Закону України «Про забезпечення фінансової безпеки». Вважаємо, що він дозволить досягнути системності та комплексності відповідного правового регулювання.

Список бібліографічних посилань

1. Глобальна економіка: навч. посіб. / Т.В. Шталь, Ю.Б. Доброскок, О.О. Тищенко, Н.В. Проскурніна, Ю.О. Світлична. Харків : Форт, 2016. 358 с.
2. Правове забезпечення господарської діяльності в Україні: монографія / О.П. Гетанець, О.Ю. Прокопенко, А.М. Чорна та ін. / за заг. ред. О.П. Гетманець. Харків: Константа, 2019. 296 с.
3. Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні: Закон України від 27.03.2014 р. № 2449-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1166-18>.
4. Концепція забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері: Розпорядженні Кабінету Міністрів України 15 серпня 2012 р. № 569-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/569-2012-%D1%80>.

УДК 342

Ольга Сергіївна ШМУЛІЙ,

студентка 4 курсу

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Аліна Миколаївна ЧОРНА,

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0519-7300>

ПРОБЛЕМА РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Проблема оподаткування в усі часи була надзвичайно актуальною, адже саме податки є тим джерелом надходження коштів до державної скарбниці, без якого неможливо уявити процвітаючу та стабільну країну. Податки є дуже складною фінансовою категорією, яка впливає на всі економічні явища та процеси. Можна без перебільшення сказати, що, з одного боку, податки – це фінансове підґрунтя існування держави, мірило її можливостей у світовому економічному просторі щодо розвитку науки, освіти, культури, гарантування економічної безпеки, зростання суспільного добробуту народу. З другого боку, податки – це знаряддя перерозподілу доходів юридичних і фізичних осіб у державі, а їх мобілізація й використання зачіпає інтереси не тільки кожного підприємця чи громадянина, а й цілих верств населення і соціальних груп [1, с.1].

Реформування податкової системи має на меті проведення податкової реформи, спрямованої на побудову сучасної конкурентоспроможної,

соціально орієнтованої ринкової економіки, забезпечення сталого економічного зростання на інноваційно-інвестиційній основі, проведенні збалансованої бюджетної та соціальної політики на середньострокову перспективу [2, с.213].

Питання реформування системи оподаткування України досліджували українські науковці: В. Андрущенко, Т. Василькова, Г. Василевська, С. Гасанов, В. Геєць, Т. Єфименко, І. Луніна, В. Попович, А. Соколовська, В. Федосов та інші. Проте це питання й досі не втратило актуальності і потребує подальшого дослідження [3, с.182].

Основними недоліками, притаманними нинішній податковій системі України, є: великий податковий тягар, численні «лазівки» і податкові пільги, складність і непрозорість податкового регулювання, високі адміністративні витрати при зборі податків тощо. В Україні на сьогодні вирішальну роль у формуванні бюджету відіграють непрямі податки та податки на прибуток підприємств. Низький рівень доходів більшості населення, а також незначна частка зарплати в національному доході обумовлюють невисоке надходження прибуткового податку з громадян [4, с.71].

Ідеальної податкової системи сьогодні не існує. Податкові системи критикувались і критикуються в усіх країнах, і в усі періоди. Це пов'язано з тим, що розвиток податкової системи передбачає розв'язання низки суперечностей. Це суперечності, які виникають між:

- інтересами громадян як платників податків, зацікавлених у їх зниженні, та як споживачів суспільних благ, що фінансуються за рахунок тих самих податків;

- інтересами різних груп платників податків, кожна з яких, керуючись ідеологією «безквиткового пасажира», не проти долучитися до споживання суспільних благ, переклавши тягар їх фінансування на інших;

- виконавчою та законодавчою гілками влади; народні обранці, що представляють у парламенті об'єктивно суперечливі інтереси виборців (які одночасно є платниками податків), відстоюють позиції зростання державних видатків і одночасно зниження податкового навантаження на всіх платників, або на тих, чиї інтереси вони лобіюють, водночас уряд об'єктивно більш зацікавлений у збалансуванні державних доходів і видатків;

- інтересами платників та інтересами державного апарату (державної бюрократії), зацікавленого у розширенні контрольованого ним обсягу фінансових ресурсів і, відповідно, підвищенні податкового навантаження на платників [2, с. 215].

Список бібліографічних посилань

1. Тульчинський Р. В., Змієнко М. О. Податкова система України, її недоліка та шляхи реформування. http://economy.kpi.ua/files/files/83_kpi_2009.pdf.
2. Ряба О. І., Гончарук Н. В. Реформування податкової системи України в контексті міжнародної інтеграції. *Вісник Хмельницького національного університету*.

2010. № 2. С. 212-215. Режим доступу: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2010_2_2/pdf/212-215.pdf.

3. Радецька О.О. Система оподаткування в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 5. С. 181-183. Режим доступу: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2010_5_3/45rad.pdf.

4. Варналій З.С. Реформування податкової системи України в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів. *Теоретичні та прикладні питання економіки. Випуск 24*. С. 69-76. Режим доступу: http://tppe.econom.univ.kiev.ua/data/2011_24/Zb24_08.pdf.

УДК 349.4:336.221](477)

Олексій Михайлович ШУМІЛО,

*кандидат юридичних наук, професор,
доцент кафедри правового забезпечення підприємницької
діяльності та фінансової безпеки факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0506-4631>;*

Віталій Юрійович ЖУРАВЛЬОВ,

*кандидат юридичних наук, доцент,
заступник Нікопольського міського голови*

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИМ ПОДАТКОМ СИЛОВИХ СТРУКТУР (ЗСУ, МО УКРАЇНИ ТА МВС УКРАЇНИ) В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

Військові формування обтяжені фінансовим навантаженням, у тому числі щодо сплати земельного податку для військових частин, закладів, установ, організацій і підприємств Збройних Сил України, Міністерства оборони України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, розвідувальних органів, правоохоронних органів, державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, правоохоронних органів спеціального, МВС України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної міграційної служби України, органів та підрозділів цивільного захисту, а також закладів та установ, підприємств, що належать до сфери управління таких органів, які повністю утримуються коштом державного бюджету (далі – військові формування, утворені відповідно до законів України).

В сучасних умовах окремі органи місцевого самоврядування підвищують розміри ставок, відмовляють у наданні пільг по земельному податку, що призводить до значного зростання витрат, передбачених на

утримання військових формувань, утворених відповідно до законів України. Тому слід знайти шляхи зменшення видатків державного бюджету на утримання таких структур.

Як один з варіантів такого зменшення, СБУ за власною ініціативою розробило проєкт ЗУ «Про внесення змін до Податкового кодексу України» в частині звільнення служби та інших військових формувань від сплати земельного податку [1].

Зазначеним законопроєктом запропоновано доповнити ст. 282 ПК України [2], що передбачає обмежений перелік випадків пільг щодо сплати земельного податку для юридичних осіб. А саме: звільнити додатковим пунктом цієї статті від сплати земельного податку військові формування, утворені відповідно до законів України.

Пропонується також внести зміни й до ст. 283 ПК України [2], що визначає земельні ділянки, які не підлягають оподаткуванню земельним податком. Тому пропонується не сплачувати податок за земельні ділянки, надані для розміщення і постійної діяльності військових формувань, утворених відповідно до законів України.

Тобто законопроєктна ініціатива СБУ зрозуміла, але слід ширше проаналізувати законодавство, що регламентує цей спектр правовідносин оподаткування за користування землями військових формувань, утворених відповідно до законів України.

Ця проблема виникла у зв'язку з підвищенням окремими органами місцевого самоврядування розмірів ставок земельного податку та відмовою у наданні пільг щодо сплати земельного податку, внаслідок чого видатки військових формувань, утворені відповідно до законів України за вказаним напрямом, зросли та потребують значних додаткових коштів Державного бюджету України [3].

На думку авторів законопроєкту, звільнивши від сплати податку та визнавши спеціальних суб'єктів такими, що не підлягають оподаткуванню земельним податком, можна зменшити обсяги видатків з Державного бюджету України на утримання військових формувань, утворених відповідно до законів України. Автори наголошують на тому, що реалізація цього акта не потребуватиме фінансування з державного чи місцевого бюджету.

Слід зазначити, що ст. 77 ЗК України [4] визнає землями оборони землі, надані для розміщення та постійної діяльності військових частин, установ, військово-навчальних закладів, підприємств та організацій Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законодавства України. Такі землі перебувають лише в державній власності та надаються на праві постійного користування [5, с. 262]. Окрім постійного, вони також можуть надаватися в тимчасове користування, у тому числі на умовах оренди земельних ділянок.

ЗУ «Про використання земель оборони» [6] визначає правові засади і порядок використання земель оборони. Особливості оподаткування таких земель не входять у сферу його регулювання.

Пільги щодо сплати земельного податку [7. с. 248] передбачаються ЗУ «Про Збройні Сили України», яким у ч. 2 ст. 14 передбачено, що земля, води, інші природні ресурси, закріплені за військовими частинами, військовими навчальними закладами, установами та організаціями Збройних Сил України, є державною власністю, належать їм на праві оперативного управління та звільняються від сплати всіх видів податків відповідно до законів з питань оподаткування [8].

Таким чином виникає така конструкція: ЗУ «Про Збройні Сили України» допускає можливість звільнення від сплати усіх видів податків за користування землями, але відповідно до законів з питань оподаткування. ПК України [2] не містить такої пільги у зазначених вище статтях. Тому мета авторів законопроекту зрозуміла – закріпити запропоновану новачію в податковому законодавстві.

Аналізуючи застосування запропонованих норм, слід брати до уваги також те, що їх реалізація призведе до втрат доходів місцевих бюджетів, які необхідно буде компенсувати з державного бюджету у відповідних обсягах. Тобто на скільки буде зменшено плату, на стільки її буде збільшено як компенсацію місцевим бюджетам. Тобто відбувається нейтралізація цих платежів для Державного бюджету України.

Плата за землю для місцевих громад є бюджетоутворювальним податком, за рахунок якого фінансуються місцеві видатки. Тому встановлення податкових пільг призводить до певних втрат місцевих бюджетів.

БК України у ст. 103 передбачено, що надання державою податкових пільг, які зменшують доходи місцевих бюджетів, має супроводжуватися наданням додаткової дотації з державного бюджету місцевим бюджетам на компенсацію відповідних втрат доходів місцевих бюджетів.

Крім того, слід зазначити, що відповідно до Меморандуму про економічну та фінансову політику, укладеному з Міжнародним валютним фондом, Україна у розділі А: Бюджетна політика, пп. d п. 2 взяла на себе обов'язок протягом програмного періоду утримуватися від запровадження нових звільнень від сплати податків або податкових пільг [9].

Питання звільнення від оподаткування окремих земельних ділянок, наданих для військових формувань, утворених відповідно до законів України, може бути вирішено відповідно до п. 28. ч. 1 ст. 26 ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» [10], що вказує на можливість прийняття рішень на пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради щодо надання відповідно до чинного законодавства пільг по земельному податку. Також питання зменшення податків на землі може бути вирішено відповідно до ст. 10; 12 та 284 ПК України [2].

Проаналізувавши практику, що склалася стосовно плати за землі військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів України, а також законодавство, що регулює це питання, дійшли наступних висновків.

Висновок. В Україні триває реформа децентралізації, в межах якої здійснюється передача повноважень і фінансів від державної влади до

органів місцевого самоврядування. Тому земельний податок став одним з ключових доходів органів місцевого самоврядування. Примусове зменшення цих доходів з боку держави має бути нею і компенсовано шляхом дотацій. У ситуації, що склалася, має бути дотриманий принцип податкового законодавства – рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації щодо плати за землю.

Список бібліографічних посилань

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України : Проект Закону України, поданий до Офісу Президента України 16.08.2021 р. за № 21/4-3089.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. за № 2755-VI. *Офіційний вісник України*. 2010. № 92 (10.12.2010) (частина 1). Ст. 3248.
3. Про Державний бюджет України на 2022 рік : Закон України від 02.12.2021 р. за № 1928-IX. *Офіційний вісник України*. 2021. № 98 (24.12.2021). Ст. 6344.
4. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. за № 2768-III. *Офіційний вісник України*. 2001. № 46 (30.11.2001). Ст. 2038.
5. Шуміло О. М. Земельне право України (у схемах) : навч. посіб. / О. М. Шуміло ; МВС України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. 288 с.
6. Про використання земель оборони : Закон України від 27.11.2003 р. за № 1345-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 14 (02.04.2004). Ст. 209.
7. Шуміло О. М. Податкове право України : навч. посіб. ; за ред. О. П. Гетманець, О. М. Шуміла / О. П. Гетманець, О. М. Шуміло, О. В. Покотаєва та ін. Київ : Хай-Тек Прес, 2013. 432 с.
8. Про Збройні Сили України : Закон України від 06.12.1991 р. за № 1934-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9 (03.03.92). Ст. 108.
9. Меморандум про економічну та фінансову політику. Україна : Лист про наміри. КМ України, Національний банк України, Президент України, МФ України від 02.06.2020 р. за № 18124/0/2-20. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/18%20-%20PDF/memorandum-pro-ekonomichnu-ta-finansovu-politiku-mvf-vid-02-06-2020.pdf> (дата звернення: 20.01.2022). Назва з екрана.
10. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. за № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.

СЕКЦІЯ 3.

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

УДК 336.02

Анатолій Миколайович КЛОЧКО,

доктор юридичних наук, професор,

проректор Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6898-964X>

АНАЛІЗ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Глобалізація світової економіки впливає на всі сфери життєдіяльності суспільства і вимагає вжиття адекватних заходів щодо стабілізації фінансово-господарської системи та вдосконалення правової бази з метою захисту інтересів національної економіки.

Ефективність трансформаційних процесів, а також інших інноваційних нововведень в умовах кризи базується на аналізі статистичних даних. Інша річ – із якою метою. У сучасних умовах не прийнято давати оцінку зарубіжним аналогам, чи є умови для впровадження досвіду, чи є правова база для захисту вітчизняної економіки. Більше інформації можна знайти у тезах, статтях журналів, засобів масової інформації (ЗМІ). У спеціальних дослідженнях моніторинг трансформації фінансової системи в національну економіку не проводиться. Що нам закордонні партнери пропонують, то і впроваджуємо, а наслідки пожинаємо після.

На особливу увагу заслуговує монографія М. Г. Вербенського, О. Г. Кулик, І. В. Наумової «Кримінальна ситуація в Україні: основні тенденції» 2020 р., де із достовірних джерел докладно висвітлено стан злочинності за останні роки в Україні. Досвідчені криміналісти підтверджують, що 90 % злочинів мають корисливі мотиви. Життя не стоїть на місці, злочинність трансформується та адаптується у фінансову, банківську систему в нових умовах реформування всієї системи господарювання.

Для якісної та кількісної оцінки протиправних дій в економіці, особливо у фінансовій сфері, потрібні масові дані для узагальнення та вжиття адекватних заходів.

Є така наука, так звана «Статистика». Наука – «Статистика» – не лише точна, а й динамічна у часі та просторі.

За даними аналізу кримінальної ситуації в Україні (2013–2020 рр.): «Упродовж розглядуваного періоду мало місце помітне зменшення

чисельності діянь, провадження щодо яких закрито за реабілітуючими обставинами. У 2013 р. було зареєстровано 989 496 таких фактів, у наступному році їх кількість зменшилася на 38,5 % до 608 297, а ... у 2019 р. – 2,3 рази менше, ніж у 2013 р.» [1, с. 47]. За рахунок чого і як знижується кількість зареєстрованих ЄРДР фактів злочинства? Наприклад, в ЄРДР зареєстровано 10 тис. випадків крадіжки в одному і тому ж місці. Структурами НП, МВС України всі справи закрито. Після численних скарг до регіональних відділів та Офісу Генпрокуратури України всі заяви звели в одну справу, після двох місяців справу знову закрито. Таким чином, із 10 тис. заяв щодо протизаконних дій не розкрито жодної. Так і живемо в ілюзії «благополуччя».

Інституційні одиниці держави використовують статистику в інтересах відомства. Статистика є прерогативою вищого керівництва, як «піддати», як «створити» лад у суспільстві для збереження «колективу, служб, департаменту, міністерства», а також для вимагання додаткових бюджетних асигнувань.

При цьому наявна підтасовка статистичних даних, маніпулювання суспільною думкою, анонімне анкетування «своїх» (нововведення останніх років). Владі слід пам'ятати, що всі ці спотворення реальної ситуації заважають суспільному прогресу до створення демократичного суспільства в Україні [3].

Реальна криміногенна ситуація в Україні є критичною. Не можна вірити інформації з офіційних джерел у ЗМІ. Політика формування Держтатслужби, методи збору, обробки та подання інформації залишилися незмінними.

Звісно, у період спаду економіки і фінансової кризи довгий час у державі погіршується криміногенна ситуація і зростає кількість злочинів: убивства з метою заволодіння майном, коштовністю, чужою власністю, крадіжки, шахрайство та інші. До того ж відповідні державні інститути в Україні не спроможні забезпечити елементарні конституційні права громадян. Про вплив соціально-економічної ситуації за останні роки на криміналізацію свідчать дані, наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Вплив соціально-економічного стану на криміногенну ситуацію в Україні 2000–2021 рр. [2–3]

Роки	ВВП на душу населення, грн	Індекс реальної з\п, у % до попереднього року	Число безробітних, тис. осіб	Усього злочинів, од.	у т. ч. особливо тяжких, од.
2000	3582	–	–	587795	205236
2010	23798	–	1712	500902	179247
2011	29980	–	1661	515833	171119

2012	32480	–	1589	443665	145733
2013	33965	106,8	1510	563560	156131
2014	36904	86,5	1847	529139	154218
2015	46418	90,1	1654	565187	177853
2016	55899	106,5	1678	592604	213521
2017	70224	118,9	1697	523911	198074
2018	84192	109,2	1577	487133	167986
2019	94589	111,4	1624	444136	140468
2020	100432	10,2	1800	335000	–
2021 (I і II квартал)	100803	92,7	1757	–	–

У цілому за 2000–2020 рр. динаміка злочинності має тенденцію до скорочення, проте особливо важкі знижуються повільно за роки незалежності, що не виправдовує сподівання українців.

Незважаючи на початок XXI століття, демократизацію суспільства та розвиток інтеграційних процесів у європейську спільноту, в країні залишається пограбування і бандитизм, котрі є головним бар'єром інтеграції України в ЄС і до вступу в НАТО.

Особливу занепокоєність у суспільстві викликає велика кількість організованих злочинних груп (далі – ОЗГ). Основна злочинність і мотиви ОЗГ розповсюджені в економічній, фінансовій сфері, вбивстві, незаконному заволодінні чужим майном (рекети) тощо. На жаль, боротьба з ОЗГ ведеться неефективно [3]. Реформування підрозділів і скасування діяльності СБУ в економічній сфері не доцільно, оскільки МВС не спроможне вести боротьбу зі злочинністю у фінансово-економічній сфері.

Треба розуміти, що злочинність – наслідок фінансово-економічної кризи або природні явища, з якими не спроможні боротися сучасні правоохоронні органи. Тривалий час ведеться розмова про боротьбу зі злочинністю, зокрема з корупцією. А віз і досі там, тобто проблема не тільки залишається, а й трансформується краще, ніж за кордоном, до нових умов.

З року в рік збільшуються асигнування з бюджету держави на потреби правоохоронних органів – РНБО, Прокуратури, Суду, СБУ, МВС та інших новостворених їх структур. Влада і керівництво не розуміють, в чому головна причина відсутності результатів боротьби зі злочинністю в Україні. Слід особливо зазначити, що *«треба боротися не зі злочинністю, а із системою, яка породжує цю злочинність»*.

Дивний факт. У системі боротьби зі злочинністю остеронь залишається Міністерство юстиції України (Мін'юст). Після знайомства з публікаціями (ПАДС) складається враження, що незнання чи недосконалість законодавства породжують дедалі більше проблем. Мін'юст погоджує та підтверджує правореґулюючі документи суб'єктів фінансово-економічних відносин. Наприклад, держава виділила 1000 грн допомоги у зв'язку

з COVID-19 кожному громадянину через Ощадбанк, Приватбанк, Укр-газбанк тощо. Для отримання цих коштів треба звернутися до Приват24, на номер «3700». Після довгих намагань додзвонитися автовідповідач пропонує натиснути кнопку «1», це оплачувані послуги, або почекати («на даний час немає вільних операторів»). Чекає 10, 20, 30, 40 хвилин – відповіді немає. Так, працівники банків теж бажають їсти, тому пропонують «1» – платні послуги. Чому б Мін'юсту не вказати НБУ: послуги безкоштовні. Інший приклад: житлово-комунальні підприємства (ЖЕК: найбільш корумпована сфера, як і банки), які в односторонньому порядку змінюють тарифи, ставки, обсяг споживання газу. До речі, однією з програмних обіцянок Президента України було зниження ціни на газ як для ключової галузі національної економіки, так і побутові споживання для населення. Ціна на газ «складається з двох частин: споживчий і доставлений». Споживачі газу, які побудували газогін, витратили не одну тисячу доларів США, однак ці витрати не враховані в балансі Нафтогаз України або у регіональних відділеннях. Отже, це незаконна фінансово-господарська операція. У той же час нові структури, що розплодилися, як гриби після дощу, вимагають все більшої оплати. До того ж усі питання погоджено з Мін'юстом та іншими галузевими міністерствами. Ніхто не бачить, як це робиться, хоча є законодавчі положення про обговорення та узгодження питань мешканцями громади. Тобто одна сторона породжує злочиння, шахрайство, інша безплідно бореться. У країні скрізь наявні порушення трудового законодавства. Люди працюють без відповідного оформлення документів та сплати податків, лишаються соціального захисту в період непрацевдатності тощо.

Великі зарубіжні компанії, наприклад «Тяньши» (Китай), працюють на вітчизняному ринку за своїми правилами, створюючи фінансову піраміду. Треба уніфікувати фінансові розрахунки не лише за євростандартами, а й у межах банків НБУ.

Для визначення ролі і міри відповідальності всіх суб'єктів економічного процесу та органів державної влади в сучасних умовах глобалізації і трансформації фінансово-господарських зав'язків і криміналізації економіки замало тези. Тому зупинимося на діяльності ключових органів, котрі знаходяться на передовому краї і від ефективної роботи яких залежить добробут країни. Це – Міністерство внутрішніх справ України. На жаль, свавілля, незадовільна робота окремих міністерств, відомств, працівників і внутрішньої служби безпеки МВС, і регіонального управління НП України не надає оптимізму, тому в межах дозволеного етикою і принципами організації конференції дамо лише загальні висновки і пропозиції.

1. Роботу МВС недоцільно оцінювати з особистістю міністра, оскільки «короля таким, яким він є, робить його оточення». Безумовно, є дуже багато помилок у діяльності міністерства в минулому. Регіональні управління НП автоматично списують справи не розслідуючи, а скільки людей

не вірять і не звертаються в поліцію. Тому потрібна організаційна реформа в системі МВС, прийом заяви, реєстрацію і облік необхідно передати відокремлений від МВС структури.

2. Слідчий комітет (далі – СК) треба підпорядкувати президентській структурі, як в інших цивілізованих країнах. Розробити систему заохочення працівників СК, тобто 10–15 % суми відшкодування в економічній сфері (крадіжки з вандалізмом тощо) додати як преміальні працівнику(кам) НП, а за розкриття кримінальних злочинів, особливо тяжких, передбачити відсоток від конфіскованого майна. По-перше, це дисциплінує працівника ОВС, а по-друге, не підє працівник СК на компроміс зі злочинцями.

3. Особливу увагу слід приділити першій ланцюга у боротьбі зі злочинністю, тобто створенню умов для дільничного або шерифа Об'єднання територіальної громади (далі – ОТГ) селищ. Треба відмовитися від послуг МВС і фонд заробітної плати передати до штату ОТГ, відрахування до бюджету держави зменшити на суму фонду заробітної плати і на витрати утримання дільничного. Чим більше скарг і гвалту на місцях, тим більш дільничні від НП «потрібні». Скарги на дільничного до підпорядкованого відділу НП не розглядаються, мовляв, не вистачає кадрів, а дільничний збирає інформацію про заявника з метою помсти, робить все для того, щоб справа залишилась не розкритою. Його не цікавить заробітна плата і матеріальне заохочення. Після отримання наступного звання звільняється або йде на підвищення і продовжує свою «справу-бізнесу» в іншому місці. Така робота задовольняє і місцевий орган самоврядування.

4. Про діяльність прокуратури щодо контролю діяльності НП МВС особлива розмова. Практично прокуратура займається відпискою до «кумів», ніхто не виконує розпорядження прокурора, і заявники подають чергову скаргу через два місяці, а віз понині там. ОДА, прокуратура й інші органи не можуть впливати на кадрові питання, а відповідно, на стан криміногенної ситуації на місцях. Так коло питань законності і правопорядку продовжується кожний місяць і рік... Вони сплять і отримують добру заробітну плату плюс пенсійне забезпечення. До речі, у програмі підготовки юристів відсутні економічні дисципліни, тому вони забули джерела фонду утримання прокуратури. Чому на законодавчому рівні не розробити економічні важелі впливу на діяльність правоохоронних органів? Тому що не доцільно і неможливо визначити кількість і об'єм роботи – це не так, головна оцінка людська. Конституційно прокурор «виконує» дуже важливу функцію?! «Бог не Мікеша, а у нього своя книжечка». Чи дочекається народ справної роботи правоохоронних органів, – велике питання.

5. Останнім часом у всіх великих містах на кожній вулиці наявна табличка «Адвокат, всі види послуг», мабуть, дуже багато «бізнесменів» з юридичною освітою стали голодними. Формулювання заяви (скарги) до суду коштує 500 доларів США. Чому б Мін'юсту України не розробити і не ввести в Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»

пропозицію щодо оплати приватних адвокатів? Кожна досудова справа має власну ціну позову, за винятком окремих випадків (подій). Тому клієнтам треба роз'яснити: супровід справи до суду і розгляд коштує 3–15 % (приблизно) від ціни позову, залежно від складності збору матеріалів тощо. Мито – окрема плата. Цю суму сплачує позивач від отриманої суми від відповідача за рішенням суду. Такий підхід дисциплінує громадян, відповідно, працівників правоохоронних органів від корупції. А адвокатів змушує до сплати об'єктивно податків. Коли 99,5 % справи дійде до суду, особи будуть менше схильні до злочинства, суспільство стане законослухняним, а країна – цивілізованою та демократичною.

Список бібліографічних посилань

1. Вербенський М. Г., Кулик О. Г., Наумова І. В. Кримінальна ситуація в Україні: основні тенденції: 2020 рік : монографія / за заг. ред. М. Г. Вербенського. Вінниця : ТВОРИ, 2021. 144 с.
2. Преступность на Украине // Википедия : свобод. энцикл. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Преступность_на_Украине.
3. Пелех О. Б. Аналіз динаміки ВВП України в контексті Європейського розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 23, ч. 2. С. 60–64.

УДК 33

Олександр Олександрович БАНДУРКА

доктор юридичних наук, професор,

Міжнародна академія управління персоналом

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА

Внаслідок конкурентної боротьби вітчизняних виробників та засилля на внутрішньому ринку товарів зарубіжних імпортерів, недолік інвестиційних ресурсів, високі ціни на енергоносії та комунальні послуги постійно загрожують фінансовій безпеці підприємства. Український внутрішній ринок все ще перебуває в стадії розвитку, багато механізмів не врегульовані, нестабільне податкове законодавство, недостатньо розроблені норми правового захисту інтересів підприємницької діяльності та інші негативні фактори ставлять суб'єктів вітчизняного виробництва продукції та надання послуг в критичну ситуацію, і, в першу чергу, їх фінансове становище.

Для забезпечення стабільного соціально-економічного росту й розвитку економіки України необхідно вирішити ряд невідкладних проблем, серед яких однією із основних є підвищення ефективності управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання [1].

Чіткого визначення категорії «фінансова безпека» немає. В загальному поняття фінансова безпека являє собою надзвичайно складну багаторівневу систему, яка охоплює фінансову безпеку всього підприємства, окремих працівників-акціонерів, інвесторів, партнерів, включає комплекс методів, засобів і заходів захисту економічних інтересів суб'єкта господарювання. Поняття фінансової безпеки підприємства зачіпає всі сторони діяльності підприємства: збереження, економію і використання сировини, матеріальних, фінансових ресурсів і банківських рахунків, охорону підприємства, комплектування кадрів, виконання договірних умов, стан звітності і обліку, справляння податків і оплата рахунків за постачання тепла, електроенергії, газу, води, за вивезення побутових відходів тощо. В системі забезпечення фінансової безпеки підприємств немає дрібничок.

Фінансова безпека підприємства, як вже було зазначено, є комплексним поняттям, вона пов'язана не тільки з внутрішнім становищем самого підприємства, а й з впливом зовнішнього середовища, з іншими суб'єктами господарювання, з якими підприємство вступає у фінансово-економічні стосунки. В цьому відношенні фінансова безпека підприємства відображає надійність, узгодженість, взаємодію, збалансованість інтересів підприємства та інтересів суб'єктів - підприємств ділового спілкування.

Забезпечення відповідного рівня фінансової безпеки підприємства залежить від системи і рівня управління фінансовою безпекою, аналізу фінансового стану та розробки механізму оцінки рівня фінансової безпеки підприємства.

Фінансова безпека підприємства - це такий стан виробничо-економічної та фінансової діяльності, за якою функціонують механізми запобігання або зменшення впливу загроз стабільності функціонування та розвитку підприємства. Забезпечення фінансової безпеки підприємства передбачає досягнення високих фінансових результатів діяльності та фінансової стабільності; забезпечення технологічної незалежності та високої конкурентоспроможності технологічного потенціалу; високу ефективність системи управління; оптимальність та ефективність організаційної структури; високий рівень економічності; захист інформаційного середовища; безпеку персоналу, його капіталу; майна та комерційних інтересів [2].

Головними зовнішніми загрозами для підприємства, які необхідно враховувати при забезпеченні фінансової безпеки підприємства можуть бути скуповування акцій, боргів підприємства небажаними партнерами, наявність значних фінансових зобов'язань у підприємства; криза грошової та фінансово-кредитної системи, нестабільність соціальної та політичної ситуації в країні, криза економіки, недоліки економічної політики держави.

Внутрішніми загрозами, що впливають на фінансову безпеку підприємства будуть помилки менеджменту в галузі управління фінансами підприємства, пов'язані з вибором стратегії підприємства, управлінням та оптимізацією активів і пасивів підприємства, низька професійна

підготовленість фінансових працівників підприємства та інші фактори залежні від власника чи керівника підприємства.

На кожному підприємстві необхідним завданням є розробка дієвої стратегії розвитку фінансової безпеки. Формування фінансової безпеки дасть змогу контролювати небезпеки і загрози та ефективно реалізовувати власні фінансові інтереси для досягнення підприємствами стану захищеності, конкурентоспроможності та забезпечення стабільного розвитку.

Кризові явища економіки та малопередбачувані процеси, що мають місце останнім часом в економічному житті України, зумовлюють підвищення інтересу науковців і практиків до засобів та методів забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Список бібліографічних посилань

1. Амосов О.Ю. Фінансова безпека підприємства в сучасних економічних умовах: теоретичний аспект // Проблеми економіки. - № 4, 2011. С. 76.
2. Механизмы управления экономической безопасностью // Ю.Г. Лысенко, С.Г. Мищенко и др. - Ростов-на-Дону, изд. ДонНУ. - 2002. -178 с.

УДК Х401

Вадим Вікторович БЕЗУСИЙ,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри трудового та господарського права
факультету № 2 Харківського національного
університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6452-5672>*

ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ДЕРЖСЛУЖБОВЦІВ ЯК УМОВА ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ

Соціальний захист - багатогранна категорія, яка охоплює систему правових, економічних, організаційних, соціальних та інституційних напрямів, що реалізується державою з метою забезпечення рівних умов життя всіх громадян. В наукових працях юристів соціальний захист розглядається, з одного боку, як право громадян на захист власних матеріальних інтересів, що гарантуються державою а з іншого, як мотиваційний стимул. Вважаю, що соціальний захист державних службовців - є одним із найбільш дієвих засобів забезпечення діяльності працівника, а отже і засобом підвищення ефективності державного управління. З цих позицій покращення та розширення форм соціального захисту можна розглядати, як перспективний напрям удосконалення інституту державної служби в цілому.

В наукових дискусіях остаточно не визначено відмінності між поняттями «державний службовець», «службова особа», «посадова особа», «публічна особа». Слід враховувати визначення, яке надане в законі України «Про Державну службу». Державний службовець відповідно чинного законодавства - це громадянин України, який займає посаду державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апарату (секретаріаті) (далі - державний орган), одержує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснює встановлені для цієї посади повноваження, безпосередньо пов'язані з виконанням завдань і функцій такого державного органу, а також дотримується принципів державної служби [1].

У наданому визначенні встановлюється головна ознака державного службовця - виконання державних повноважень, тобто функція реалізації національних інтересів. Відповідно до закону держава визначає систему соціального захисту державного службовця, а саме встановлює матеріальне, а також соціальне та пенсійне забезпечення державного службовця, безпечні умови праці, відпустку тощо. Проте в чинному законодавстві поняття «соціальний захист державного службовця» не визначено. В законі України «Про соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» встановлено - «Соціальний захист військовослужбовців - діяльність (функція) держави, спрямована на встановлення системи правових і соціальних гарантій, що забезпечують реалізацію конституційних прав і свобод, задоволення матеріальних і духовних потреб військовослужбовців відповідно до особливого виду їх службової діяльності, статусу в суспільстві, підтримання соціальної стабільності у військовому середовищі. Це право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, у старості, а також в інших випадках, передбачених законом» [2]. Слід враховувати, що надане поняття використовується у науковому обігу з середини 20 сторіччя і розуміється, як більш широке ніж «соціальне забезпечення». У наукових працях відсутня спільність поглядів на систему соціального захисту, зокрема професійної спрямованості. Проте відмічається наявність майже 60 нормативно-правових актів, що визначають державну політику у сфері соціального захисту, які характеризуються, як несистемні та непослідовні [3, с. 6].

За допомогою екстраполяції можливо встановити функціональну систему соціального захисту держслужбовців у широкому розумінні, як систему правових, соціально-економічних і політичних гарантів, які гарантуються Конституцією і надаються державою державним службовцям для виконання встановлених завдань та функцій. Система соціально-економічних гарантій (форм соціального захисту) складається з декілька груп:

- пільги (часткове або повне звільнення від плати за різноманітні послуги і товари, а також можливість придбання певних товарів за зниженими цінами);

- соціальні та компенсаційні виплати (різноманітні форми матеріальної та соціальної допомоги, надбавок, доплат та компенсацій соціального призначення, що виплачуються у грошовій формі);
- соціальні послуги (послуги, спрямовані на відновлення або підтримання нормальної життєдіяльності найбільш соціально вразливих категорій населення або осіб, що піддаються різноманітним соціальним ризикам чи зазнали певних труднощів з вини держави).

Основним джерелом фінансування вказаних форм соціального захисту є видатки державного та місцевих бюджетів. Аналіз статистичних даних та обзір наукових публікацій про бюджетне фінансування соціального захисту свідчить, як вказують науковці «... незважаючи на значне збільшення відповідних видатків державного і місцевих бюджетів, у цій сфері зберігається низка негативних явищ, які знижують їхню ефективність». До найбільш загрозливих належить: високий ступінь варіативності у фінансуванні бюджетних програм соціального захисту; надмірна централізація фінансових ресурсів, які направляються на соціальний захист населення; обмежені можливості органів місцевої влади впливати на обсяги та структуру відповідних видатків бюджету; концентрація коштів на соціальному захисті пенсіонерів, обумовлена недоліками чинної пенсійної системи; високий рівень впливу політичних процесів на тенденції у царині фінансування програм соціального захисту, тощо [4, с. 181].

Відповідно до Звіту Державної казначейської служби України «Про стан виконання Зведеного та Державного бюджетів України за 1 квартал 2019 - 2020 рік видатки **на соціальний захист та соціальне забезпечення** за зведеним бюджетом зменшились на 7 відсотків до **81,9** млрд. грн, однак за державним бюджетом зросли на **43,3** відсотка до **76,8** млрд. гривень. Зростання видатків державного бюджету за функцією «Соціальний захист та соціальне забезпечення» у I кварталі 2020 року проти I кварталу 2019 року обумовлено зміною механізму надання у 2020 році пільг та житлових субсидій. Разом з тим, суттєве зменшення видатків за спеціальним фондом державного бюджету (на **4,4** млрд. грн.) за функцією «Соціальний захист та соціальне забезпечення» за звітний період, обумовлено тим, що видатки за бюджетною програмою «Фінансове забезпечення виплати пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, та дефіциту коштів Пенсійного фонду» у I кварталі 2020 року здійснювались тільки за загальним фондом державного бюджету [5].

Цілком слушним є висновок вчених «на ефективність української системи соціального захисту та соціального забезпечення негативно впливає відсутність двох важливих складових, а саме: системи оцінювання впливу різних заходів соціального захисту на становище їх одержувачів, та система ефективного обліку громадян, що потребують соціального захисту. Враховуючи вказану думку, слід визначити, що неефективність соціального захисту державних службовців є загрозою національній безпеці.

Висновок. Система соціального захисту громадян, зокрема і державних службовців, потребує удосконалення фінансування за рахунок адресності спрямування бюджетних коштів, залучення коштів позабюджетних фондів, введення права на формування альтернативних державному пенсійних фондів. З метою усунення пробілів та декларативних норм у чинному законодавстві потрібно ввести відповідні норми в Закон України «Про державну службу».

Список бібліографічних посилань

1. Про державну службу: Закон України від 10. 12. 2015 р. № 889 -VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 4, ст. 43. Дата оновлення: 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text> (дата звернення: 31.01.2022).
2. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 14. 02. 1992 р. № 2011 -XII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 1992, № 15, ст. 190. Дата оновлення: 01.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text> (дата звернення: 31.01.2022).
3. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні. Реальний стан та перспективи реформування. К.: Центр громадської експертизи, 2009. 104 с.
4. Кириленко О.П., Огінська А.Ю. Фінансування соціального захисту населення в Україні: тенденції та перспективи. Інноваційно економіка. 2018. № 1-2 (73) с. 175-182Звіт Державного казначейства України «Про стан виконання Зведеного та Державного бюджетів України за 1 квартал 2019 -2020 рік. Сайт URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua>.

УДК 336.027

Богдан Олегович ГАВРИШ,

курсант 3 курсу ННІППНП

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Володимир Веніамінович ЄФІМОВ

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри фінансових та стратегічних розслідувань

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ДЕЩО ПРО ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Велике значення в успішності економічного розвитку держави займає функціонування економічної безпеки. Адже економічні інтереси потребують від керівництва держави не тільки правильної стратегії, але й забезпечення фінансової безпеки. Варто зазначити, що організаційно-

економічний механізм виступає основою стабільності будь-якої системи. Що стосується фінансової безпеки, то її варто розуміти, як систему створення та підтримання таких умов економічної діяльності, які за будь-яких обставин не призведуть до негативних процесів у фінансовому забезпеченні та стабільному становищі держави. Створення ефективної системи забезпечення фінансової безпеки є складним питанням. Для його рішення необхідно розкрити значення організаційно-економічного механізму забезпечення фінансової безпеки та визначити принципи його формування. Тому враховуючи вищевикладене, тема має актуальне значення у науковому аспекті.

Організаційно-економічний механізм повинен забезпечувати своєчасне створення рішень щодо забезпечення фінансової безпеки, за допомогою здійснення заходів у протидії ризиків різного ступеню.

У ході дослідження з'ясувалося, що до таких ризиків відносяться:

1. Ризик порушення фінансової стійкості, що виникає через нераціональну структуру капіталу;
2. Ризик неплатоспроможності, який шляхом нав'язування несприятливих умов оплати за товар або послугу;
3. Інфляційний ризик, стосується зростання рівня інфляцій;
4. Процентний ризик, виникає через зміну процентної ставки на фінансовому ринку;
5. Інвестиційний ризик, існує внаслідок невдалого вибору фінансів для інвестування, а також стосується фінансових ускладнень;
6. Валютний ризик, виходить з короткострокових або довгострокових коливань курсу валюти;
7. Втрачена вигода;
8. Ризик шахрайства, що виникає через нечесну роботу фінансових партнерів [1, с. 26]

Тож недосконалість фінансового ринку та законодавчої бази сприяють проблемам, що впливають на фінансову безпеку держави. Тому головна мета організаційно-економічного механізму полягає в налагодженні системи забезпечення фінансової безпеки.

Також варто зазначити, що даний механізм здійснюється на підставі ряду принципів, які визначають основні напрями функціонування економічної системи. До таких принципів відносяться:

1. Системність, забезпечує реалізацію ефективних рішень щодо забезпечення фінансової безпеки;
2. Інноваційність, передбачає розвиток система, прагнення до нововведень;
3. Цілісність, передбачає орієнтацію організаційно-економічного механізму на забезпечення єдності всіх елементів щодо фінансової безпеки;
4. Адаптованість, забезпечує відповідність організаційно-економічного механізму до сучасного зовнішнього та внутрішнього середовища;

5. Економічність та ефективність, ці два принципи говорять про те, що необхідно відповідати, як якісному функціонуванню, так і фінансовим можливостям;

6. Законність, передбачає розробку системи економічної безпеки на основі законодавства;

7. Рівновага, поєднує протилежні компоненти організаційно-економічного механізму (наприклад, поєднання діяльності виробничого та фінансового відділів, слідкуючи при цьому за забезпеченням їх роботи у сфері фінансової безпеки) [2, с. 164-165].

Отже, для підтримання фінансової безпеки та протидії загрозам, створено механізм організації економічної безпеки. Головна ціль такого механізму полягає у забезпеченні високого рівня безпеки та інтересів держави у сфері економіки, адже від цього залежить фінансове становище.

Список бібліографічних посилань

1. Могілевський Л. В. Особливості організаційно-економічного механізму забезпечення фінансової безпеки держави. Економічна безпека держави в контексті національних інтересів. Харків, 2021. С. 25 – 27. (дата звернення – 03.02.2022).

2. Колісніченко П. Т. Принципи формування організаційно-економічного механізму забезпечення економічної безпеки підприємства малого та середнього бізнесу. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. Вип. 12 (1). С. 163 – 166. (дата звернення – 03.02.2022).

УДК 34

Анастасія Євгеніївна ГАЙМАНОВА,

*курсантка 3 курсу навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник:

Володимир Веніамінович ЄФІМОВ,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фінансових та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Оперативно-розшукова діяльність є вагомим формою боротьби із злочинністю. Як складовий елемент суцільної діяльності органів внутрішніх справ, органів безпеки, прикордонних військ та управління

державної охорони оперативно-розшукова діяльність має державно-правовий характер. Вона міцно пов'язана з попереднім розслідуванням та дізнанням, діяльністю прокуратури і суду щодо розкриття кримінальних правопорушень, викриття і покарання винних, припинення розвідувально-підривної діяльності проти України спецслужб іноземних держав, організацій та окремих осіб.

Оперативно-розшукова діяльність – це система гласних і негласних пошукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів.

Коли, мова йдеться про фінансову безпеку оперативно-розшукова діяльність не є останнім фактором при цьому. Оскільки, це вид діяльності, який професійно, технічно, шляхом розвідувальних та контррозвідувальних заходів, забезпечить оборону економічній безпеці країни.

При організації фінансової безпеки та при оперативно-розшукових заходах треба пам'ятати про забезпечення прав людини, оскільки вони тісно пов'язанні між собою, та спираються на одну законодавчу базу.

Визначення національної фінансової безпеки як важлива частина національної економічної безпеки, її також можна визначити як державні бюджети, гроші, банківська справа, грошово-кредитні системи та фінансові ринки. Характеризується рівноваженістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних загроз, Забезпечення спроможності національної економічної системи та економіки ефективно функціонувати зростання, у тому числі: бюджетна безпека, грошова безпека, валюта безпека; гарантія боргу; безпека страхового ринку; безпека фондового ринку.[3]

При цьому відповідно до чинної концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, стан фінансової безпеки країни залежить від внутрішніх і внутрішніх явищ і факторів зовнішня фінансово-кредитна політика країни, політична ситуація в країні, поліпшити законодавче забезпечення функціонування фінансової системи, та міжнародні зобов'язання держав.[3]

При проведенні оперативно-розшукової діяльності необхідно знати та точно виконувати вимоги чинного законодавства, також під час оперативно-розшукових заходів поліцейські застосовують методи та прийоми тактико-спеціальної підготовки, наприклад "Контакт-прикриття" під час виконання службових обов'язків, вхід та огляд приміщення де перебуває підозрювана особа, тощо. Застосування набутих тактико-спеціальних навичок дозволить спеціалісту безпечно та успішно виконати завдання.

Важливо, при оперативно-розшукових діях при організації фінансової безпеки не забувати про права і свободи людини та поліцейського. Саме для цього треба спиратися та розглядати такі нормативно-правові акти: Загальна декларація прав людини (1948 р.), Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (1966 р.), Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод з протоколами (1950 р.).

У системі міжнародних актів з прав людини особливе місце займають документи, які визначають стандарти правоохоронної діяльності та спрямовують виконання завдань законом шляхом. Основною в цьому плані є Декларація про поліцію Ради Європи (1979). В ній зазначається, що для всебічної реалізації прав людини та їх всебічних свобод необхідне мирне суспільство, де владарюють порядок та громадський спокій. І саме поліція відіграє важливу роль у цьому процесі, діючи в умовах, небезпечних для її працівників, які ускладнюються ще більше, якщо недостатньо визначено правила поведінки для співробітників поліції. У поліцейських повинно буде розуміння, що з них починається правопорядок та забезпечення і охорона громадських прав та свобод при виконанні спеціальних завдань та в цілому [1].

Декларація дає докладні інструкції – не тільки щодо обов'язків «поліцейських», але й умов, в яких повинні працювати поліцейські:

вона дозволяє поліцейським порушувати накази, якщо вони є незаконними, і звільняє їх від покарання за це;

дотримання Декларації дає поліцейським право на активну моральну і фізичну підтримку суспільства;

поліцейські мають пройти ретельну підготовку, мати відповідні умови роботи та справедливую оплату.

Питання дотримання прав і свобод людини та громадянина працівниками поліції є вельми актуальною проблемою сьогодення не тільки в Україні, а й в інших Європейських країнах.

Найголовніший закон України також не оминув питання про дотримання прав і свобод людини при будь-яких аспектах буття. Прикладом цього є стаття 3 Конституції України, яка виступає гарантом прав і свобод людини та громадянина визначає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність [2].

Таким чином, можна зазначити, що при виконанні своїх обов'язків працівники оперативно-розшукової діяльності при організації фінансової безпеки держави повинні в повному обсязі дотримуватися всіх вищезазначених нормативно правових актів, для забезпечення та охорони прав людини, а також посилатися на свої моральні принципи.

Список бібліографічних посилань

1. Резолюция № 690 (1979) Парламентской ассамблеи Совета Европы "Декларация о полиции" від 08.05.1979. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_803#Text.
2. Конституція України : станом на 1 верес. 2016 р. / Верховна Рада України. Харків : Право, 2016. 82 с.
3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і

торгівлі України від 29.10.2013 № 1277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=MetodichniRekomendatsii>.

УДК 336.13

Наталя Григорівна ГОНЧАРЕНКО,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту та військового господарства

Національної академії Національної гвардії України (м. Харків);

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9418-8192>

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ЯК ГАРАНТІЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТА СОЦІАЛЬНОГО ДОБРОБУТУ КРАЇНИ

Для забезпечення гарантії економічного зростання та підвищення соціальної захищеності населення важливого значення набувають питання фінансової безпеки держави. Ці питання сьогодні стають актуальними з приводу забезпечення як внутрішніх гарантій фінансової стійкості країни так і зовнішніх чинників, які пов'язані з глобалізацією економічної системи країни. Щорічне зростання дефіциту бюджету та зовнішнього боргу вимагає проведення подальшого реформування економічної системи. Заходи, які сьогодні проводяться державою мають на меті стабілізувати економіку країни, не допустити зростання інфляції в країні, забезпечити поступове нарощення обсягів ВВП та підвищення соціальних стандартів.

Фінансова безпека держави є складовою економічної та національної безпеки, яка об'єднала в своєму складі всі напрямки забезпечення грошово-кредитних та інвестиційних відносин [1]. Кожен із напрямків фінансової безпеки держави має свої особливості, а тому і вибір способів уникнення фінансових ризиків та забезпечення стабільності роботи буде залежати від сфери їх діяльності та суспільних інтересів. При цьому слід приймати до уваги, що всі вони взаємопов'язані та взаємозалежні одне від одного і потребують єдиних гарантій щодо їх фінансової сталості. Тільки гарантія єдності напрямків забезпечення їх стабільності буде сприяти досягненню економічного розвитку та гарантувати високі соціальні стандарти.

Для забезпечення фінансової безпеки держави необхідно дотримання бюджетної дисципліни. Цей напрямок є найбільш вразливий та передбачає необхідність жорсткого контролю за витрачання бюджетних коштів. Досягнення раціонального та ефективного використання бюджетних ресурсів може бути досягнутим при забезпеченні якісного фінансового планування [2, с. 117].

Досліджуючи умови стабілізації фінансової системи в країні необхідно приймати до уваги її багатогранність, як за напрямками так і за рівнями суспільної безпеки [3, с. 194]. А в цьому зв'язку появу загроз та їх наслідки необхідно розглядувати в послідовності від нижчого рівня до вищого. Оскільки гарантія нарощення обсягів ВВП в країні буде залежати перш за все від того наскільки захищеними в цьому напрямку будуть господарюючи суб'єкти.

Фінансові відносини, які виникають між контрагентами завжди перебувають в зоні ризику, які перш за все є небезпечними та загрозливими для їх кінцевих економічних показників. В процесі економічної діяльності суб'єкти господарювання постійно вступають у фінансові взаємовідносини між собою та вимушені постійно піклуватися про захищеність власних фінансових інтересів.

Гарантія фінансової стабільності буде залежати ще й від того який фінансовий стан у домогосподарств. Адже «саме суб'єкти господарювання є як каталізатора розповсюдження фінансових шоків, так і фактором нейтралізації кризи. Однак, саме громадяни є носіями безпекових очікувань, тобто очікувань, пов'язаних з відчуттям рівня безпеки, які через дії економічних суб'єктів впливають як на фінансовий, так і на реальний сектори економіки.» [4, с. 89].

Слід приймати до уваги, що трансформаційний курс України передбачає стабілізацію її економіки. Але при цьому варто зважати і на ті показники фінансово-економічного стану розвинутих Європейських країн [5, с. 459].

В цілому слід зазначити, що досягнення високих економічних показників та підвищення соціальних стандартів населення буде гарантувати фінансову стабільність в країні. В свою чергу це дасть можливість забезпечити зростання державних фінансових ресурсів та утворити надійний захист від прояву внутрішніх та зовнішніх загроз.

Список бібліографічних посилань

1. Ладюк О.Д. Фінансова безпека: характеристика складників. *Ефективна економіка*. 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5280>.
2. Гончаренко, Н. Г. Фінансове планування як елемент забезпечення управління фінансовими ресурсами бюджетних установ. *Економічний простір*. 2021. № 165. с. 116-119.
3. Соломонова Л.В. Фінансово-економічна безпека як складова національної безпеки країни. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Випуск 27. с. 193-198.
4. Ваговська Н.Г., Дячек С.М. Особливості оцінювання фінансової безпеки держави в умовах економічної нестабільності. *Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка»*. 2018. № 4. с. 85-90.
5. Podgorna, I., Babenko, V., Honcharenko, N., Sáez-Fernández, F. J., Fernández, J. A. S., & Yakubovskiy, S. (2020). Modelling and Analysis of Socio-Economic Development of the European Union Countries through DP2 Method. *WSEAS Transactions on Business and Economics*, vol. 17(44), pp. 454-466. <https://doi.org/10.37394/23207.2020.17.44>.

УДК 34

Катерина Андріївна ЗАВАЛЬНЮК,

*курсант 3 курсу навчально-наукового інституту
права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:*

Володимир Веніамінович ЄФІМОВ,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фінансових та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ЕЛЕМЕНТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Розбудова української державності має за мету становлення незалежної, непереборної, самостійної та сучасної європейської країни, яка безпешко могла б задовольнити соціальні, суспільні або матеріальні потреби своїх громадян. Однією з частин національних інтересів держави – це економічні інтереси, тобто економіка, яка у ту ж чергу є чи не найбільш вразливою складовою національної безпеки країни.

Нинішня економічна дійсність переконливо свідчить, що перспективи, темпи та соціально-економічний прогрес національних господарств здебільшого залежить від стану сформованості економічної безпеки держави, у структурі якої, важливу функцію виконує фінансова складова. Без фінансової безпеки, країна, на яку покладено велику відповідальність, не спроможна вирішити будь-яку поставлену перед нею задачу, саме тому фінансова безпека є одним з головних елементів економічної безпеки держави, чим і обґрунтовано актуальність обраної теми дослідження.

Доктор економічних наук М. Єрмошенко зазначав що, фінансова безпека це основна складова національної економічної безпеки. Будь-яка економіка заснована на фінансах, а фінанси — це кров економічної системи країни. Підтримка фінансової безпеки країни має першочергове значення. Це стосується не лише усіх галузей національної економіки, приватних підприємців, усіх верств населення, а й країни взагалі [1, с. 68].

Варто зазначити, що до головних функцій правоохоронних органів у забезпеченні фінансової безпеки відносяться: оперативно-розшукова, профілактична, захисна, розслідування злочинності, виконання вироків, рішень, ухвал та постанов [2, с. 12].

Враховуючи вищевикладене, без сумніву можна зазначити, що для захисту фінансового становища держави, захисники правопорядку спеціалізуються на виконанні спеціальних завдань та операцій. Відповідна безпека гарантує державі захищеність основних інтересів країни, її громадян.

Для більш ширшого розуміння викладеної теми, зазначимо поняття фінансової безпеки – це захищеність фінансових інтересів суб'єктів господарювання на усіх рівнях фінансових відносин, забезпеченість домашніх господарств, підприємств, організацій і установ, регіонів, галузей, секторів економіки, держави фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення їх потреб і виконання існуючих зобов'язань [3, с. 122].

Виходячи з вищесказаного, можна зробити такий висновок, що для забезпечення фінансової безпеки працівники правоохоронних органів, у першу чергу, схиляються до оперативно-розшукової діяльності, адже саме вона може, як припинити вчинення правопорушення, так і запобігти новим випадкам. Відповідна діяльність сприяє запровадженню стабільного фінансового становища держави. Фінансова складова, в структурі економічної безпеки, передбачає законодавцями провідне і вирішальне місце, тому що фінанси є «рушійною силою», яка створює необхідні умови для ефективної роботи.

Список бібліографічних посилань

1. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека. Віче. 1998. № 11. С. 61 – 73.
2. Мельник М. І., Хавронюк М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність. Київ, 2002. 576 с.
3. Кравчук Н. Я. Фінансова безпека держави: реальність і доцільність в умовах глобалізації. Вісник Тернопільської академії народного господарства. 2000. Вип. 9. С. 121 – 126.

УДК 34

Іван Володимирович КАРГАПОЛЬЦЕВ,

*курсант 3 курсу навчального-наукового інституту
права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Володимир Веніамінович ЄФІМОВ,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фінансових та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

СУЧАСНЕ ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

На сьогодні питання економічної безпеки стають дедалі назрілими. Через високу фінансову залежність країни, виникнення проблем, які стають причинами зниження економічної безпеки, потребує необхідність у правовому забезпеченні економіки держави. Також варто звернути увагу

на те, що економічна безпека являється категорією національної безпеки. Забезпечення економічної сфери держави сприятиме своєчасному виявленню та запобіганню загроз і ризиків. Тому створення дієвої системи забезпечення економічної безпеки є невідкладною потребою щодо захисту фінансового стану держави та боротьби з економічною злочинністю. Відносно цього обумовлюється актуальність теми.

Сутність економічної безпеки полягає в підтриманні економічного розвитку держави шляхом підтримання важливих благ, які задовольняють індивідуальні та суспільні потреби.

Правове забезпечення економічної безпеки полягає в наступному:

- Законодавчі акти, які визначають базу правового забезпечення економіки;
- Законодавчі акти, які регулюють різні галузі економічної безпеки;
- Законодавчі акти, які закріплюють стратегію розвитку економічної безпеки держави на різних рівнях;
- Законодавчі акти, які визначають напрями зростання та розвитку економіки та суспільства, з метою забезпечення економічної безпеки [1, с. 35].

До цього ж головним критерієм економічної безпеки є здатність держави зберігати та збільшувати стійкість економіки. Саме тому економічна безпека – це система, яка забезпечує довгострокові перспективи прибутковості й ознак. До них відносяться:

1. Економічна незалежність;
2. Економічна стабільність;
3. Економічний розвиток [2, с. 337].

Такий підхід до визначення суті забезпечення економічної безпеки говорить про її функціональне значення. Адже перелічені ознаки вказують на рівень розвитку, що гарантує безпеку, як сьогодні, так і в майбутньому, а також на інноваційно-інвестиційну активність економіки держави.

До наявних проблем, з якими борються правове забезпечення економіки держави відносяться:

- Наявність прямих та опосередкованих злочинних та кримінальних посягань, так званого «рейдерства»;
- Слабкість правової системи;
- Недосконалість судової системи;
- Системність корупції, у тому числі і в органах влади [3, с. 155].

Отже, правове забезпечення економічної безпеки полягає в правовому забезпеченні економічних відносин, а також у виконанні правових приписів, які спрямовані на забезпечення необхідних умов для розвитку економічної стабільності держави та організації її охорони від різних ризиків.

Список бібліографічних посилань

1. Зачосова Н. В. Правове забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. Приазовський економічний вісник. 2017. № 4 (04). С. 34 – 38.

2. Сак Т. В. Економічна безпека України: поняття, структура, основні тенденції. Інноваційна економіка. 2013. № 6. С. 336-340.

3. Анісімова О. М. Сучасні тенденції економічної безпеки підприємства в Україні. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. 2015. № 1 (11). С. 153 – 158.

УДК 336.14:352

Ганна Володимирівна КОЗАЧЕНКО,

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економічної безпеки та фінансових розслідувань
Національної академії внутрішніх справ (м. Київ);
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8153-771>;*

Юлія Анатоліївна РОМАНОВСЬКА,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1099-0787>*

ФІНАНСОВА СПРОМОЖНІСТЬ МІСТА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЙОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Підґрунтям соціально-економічної безпеки міста є його фінансова спроможність, яка багато у чому визначає можливості функціонування та розвитку соціально-економічної системи «місто». Місцевим бюджетам загалом належить вирішальна роль у забезпеченні соціально-економічної безпеки соціально-економічних систем мезорівня.

У законодавстві, як власне й у науковій спільноті відсутнє загальновизнане визначення змісту поняття «фінансова спроможність», є лише деякі узагальнені погляди, які набувають конкретики у певній галузі його застосування (наприклад, у державних закупівлях). Зміст поняття «фінансова спроможність міста» сформульовано з урахуванням змістового навантаження родового поняття «спроможність»: здатність міської влади шляхом забезпечення визначених законом власних надходжень до дохідної частини бюджету міста своєчасно фінансувати комплекс економічних і соціальних умов об'єктивного та суб'єктивного характеру, які у сукупності забезпечують соціально-економічну безпеку міста (відповідний рівень якості життя населення, реалізацію покладеної на міську владу частини соціальної функції держави, захист інтересів і прав населення та суб'єктів господарювання).

Фінансова спроможність міста формується під впливом кількох чинників, головним з яких є забезпечення визначених законом власних

надходжень до дохідної частини бюджету міста, які формуються за нормами Бюджетного кодексу України, Податкового кодексу України, Закону України «Про Державний бюджет» на відповідний рік та інших нормативно-правових актів.

Фінансова спроможність бюджету міста є його важливою характеристикою, яка зумовлена іншими характеристиками місцевих бюджетів і певним чином впливає на їхнє формування.

Як і будь-яку характеристику бюджету міста його фінансову спроможність бажано описати кількісно. У сучасних наукових публікаціях представлено достатньо багато методичних засад кількісного опису стійкості місцевого бюджету як його головної характеристики, тоді як щодо кількісного опису фінансової спроможності міста такі напрацювання дуже нечисленні.

Сукупність показників, які найповніше з усіх боків характеризують фінансову спроможність бюджету міста у контексті його соціально-економічної безпеки сформовано за результатами аналізу показників, пропонування для оцінювання стійкості місцевих бюджету в [1,2]. Показники для кількісного опису фінансової спроможності міста:

нечисленні і одночасно інформаційно ємні;

придатні для кількісного опису фінансової спроможності міста у контексті його соціально-економічної безпеки (наявні відкриті офіційні дані для розрахунку), є приблизно рівними за значущістю у характеристиці фінансової спроможності міста у контексті його соціально-економічної безпеки;

найповнішою мірою відповідають наданому змісту поняття «фінансова спроможність міста».

Сформовану для кількісного опису фінансової спроможності міста сукупність показників надано у 1.

Таблиця 1

Сукупність показників для оцінювання фінансової спроможності міста

Показники	Призначення показника
Коефіцієнт бюджетної залежності міста	характеризує співвідношення офіційних трансфертів та бюджетних видатків міста
Коефіцієнт податкової самостійності бюджету міста	показує взаємозв'язок податкових надходжень міського бюджету та доходів бюджету міста
Показник бюджетної результативності міста	показує власні доходи міського бюджету в розрахунку на одного мешканця міста
Показник бюджетної забезпеченості населення міста	показує видатки міського бюджету в розрахунку на одного мешканця міста

Продовження табл. 1

Коефіцієнт стабільності дохідної частини бюджету міста	характеризує співвідношення податкових доходів міського бюджету та міжбюджетних трансфертів
Коефіцієнт забезпеченості видатків міського бюджету в розрахунку на одного мешканця міста	характеризує співвідношення видатків міського бюджету в розрахунку на одного мешканця міста та власних доходів міського бюджету в розрахунку на одного мешканця міста.

Сформовано авторами з використанням показників, наданих у [1,2].

Показники зі сформованої сукупності у різних аспектах характеризують власні можливості міста у формуванні дохідної частини бюджету. Саме такі можливості закладають фундаментальні основи соціально-економічної безпеки міста: чим потужнішими вони є, тим більш фінансово спроможним є місто у контексті забезпечення його соціально-економічної безпеки.

Чотири з показників для кількісного опису фінансової спроможності міста є відносними, що посилює інформативність сукупності показників. Певним чином поєднати їх для кількісного опису фінансової спроможності міста принципово нескладно, але отримуваний інтегральний показник є малоінформативним і потребує зворотного розкладу при з'ясуванні причин низького чи недосягнутого рівня фінансової спроможності міста. Тому для узагальнення результатів кількісної характеристики фінансової спроможності міста доцільно відмовитися від інтеграції значень динаміки показників і скористатися графічним інструментарієм.

Для кількісного опису фінансової спроможності міста з використанням сформованої сукупності показників відібрано декілька міст України – обласні центри та міста обласного підпорядкування. Його результати дозволили сформулювати такі висновки.

Для всіх аналізованих міст загалом притаманна обмежена фінансова спроможність оскільки обсяги власних доходів міського бюджету не дозволяють забезпечити необхідним фінансуванням реальні поточні видатки. Про таку невідповідність свідчить не лише наявність офіційних трансфертів у структурі дохідної частини міських бюджетів а й значення коефіцієнта забезпеченості видатків міського бюджету в розрахунку на одного мешканця міста, яке не «дотягує» до 1. Причинами такої невідповідності є економічні й соціальні проблеми, що мають розв'язувати органи місцевої влади, причому шляхом посилення власної фінансової спроможності завдяки реалізації заходів у напрямку бюджетної децентралізації. Через недостатню ресурсну базу місцеві бюджети часто не в змозі повною мірою профінансувати потреби розвитку територій.

Для виявлення тенденцій у динаміці фінансової спроможності аналізованих міст використано темпоральні показники.

Для порівняльного аналізу темпоральних показників фінансової спроможності досліджуваних міст використано чотирьохквadrантну матрицю, в якій аналізовані міста за динамікою показників фінансової спроможності розподілено за чотирма квадрантами:

до першого квадранту матриці увійшли міста зі значною позитивною динамікою показників фінансової спроможності (20% і вище);

до другого квадранту матриці увійшли міста з незначною позитивною динамікою показників фінансової спроможності ($\leq 20\%$);

у третьому квадранті матриці розміщено міста зі значною від'ємною динамікою показників фінансової спроможності ($\leq 20\%$);

у четвертому квадранті матриці розміщено міста з незначною від'ємною динамікою показників фінансової спроможності ($\leq 20\%$).

За значенням темпоральних показників фінансову спроможність майже всіх аналізованих міст за досліджуваний період визнано середньою, хоча і неусталеною, вона коливається біля деякої середньої то зміцнюючись, то послаблюючись. Інтерпретація темпоральних показників фінансової спроможності досліджуваних міст дозволяє стверджувати про відсутність тренду хоча б їхньої усталеності, не говорячи вже про тренд зміцнення.

Висновки

Фінансова спроможність міста є однією з важливих умов, які забезпечують позитивність характеристик проживання населення у місті та діяльності економічних агентів, задоволення їхніх потреб, дотримання інтересів та прав, тобто загалом соціально-економічну безпеку міста. Низький рівень фінансової спроможності у наш час є однією із загроз соціально-економічній системі «місто». Реалізація цієї загрози має усталений характер, пригальмувати її не вдалося навіть за допомогою бюджетної децентралізації, яка проводиться в Україні з 2014 р.

За сучасних умов міська влада має покладатися переважною мірою саме на власні джерела у формуванні дохідної частини бюджету міста, адже ситуація з офіційними трансфертами в силу низки причин постійно ускладнюється.

Позитивну оцінку фінансової спроможності міста не можна ототожнювати з його соціально-економічною безпекою, можна лише дійти певних попередніх висновків про наявність, стан та якість її підстав. Адже важливо не лише сформувати переважно за рахунок власних надходжень дохідну частину бюджету міста. Не менш важливим є раціональне витрачання коштів міського бюджету, адже помилки у цьому процесі можуть негативно вплинути на соціально-економічну безпеку міста.

Список бібліографічних посилань

1. Бондарук Т., Бондарук І., Дубина М. Методичний інструментарій оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів України. Світ фінансів. 2019. № 2(59). С. 60-72.

2. Гнидюк І. Фінансова стійкість бюджету Вінницької області. Вісник КНТЕУ. 2017. № 3. С. 133-145. URL: <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2017/03/12.pdf>.

УДК 347.73:336.221.22(477)

Дар'я Вікторівна КОРОБЦОВА,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри правового забезпечення підприємницької

діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2571-8433>

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА І ПРИНЦИПИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

В сучасних умовах господарювання перед кожним підприємством стоїть проблема забезпечення його економічної безпеки. Фінансово-економічна безпека є важливою складовою системи економічної безпеки підприємства та займає в ній особливе місце.

Сутність економічної безпеки підприємства полягає в забезпеченні поступального його економічного розвитку з метою виробництва необхідних благ та послуг, що задовольняють потреби підприємства та суспільні потреби. Економічна безпека підприємства проявляється у забезпеченні його стабільної діяльності [1, с.177].

Однією з головних складових економічної безпеки є фінансова безпека, під якою розуміють: ступінь захищеності фінансових інтересів підприємства всіх рівнів фінансових відносин; здатність фінансової системи забезпечити ефективне функціонування економічної системи та стійке економічне зростання; здатність суб'єкта господарювання протистояти загрозам унаслідок формування відповідного фінансового забезпечення; рівень забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення його потреб та виконання існуючих зобов'язань; стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів, виражений в найкращих значеннях фінансових показників [2, с.142; 3, с. 28; 4, с. 101].

Головною метою забезпечення фінансової безпеки є гарантування стабільного та максимально ефективного функціонування підприємства у поточному періоді та високий потенціал розвитку в майбутньому.

Розуміння фінансово-економічної безпеки не буде цілісним без розгляду її основних функціональних цілей, до яких слід віднести [5, с.143]: забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості та незалежності підприємства; забезпечення технологічної незалежності та досягнення високої конкурентоспроможності технічного

потенціалу підприємства; досягнення високої ефективності менеджменту, оптимальної та ефективної організаційної структури управління підприємством; досягнення високого рівня кваліфікації персоналу та його інтелектуального потенціалу; мінімізація руйнівного впливу результатів виробничо-господарської діяльності на стан навколишнього середовища; якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності підприємства; досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів та відділів підприємства; забезпечення захисту інформаційного поля, комерційної таємниці; ефективна організація безпеки персоналу, капіталу та майна підприємства, і навіть комерційних інтересів.

В сучасних умовах суб'єкти господарювання постійно перебувають під впливом загроз та небезпек, що виходять із зовнішнього та внутрішнього середовища.

Для забезпечення своєї економічної безпеки підприємства використовують сукупність корпоративних ресурсів – факторів бізнесу, серед яких виділяють ресурси: капіталу, персоналу, інформації та технології, техніки та обладнання, прав на патенти, ліцензії, квоти, користування землею тощо. Найбільш ефективно використання корпоративних ресурсів досягається шляхом запобігання негативних впливів загроз на економічну безпеку підприємства [6, с. 306].

Найбільшу загрозу для підприємства несуть фінансові небезпеки, які можуть мати як об'єктивний, так і суб'єктивний характер.

Об'єктивні фактори фінансової небезпеки можуть бути обумовлені змінами механізмів економічних та фінансових відносин, природними явищами тощо. Зовнішні суб'єктивні фактори фінансової небезпеки можуть бути пов'язані зі спекуляціями цінними паперами, агресивним придбанням акцій підприємства конкурентами, цінової конкуренції суперників, шахрайством з боку окремих підставних фірм та фізичних осіб тощо. Внутрішні суб'єктивні фактори виникають внаслідок недостатньої діяльності менеджерів фінансово-економічних служб, маркетингу та адміністративного менеджменту підприємства [4, с.101].

Управління фінансовою безпекою підприємства передбачає такі дії: захист фінансових інтересів суб'єкта господарювання; управління його фінансовою діяльністю; попередження виникнення та розвитку загроз фінансовій безпеці, зниження ступеня їх негативного впливу; управління фінансовими ризиками; облік альтернативних шляхів забезпечення безпеки підприємства шляхом застосування фінансових інструментів та методів фінансового аналізу; оцінка фінансового становища підприємства із використанням порогових значень показників; аналіз негативних фінансових наслідків для підприємства з погляду зміни його платоспроможності, рентабельності та прибутковості; аналіз ринку цінних паперів з погляду стану привабливості цінних паперів підприємства, залучення ним фінансових коштів на інвестиції та розвиток; захист від агресивного придбання акцій підприємства конкурентами та можливого встановлення

контролю за ним; аналіз інвестиційних проєктів; аналіз ділових пропозицій підприємству з точки зору ділової етики та ін [4, с.102-103; 7, с.247].

Управління фінансово-економічною діяльністю здійснюється за допомогою певних методів та принципів управління.

Відповідно [8, с.296-297; 9, с.78-80; 10, с.39-41; 11] механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства включає такі методи, як: адміністративні, економічні, організаційно-технологічні, інституційно-правові, інформаційні, соціально-психологічні.

Аналіз низки наукових джерел [2, с.142-143; 8, с.69; 9, с.77-78; 12, с.142-143] дозволяє сформувати систему основних засад забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, серед яких:

- розробка системи безпеки на основі та відповідно до чинного законодавства України та нормативними актами щодо безпеки підприємства; всі прийняті управлінські рішення не повинні суперечити чинному законодавству (принцип законності);

- всі елементи системи управління фінансово-економічною безпекою підприємства повинні бути взаємопов'язані та узгоджені (принцип системності побудови);

- ефективність роботи системи безпеки повинна бути вищою за її вартість (принцип економічної доцільності);

- витрати на заходи щодо ліквідації, нейтралізації або мінімізації загроз фінансово-економічним інтересам підприємства повинні бути меншими, ніж можливі збитки від реалізації (принцип ефективності управлінських рішень);

- своєчасне попередження та/або ефективне подолання негативного впливу загроз, при цьому забезпечуючи розвиток підприємства (принцип результативності);

- витрати на попередження та/або подолання загроз мають бути адекватними їх рівню та обсягу (принцип оптимізації витрат);

- всі заходи з безпеки повинні проводитися з використанням сучасних досягнень науки та техніки, надавати надійний захист на певних рівнях безпеки (принцип обґрунтованості);

- вирішення питань економічної безпеки із залученням усіх суб'єктів та активів підприємства (принцип комплексності);

- забезпечення збалансованості фінансових інтересів підприємства, окремих його підрозділів, персоналу (принцип збалансованості);

- своєчасність розробки та вжиття заходів щодо нейтралізації загроз фінансової безпеки та фінансових інтересів підприємства (принцип своєчасності);

- процес управління фінансово-економічною безпекою підприємства має проходити безперервно (принцип безперервності);

- постійний системний моніторинг підрозділами економічної безпеки даних про фінансово-економічний стан підприємства та його аналіз із метою недопущення загроз діяльності підприємства; моніторинг

зовнішнього середовища підприємства з метою своєчасного виявлення та ідентифікації загроз фінансово-економічним інтересам підприємства (принцип постійного моніторингу);

- реалізація активних дій та заходів захисту фінансово-економічних інтересів підприємства з використанням нестандартних форм та способів захисту (принцип активності);

- координація заходів щодо забезпечення фінансової безпеки на підприємстві; організація взаємодії заходів з усіма підрозділами підприємства та здійснення єдиного управління процесом безпеки підприємства, організація взаємодії з державними та правоохоронними органами (принцип координації та взаємодії);

- єдиний підхід до виконання своїх функцій учасниками процесу забезпечення безпеки при координуючій ролі та методичному керівництві з боку підрозділу економічної безпеки підприємства; управління безпекою має здійснювати перший керівник підприємства (принцип централізації);

- система управління фінансово-економічною безпекою підприємства має бути органічно інтегрована в загальну систему менеджменту та загальну систему управління економічною безпекою підприємства (принцип інтегрованості);

- всі прийняті управлінські рішення не повинні суперечити загальній стратегії фінансово-економічного розвитку підприємства (принцип спрямованості на стратегічні цілі);

- управлінські рішення мають розроблятися з урахуванням об'єктивних економічних законів, на основі глибокого аналізу ситуації з застосуванням наукових методів пізнання (принцип об'єктивності);

- система управління фінансово-економічною безпекою повинна забезпечувати швидку реакцію підприємства на появу реальних та потенційних загроз та своєчасне прийняття відповідних управлінських рішень (принцип оперативності та динамічності);

- кожне управлінське рішення у сфері фінансово-економічної безпеки має розроблятися у кількох альтернативних варіантах, з огляду на певні критерії (принцип варіативності);

- заходи щодо реагування на загрози фінансово-економічним інтересам підприємства повинні розроблятися відповідно з певними критеріями (принцип адекватності реагування);

- система управління фінансово-економічною безпекою підприємства, її елементи мають адаптуватися до зміни факторів зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства (принцип адаптивності);

- розроблені або прийняті управлінські рішення мають швидко коригуватися, якщо цього вимагають зміни зовнішнього чи внутрішнього середовища підприємства (принцип гнучкості управління);

- необхідність та своєчасність удосконалення системи фінансової безпеки підприємства; здатність системи до розвитку та вдосконалення (принцип розвитку та удосконалення);

- створення стимулів для ефективного використання ресурсного потенціалу, впровадження інноваційних проєктів; має бути розроблена дієва та ефективна система стимулів та відповідальності посадових осіб за стан фінансово-економічної безпеки підприємства (принцип стимулювання та відповідальності).

Висновок. Фінансово-економічна безпека підприємства, заснована на взаємозв'язку та дотриманні всіх принципів, що дозволяє підприємству бути стійким, адекватно реагувати на небезпеки та загрози, розвиватися та удосконалюватись.

Список бібліографічних посилань

1. Орлик О. В. Економічна безпека підприємства: властивості, стратегія та методи забезпечення // Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки : колективна монографія у 2 т.. Дніпропетровськ : «ФОП Дробязко С.І.», 2014. Т. 2. 176-182 с.
2. Судакова О. І. Стратегічне управління фінансовою безпекою підприємства. *Економічний простір*. 2008. № 9. С. 140-148.
3. Ляшенко О. М. Специфічні властивості фінансової безпеки підприємства // О. М. Ляшенко: Управління проєктами та розвиток виробництва : зб. наук. пр. Луганськ : вид-во СНУ ім. В. Даля. 2012. № 4 (44). С. 27-32.
4. Ареф'єва О. В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 1 (91). С. 98-103.
5. Мойсеєнко І. П. Особливості формування фінансово-економічної безпеки підприємства // І. П. Мойсеєнко / Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. Збірник наукових праць. 2011. Вип. 1. С. 140-147.
6. Орлик О. В. Напрямки формування надійної системи економічної безпеки суб'єктів господарювання // Соціально-економічні аспекти розвитку економіки та управління : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 16-17 січня 2014 р.). Дніпропетровськ, 2014. С. 306-309.
7. Загорельська Т. Ю. До проблеми формування системи управління фінансовою безпекою на підприємстві // Вісник Донецького національного університету. Серія В. Економіка і право. 2009. Вип. 2. С. 243-248.
8. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення : монографія / Т. Г. Васильців, В. І. Волошин, О. Р. Бойкевич, В. В. Каркавчук ; за ред. Т. Г. Васильціва. Львів : Ліга-Прес, 2012. 386 с.
9. Мойсеєнко І. П. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства : навч. Посіб. Львів, 2011. 380 с.
10. Орлик О. В. Методи управління фінансово-економічною безпекою : збірник наукових праць SWorld. Іваново : МАРКОВА АД, 2014. Т. 28. Вип. 1. С. 37-41.
11. Орлик О. В. Фінансово-економічна безпека підприємства та підходи до її забезпечення // Інформаційна та економічна безпека : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.. Харків, 2014. С.224-226.
12. Мойсеєнко І. П. Механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства // Науковий вісник НЛТУ України. Збірник науково-технічних праць. 2011. Вип. 21.2. С. 141-146.

УДК 34

Віталій Анатолійович КУЛАКОВСЬКИЙ,

*курсант 3 курсу навчального-наукового інституту
права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник:*

Володимир Веніамінович ЄФІМОВ,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри фінансових та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ІЗ ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ

Варто розпочати з того, що основою будь-якої системи забезпечення національної безпеки держави, а також і економічної, є відповідні державні інститути, на які покладається виконання завдань у сфері забезпечення та підтримання економічної безпеки. Рівень захисту економічної сфери у державі визначає її здатність протистояти різним загрозам, які відображаються на функціонуванні. Захист суверенітету держави, її національних інтересів, підтримання правопорядку на території країни, виявлення, розслідування та припинення економічної злочинності – все це є завданням діяльності правоохоронних органів. Відповідно до норм чинного законодавства, до зазначених органів належать: органи Національної поліції, Служби безпеки, Національне антикорупційне бюро. Тож забезпечення економічних інтересів держави є необхідною умовою її розвитку. Виходячи з вищезазначеного дана тема має актуальне значення для її дослідження.

Слід зазначити, що кожний правоохоронний орган відповідно до своєї компетенції спеціалізується на вирішенні завдань стосовно захисту економічної безпеки.

До основних функцій правоохоронних органів щодо забезпечення економічної безпеки відносяться: профілактична, захисна, оперативно-розшукова, розслідування злочинності, виконання вироків, рішень, ухвал та постанов [1, с. 12].

Детюк А. у своїй роботі зазначає, що під правоохоронними органами, як суб'єктами системи забезпечення економічної безпеки визначає, державні органи, які беруть участь у забезпеченні економічної безпеки суспільства та держави шляхом протидії злочинності (попередження, припинення та розкриття правопорушень), яка становить загрозу економічній безпеці [2, с. 37].

Стратегія економічної безпеки, що затвердження Президентом України від 14 вересня 2020 року №392, визначає спеціальні положення щодо охорони економічних інтересів держави:

1. Створення стійкої та конкурентоспроможної ринкової економіки, умов для випереджаючого розвитку науково-технічного потенціалу країни;
2. Досягнення цілей сталого розвитку, соціально-політичної стабільності;
3. Зайняття Україною у світовому розподілі міжнародних економічних відносинах місця, яке відповідає трудовому та економічному потенціалу;
4. Забезпечення захисту національної економіки у випадках виникнення загроз [3].

Тому у результаті виконання положень Стратегії буде впроваджено систему моніторингу економічної стійкості та безпеки держави. Враховуючи ці завдання можна стверджувати, що саме правоохоронні органи можуть забезпечити захист економічних інтересів.

Отже, діяльність правоохоронних органів у сфері забезпечення економічної безпеки держави полягає в попередженні, розслідуванні та припиненні правопорушень, боротьбі з економічною злочинністю. Для досягнення ефективних результатів у цьому питанні, варто дотримуватися вимог Стратегії економічної безпеки, створити системний підхід, що допоможе суб'єктами правоохоронної системи у виконанні покладених на них відповідних завдань.

Список бібліографічних посилань

1. Мельник М. І., Хавронюк М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність. Київ, 2002. 576 с.
2. Детюк А. Правоохоронні органи як суб'єкти системи забезпечення економічної безпеки України. Адміністративне право. 2009. № 12 (168). С. 33 – 37.
3. Уряд схвалив Стратегію економічної безпеки до 2025 року. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/03/10/671791/> (дата звернення: 20.01.2022).

УДК 658.29

Оксана Сергіївна МАКОВОЗ,

*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри менеджменту
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8728-1500>;*

Марія Едуардівна ЗАРЕЦЬКА,

*здобувачка навчально-наукового інституту
економіки, менеджменту і міжнародного бізнесу
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2001-777X>*

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Інформаційне забезпечення в сфері оподаткування дає можливість перевіряти суб'єктів господарювання на їх добропорядність та фінансову історію, оскільки за допомогою інформації податкової звітності можна дізнатися минуле своїх бізнес-партнерів. Завдяки цьому можна захистити підприємства від недобросовісних неплатників податків аби у майбутньому не нанести шкоду своєму бізнесу. Автоматизовані інформаційні системи у 2022 році є більш необхідністю, ніж побажанням, проте ця необхідність перш за все повинна бути безпечною.

Забезпечення інформаційними системами оподаткування є одним із найважливіших практичних задач для вітчизняних бізнес-структур у XXI столітті. Зараз регіональні, місцеві та державні рівні організаційних, науково-технічних, фінансових сфер напружені на досягнення комплексного інформаційного забезпечення. Саме для цього виникає необхідність виявлення та детального дослідження об'єктів інформації.

Визначення ролі інформаційних систем є ключовим питанням, адже інформація має на меті забезпечення створення умов для ефективного вирішення поставлених перед податковою задач. Наразі розвиток засобів інтегрованої обробки даних дозволяє значно підвищити оперативність та ефективність вирішення цих задач. Широке використання на місцях персональної обчислювальної техніки, з'єднаної у локальну мережу, дає можливість організувати індивідуальну обробку та обмін інформацією між різними користувачами та доступ до загальних інформаційних ресурсів.

В Україні станом на цей рік і досі законодавство не є достатньо стійким. Динамічне бізнес-середовище вимагає негайних змін податкового кодексу, який набрав чинності 01.01.2011, оскільки змінилась сама суть податкової інформації. Як один із варіантів, це викликано постійними

структурними змінами в системі. Через це існує велика ймовірність викрадення даних. У сфері оподаткування роль захисту безпеки даних повинна бути на належному рівні. Забезпечення безпеки даних, моделювання, прогнозування інформаційної безпеки, прогнозування несанкціонованого доступу до даних – це одні із головних задач інформаційних технологій в оподаткуванні.

Для нас дуже важливим питанням є забезпечення фінансової безпеки, оскільки саме фінанси надають ресурси для розвитку підприємств, впровадження інновацій, підвищення конкурентоспроможності. Головною умовою фінансової безпеки підприємств є сфера оподаткування, тому що від того як будуть регулюватися відносини з оплати податків буде залежати праця видаткової системи. Тому є актуальною тема інформаційного забезпечення податкового менеджменту. Для прийняття оптимальних управлінських рішень керівники підприємств повинні отримувати своєчасну, актуальну та всебічну інформацію. У ході досліджень проаналізовано інформаційне забезпечення у сфері оподаткування (таблиця 1).

Таблиця 1 – Інформаційне забезпечення в сфері оподаткування

№ з/п	Джерело/ документ	Основні положення	Сфера регулювання
1	ЗУ про інформацію (Документ 2657-XII редакція від 01.01.2022, підстава - 1089-IX) [1]	Забезпечення доступу кожного до інформації; Рівні можливості щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації; створення інформаційних систем і мереж інформації; здійснення контролю за додержанням законодавства про інформацію; неможливість обмеження права особи у виборі форм і джерел одержання інформації.	Суспільні відносини – економічні, політичні, соціально-культурні.
2	ЗУ про доступ до публічної інформації (Документ 2923-VI, редакція від 01.01.2022, підстава-1914-IX) [2]	Розпорядники інформації надають та оприлюднюють інформацію; максимально спрощена процедура подання запиту для отримання інформації; доступ до інформації забезпечується через офіційні друковані видання, веб-сайти, через єдиний державний веб-портал відкритих даних; для забезпечення збереження та доступу до публічної інформації документи,	Економічна, політична, соціально-культурна.

		що знаходяться у суб'єктів владних розпоряджень підлягають обов'язковій реєстрації в системі обліку.	
3	Наказ Міністерства юстиції України «Про систему обліку публічної інформації в Міністерстві юстиції України та його територіальних органах» [3]	Запроваджено автоматизовані інформаційно-пошукові системи «Доступ до публічної інформації Міністерства юстиції України та його територіальних органів»; покладена персональна відповідальність за своєчасну реєстрацію в Системі обліку.	Політична, економічна.
4	Затверджений Наказ Міністерства фінансів України «Про порядок обміну електронними документами з контролюючими органами» від 03.08.2017р. [4]	Суб'єкти електронного документообігу, які здійснюють його на договірних засадах, самостійно визначають режим доступу до електронних документів, що містять конфіденційну інформацію, та встановлюють для них способи захисту; необхідність наявності інформації про державну реєстрацію.	Економічна, політична.
5	ЗУ про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах (Документ 80/94-ВР, підстава 1089-ІХ) [5]	Об'єктами захисту є інформація, що обробляється в ній, програмне забезпечення, призначене для її обробки; порядок доступу до інформації перелік користувачів та повноваження стосовно цієї інформації визначається її володільцем; державні інформаційні ресурси або інформація з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом, повинні оброблятися в системі із застосуванням комплексної системи захисту інформації з підтвердженою відповідністю; за порушення законодавства про захист інформації в системах винні несуть відповідальність згідно із законом.	Соціально-культурна, політична.
6	Цивільний кодекс України	Інформація про державну реєстрацію ФОП є відкритою;	Соціальне, політичне.

	(Документ 435-IV, підстава 1089-IX) [6]	юридична особа повинна мати найменування, яке містить інформацію про її організаційно-правову форму та характер діяльності; Недоторканність цих осіб та їх ділової репутації на інформацію та особисті немайнові права, які можуть їй належати; заборона розголошення комерційних таємниць та конфіденційної інформації про діяльність; поширення недостовірної інформації необхідно спростовувати особі, яка її поширила.	
7	Кодекс законів про працю в Україні (Документ 322-08, підстава 1875-IX) [7]	Ліквідація, реорганізація підприємств, зміна форм власності або часткове зупинення виробництва, що тягнуть за собою скорочення чисельності або штату працівників, погіршення умов праці, можуть здійснюватися тільки після завчасного надання професійним спілкам інформації з цього питання, включаючи інформацію про причини наступних звільнень, кількість і категорії працівників, яких це може стосуватися, про строки проведення звільнення; зберігання власних документів покладається на відповідний відділ за місцем проведення трудової діяльності	Соціально-культурна.
8	ЗУ про запобігання корупції (Документ 1700-VII, підстава 1893-IX) [8]	Необхідність негайного повідомлення до слідчих органів інформації про порушення; Помічники зобов'язані забезпечувати захист і нерозголошення персональних даних, інформації з обмеженим доступом, що стала відома їм у зв'язку з виконанням відповідних обов'язків; проведення аналізу статистичних даних, результатів дослідження та іншої інформації стосовно ситуації корупції.	Економічне, соціально-культурне.
9	Система You.Control (https://youco)	на основі відкритих даних, відслідковує зміни у держреєстрах і візуалізує зв'язки між афільованими особами; надає актуальну	Економічна, соціально-культурна.

	ntrol.com.ua/ru/] [9]	інформацію о компанії або ФОП із більш ніж 100 офіційних джерел; функція моніторингу щоденно повідомляє про зміни, спираючись на дані із офіційних джерел.	
10	Дія бізнес (https://business.diia.gov.ua/) [10]	Допомагає підприємцям у створенні, розвитку та масштабуванні бізнесу; мається довідник підприємців, який діє як енциклопедія для починаючих та досвідчених підприємців; надає інформацію про можливості та послуги, які можна отримати в центрах підтримки підприємців; надає інформацію про організацію, які допомагають підприємцям у регіонах; надає актуальні новини про можливості розвитку власної справи.	Соціально-культурна, економічна, політична.
11	Дія. City [11]	Надає актуальну інформацію щодо оплати податків для IT-бізнесу; стимулює до інвестицій; гарантія сталості правового та податкового режиму протягом 25 років.	Економічна, соціально-культурна.

Відповідно інформаційне забезпечення оперативного податкового менеджменту пов'язується, в першу чергу, з формуванням податкового аспекту облікової політики у розрізі основних податків та етапів податкового менеджменту. У цьому зв'язку напрямами подальших наукових досліджень є розробка організаційних та методичних підходів до формування облікової політики за податковим аспектом [12, с. 219].

Отже, ефективне функціонування сфери оподаткування можливе тільки при використанні передових інформаційних технологій, які базуються на сучасній комп'ютерній техніці. Використання таких програм дозволяє полегшити роботу користувачі та знижує трудомісткість операцій між платниками податків та податковою службою.

Список бібліографічних посилань

1. Закон України «Про інформацію» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 10.02.2022).
2. Закон України «Про доступ до публічної інформації» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 10.02.2022).
3. Наказ Міністерства юстиції України «Про систему обліку публічної інформації в Міністерстві юстиції України та його територіальних органах» URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v846-323-14#Text> (дата звернення: 10.02.2022).

4. Затверджений Наказ Міністерства фінансів України «Про порядок обміну електронними документами з контролюючими органами» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0959-17#Text> (дата звернення: 10.02.2022).

5. Закон України «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 10.02.2022).

6. Цивільний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 10.02.2022).

7. Кодекс законів про працю в Україні URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 10.02.2022).

8. Закон України «Про запобігання корупції» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 10.02.2022).

9. Система You.Control URL: <https://youcontrol.com.ua/ru/> (дата звернення: 10.02.2022).

10. Дія бізнес URL: <https://business.diia.gov.ua/> (дата звернення: 10.02.2022).

11. Дія. City URL: <https://diia.gov.ua/services/categories/biznesu/diya-city> (дата звернення: 10.02.2022).

12. Савченко В. М. Інформаційне забезпечення податкового менеджменту. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2018. Вип. 1. С. 214–220. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu> (дата звернення: 10.02.2022).

УДК 330.34:343.37(477)

Людмила Анатоліївна ПАРФЕНТІЙ,

кандидат економічних наук,

доцент кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8896-4928>

КОРУПЦІЯ ЯК ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

На рівень економічної безпеки держави здійснює вплив величезна кількість факторів. Україна протягом останніх років зіткнулася з новими викликами та загрозами її економічній безпеці: збройна агресія Російської Федерації та тимчасова окупація частини території України, карантинні заходи, запроваджені як в Україні, так і в усьому світі внаслідок поширення коронавірусної хвороби COVID-19. Але водночас із зазначеними загрозами на економічну безпеку України також здійснюють значний негативний вплив «хронічні», давно існуючі внутрішні проблеми, однією з яких є корупція.

Вплив корупції на економічну безпеку держави досліджували такі науковці як В. В. Баранова, А. В. Волошенко, З. В. Гбур, А. Ю. Грінченко,

О. Б. Жихор, П. Ю. Курмаєв, О. А. Радіца, Р. Р. Тосько та ін. Проте незважаючи на те, що в Україні вже давно проголошено курс на боротьбу з корупцією, ця проблема до цих пір залишається актуальною та гострою. За даними Індексу сприйняття корупції 2021 року Україна отримала 32 бали зі 100 можливих і зайняла 122 місце зі 180 країн на рівні з африканською державою Есватіні (Свазіленд). На один бал нашу державу випереджають Замбія, Непал, Єгипет, Філіппіни та Алжир. 3-поміж сусідських держав Україна вище лише за Російську Федерацію, яка посіла 136 місце [1]. Порівняно з 2020 роком позиція України знизилася: згідно Індексу сприйняття корупції 2020 року Україна посідала 117 місце [2]. На думку керівництва Transparency International Ukraine, це зниження в межах похибки свідчить про період застою та затягування владою виконання багатьох важливих антикорупційних обіцянок [1]. Зважаючи на це, зростає необхідність здійснення конкретних антикорупційних кроків, у тому числі підвищення ефективності виявлення та розслідування корупційних злочинів.

Поняття «корупційний злочин» в Україні вперше було введено в юридичну термінологію Законом України «Про Національне антикорупційне бюро України», відповідно до ч. 2 перехідних положень якого статтю 45 Кримінального кодексу України було доповнено приміткою з переліком корупційних злочинів. Корупційними вважаються кримінальні правопорушення, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410 Кримінального кодексу України у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також кримінальні правопорушення, передбачені наступними статтями: 210 «Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням», 354 «Підкуп працівника підприємства, установи чи організації», 364 «Зловживання владою або службовим становищем», 364-1 «Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми», 365-2 «Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги», 368 «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою», 368-2 «Незаконне збагачення», 368-3 «Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми», 368-4 «Підкуп особи, яка надає публічні послуги», 368-5 «Незаконне збагачення», 369 «Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі», 369-2 «Зловживання впливом». Кримінальними правопорушеннями, пов'язаними з корупцією, вважаються кримінальні правопорушення, передбачені статтями 366-2, 366-3 Кримінального кодексу України.

Розглянемо статистичну інформацію за 2018–2021 роки щодо обліку корупційних правопорушень в Україні (рисунок 1).

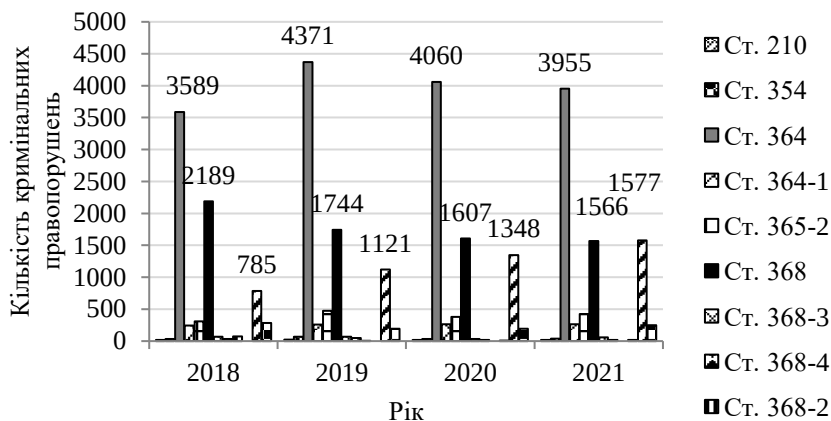

Рисунок 1 – Кількість облікованих корупційних кримінальних правопорушень в Україні у 2018-2021 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [3, 4].

Загальна кількість облікованих корупційних кримінальних правопорушень у 2021 році зросла на 2,8% порівняно з відповідним показником 2020 року. Протягом 2018-2021 рр. найбільше кримінальних правопорушень обліковувалось за ст. 364 Кримінального кодексу України «Зловживання владою або службовим становищем» (48,3% від загальної кількості у 2021 році). Іншими статтями, які вносять левову частку в обліковані корупційні правопорушення є ст. 368 «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою» та ст. 369 «Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі» Кримінального кодексу України (19,1% та 19,3% відповідно від загальної кількості облікованих корупційних кримінальних правопорушень у 2021 році).

Цікавою тенденцією є те, що протягом 2018-2021 рр. кількість облікованих кримінальних правопорушень за ст. 368 Кримінального кодексу України «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою» щороку зменшувалась, а за ст. 369 Кримінального кодексу України «Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі» - навпаки збільшувалась з кожним роком.

За період 2019-2021 рр. до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, було внесено 3350 записів за кримінальними правопорушеннями, у т. ч. у 2019 році – 827, у 2020 році – 985, у 2021 році – 1397 записів [5].

Виходячи із зазначеного вище, можна зробити висновок, що рівень корупції в Україні залишається стабільно високим, чого не можна сказати про рівень економічної безпеки України. Так, згідно Стратегії економічної

безпеки України на період до 2025 року, затвердженої Указом Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021, протягом 2010-2019 років стан економічної безпеки України оцінювався як незадовільний із погіршенням показників практично за всіма складовими до небезпечного рівня у 2012 році та 2014-2015 роках. За розрахунками Міністерства економіки України, здійсненими відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року № 1277, середнє значення рівня економічної безпеки за цей період становило 40 відсотків - зона рівня незадовільного стану. У 2019 році рівень економічної безпеки України становив 43 відсотки, а за підсумками першого півріччя 2020 року - 41 відсоток [6].

Як зазначається у Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року, корупція є однією з основних загроз у сфері інвестиційно-інноваційної безпеки. Також у сфері фінансової безпеки серед основних викликів і загроз виділено високий рівень тінізації економіки та поширення явища легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Відомо, що тіньова економіка та корупція є дуже взаємопов'язаними та взаємообумовленими явищами, оскільки тіньова економіка сприяє зростанню масштабів корупції, яка у свою чергу є основою функціонування тіньової економіки. Крім того, корупція є одним з основних джерел доходів, одержаних злочинним шляхом, а також ключовим елементом для багатьох схем їх легалізації (відмивання).

Висновок. Таким чином, не применшуючи значення та вплив інших викликів і загроз, зазначених у Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року, вплив корупції на рівень економічної безпеки нашої держави є дуже значним і негативним. Тому задля підвищення рівня економічної безпеки України одночасно з реалізацією завдань у сфері забезпечення економічної безпеки, задекларованих даною Стратегією, важливо здійснювати ефективну боротьбу з корупцією, причому не тільки з проявами корупційних дій, але і з причинами та передумовами виникнення цього явища.

Список бібліографічних посилань

1. Без прогресу – Україна в Індексі сприйняття корупції-2021. *Transparency International Ukraine*. 2022. URL: <https://ti-ukraine.org/news/bez-progresu-rezultat-ukrayiny-v-indeksi-spryinyattya-koruptsiyi-2021/>.
2. Індекс сприйняття корупції-2020. *Transparency International Ukraine*. 2021. URL: <https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryinyattya-koruptsiyi-2020/>.
3. Проект Національної доповіді щодо реалізації засад антикорупційної політики у 2020 році. *Національне агентство з питань запобігання корупції*. 2021. 486 с. URL: https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/06/NAZK_Nats.dopovid_15_06.pdf.
4. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора*. 2021. URL: <https://gp.gov.ua/ua/>

posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2.

5. Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення. *Національне агентство з питань запобігання корупції*. 2022. URL: <https://corruptinfo.nazk.gov.ua/reference/map>.

6. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року»: Указ Президента України; Стратегія від 11.08.2021 № 347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>.

УДК 342.92

Галина Миколаївна РЯБЕНКО,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та фінансів
ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика»;*

Інна Євгеніївна ПІДБЕРЕЗНИХ,

*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри історії
Чорноморського національного університету імені Петра Могили,
здобувач Науково-дослідного інституту публічного права (м. Київ);
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9906-4327>*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Забезпечення безпеки країни сьогодні неможливе без стабільного економічного розвитку держави, створення ефективного механізму захисту економічної сфери. У свою чергу, найважливішим елементом та основою економічного захисту країни у сучасних умовах є фінансова безпека.

Фінансова безпека держави з економічної точки зору широке поняття та має велике політико-правове значення, оскільки є результатом практичних заходів з боку законодавчої та виконавчої влади у сфері фінансів.

Огляд літературних джерел за темою дослідження щодо поняття фінансової безпеки показав, що фінансова безпека – це захист фінансової системи від небезпек, які загрожують її цілісності, а також упорядкованості та стійкості її складових, що базується на діяльності суб'єктів щодо їх попередження та відображення задля збереження можливості внутрішньо-системного самоврядування, а також ефективного управління.

Питання забезпечення фінансової безпеки в Україні характеризується певною кількістю складових, а саме: бюджетна безпека держави, показники безпеки грошового ринку та інфляційних процесів, валютна безпека, боргова безпека держави, фінансова безпека у сфері страхування, безпека фондового ринку, безпека при використанні банківських

продуктів. Всебічний аналіз складових фінансової безпеки дає змогу оцінити сучасний стан загальної ситуації, що склалася у сфері фінансового стану країни, та спрогнозувати подальший розвиток ситуації в цій сфері.

Складовими фінансової системи є державні та місцеві фінанси, а також фінанси фізичних та юридичних осіб, суб'єктами яких виступають громадяни та юридичні особи, органи державної влади та місцевого самоврядування.

Складовими механізму забезпечення фінансової безпеки держави є такі елементи:

- об'єктивний та всебічний моніторинг фінансової діяльності держави щодо виявлення та прогнозування внутрішніх та зовнішніх загроз інтересам об'єктів фінансової безпеки [1];
- розрахунок порогових, гранично допустимих значень фінансових та соціально-економічних показників (індикаторів), перевищення яких може провокувати фінансову нестабільність та фінансову кризу [2];
- діяльність держави щодо виявлення та попередження внутрішніх, зовнішніх загроз фінансовій безпеці [3].

Особливостями заходів фінансової безпеки держави є те, що:

- об'єктом заходів фінансової безпеки є сукупність відносин, що виникають у процесі розподілу, перерозподілу та використання централізованих та децентралізованих фондів фінансових ресурсів;
- заходи фінансової безпеки поширюються як на фізичних, так і на юридичних осіб, а їх застосування, як правило, пов'язане із суб'єктом, який має особливий правовий статус;
- основною метою реалізації заходів фінансової безпеки держави є забезпечення економічного розвитку держави, стійкості її фінансової системи, тоді як людина, її права та свободи захищаються лише опосередковано, за допомогою ефективної роботи економічних механізмів [4];
- заходи фінансової безпеки держави протидіють, насамперед, зовнішнім загрозам, тоді як внутрішні загрози стабілізуються за рахунок ефективної організації фінансово-економічної політики, а також у результаті заходів, які застосовуються на рівні самих суб'єктів господарювання;
- у разі недотримання правил фінансової безпеки до винних осіб застосовуються штрафні санкції, які мають адміністративно-владний характер.

Заходи фінансової безпеки можуть бути спеціалізованими та багатофункціональними. Заходи фінансової безпеки залежно від сфери регулювання поділяють на: заходи фінансової безпеки, що застосовуються у кредитно-банківській діяльності (наприклад, Національний банк України визначає порядок проведення касових операцій), у сфері бюджетного процесу та бюджетного кредитування (наприклад, фінансування дефіциту бюджету за рахунок емісії грошей заборонено Бюджетним кодексом України), у податковій сфері (наприклад, платник податків зобов'язаний стати на облік у податкових органах, якщо такий обов'язок передбачено

Податковим кодексом України), у сфері валютного регулювання (купівля-продаж іноземної валюти та чеків, у тому числі дорожніх чеків, номінальна вартість яких зазначена в іноземній валюті, дозволяється лише через уповноважені банки) тощо.

Організаційно-правовою основою забезпечення фінансової та економічної безпеки в Україні виступають різні за юридичною ознакою нормативно-правові акти. Проте більшість нормативно-правових актів у цій сфері містять правові норми, що сприяють забезпеченню фінансової безпеки держави, і лише окремі нормативно-правові акти містять спеціалізовані заходи безпеки.

Заходи фінансової безпеки класифікують за ознакою спрямованості на запобіжні заходи та заходи охорони. Якщо запобіжні заходи вказують на джерело небезпеки, то заходи охорони – на об'єкт охорони.

При цьому заходи фінансової безпеки, спрямовані на джерело небезпеки, поділяють на заходи нанесення фінансової безпеки, що адресуються суб'єктам – тим джерелам небезпеки (в економічній якості тут можуть бути виділені заходи фінансової безпеки, спрямовані на третіх осіб – наприклад, відомості про доходи, майно та зобов'язання майнового характеру повинні надавати не лише державні службовці, й їхні подружжя), та заходи фінансової безпеки, спрямовані на регулювання певної діяльності як джерела небезпеки (наприклад, встановлення мінімальних розмірів статутних капіталів кредитних організацій, що гарантують інтереси фінансових кредиторів) [5].

Заходи з формування фінансової безпеки поділяють залежно від моменту застосування на невідкладні та превентивні. Фінансовий механізм забезпечення фінансової безпеки є пріоритетним напрямом державної політики та національної безпеки. Виконуючи превентивну функцію та будучи надійним, ефективним методом відображення реальних загроз фінансовій безпеці України, заходи щодо забезпечення фінансової безпеки дозволять у всьому їх різноманітті найефективнішим способом досягти поставлених завдань без нанесення збитку суб'єктам господарювання та їх економічним інтересам.

Як приклад, проаналізуємо досвід Європейського Союзу щодо фінансової безпеки та послуг, які є невід'ємною частиною зусиль ЄС по створенню внутрішнього ринку в умовах вільного руху послуг та капіталу. Прогрес у напрямку інтеграції проходив поетапно: перший етап (1957–1973 рр.) – усунення національних бар'єрів для входу; другий етап (1973–1983 рр.) – узгодження національних законів та політики; третій етап (1983–1992 рр.) – завершення внутрішнього ринку; четвертий етап (1993–2007 рр.) – створення єдиної валютної зони та докризовий період; п'ятий етап (починаючи з 2007 р.) – світова фінансова криза та посткризові реформи. Правова основа для директив та правил, що стосуються фінансових послуг, забезпечується ст. 49 (свобода установи), ст. 56 (свобода

надання послуг), ст. 63 (вільний рух капіталу) та ст. 114 (зближення законів про створення і функціонування фінансової установи) Договору про функціонування Європейського Союзу (TFEU) [6].

Починаючи з Римського договору 1957 року й до наших днів, роль парламенту у прийнятті рішень щодо фінансових послуг виросла з меж процедури консультацій до рівноправності з Радою, оскільки звичайна законодавча процедура на даний час використовується в багатьох сферах політики. Парламент бере активну участь у реалізації амбітних законодавчих проєктів щодо розробки нормативно-правової бази ЄС для фінансового сектора. Завдяки своєму запобіжному підходу законодавчий орган Європейського Союзу виступає учасником у дебатах з Комісією, Радою та іншими міжнародними організаціями щодо розвитку наглядової та регулюючої структури для фінансових ринків, а також у вивченні способів вирішення системних ризиків та проблеми, що виникають внаслідок стрімкого розвитку технологій.

Сучасні форми інституціоналізації адміністративно-правового забезпечення економічної безпеки базуються на досвіді провідних регіонів світу. Наприклад, Центральний банк Ірландії регулює та контролює понад 10 000 постачальників фінансових послуг, що працюють в Ірландії. З 2014 року відповідальність за нагляд за банківськими установами розподілена між Центральним банком Ірландії та Європейським центральним банком (ЄЦБ). Більшість законів, що регулюють фінансову систему, приймаються політиками в законодавчому органі Ірландії Ойреахтасу або в Європейському Союзі. Потім Центральний банк спостерігає за дотриманням цих правил, іноді даючи додаткові вказівки. Ці правила значно посилилися після фінансової кризи.

Висновок. Наявність правил, нормативно-правових актів та забезпечення їх дотримання постачальниками фінансових послуг – це перші дві складові сутнісного розуміння фінансово-економічної безпеки як складової національної безпеки держави. Правозастосування та дозвіл є третім. Заходи забезпечення фінансово-економічної безпеки є необхідним та закономірним інститутом сучасної держави європейської моделі, що гарантує національну безпеку країни в умовах глобалізації.

Список бібліографічних посилань

1. Коваль О. А. Фінансова безпека держави та шляхи її забезпечення. URL: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/3091/1/Koval_Financial_security.pdf.
2. Вєргун А. М. Методичні засади забезпечення системи фінансової безпеки. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/15859/1/DOMIN2020_P231-233.pdf.
3. Бригінець О. О. Особливості формування механізму правового забезпечення фінансової безпеки України. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4944/vnulpurn_2016_83770.Pdf.
4. Ладюк О. Д. Фінансова безпека: характеристика складників. *Ефективна економіка*. № 11, 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5280>.

5. Цвайг Х. І., Галайко Н. В. Загрози фінансовій безпеці підприємства та шляхи їх усунення. *Причорноморські економічні студії*. Випуск 11. 2016. URL: <http://bses.in.ua/journals/2016/11-2016/41.pdf>.

6. Consolidated Version of the Treaty on the Functioning of the European Union. *Official EN Journal of the European Union*. 26.10.2012 P. 0001 – 0390. URL: <https://eur-lex.europa.eu/>.

УДК 33

Анна Сергіївна СУШКОВА,

викладач кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ШЛЯХІВ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ТА КОНТРОЛЮ ОБІГУ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ І ПРОТИДІЇ ЇХ ФАЛЬСИФІКАЦІЇ

У фармацевтичній сфері однією з актуальних проблем, яка останнім часом гостро постала перед світовою спільнотою й насамперед українською державою, є проблема фальсифікації медичної продукції, у тому числі лікарських засобів. Отже вивчення даного питання є важливим як з точки зору права і закону, так і з боку охорони здоров'я, адже життя та безпека громадян Україна є пріоритетним та першочерговим завданням.

Так, за офіційними відомостями Офісу Генерального прокурора в період з 2014 року по 2020 рік в Україні зареєстровано 229 кримінальних проваджень[1] за статтею 321-1 Кримінального кодексу України за фактом фальсифікації лікарських засобів та їх обігу.

Варто зауважити, що злочинність в сфері підроблення ліків в Україні допоки залишається переважно латентною. Відповідно до відомостей ВООЗ фальсифіковані лікарські засоби становлять близько 10% від світового ринку лікарських засобів, в Україні ж цей показник сягає 15–25%. Щороку понад 200 тисяч осіб йдуть з життя внаслідок прийому неякісних ліків, в той час, як дохід фальсифікаторів досягає 50 млрд доларів [2].

Відповідно до Закону України «Про лікарські засоби» фальсифікований лікарський засіб – лікарський засіб, який умисно промаркований не-ідентично відомостям про лікарський засіб з відповідною назвою, що внесені до Державного реєстру лікарських засобів України, а так само лікарський засіб, умисно підроблений у інший спосіб, і не відповідає відомостям, у тому числі складу, про лікарський засіб з відповідною назвою, що внесені до Державного реєстру лікарських засобів України.

Фальсифікація й розповсюдження підроблених лікарських засобів належить до тяжких злочинів проти людського здоров'я. Діапазон такої шкоди сягає від недовіри до лікарів внаслідок безрезультативності лікування до заподіяння смерті або тяжкої шкоди здоров'ю через вживання неякісних лікарських засобів та відсутність належного лікувального ефекту, помилкових результатів діагностики тощо. Ці наслідки не завжди легко встановити, ще складніше довести наявність причинного зв'язку між вживанням неякісних ЛЗ та заподіянням шкоди життю або здоров'ю людини. Особливо це стосується країн, де відсутній належний правовий захист прав пацієнта на якісну медичну допомогу, до яких, на жаль, належить і Україна [3].

Фальсифікація лікарських засобів є глобальною проблемою, особливо в країнах із низьким та середнім рівнем доходів.

Фальсифіковані лікарські засоби менше поширені у розвинених країнах з високим рівнем доходів, де створено жорстку регуляторну систему контролю фармацевтичного ринку і національні регуляторні органи (НРО) застосовують ефективний комплекс заходів для запобігання й боротьби з фальсифікованими лікарськими засобами, з урахуванням ситуації на ринку, свого досвіду і значних наявних ресурсів. У результаті кількість випадків виявлення фальсифікованих лікарських засобів у цих країнах дуже невелика, за оцінками самих НРО, – значно менше 1%.

Висновок. Боротьба з фальсифікацією лікарських засобів у країні триває. Багато в цій боротьбі залежатиме від своєчасного законодавчого реагування держави на проблеми, які постають у сфері регулювання виробництва, імпорту/експорту, реалізації та споживання лікарських засобів.

Список бібліографічних посилань

1. Відповідь Офісу Генерального прокурора № 27/3-3698 (<https://cutt.ly/tkl0NSh>).
2. Фальсифікація та обіг фальсифікованих лікарських засобів: кримінально-правове дослідження: монографія / І. А. Коваленко; за наук. ред. Є. Л. Стрельцова. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. – с. 6.
3. Держлікслужба України <https://www.apteka.ua/article/581247>.

УДК 332.2.021.8.003.45(256)

Вікторія Анатоліївна ФУРСА,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри правового забезпечення підприємницької

діяльності та фінансової безпеки факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6325-0910>

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ПОКАЗНИК РІВНЯ ЇХ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Основою ефективного розвитку економіки України, підприємництва, виробничої сфери та сфери послуг є забезпечення фінансової безпеки як найважливішої складової економічної безпеки підприємства. Цей фактор сприяє набуттю першочергового значення процесу забезпечення на підприємствах комплексної системи фінансової безпеки. Саме фінансова безпека спонукає до підтримання найважливіших фінансових показників на такому рівні, який створить передумови ефективного функціонування суб'єкта господарювання. Побудувати результативну систему фінансової безпеки можна в умовах забезпечення дотримання вимог правового поля функціонування суб'єкта господарювання та вивчення причин виникнення зовнішніх загроз фінансовій безпеці суб'єктів господарювання та держави в цілому, які тісно переплітаються і взаємозалежні. Адже маючи неналагоджену систему оподаткування, збанкрутілу казну, неефективну банківську систему, розбалансовану економіку, розквіт корупції та тіньової економіки не можемо говорити про фінансову безпеку як держави, так і суб'єктів господарювання. Тому, правове регулювання безпеки підприємницької діяльності, дослідження причин і умов діяльності суб'єктів господарювання, убезпечення бізнесу набувають важливого значення та є актуальним питанням сьогодення.

Держава фактично переглянула основні стратегічні перспективи виходячи із тих умов в яких опинилася Україна, але при цьому орієнтуючись на відновлення нею і якості промислового потенціалу, суверенітету в кордонах 2021 року. В сфері ж економічної безпеки це означає формування такої державно-управлінської моделі, за якої нова економіко-географічна реальність поєднуватиметься із соціально-економічними тенденціями, викликаними системними змінами суспільних процесів, але в цілому ж орієнтована на стратегічні пріоритети євроінтеграції [3, с.56]. Таким чином, на перший план виходять нові завдання і зокрема забезпечення економічної безпеки пріоритетних галузей національної економіки, а досягнути цього найбільш ефективно та оперативно можливо за умови широкого впровадження в практику державного управління економічними процесами суспільно-географічного підходу. На думку В. Шлемко

«сутність суспільно-географічного підходу до забезпечення економічної безпеки реалізується в системі критеріїв і показників географічного виміру, які враховують як загальнодержавні вимоги до стану економіки, так і індивідуальні особливості кожного регіону. Система показників, що одержали кількісне вираження, дозволяє завчасно сигналізувати про небезпеку, що загрожує, і вживати заходів щодо їх попередження». Хоча насправді, вирішальне значення мають, з точки зору адекватного та своєчасного реагування на негативні явища в процесі розвитку економічної підсистеми регіону чи системи держави, не стільки показники, які формує економіка регіону и держави, скільки їх співставлення з плановими або граничними значеннями. Граничні значення в даному випадку виступатимуть в якості індикаторів системи управління економічною безпекою регіону або держави, а щодо пріоритетних напрямків розвитку економіки, то ще й являють собою елемент безпомилковості або їх релевантності. Тобто досягнення або навпаки недосягнення встановлених показників означатиме, чи правильно були визначені стратегічні напрямки у розвитку тієї чи іншої галузі [2, с. 149].

У цьому аспекті досить слушним стає точка зору О. М. Чечель щодо того, що «економічна безпека як інструмент реалізації національних економічних інтересів впливає на весь комплекс економічних відносин: виробництво, розподіл, обмін і споживання матеріальних благ [1, с.25]. Як базис національної економічної системи економічна безпека є найважливішою умовою, що визначає характер розвитку всього комплексу економічних відносин. Взаємозв'язок процесів, складових економічних відносин передбачає комплексний підхід до їх регулювання, обумовлює взаємозв'язок напрямів економічної політики». Комплексність впливає на визначення пріоритетів економічного зростання, оскільки забезпечує взаємопов'язаність подій при досягненні економічного зростання в одній галузі економіці та каналізації відповідних процесів в інших. Тому визначення пріоритетів економічної політики держави, і особливо в контексті забезпечення національної економічної безпеки повинно відбуватися через встановлення цілей глобального економічного бачення майбутнього місця України в світогосподарських процесах.

Таким чином, з позицій багатостороннього підходу, фінансова безпека – це захищеність фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин; певний рівень фінансової незалежності, стабільності і стійкості фінансової системи країни в умовах впливу на неї зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих факторів, що складають загрозу фінансовій безпеці; здатність фінансової системи держави забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та стале економічне зростання.

Сьогодні як ніколи загострюється надзвичайно важливе питання забезпечення економічної безпеки України, що є одним з найважливіших національних пріоритетів і вимагає посиленої уваги представників

владних структур, громадських і політичних рухів, науковців, широких кіл громадськості. Забезпечення економічної безпеки є гарантом державної незалежності України, умовою її сталого розвитку та зростання добробуту громадян. Важливими аспектами в структурі забезпечення фінансової безпеки держави є:

1. Розвиток короткострокової і довгострокової перспективи забезпечення фінансової безпеки соціально-економічного напрямку держави;
2. Фінансові інструменти обраної стратегії фінансової безпеки;
3. Створення необхідного фінансового-економічного середовища;
4. Шляхи направлення і реалізації фінансових ресурсів;
5. Способи забезпечення функціонування всіх елементів економічного механізму держави;
6. Способи протидії загрозам фінансової безпеки держави [3, с. 9].

Вагомість очікуваних негативних соціально-економічних наслідків проблеми вимагає вже сьогодні посилення уваги органів влади до забезпечення належного рівня фінансової безпеки на рівні держави.

Враховуючи вище висвітлене, ми прийшли до висновку, що під фінансовою безпекою держави слід розуміти надійно захищену фінансову систему країни від внутрішніх та зовнішніх загроз, що перешкоджають ефективному використанню її фінансових ресурсів в інтересах окремої людини і суспільства. При цьому, забезпечення фінансової безпеки держави повинно базуватись на механізмі, що становить систему комплексних, широкомасштабних державно-політичних рішень і вироблених напрямків діяльності з використанням якісних фінансових інструментів щодо забезпечення стабільності та ефективності фінансової системи, захисту ключових інтересів держави (регіонів, громадян, підприємницьких структур, установ, організацій) у сфері національних та міжнародних фінансів, спроможності країни реалізовувати власну фінансову політику та нарощувати фінансовий потенціал, повноцінно виконувати завдання і функції в сучасних умовах посилення фінансової глобалізації й зіткнення національних інтересів та визначати механізм і шляхи функціонування національної фінансової системи. Суттєве посилення фінансової безпеки, першочергове зміцнення фінансового потенціалу реального сектору економіки, суб'єктів господарювання, домашніх господарств, забезпечення збалансованого розвитку бюджетної сфери, надійної внутрішньої захищеності національної валюти та стабільності валютного курсу, інтересів вкладників, фінансового ринку, здійснення виваженої політики внутрішніх та зовнішніх запозичень держави, максимальне поліпшення інвестиційного клімату – виступають ключовим завданням забезпечення фінансової безпеки будь-якої держави.

Список бібліографічних посилань

1. Шлемко В.Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення: [монографія] / В.Т. Шлемко, І.Ф. Бінько. - К.: НІСД, 1997. - 144 с.

2. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення: монографія [Електронний ресурс] / М.М.Єрмошенко. - Режим доступу: <http://www.disslib.org/upravlinnj/aekonomichnoju-bezpekoju-pidpruyemnytstva>.
3. Фінанси : підручник. / за ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. — 2-ге вид. переробл. і доповн. — К. : Знання, 2012. — 687 с.
4. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України. [Аналітичний портал: Експерт України]. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.expe-ua.info/document/archive/a/law5xwqoi/index.htm>.
5. Сайт wikipedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Фінансова_безпека.
6. Професійна юридична система МЕГА НаУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1078.22439.0>.

УДК 336.02

Аліна Миколаївна ЧОРНА,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри правового забезпечення підприємницької
діяльності та фінансової безпеки факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0519-7300>;*

Ірина Ігорівна СЯДРИСТА,

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри правового забезпечення підприємницької
діяльності та фінансової безпеки факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4340-3593>*

ІНВЕСТИЦІЙНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ: ПРАВОВИЙ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТИ

В сучасних політичних та економічних умовах, умовах різкого посилення загроз державному суверенітету України питання економічної та її складової - інвестиційної безпеки, стає найбільш актуальним. Відповідно до статті 1 Закону України «Про національну безпеку» національною безпекою України визнається захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [1].

Інвестиції є досить впливовим засобом втручання в економічний суверенітет. Для стабільного розвитку економіки держави важлива не лише кількісна, але і якісна характеристика інвестиційних вкладень. Саме якісна складова інвестицій, їх зміст може викликати виникнення загроз для

національної безпеки держави в глобальних масштабах. Україна й досі залишається вразливою до дій недобросовісних інвесторів, що зумовлює необхідність комплексного дослідження проблем правового забезпечення інвестиційної безпеки в державі.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність», інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та економічний ефект [2]. Але в такій правовій регламентації не визначений баланс приватних та публічних інтересів в інвестиційній сфері.

Законом України «Про національну безпеку» законодавець обмежився визначенням пріоритетів національних інтересів та видам загроз таким інтересам та національній безпеці. Відповідно до статей 1, 3 Закону України «Про національну безпеку» визначені загрози посягань з боку окремих груп та осіб на державний суверенітет, територіальну цілісність, економічний, науково-технічний і оборонний потенціал України, права і свободи громадян. В економічній сфері до загроз національним інтересам віднесено зниження інвестиційної та інноваційної активності і науково-технічного та технологічного потенціалу, скорочення досліджень на стратегічно важливих напрямках інноваційного розвитку; небезпечне для економічної незалежності України зростання частки іноземного капіталу у стратегічних галузях економіки; неконтрольоване ввезення в Україну екологічно небезпечних технологій, речовин, матеріалів і трансгенних рослин, збудників хвороб, небезпечних для людей, тварин, рослин і організмів, екологічно необґрунтоване використання генетично змінених рослин, організмів, речовин та похідних продуктів і т.п. [3].

Такий підхід законодавця призводить до відсутності закріплених необхідних і достатніх ознак правових категорій «економічна безпека», «інвестиційна безпека» на законодавчому рівні. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України в «Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» [4] здійснило спробу нормативно визначити економічну безпеку, як стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання. Таким чином, чим вище стійкість виробництва, зайнятості, інвестицій, і одночасно більше можливості подальшого збільшення зростання економіки, її модернізації і розвитку, підвищення конкурентоспроможності, тим вище економічна безпека країни. Виходячи з визначення видно, що економічна безпека включає інвестиційну безпеку.

Відповідно до Методичних рекомендацій інвестиційно-інноваційна безпека – це стан економічного середовища у державі, що стимулює вітчизняних та іноземних інвесторів вкладати кошти в розширення

виробництва в країні, сприяє розвитку високотехнологічного виробництва, інтеграції науково-дослідної та виробничої сфери з метою зростання ефективності, поглиблення спеціалізації національної економіки на створенні продукції з високою часткою доданої вартості. Як бачимо, ані термін «економічна безпека», ні «інвестиційна безпека» («інвестиційно-інноваційна безпека») не визначаються на законодавчому рівні, лише на підзаконному.

Національний інститут проблем міжнародної безпеки при Раді національної безпеки та оборони України під інвестиційною безпекою розуміє такий рівень інвестування економіки, який забезпечував би її розширене відтворення, реструктуризацію та технологічне переозброєння [5].

З точки зору економічної доктрини, подібного погляду щодо поєднання інвестиційної безпеки країни з рівнем інвестицій дотримуються й окремі науковці. Зокрема, Барановський О. І. під інвестиційною безпекою розуміє досягнення такого рівня інвестицій, що дозволяє оптимально задовольняти поточні інвестиційні потреби національної економіки [6]. Подібне тлумачення наводить Кириленко В. І., який визначає інвестиційну безпеку як здатність підтримувати виробничі нагромадження та вкладення капіталу на рівні, що забезпечує необхідні темпи розширеного відтворення, реструктуризацію та технологічне переозброєння економіки. Крім того, науковець вказує на те, що інвестиційна безпека, з одного боку, характеризує досягнутий рівень використання інвестиційних ресурсів в економіці, а з іншого — визначає процес та напрями ефективного їх використання [7]. Сундук А. і Юрін Я. зазначають, що інвестиційна безпека визначається можливістю нагромадження ресурсів або капітальних вкладень [8]. Інші науковці (зокрема, Мещеряков А. А.[9], Макух А.[10], Висоцька І. Б.[11], Шевченко Л. С. [13]), розглядають інвестиційну безпеку як процес забезпечення такого стану інвестиційної сфери, за якого економіка здатна зберігати й підтримувати достатній рівень інвестиційних ресурсів в умовах дії внутрішніх і зовнішніх загроз, що є необхідним для забезпечення стійкого розвитку й соціально економічної стабільності країни, зростання конкурентоспроможності її економіки та добробуту населення. Дане визначення інвестиційної безпеки держави розглядається з позиції забезпечення певного рівня інвестиційних ресурсів задля створення передумов стабільності економіки країни та добробуту населення в умовах дії внутрішніх і зовнішніх загроз. В свою чергу, це зумовлює потребу діагностування, моніторинг таких загроз, створення дієвої законодавчої бази щодо протидії їм. Як зазначають Міщук Є. В., Кашубіна Ю. Б. інвестиційна безпека держави не повинна обмежуватися ні рівнем інвестицій, ні спроможністю їх генерувати. На їх погляд, інвестиційну безпеку держави слід розглядати в контексті стану захищеності під час здійснення інвестування самої країни, інвестора, а також суб'єктів господарювання та населення цієї країни при якому нейтралізовано усі загрози [13, 14].

Таким чином, забезпечення інвестиційної безпеки національної економіки потребує:

- опрацювання правових механізмів державного регулювання безпеки в інвестиційній сфері; - формування належної нормативно-правової бази створення і вдосконалення сприятливого інвестиційного клімату; - формування правових механізмів розвитку і вдосконалення якості інвестиційного потенціалу національної економіки; - правового врегулювання функціонування рівнів забезпечення інвестиційної безпеки з визначенням кола суб'єктів та їх компетенції по здійсненню такої діяльності; - врегулювання форм та порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють діяльність у сфері забезпечення інвестиційної безпеки.

Основними пріоритетними напрямками щодо покращення рівня інвестиційної безпеки України в контексті подолання кризових проблем є: підвищення міжнародного рівня країни шляхом подальшого проведення структурних реформ, головними з яких є судова, антикорупційна та пенсійна реформи; стабілізація макроекономічного середовища, передусім рівня інфляції, для збільшення обсягів залучення інвестиційних ресурсів; оптимізація каналів міжгалузевого і міжрегіонального припливу інвестицій; реалізація заходів щодо посилення інвестиційних стимулів для збільшення капіталовкладень у стратегічно важливі для держави галузі господарства, зокрема в реальний сектор економіки; підвищення адекватності умов кредитування інвесторів за рахунок зниження процентних ставок за кредит; стимулювання інвестиційної активності шляхом впровадження ефективної системи надання податкових пільг для інвесторів за умов чітко прописаної процедури їх отримання та справедливого розподілу ресурсів; зниження рівня політичних ризиків у державі в контексті стабілізації політичної ситуації та зняття соціально-економічної напруги, припинення військових дій; продовження інституційних реформ для посилення захисту прав інвесторів, удосконалення антимонопольного законодавства та посилення інституційної спроможності Антимонопольного комітету України; створення сприятливого податкового середовища для інвестицій (прискорена амортизація основних засобів, зменшення податкового навантаження на нерозподілений прибуток); врегулювання податкових прогалин та протидія ухиленню від оподаткування, скорочення тіньової економіки в рамках податкового законодавства; підвищення ефективності корпоративного управління державними підприємствами та їх приватизація; дерегуляція підприємницької діяльності та зменшення кількості ліцензій та контролюючих органів; розбудова цифрової інфраструктури та гармонізація цифрових стандартів з країнами Європейського Союзу; створення Банку розвитку для фінансування державних інвестиційних проектів, у тому числі із залученням коштів міжнародних фінансових організацій; дерегуляція банківського бізнесу, зокрема сегменту невеликих банків, з метою відновлення інвестиційної привабливості банківської системи України; активне просування українських товарів на експортних ринках Європи тощо. Отже, впровадження

вищенаведених заходів дозволить підвищити рівень інвестиційної привабливості нашої держави, збільшити обсяги інвестиційного капіталу в економіку та подолати основні проблеми її розвитку.

Список бібліографічних посилань

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018, № 31. Ст.241.
2. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 №1560- XII. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 47. Ст. 646.
3. Бойчук Р.П. Захист прав учасників інвестиційних відносин як основна компонента безпеки інвестиційного ринку України. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Boychuk.pdf>.
4. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України (Наказ Мінекономрозвитку України від 29.10.2013 р. № 1277). URL: <http://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=MetodichniRekomendatsii>. (дата звернення 09.02.2022)
5. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку. Київ, 2008. 48 с.
6. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): монографія. Київ: КНТЕУ, 2004. 759 с.
7. Кириленко В.І. Інвестиційна складова економічної безпеки: монографія. Київ: КНЕУ, 2005. 232 с.
8. Сундук А. Банківське кредитування як чинник гарантування інвестиційної безпеки регіонів України. Вісник Національного банку України. 2004. № 1. С. 24-26.
9. Мещеряков А.А. Інвестиційна безпека держави. Вісник Академії митної служби України. Сер.: Економіка. 2013. № 2. С. 23-29.
10. Макух А. Інвестиційна безпека України в системі світової економічної безпеки. URL: <http://intkonf.org/makuharusnaklinvestitsynabezpekaukrayinivsystemisvitovoyiekonomichnoyibezpek/>.
11. Висоцька І.Б. Проблеми та шляхи забезпечення інвестиційної безпеки держави. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. 2013. Вип. 2. С. 11-17.
12. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування: монографія / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л.С. Шевченка. Харків: Право, 2009. 312 с.
13. Мішук Є. В., Кашубіна Ю. Б. Дефініції економічної категорії «інвестиційна безпека». Інвестиції: практика та досвід № 2/2015. С. 12-16. URL: http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe.
14. Розвиток бізнес-середовища в Україні: окремі аспекти правового забезпечення: монографія / за ред. О. О. Дмитрик, К. О. Токаревої. Харків: НДІ прав. за-безп. інновац. розвитку НАПрН України, 2019. 203 с.

UDC 005.35

Pavlo BRIN,

*Ph.D., Professor of Department of Management,
National Technical University "Kharkov Polytechnic Institute";
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7374-3727>;*

Mohamad NEHME,

*Ph.D., Lecturer of Faculty of Business and Economic studies,
Islamic University (Beirut, Lebanon);
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8956-5459>;*

Alessandra LARDO,

*Researcher of Department of Business and Economics,
University of Naples Parthenope (Naples, Italy);
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3558-8038>*

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY AS AN ADDITIONAL SOURCE OF COMPETITIVE ADVANTAGE IN THE GLOBALIZED ECONOMIC

Introduction

As globalization and global trade continue to expand, Corporate Social Responsibility (CSR) has become an integral part of the network of relationships between society, economy and environment. The global economy has brought about many changes at the level of living, commerce, consumerism, and society. As a result, governments have found it more difficult to meet citizen needs and to face development challenges at the local level. Hence, corporate social responsibility emerged as a way for the private sector to assume societal, economic, environmental responsibilities alongside governments and public agencies. As it is defined by the United Nation Industrial Development Organization (UNIDO), "CSR is a management concept whereby companies integrate social and environmental concerns in their business operations and interactions with their stakeholders. CSR is generally understood as being the way through which a company achieves a balance of economic, environmental and social imperatives Triple-Bottom-Line-Approach, while at the same time addressing the expectations of shareholders and stakeholders." (UNIDO, 2022).

CSR has passed through both notable academic and practical milestones, starting with individual intuition and culminating with the launch of international standards [2] and became the instrument if increasing competitiveness not only a separated company, but, as it was proved by our investigation, for a country as a whole [3]. CSR does not evolve merely as a result of academic contributions, but also as a result of social movements and events that reflect societal expectations. The debates about CSR have mostly focused on its implementation to address social concerns, rather than the economic benefits of the firm. Among the academics, Howard Bowen was the first to define CSR [4]. Archie

Carroll contributes to the CSR literature by identifying principles and processes for implementing CSR in a hierarchical structure of economic, ethical, social, and philanthropic activities [5]. Stakeholder theory, developed by Edward Freeman, defines groups and individuals who benefit from a corporation's actions [6]. According to stakeholder theory, a corporation can only achieve its objectives by protecting and balancing the interests of various stakeholders. In this regard, stakeholder theory entails a focus on the content core of CSR. A stakeholder is a person or a company who directly or indirectly affects the work of the organization or has certain expectations from the results of its activities [7]. Thereafter, according to the Stakeholder theory, a company must meet not only the expectations of its customer, but must also take into account the needs of the whole society at global and local levels.

On a practical dimension, many international organizations, such as the United Nations Global Compact and the Committee for Economic Development, have begun to enact environmental standards and social guidelines for CSR [8]. Through the globalization era, multinational companies have taken steps to assume their social and environmental responsibilities in response to consumer demands. There has never been a time when the goals of the international community and the goals of business are so closely aligned. This alignment has been considered as an extremely significant milestone in the development journey of CSR [2].

Globalization and Global Trends of CSR

To understand the interconnection and interrelations between CSR and globalization, we have to analyze the main driving forces of the globalization. As defined by Fred David, globalization is the process of doing business globally; therefore, strategic decisions are made based on the global profitability of the firm, rather than just domestic factors. To provide the best value for the lowest cost, a global strategy meets the needs of customers worldwide. Production centers may be located in countries with the lowest labor costs or the most abundant natural resources, research and complex engineering centers may be found in countries with skilled engineers and scientists, and marketing activities may be located close to potential markets [9]. As a competitive advantage in today's global marketplace, CSR stands out as a powerful differentiator. This is because companies are adamant about communicating their contributions to CSR to gain credibility, improve brand recognition, and increase profits. Accordingly, the global trend is calling for companies to go beyond "business as usual" and address local as well as global societal and environmental challenges [10]. As part of the western institutional reality, CSR consists of coherent systems of governance and national business systems. The ways in which CSR is viewed and practiced are influenced by these systems. The integration of CSR into corporate strategies as well as organizational particularities is becoming increasingly common in such contexts. In contrast, less developed nations have vastly heterogeneous institutional order logics that affect the translation of CSR for local practice [11].

Assessment for Competitiveness Characteristic on a Globalized Aspect

The globalization protesters and skeptics oppose the idea that globalization will lead to more prosperity and well-being in the world “anti-globalism” [12], whereas the globalization adherents believe that an unrestricted and borderless world economy will make everybody happier [13]. In their view, political regulation by the state should take second place to market imperatives. In place of a dominant role for economic rationality, the central idea of modernity is abandoned, that law, social and ecological frameworks must be determined by nation states.

Broadly speaking, competitiveness is the ability of a brand to sell products and services in a market filled with similar products and services. Competitiveness determines how the company is ready to withstand competition in the market [14]. The competitiveness of an enterprise is a relative characteristic, this means that competitiveness can only be assessed within groups of enterprises that belong to the same industry or produce similar products (services). It can be revealed only by comparing these groups with each other both on the scope of one country and on the scope of the world market (in case of globalization) [15], therefore to estimate competitiveness we need to compare different characteristics of companies in one industry (figure 1), and among the characteristics CSR activities should be estimated and compared.

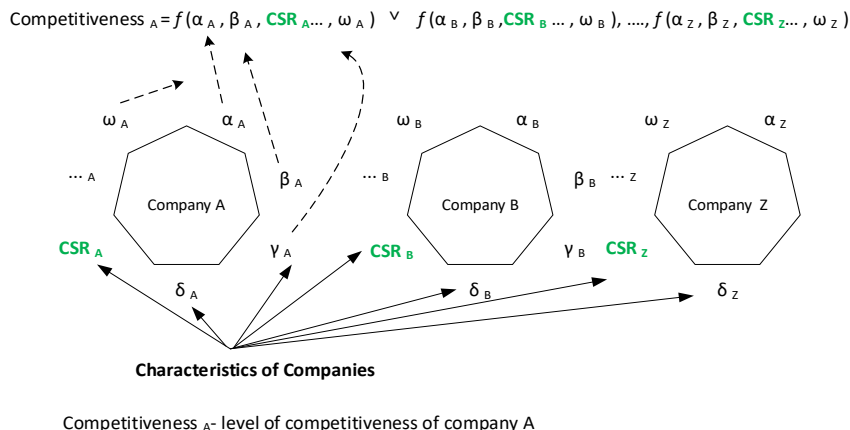

Figure 1. Competitiveness estimating

It can then be said that CSR facilitates the implementation of a strategy that keeps pace with social and environmental laws and frameworks. A company that adopts this approach earns a reputation as a responsible citizen. But in the world of globalization, consumers are beginning to distinguish between companies responsible for environmental, social and humanitarian issues and between greedy companies. Therefore, in order to gain competitive value and

compete efficiently in the era of globalization, it is possible to focus on some characteristics and indicators of CSR companies. This is different from companies that do not adopt this approach. In order for the comparison to be objective and numerical, it is also possible to be guided by some financial indicators: the average return on investment, the average net profit margin, and the average employee turnover can be calculated for all companies in one industry and provide a clear picture of the comparisons between variables.

As far as according to the Stakeholder Theory domestic companies anyway usually provide more benefits for the given society (they pay taxes in the country, employ citizens of the region, have some social programs, etc.), they have a small prevalence over the international companies which came to the market as a result of globalization. Thereafter, international companies to compete with the domestic ones have not only to adopt more CSR activities, but also inform society about it, therefore, the additional task for its advertising is to inform the customers about its CSR activities. It is valuable to note that CSR campaigns are most successful whenever customers' suspicion is low. Ideally, a company would support a cause that is low in benefit salience, spend more money on contributions than on advertising, and leave it to others to spread the word about its good deeds [16]. The risk of backfire effects from CSR advertising therefore presents marketing communicators with a reputational management challenge. For this reason, soft methods of communication, such as annual reports and corporate websites, have been recommended over harder-edged advertising approaches [17].

Conclusion

Multinational corporations' performance and projects are dominated by economic factors, but collective awareness of globalization and its consequences has compelled them to adhere to legal requirements as well as environmental and social protection measures on both an internal and external level. It is largely due to the academic and practical initiatives of the international community and ethical scholars in the field of business administration. To assess competitiveness, one must select characteristics that enhance it, which may be financial, such as return on investment or growth rate, or quality, price, policy adopted to avoid monopoly, or social, environmental, and ethical contributions to society. In comparing these characteristics of companies that embrace CSR with those that do not, it becomes evident that CSR plays a critical role in addressing the obstacles and pitfalls of globalization and in promoting prosperity and sustainable development.

References

1. UNIDO. What is CSR? Retrieved from United Nation Industrial Development Organization : <https://www.unido.org/our-focus/advancing-economic-competitiveness/competitive-trade-capacities-and-corporate-responsibility/corporate-social-responsibility-market-integration/what-csr>.

2. Brin P.V., Nehme M.N. Historical development of the corporate social responsibility concept. *Науково-практичний журнал «Причорноморські економічні студії»*. 2019. Випуск 48 Частина 3. pp. 7-14.
3. Brin P., Nehme M., Polančič G. Corporate social responsibility as an instrument of increasing country competitiveness. *Torun International Studies*. 2020. №. 13. P. 131-150.
4. Bowen, H. Social Responsibilities of the Businessman. Iowa: University of Iowa Press. 1953.
5. Carroll, A. Corporate social responsibility: evolution of a definitional construct. *Business & Society*. 1999, P. 268-295.
6. Freeman, E. Strategic Management: A Stakeholder Approach. Cambridge: Cambridge university press. 1984.
7. Brin, P.V., Nehme, M.N. Corporate social responsibility: analysis of theories and models. *Eureka Social and Humanities Journal*, 2019. 5, 22-30. <http://dx.doi.org/10.21303/2504-5571.2019.001007>.
8. CED. Social Responsibilities of Business Corporations. Washington: Committee for Economic Development. 1971.
9. David, F. Strategic Management: Concepts and Cases. New York: Pearson. 1986.
10. Jamali, D., El Safadi, W. Adaptations of CSR in the Context of Globalization the Case of the GCC. In G. Y. Wang, *Globalization* (pp. 1-17). doi: <https://doi.org/10.5772/INTECHOPEN.79035>.
11. Jamali, D., Karam, C., Yin, J., Soundararajan, V. CSR logics in developing countries: Translation, adaptation and stalled development. *Journal of World Business*. 2017. 52(3), 343-359. doi: 10.1016/j.jwb.2017.02.001.
12. Klein, N. No Logo: No Choice, No Space, No Jobs. New York: Picador. 2000.
13. Irwin, D. Free Trade under Fire. Princeton: Princeton University Press. 2002.
14. Porter M. E. On competition. – Harvard Business Press, 2008.
15. Брін П. В., Нехме М. Н. Конкурентоспроможність підприємства: сутність, показники та методичні засади динамічної оцінки. *Причорноморські економічні студії*. 2021. Вип. 64. С. 36-43.
16. Yoon, Y., Gürhan-Canli, Z., Schwarz, N. The effect of corporate social responsibility (CSR) activities on companies with bad reputations. *Journal of consumer psychology*, 2006. 16(4). P. 377-390.
17. Morsing, M., Schultz, M. Corporate social responsibility communication: Stakeholder information, response and involvement strategies. *Business Ethics: A European Review* 2006.15 (4), P. 323-338.

UDC 332.2.021.8.001.25(477)

František SAILER,

*Head of the Financial Intelligence Unit
of the Presidium of the Police Force (Slovak Republic);*

Ivan KOŠČ,

*Ph.D., Lecturer, Researcher, Academy of the Police
Force in Bratislava (Slovak Republic)*

ANTI-MONEY LAUNDERING WITH THE FOCUS ON THE 5TH AMLD

Annotation

The content of this work is based on the legal frameworks of anti-money laundering and terrorist financing policies according to which legal policies are being formulated in the EU and their impact on Ukrainian legal framework. The main objective is focused on the 5th Anti-Money Laundering Directive. The development and trends in this area are discussed.

Keywords: money laundering, terrorist financing, legislation, Ukraine, Europe Union

1. Introduction

Over the past twenty-five years, the European Union has developed a far-reaching legal regime aimed at countering money laundering. The evolution of this regime has been linked with the parallel development of global standards in the field, most notably by the Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF).

In examining the evolution of EU anti-money laundering law, it is essential to bear in mind that the development of standards in the field reflects a remarkable combination of global and regional standard-setting efforts. The European Union has been active in a number of international fora producing international treaties in the field, most notably in the United Nations (the main treaties being the Vienna Convention in 1988, focusing on the laundering of the proceeds of the drug trafficking, and the Convention on Transnational Organised Crime, or the Palermo Convention, of 2000) and in the Council of Europe.

However, even more central to the development of the EU anti-money laundering legal framework has been the work of the Financial Action Task Force (FATF). The FATF is an ad hoc body, established by the G7 in 1989 under the auspices of the OECD. Its membership is selective, including OECD states at first and expanding since then to include 'strategically important' countries and largely to reflect financial globalization.

When looking at FATF membership today, it is striking that all 15 'old' EU Member States, along with the Commission, are now full FATF members. However, none of the 12 Member States which joined the EU in 2004 and 2007 is a FATF member (they are all members of MONEYVAL – the Committee of Experts

on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures, established in 1997 under the auspices of the Council of Europe). This piecemeal membership means that the Union's executive, the European Commission, can have an influence together with certain Member States, in the shaping of FATF standards and ensuring compliance with these standards, but that participation in regional fora such as the Council of Europe is equally important for the EU in order to put forward a further layer of compliance with global standards – with MONEYVAL benchmarks are not limited to Council of Europe standards but also include FATF, UN and EU anti-money laundering standards.

The main normative output of the FATF has been a series of Recommendations, evolving over time and covering a wide range of aspects of the fight against money laundering. The 40 FATF Recommendations produced in 1990 were revised in 1996, 2003 and 2012, with money laundering counter-measures being deemed necessary to counter a series of emerging and new threats, from drug trafficking to organized crime to terrorism.

Although the FATF output takes the form of Recommendations which could be characterized as 'soft law', their influence on the development of EU anti-money laundering law has been considerable. All EU anti-money laundering directives have been justified as necessary to implement FATF Recommendations in the European Union legal order. Ensuring compliance with the FATF Recommendations was also the driver for the negotiation and adoption of the fourth AML Directive.

2. Impact on the Ukrainian legal framework

The Ukraine–European Union Association Agreement is a European Union Association Agreement between the European Union (EU), Euratom, Ukraine and the EU's -then- 28 member states (which are separate parties in addition to the EU and Euratom).

It is an international treaty, which includes political provisions (non-binding in most cases) and trade provisions (the so-called "Deep and Comprehensive Free Trade Agreement", or DCFTA).

The fulfilment of the commitments taken by Ukraine when signing the Association Agreement between Ukraine and the European Union, was ratified by the Law of Ukraine on 16 September 2016. It establishes a political and economic association between the parties. The agreement entered into force on 1 September 2017.

The agreement commits Ukraine to economic, judicial, and financial reforms to converge its policies and legislation to those of the European Union.

3. The 5th Anti-Money Laundering Directive (5th AMLD)

The 5th AMLD [1] is now in force since 10 January 2020. It can be basically described in two steps according to the additions to the 4th AMLD [2] and by the newly brought and defined changes.

3.1 Additions to the 4th Anti-Money Laundering Directive

The 5th AMLD is not as extensive as the 4th AMLD. It is more of a series of amendments to the structure of the 4th AMLD, adding various additional provisions

that were not included in the text of the 4th AMLD. The main changes are focused on enhanced powers for direct access to information and increase transparency around beneficial ownership information and trusts. In this regard:

- Member states (MSs) should set up beneficial ownership registers for corporate and other legal entities by 10 January 2020, and for trusts and similar legal arrangements by 10 March 2020
- Central registers of the bank account holders should be interconnected via the European Central Platform by 10 March 2021.
- MSs should set up centralised automated mechanisms allowing the identification of holders of bank and payment accounts and safe-deposit boxes by 10 September 2020

3.2 Changes brought by the 5th Anti-Money Laundering Directive

The 5th AMLD brings in changes including:

- Regulating virtual currencies and pre-paid cards to prevent terrorist financing
- Improving safeguards for financial transactions to and from high-risk countries
- Ensuring centralised national bank and payment account registers or central data retrieval systems are accessible in all EU MS

Under the 5th AMLD, virtual currencies such as Bitcoin have a legal definition. Virtual currency platforms and wallet providers also become regulated entities under the scope of the directive.

“Virtual currencies” – means a digital representation of value that is not issued or guaranteed by a central bank or a public authority, is not necessarily attached to a legally established currency and does not possess a legal status of currency or money but is accepted by natural or legal persons as a means of exchange and which can be transferred, stored, and traded electronically.

“Custodian wallet provider”- means an entity that provides services to safeguard private cryptographic keys on behalf of its customers, to hold, store and transfer virtual currencies.

Prepaid cards: the 4th AMLD already cut the spending limits on prepaid cards. The 5th AMLD amendments lower the requirement for customer verification from €250 to €150, and even to €50 for some remote transactions. The use of anonymous prepaid cards issued outside the EU may also be prohibited unless the jurisdiction is considered to have equivalent money laundering legislation to the EU.

Enhanced Due Diligence: The fifth Directive requires enhanced due diligence when dealing with transactions from high-risk countries. As well as obtaining evidence of the source of funds and source of wealth, information on beneficial ownership and background to the intended transaction must also be recorded.

Increased reach: the 5th AMLD has been extended to cover all forms of tax advisory service, lettings agents and art dealers. Access will also be available to

members of public to request information on the real owners of firms operating in the EU, a measure aimed at quashing letterbox companies established solely to launder money and hide wealth. Whistleblowers who report money laundering will also have increased protection and the right to anonymity.

4. The 6th Anti-Money Laundering Directive (6th AMLD)

The European Union's Sixth Anti-Money Laundering Directive [3] came into effect for member states on 3 December 2020 and must be implemented by financial institutions by 3 June 2021. Following 5th AMLD, which broadly strengthened existing AML/CFT provisions, the sixth anti-money laundering directive aims to empower financial institutions and authorities to do more in the fight against money laundering and terrorism financing by expanding the scope of existing legislation, clarifying certain regulatory details, and toughening criminal penalties across the bloc.

5. Conclusion

During the upcoming implementation period, obligated firms should seek to develop an understanding of the adjusted regulatory scope that the 6th AMLD will bring, including new predicate offenses that must be monitored and the new risk environment in which they will be operating. In addition to managing their AML resources and training compliance staff, firms will need to review their technology deployment in order to ensure that they have the capability to meet their new transaction monitoring and screening obligations.

Acknowledgments

The work was supported by the Financial Intelligence Unit of the Presidency of the Police Force of the Slovak Republic and by the Academy of the Police Force in Bratislava, the Department of European Integrated Management of Borders.

References

1. Directive (EU) 2018/843 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018, amending Directive (EU) 2015/849, and amending Directives 2009/138/EC and 2013/36/EU
2. Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, amending Regulation (EU) No 648/2012 of the European Parliament and of the Council, and repealing Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council and Commission Directive 2006/70/EC
3. Directive (EU) 2018/1673 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2018 on combating money laundering by criminal law.

UDC 343.37:336.743.4

Inesa Anatoliivna SHUMILO,

Ph.D. in Business Law,

*Associate Professor of the Private International Law and Comparative Law Department,
Yaroslav Mudryi National Law University;*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2123-7272>;

Olga Oleksiivna SHUMILO,

Ph.D. in Criminal Law and Criminology,

Anti-Money Laundering Reporting Specialist, Wise Payments Ltd (UK);

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7251-7947>

CRYPTOCURRENCIES AND NFTS: A HAVEN FOR MONEY LAUNDERERS?

The monopoly of the state actors on issuing currencies was established only in the 19th century, however the emergence of crypto-currencies in recent years was a rude awakening for many. The distributed ledger technology was a promise to get rid of the tyranny of surveillance that enabled the transactions to flow without authorization of a financial institution but through the validation of all users of a particular platform.

However, the innovative digital nature of crypto currencies quickly backfired: in 2018 the Federal Reserve Chairman of the US has labelled them as a 'great' tool for money laundering [1], and the climate researchers blamed crypto miners for pushing the global warming closer [2].

Indeed, criminal masterminds often pioneer new technology and adopt it for their convenience. According to a blockchain data company Chainalysis, in 2021 cryptocurrencies were used to launder over £6.4 billion worth of illicit profits, which is a 30% increase from the previous year [3]. It is also worth mentioning that the cited volume is limited to the funds gained in an online environment where criminals are paid in cryptocurrencies (e.g. malicious software attacks on businesses).

The global share of funds that originate from 'offline' crime, particularly drug traffic, is hard to assess, although the integration of cash into cryptocurrencies is already quite common in Europe. As an example, the aforementioned report described an illegal drug supply network in the UK, where the cash from street dealers was delivered to brokers who converted it into Bitcoin and then sent it to a specified address for a 4% fee.

In light of the above, the Financial Action Task Force (FATF) has issued a 'Guidance for a Risk-Based Approach to Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers' [4]. A particular attention has been given to the risk-based approach suggested to adopt by the member states to oversee the compliance of the virtual asset service providers with the license agreements. It goes without saying that FATF *does not support* a full scale termination of legal relationship with this

business sector. Instead, countries are encouraged to 'identify, assess and take action to ... mitigate their money laundering and terrorism financing risks'.

One of the crucial points for virtual assets service providers to comply with the international and domestic regulations, has always been the identification of the end customer in question. Previously deemed as almost impossible, currently Bitcoin digital wallets involved in transfers can be identified by the wallet ownership, token provenance, source IP addresses, and user identification, as personal data is required for registration. The tightening regulations that apply to the most popular currencies (Bitcoin, Ethereum) eventually result in the booming popularity of the so-called privacy coins (Zcash, Dash, Monero) that obscure wallet addresses and transaction balances.

Finally, the newest virtual assets that may fit perfectly into money laundering schemes are Non-Fungible Tokens (NFTs), which recently gained popularity among auction houses and art dealers. In the recent study, the US Department of Treasury highlighted the remarkable difference between NFTs and cryptocurrencies, as the latter have a fluctuating exchange rate, while the tokens are considered to be a unique art piece and their price depends only on the agreement between the transacting parties. According to the document, this digital asset can facilitate the so-called self-laundering, as individuals are able to use funds of unknown origin to buy an NFT and later transact with themselves to create records of sales. The NFT in question could be subsequently offered to an unwitting buyer who would pay for the asset in clean funds [5].

In conclusion, we have sufficient grounds to suggest that the importance of regulating the virtual assets service providers by the state could not be praised highly enough, and the licensing of these platforms should be brought to the attention of the financial intelligence unit of Ukraine.

References

1. Meng Shi M. Fed Chair: Cryptocurrencies Are 'Great' For Money Laundering. CoinDesk. 2018. URL: <https://www.coindesk.com/markets/2018/07/18/fed-chair-cryptocurrencies-are-great-for-money-laundering/>.
2. Criddle C. Bitcoin consumes 'more electricity than Argentina'. BBC News. 2021. URL: <https://www.bbc.com/news/technology-56012952>.
3. The Chainalysis 2022 Crypto Crime Report. Chainalysis Research. 2022. URL: <https://blog.chainalysis.com/reports/2022-crypto-crime-report-preview-cryptocurrency-money-laundering/>.
4. FATF Guidance for a Risk-Based Approach to Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers, 2019. FATF, Paris, www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/Guidance-RBA-virtual-assets.html.
5. Money Laundering and Terror Finance Through the Trade in Works of Art. Washington: U.S. Department of the Treasury, 2022. 40 c. URL: https://home.treasury.gov/system/files/136/Treasury_Study_WoA.pdf.

Інеса Анатоліївна ШУМІЛО,

канд. юрид. наук, доцент,

доцент кафедри міжнародного приватного права та порівняльного правознавства Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2123-7272>

Ольга Олексіївна ШУМІЛО,

канд. юрид. наук,

Спеціаліст із боротьби з відмиванням грошових коштів, Wise Payments Ltd (Великобританія);

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7251-7947>

КРИПТОВАЛЮТИ ТА NFT: ГАВАНІ ДЛЯ «ВІДМИВАТЕЛІВ» ГРОШОВИХ КОШТІВ?

Тези доповіді присвячені аналізу так званого зворотного ефекту криптовалют та незамінних токенів (NFT), які у доповіді Голови Федерального резерву США за 2018 р. були названі чудовим інструментом для відмивання грошей. Автори посиляються на аналітичні висновки компанії Chainanalysis та Керівництво з ризикового підходу до віртуальних активів та постачальників послуг віртуальних активів ФАТФ, що рекомендують державам вживати визначені контрольні заходи щодо дотримання ліцензійних угод постачальниками послуг віртуальних активів.

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Збірник тез доповідей
Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Харків, 17 лютого 2022 р.)

Відповідальні за випуск: *О. М. Шуміло*
Комп'ютерне верстання: *К. О. Сологуб*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 13,06. Обл.-вид. арк. 13,5.
Тираж 25 пр. Зам. № 2022-1.

Видавець і виготовлювач –
Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. Льва Ландау, 27, м. Харків, 61080.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.